

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

DEDDF ETHOLIADAU A CHYRFF ETHOLEDIG (CYMRU) 2024

Memorandwm Esboniadol
yn ymgorffori'r
Asesiad Effaith Rheoleiddiol a'r
Nodiadau Esboniadol

Medi 2024

Cynnwys

Rhestr o fyrfoddau	2
Rhan 1 – MEMORANDWM ESBONIADOL	3
1. Disgrifiad	3
2. Cymhwysedd Deddfwriaethol	5
3. Diben y darpariaethau a'r effaith y bwriedir iddynt eu cael	6
4. Ymgynghori	34
5. Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth	37
RHAN 2 – ASESIAID EFFAITH RHEOLEIDDIOL	64
6. Crynodeb o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol	64
7. Yr opsiynau – crynodeb	71
8. Costau a manteision – crynodeb	72
9. Costau a manteision	74
Rhan 1 o'r Ddeddf – Gweinyddu a Chofrestru Etholiadol	
Rhan 2 o'r Ddeddf – Cyrff Etholedig a'u Haelodau	
10. Asesiad Fforddiadwyedd	145
11. Asesiadau Effaith	151
12. Asesiad Cystadleuaeth	152
13. Adolygu ar ôl Gweithredu	153
ATODIAD 1 – Nodiadau Esboniadol	155
ATODIAD 2 – Mynegai o ofynion y Rheolau Sefydlog	156
ATODIAD 3 – Tabl Tarddiadau	160
ATODIAD 4 – Atodlen o Ddiwygiadau	163
ATODIAD 5 – Tablau Crynhoi'r Costau	392
ATODIAD 6 – Asesiad o'r Effaith ar Gyfiawnder	404

Rhestr o Fyrfodau

Corff	Byrfodd
Bwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru	WECB
Bwrdd Rheoli Etholiadol	EMB
Y Comisiwn Etholiadol yng Nghymru	CE
Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, sydd wedi'i ailenwi'n Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru gan Ddeddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024	y Comisiwn
Cynghorau Cymuned a Thref	Cynghorau Cymuned
Cymdeithas Gweinyddwyr Etholiadol	AEA
Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol	y Panel
Y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol	OBR
Deddfwriaeth	Byrfodd
Deddf Cofrestru a Gweinyddu Etholiadol 2013	ERAA 2013
Deddf Cymru 2017	Deddf 2017
Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983	Deddf 1983
Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 2020	Deddf 2020
Deddf Etholiadau 2022	Deddf 2022
Deddf Gweinyddu Etholiadol 2006	Deddf 2006
Deddf Llywodraeth Leol 1972	Deddf 1972
Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 sydd wedi'i hailenwi'n Ddeddf Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru etc. 2013 gan Ddeddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024	Deddf 2013
Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021	Deddf 2021
Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000	PPERA
Deddf Senedd ac Etholiadau (Cymru) 2020	Deddf y Senedd 2020
Deddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024	Deddf 2024
Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011	Mesur 2011
Termau Etholiadol	Byrfodd
Cofrestru Etholiadol Unigol	IER
Gwahoddiad i Gofrestru	ITR
Pleidlais Sengl Drosglwyddadwy	STV
Systemau Rheoli Etholiadol	EMS

RHAN 1 – MEMORANDWM ESBONIADOL

1. Disgrifiad

- 1.1. Mae Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) (y Ddeddf) yn darparu ar gyfer cofrestru etholwyr yn awtomatig yn amodol ar ei beilota'n llwyddiannus a chryfhau gweinyddu etholiadol drwy sefydlu Bwrdd Rheoli Etholiadol (EMB). Mae hefyd yn gweithredu diwygiadau i'r prosesau ar gyfer cynnal adolygiadau cymunedol ac etholiadol a diddymu'r Panel, gan roi y mwyafrif o swyddogaethau blaenorol y Panel i'r Comisiwn. Bydd y Ddeddf yn ein galluogi i wella hygyrchedd etholiadau Cymreig ar gyfer pleidleiswyr anabl yn ogystal â gwella diogelwch ymgeiswyr drwy foderneiddio a gwella'r diffiniad o drosedd dylanwad amhriodol.
- 1.2. Yn gryno, mae'r Ddeddf yn:
  - Rhoi swyddogaethau EMB yng Nghymru i'r Comisiwn a fydd yn golygu bod y Comisiwn yn sefydlu'r EMB i ysgwyddo cyfrifoldeb am oruchwylio'r gwaith o gyd-drefnu a gweinyddu etholiadau Cymreig, cydweithio â swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol yn ogystal â chynghori Gweinidogion Cymru ar faterion sy'n ymwneud ag iechyd democrataidd y wlad.
  - Cyflwyno cofrestru etholiadol heb gais, a'r gofyniad i beilota'r dulliau mwyaf priodol ar gyfer cyflawni hyn.
  - Creu dyletswydd sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith a fydd â'r nod o wella amrywiaeth o fewn strwythurau democrataidd y Senedd a llywodraeth leol yn ogystal â chreu a theilwra cynlluniau unigol i ddarparu cymorth ar gyfer nodweddion gwarchoddedig.
  - Diddymu'r gofyniad i nodi geiriad a fformat penodol yr arolwg i ymgeiswyr llywodraeth leol mewn rheoliadau.
  - Creu gofyniad am lwyfan gwybodaeth i bleidleiswyr all gynnal gwybodaeth ymgeiswyr a phleidleisio ar gyfer etholiadau'r Senedd a phrif gynghorau.
  - Gwneud darpariaeth ar gyfer sicrhau bod ymgeiswyr ac asiantau yn atebol am wariant tybiannol dim ond pan fyddant wedi cyfarwyddo ei ddefnydd, caniatáu i bersonau awdurdodedig wneud taliadau heb fynd drwy asiant etholiadol, a chyfyngu ar bwy all weithredu fel ymgyrchydd trydydd parti mewn etholiadau Cymreig. Er mwyn cefnogi'r newidiadau hyn i gyllid ymgyrchoedd, mae'r Ddeddf hefyd yn galluogi'r Comisiwn Etholiadol (CE) i gynnwys y rhain yn ei godau ymarfer.

- Addasu rôl a chylch gwaith y Comisiwn, gan gynnwys newidiadau i enw a swyddogaethau ei bwyllgor archwilio, cryfhau trefniadau adolygiadau etholiadol yn sylweddol yn ogystal â rhoi swyddogaethau i'r Comisiwn i ymgymryd â'r mwyafrif o'r swyddogaethau a gyflawnir gan y Panel ar hyn o bryd. Bydd y Comisiwn hefyd yn gyfrifol am bennu swm unrhyw daliad ymaddasu sy'n daladwy gan awdurdod lleol (a ragnodir mewn rheoliadau sydd wedi'u gwneud gan Weinidogion Cymru) i aelodau o'r awdurdodau lleol rhagnodedig hynny, nad ydynt yn llwyddo i gael eu hailhol mewn etholiad cyngor lleol.
- Darparu ar gyfer anghymwyso cynghorwyr tref a chymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu yn Aelodau o'r Senedd a diddymu'r "cyfnod gras" presennol i brif gynghorwyr a etholir i'r Senedd ac i Aelodau o'r Senedd a etholir yn Aelodau Seneddol y Deyrnas Unedig.
- Creu dyletswydd a roddir ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol cofrestredig ynghylch;
  - Casglu, crynhoi a chyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth ynghylch ymgeiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd.
  - Datblygu, cyhoeddi, gweithredu ac adolygu strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant mewn perthynas â phob etholiad Cymreig.
- Atal person sy'n dal swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, pan fo'r swydd honno o dan gyngor cymuned, cyd-bwyllgor corfforedig, neu awdurdod lleol ym Mhrydain Fawr, rhag dod yn aelod o gyngor cymuned neu barhau i fod yn aelod o gyngor cymuned.

2. Cymhwysedd Deddfwriaethol

2.1. Mae gan Senedd Cymru ("y Senedd") y cymhwysedd deddfwriaethol i wneud y darpariaethau yn y Ddeddf yn unol â Rhan 4 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf 2017.

3. Diben y darpariaethau a'r effaith y bwriedir iddynt eu cael

Cyd-destun

- 3.1. Estynnwyd cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd mewn perthynas ag etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol Cymru drwy Ddeddf 2017. Ers hynny, cyflwynwyd sawl darn o deddfwriaeth gan y Senedd i ddiwygio'r modd y cynhelir etholiadau Cymreig. Y mwyaf nodedig yw Deddf 2020 a Deddf 2021 a ostyngodd yr oedran pleidleisio i 16 oed a rhoi'r hawl i ddinasyddion tramor cymwys bleidleisio.
- 3.2. Mae'r gyfraith etholiadol yn hynafol ac yn gymhleth ac nid yw'n darparu ar gyfer system etholiadol sy'n addas ar gyfer yr 21^{ain} ganrif. Mae'r Ddeddf hon yn mynd i'r afael â'r materion hynny ac yn symud ein huchelgais yn ei blaen er mwyn galluogi pob dinesydd i chwarae ei ran yn ein system ddemocrataidd yn llawn, ac yn gosod y sylfeini ar gyfer arloesi a gwella yn y dyfodol.
- 3.3. Mae annog pobl i gofrestru ar y gofrestr etholiadol a phleidleisio wedi hynny yn hollbwysig inni, yn ogystal â sicrhau bod prosesau democrataidd mor syml â phosibl i'r etholwr. Mae'r Ddeddf hon yn gosod dyletswydd ar swyddogion cofrestru etholiadol i gofrestru etholwyr yn awtomatig ar gofrestrau llywodraeth leol. Golyga hyn na fydd rhaid i ddinasyddion wneud cais i gofrestru i bleidleisio yn etholiadau'r Senedd nac etholiadau lleol a byddant ar y gofrestr etholiadol er mwyn cael gwybodaeth am etholiadau sydd ar y gweill. I gyflawni hyn, rydym yn gweithio gydag awdurdodau lleol a rhanddeiliaid etholiadol allweddol i ddatblygu cynlluniau peilot ar gyfer cofrestru awtomatig.
- 3.4. Dylai sefydliadau democrataidd adlewyrchu'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu. Rydym yn cydnabod yr heriau a wynebwr gan bobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol. Mae'r Ddeddf hon yn gosod dyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i geisio gwella amrywiaeth o fewn strwythurau democrataidd y Senedd a llywodraeth leol ynghyd â rhoi cymorth i alluogi'r rheini sydd â nodweddion gwarchodedig i gymryd rhan.
- 3.5. Dylai pob pleidleisiwr allu teimlo'n hyderus i gymryd rhan mewn etholiadau. I gefnogi pleidleiswyr anabl yn benodol, mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar y CE i adrodd ar y camau a gymerir gan swyddogion canlyniadau i helpu pobl anabl yn etholiadau'r Senedd ac mewn etholiadau llywodraeth leol. Mae hyn yn ategu'r dyletswyddau mewn is-ddeddfwriaeth i swyddogion canlyniadau ystyried anghenion eu pleidleiswyr a sicrhau bod trefniadau hygyrchedd priodol ar waith i'w galluogi i bleidleisio, a hynny gan ystyried canllawiau'r CE. Er mwyn helpu pleidleiswyr i wneud dewisiadau ar sail gwybodaeth, mae'r Ddeddf hon yn darparu ar gyfer Platfform Gwybodaeth i Bleidleiswyr i gasglu a rhannu gwybodaeth am etholiadau Cymreig ac ymgeiswyr mewn modd sydd ar gael i bawb yn hawdd.

- 3.6. Wedi i'r Comisiwn gyflawni'r rhaglen adolygu deng mlynedd ynglŷn â threfniadau etholiadol y prif gynghorau, mae gwelliannau i'r broses adolygu wedi'u nodi. Mae'r Ddeddf yn darparu cyfres o fesurau sy'n cryfhau'r trefniadau yn sylweddol, a hynny er mwyn sicrhau llywodraeth effeithiol a hwylus.
- 3.7. I gryfhau gweinyddu etholiadol, byddwn yn adeiladu ar waith gwirfoddol da sy'n bodoli eisoes yn y sector er mwyn cyd-drefnu gweinyddu etholiadol drwy EMB newydd. Bydd hyn yn sicrhau sail fwy cadarn ar gyfer y cysylltiadau da rhwng swyddogion canlyniadau, swyddogion cofrestru etholiadol a phersonau eraill sy'n gyfrifol am weinyddu etholiadau yng Nghymru. Mae gan sefydlu EMB yng Nghymru, fel y'i nodir yn y Ddeddf, y potensial i roi cymorth sylweddol y bydd swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol ei angen i ymdrin â'r gwahaniaethau rhwng etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymreig.
- 3.8. Cynhelir etholiadau Cymreig ochr yn ochr ag etholiadau y mae San Steffan yn gyfrifol amdanynt – ar gyfer Tŷ'r Cyffredin a Chomisiynwyr Heddlu a Throsedd. Gwnaed rhai newidiadau i'r etholiadau hynny gan Ddeddf 2022 gan gynnwys ym maes cyllid ymgyrchoedd. I gefnogi ein hegwyddor ar gyfer diwygio etholiadol, sef symrwydd, mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaethau sy'n lleihau cymhlethdodau i ymgyrchwyr a gweinyddwyr. Mae'r rhain yn ymwneud â gwariant tybiannol, personau sydd ag awdurdod i wneud taliadau, a chymhwysra trydydd partïon i gymryd rhan mewn etholiadau Cymreig. Bydd y CE yn gallu cynnwys y newidiadau hyn yn ei godau ymarfer.
- 3.9. Wrth ddatblygu'r Ddeddf hon, rydym wedi bod yn ymwybodol o'r angen i weithredu diwygiadau mewn da bryd cyn etholiadau nesaf y Senedd a llywodraeth leol sydd wedi'u trefnu i'w cynnal yn 2026 a 2027 yn y drefn honno. Rydym hefyd wedi bod yn ymwybodol o'r angen i barchu confensiwn Gould sy'n argymhell o leiaf chwe mis rhwng gwneud deddfwriaeth a dechrau unrhyw etholiad y mae'r deddfwriaeth yn effeithio arno. Byddwn yn gweithio gyda'r gymuned etholiadol fel eu bod yn cael digon o amser i gynllunio ar gyfer gweithredu cyn y daw'r newidiadau i rym.

Cefndir y Ddeddf

- 3.10. Fel y manylir ym Mhennod 4, mae Llywodraeth Cymru wedi ystyried yr opsiynau ar gyfer gweinyddu a diwygio etholiadol, ac ymgynghori arnynt drwy gyfres o ddogfennau ymgynghori a thrwy raglen ymgysylltu barhaus â rhanddeiliaid.
- 3.11. Ymgynghorwyd ar y 'Papur Gwyn ar Weinyddu a Diwygio Etholiadol' rhwng mis Hydref 2022 a mis Ionawr 2023, a oedd yn ceisio barn ynghylch y materion a nodir yn y Ddeddf. Dangosodd canlyniadau'r broses ymgynghori ac ymgysylltu gefnogaeth eang i'r materion a nodir

yn y Ddeddf. Ym mis Mawrth 2023, cyhoeddwyd [crynodeb](#) llawn o'r ymatebion i'r ymgynghoriad.

- 3.12. Cafodd y Ddeddf ei ddatblygu a'i lunio mewn modd sy'n adlewyrchu'r ymgysylltu helaeth a wnaed â rhanddeiliaid ar draws y meysydd arfaethedig, yn enwedig â rheolwyr gwasanaethau etholiadol, yn uniongyrchol a thrwy ddigwyddiadau a gweithgorau.
- 3.13. Mae'r tudalennau a ganlyn yn disgrifio diben y ddeddfwriaeth a nodir yn y Ddeddf a'r effaith y bwriedir iddi ei chael.

Rhan 1: Gweinyddu a Chofrestru Etholiadol

Pennod 1: Bwrdd Rheoli Etholiadol

- 3.14. Ar hyn o bryd, nid oes corff statudol sy'n gyfrifol am gydlyniad strategol gweinyddu etholiadol yng Nghymru. Cyflawnir y rôl hon ar hyn o bryd gan y WECB, sef grŵp gwirfoddol heb unrhyw bwerau statudol. Cefnogir y Bwrdd ar hyn o bryd gan y CE.
- 3.15. Sefydlwyd y WECB yn sgil adroddiad gan y CE ynglŷn ag etholiadau Cynlluniad Cenedlaethol Cymru yn 2016. Mae'r Bwrdd yn cydlynu'r gwaith o gynllunio digwyddiadau etholiadol ledled Cymru a'r cydweithio rhwng swyddogion canlyniadau, swyddogion cofrestru etholiadol a phartneriaid allweddol yng Nghymru. Yn hanesyddol, nid yw'r WECB wedi cael cyllid gan Lywodraeth Cymru, fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru wedi dechrau rhoi cyllid i Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn ddiweddar i helpu'r WECB yn y cyfnod interim cyn i'r EMB gael ei sefydlu. Ni orfodir swyddogion canlyniadau i gymryd rhan mewn trafodaethau nac ystyried argymhellion y WECB.
- 3.16. Mae'r amrywiaeth gynyddol yn y ddeddfwriaeth sy'n berthnasol i etholiadau a gedwir yn ôl ac etholiadau Cymreig, yn ogystal â datblygiadau newydd yn sgil rhaglen barhaus Llywodraeth Cymru ar ddiwygio etholiadol yn ychwanegu cymhlethdod pellach i'r rôl cydlynu etholiadol bresennol. Mae hyn yn debygol o arwain at bwysau cynyddol ar swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol ac mae'n amlygu'r angen i weithredu. Yn ei ffurf bresennol, mae'n annhebygol bod gan y WECB y gallu i ddiwallu'r galw hwn. Ystyrir ei bod yn angenrheidiol sefydlu EMB erbyn y set nesaf o etholiadau a drefnir yng Nghymru a hynny er mwyn cynorthwyo gweinyddwyr, ac etholiadau, i weithredu'n fwy effeithlon.
- 3.17. Bydd y darpariaethau yn y Ddeddf hon yn galluogi sefydlu EMB sydd â swyddogaethau statudol i ddatblygu gwaith gwirfoddol y WECB. Bydd yr EMB yn hybu arferion gorau o ran gweinyddu etholiadol ac yn cynorthwyo'r gymuned etholiadol yng Nghymru i gyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau Cymreig. Fodd bynnag, nid yw'n fwriad rhoi pŵer i'r EMB arfer swyddogaethau presennol swyddogion canlyniadau na swyddogion cofrestru etholiadol.

- 3.18. Bydd rôl yr EMB yn cynnwys cydlynu etholiadau Cymreig a gweithgarwch etholiadol cysylltiedig, gan gynnwys cyflawni'r gwaith o foderneiddio a diwygio gweinyddu etholiadol yng Nghymru. Yn ogystal, bydd yr EMB yn hybu arferion gorau, gan gynnwys rhoi gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant. Bydd yr EMB yn rhoi gwybodaeth, cyngor neu gymorth arall i Weinidogion Cymru yn unol â'i swyddogaethau.
- 3.19. Bydd gan yr EMB y pŵer i:
- ddyroddi cyfarwyddydau i swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol gan osod dyletswydd arnynt i gydymffurfio (heb ddisodli eu cyfrifoldebau personol eu hunain i gyflawni eu swyddogaethau neu eu dyletswyddau),
  - rhoi cyngor i swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol mewn perthynas â'u swyddogaethau, yn debyg i adran 10(3) o Deddf 2000 mewn perthynas â phŵer y CE i ddyroddi cyngor, ac eto gan osod dyletswydd ar swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol i ystyried y cyngor hwnnw.
- 3.20. Yr opsiynau cychwynnol a ystyriwyd ar gyfer sefydlu corff etholiadau yng Nghymru oedd naill ai corff cyhoeddus newydd neu bwyllgor statudol (heb bersonoliaeth gyfreithiol na'r gallu i ymrwymo i gontractau) a gynhelir gan gorff arall, yn debyg i fodel EMB yr Alban. Roedd gan bob model ei anfanteision. Byddai gan gorff cyhoeddus gostau cyffredinol uwch ac roedd gan yr ail opsiwn gyfyngiadau o ran y gallu i ymrwymo i gontractau a chynaliadwyedd ei ddarparu.
- 3.21. Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer rhoi swyddogaethau'r EMB i'r Comisiwn, gan sicrhau manteision corff cyhoeddus heb greu costau cyffredinol newydd sylweddol. Mae nodau a swyddogaethau presennol y Comisiwn yn cyd-fynd yn dda â swyddogaethau arfaethedig yr EMB. Mae'n gorff cyhoeddus sefydledig sy'n annibynnol ar y llywodraeth gyda chysylltiadau sefydledig â rhanddeiliaid. Caiff comisiynwyr eu penodi drwy broses penodiadau cyhoeddus fanwl. Mae'r corff eisoes yn cynnal adolygiadau o drefniadau etholiadol ar gyfer y 22 o awdurdodau lleol yng Nghymru ac yn gwneud argymhellion y mae'n credu sydd o fudd ar gyfer llywodraeth leol effeithiol a hwylus.
- 3.22. Yn unol â'r Ddeddf, bydd yn ofynnol i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor i gyflawni'r swyddogaethau sy'n ymwneud ag etholiadau a refferenda Cymreig. Gan fod yn ystyriol o gapasiti cyfyngedig swyddogion canlyniadau sy'n gwasanaethu i ysgwyddo'r cyfrifoldeb ychwanegol o fod yn Gadeirydd yr EMB, bydd y Comisiwn yn enwebu un o'i Gomisiynwyr i fod yn Gadeirydd yr EMB. Bydd aelodaeth bellach yn cynnwys swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol, a bydd un ohonynt yn cael ei benodi yn Ddirprwy Gadeirydd gan yr EMB. Bydd rôl yr EMB yn ategol i waith y CE ac ni fydd yn disodli unrhyw un o'i swyddogaethau presennol.

Pennod 2: Cofrestru Etholiadol heb Geisiadau

3.23. I gael pleidleisio mewn etholiadau neu refferenda, mae angen i berson cymwys fod ar y gofrestr etholiadol. Mae adran 9 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (Deddf 1983), fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000 yn datgan:

“Each registration officer shall maintain -

- (a) a register of parliamentary electors for each constituency or part of a constituency in the area for which he acts; and*
- (b) a register of local government electors for the local government areas or parts of local government areas included in the area for which he acts”.*

3.24. Rhestr o enwau a chyfeiriadau pawb sy'n gymwys i bleidleisio (neu sydd ar fin cael yr hawl i bleidleisio) ac sydd wedi cofrestru i wneud hynny yw'r gofrestr etholiadol. Caiff y gofrestr ei chadw a'i chynnal gan swyddog cofrestru etholiadol pob prif gyngor.

3.25. Mae gan swyddogion cofrestru etholiadol ddyletswydd i lunio'r gofrestr etholiadol a sicrhau ei bod mor gyfredol â phosibl. Bydd y swyddog cofrestru etholiadol yn anfon Gwahoddiad i Gofrestru at unrhyw unigolyn nad yw wedi cofrestru a ddaw i'w sylw. Mae gofyniad cyfreithiol i ymateb a bydd Gwahoddiadau i Gofrestru yn cael eu hanfon at unrhyw un sy'n ymateb i'r canfasiad ond sydd heb gofrestru.

3.26. Yn 2014, trosglwyddodd Llywodraeth y DU o system o gofrestru aelwydydd, lle'r oedd y penteulu yn llenwi'r ffurflenni cofrestru ar ran pob aelod o'r aelwyd, i system o Gofrestru Etholiadol Unigol. Wrth gofrestru, mae Cofrestru Etholiadol Unigol yn ei gwneud yn ofynnol i unigolyn roi ei rif Yswiriant Gwladol a'i ddyddiad geni yn ogystal â'i enw a'i gyfeiriad. Defnyddir rhifau Yswiriant Gwladol i wirio data gyda chofnodion yr Adran Gwaith a Phensiynau ac yna cânt eu gwaredu gan y swyddog cofrestru etholiadol. Gellir cwblhau'r broses Cofrestru Etholiadol Unigol ar-lein drwy system ddigidol Llywodraeth y DU. Mae'r broses gofrestru barhaus yn galluogi unigolion i gofrestru eu manylion, neu eu diweddarau unrhyw adeg o'r flwyddyn drwy roi gwybod i'r swyddog cofrestru etholiadol.

3.27. Ceir dwy fersiwn o'r gofrestr etholiadol:

- Caiff y gofrestr lawn, a elwir hefyd yn gofrestr gaeedig, ei diweddarau yn fisol a'i chyhoeddi unwaith y flwyddyn ar gyfer awdurdodau penodol at ddibenion penodol. Defnyddir y gofrestr gan swyddogion cofrestru etholiadol a swyddogion canlyniadau at ddibenion sy'n ymwneud ag etholiadau a refferenda.
- Ar y cyfan, mae'r gofrestr olygedig, a elwir hefyd yn gofrestr agored, yn cynnwys yr un wybodaeth â'r gofrestr lawn ond ni chaiff ei defnyddio ar gyfer etholiadau na refferenda. Caiff ei diweddarau a'i chyhoeddi unwaith y mis a gellir ei gwerthu i unrhyw berson,

sefydliad neu gwmni at ystod eang o ddibenion. Mae defnyddwyr y gofrestr yn cynnwys busnesau ac elusennau er mwyn gwirio manylion enwau a chyfeiriadau, cwmnïau marchnata uniongyrchol a chwmnïau cyfeiriaduron ar-lein. Gall unigolion ddewis cynnwys eu manylion ar y gofrestr agored neu beidio.

Gwella'r broses gofrestru

- 3.28. Mae awdurdodau lleol yn cynnal ymarfer canfasio bob blwyddyn. Yn 2019, cafodd yr ymarfer hwn ei ddiwygio er mwyn symleiddio'r broses a'i gwneud yn fwy effeithlon. Ar hyn o bryd, mae etholwyr yn cael Gwahoddiad i Gofrestru a chânt eu harwain at un o dair proses ar gyfer cofrestru i bleidleisio. Er bod y broses hon wedi bod yn effeithlon o ran cyfathrebu ag etholwyr, nid yw'n effeithiol bob amser.
- 3.29. Nid yw'r system bresennol yn llwyddo i gyrraedd pob etholwr. Er bod swyddogion cofrestru etholiadol yn cymryd pob cam i sicrhau bod y gofrestr yn gywir ac yn gyflawn, mae nifer o etholwyr cymwys nad ydynt wedi'u cofrestru o hyd. Yn 2022, adroddodd y CE fod 2,362,964 o etholwyr cymwys ar y gofrestr llywodraeth leol yng Nghymru.¹ Er i'r swm hwn ddangos cynnydd yn nifer yr etholwyr a oedd yn cofrestru, nid oedd oddeutu 260,000 o etholwyr cymwys wedi cofrestru i bleidleisio sydd oddeutu 9.9% o'r rhai hynny sy'n gymwys.²
- 3.30. Bwriad polisi y Ddeddf hon yw ei gwneud yn haws i unigolion gael eu cynnwys ar y gofrestr etholiadol gan annog rhannu data a chael gwared ar y gofyniad i unigolion gadarnhau eu data drwy Gofrestru Etholiadol Unigol pan fo cofrestru awtomatig a pharu data wedi digwydd.
- 3.31. Gwnaeth Deddf 2021 rywfaint o ddarpariaeth er mwyn caniatáu i'r swyddog cofrestru etholiadol gofrestru etholwyr ar gofrestrau llywodraeth leol heb gais os oedd y Swyddog Cofrestru wedi'i fodloni bod gan berson, nad oedd ar y gofrestr etholwyr llywodraeth leol, yr hawl i gael ei gofrestru. Roedd hyn yn golygu y gallai swyddogion cofrestru etholiadol, os oeddent yn dymuno, ddefnyddio data a gedwir gan yr awdurdod lleol i ychwanegu person at y gofrestr llywodraeth leol ac roedd yn ofynnol iddynt roi gwybod iddynt yn ysgrifenedig eu bod wedi gwneud hynny. Ni chychwynwyd y darpariaethau hynny, ac ers hynny, maent wedi'u hadolygu gyda'r nod o sicrhau dull cyson ledled Cymru a sicrhau diogelwch etholwyr a allai fod yn agored i niwed.
- 3.32. Bydd darpariaethau yn y Ddeddf hon yn ei gwneud yn ofynnol i bob swyddog cofrestru etholiadol gofrestru etholwyr ar y gofrestr llywodraeth leol yn awtomatig ac anfon Hysbysiad Cofrestru at bob etholwr cymwys. Yna, bydd gan yr etholwyr gyfnod penodol o amser i ymateb i'r hysbysiad os ydynt o'r farn eu bod yn gymwys i gael eu

---

¹ Adroddiad y CE: *Cofrestru Etholiadol ym Mhrydain Fawr yn 2022* [Cofrestru Etholiadol ym Mhrydain Fawr yn 2022 | Y Comisiwn Etholiadol](#)

² Ibid.

cofrestru'n ddiennw. Unwaith y bydd y cyfnod penodol o drigain diwrnod wedi dod i ben, ac oni bai bod yr etholwr wedi oedi'r cyfnod hysbysu drwy wneud cais am gofrestru'n ddiennw, neu wedi rhoi gwybod yn ysgrifenedig i'r swyddog cofrestru etholiadol nad yw'n dymuno cael ei gofrestru'n awtomatig, bydd yr etholwr yn cael ei ychwanegu at y gofrestr llywodraeth leol.

- 3.33. Gan mai proses awtomatig fydd hon, ac er mwyn ychwanegu mesurau diogelu ychwanegol ar gyfer etholwyr ifanc ac etholwyr sy'n agored i niwed, byddwn yn cael gwared â'r gofrestr etholiadol agored yng Nghymru ar gyfer etholiadau Cymreig. Mae hyn yn golygu mai dim ond ar y gofrestr gaeedig o etholwyr llywodraeth leol, nad yw'n cael ei dosbarthu'n eang o gwbl, y bydd yr etholwr cofrestredig yn ymddangos. Er y bydd sefydliadau yn parhau i allu cael gafael ar y gofrestr hon, ni fyddant yn gallu gwneud hynny oni bai bod ganddynt hawl gyfreithiol i'r wybodaeth a gedwir ar y gofrestr etholiadol gaeedig. O dan ddarpariaethau'r Ddeddf, mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â grwpiau rhanddeiliaid, yn enwedig y rhai sy'n cynrychioli grwpiau agored i niwed, cyn peilota cofrestru heb gais.
- 3.34. Dim ond y gofrestr llywodraeth leol y bydd y broses cofrestru awtomatig yn berthnasol iddi. Bydd angen i'r rhai hynny sy'n gymwys i fod ar y gofrestr Seneddol barhau i gymryd rhan yn y broses Cofrestru Etholiadol Unigol naill ai drwy'r canfasiad blynyddol neu drwy wneud cais uniongyrchol i fod ar y gofrestr etholiadol.
- 3.35. Gan ystyried y bydd angen i'r broses cofrestru awtomatig fynd law yn llaw â'r broses Cofrestru Etholiadol Unigol, rydym wedi ymrwymo i beilota'r dull mwyaf effeithiol o gofrestru etholwyr yn awtomatig ar y gofrestr llywodraeth leol yng Nghymru. Felly, mae'r Ddeddf hon yn gwneud darpariaeth ar gyfer y pwerau angenrheidiol er mwyn cynnal y peilotau hyn.
- 3.36. Bwriad y Llywodraeth yw y bydd peilotau cofrestru awtomatig yng Nghymru yn cael eu cynnal wedi i'r Ddeddf hon ddod i rym ac y bydd y model llwyddiannus ar gyfer cofrestru awtomatig yn cael ei gyflwyno ledled Cymru gan ddefnyddio'r pwerau angenrheidiol i wneud is-ddeddfwriaeth sydd wedi'u cynnwys yn y Ddeddf hon. Bydd y rhaglen beilotau yn cael ei llunio ar y cyd rhwng Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a rhanddeiliaid etholiadol eraill. Bydd y CE yn gwerthuso'r cynlluniau peilot ar ôl iddynt gael eu cyflawni.

Pennod 3: Peilota a Diwygio Etholiadau Cymreig

- 3.37. Ar hyn o bryd, mae Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000 yn cynnwys darpariaeth ar gyfer cynnal peilotau etholiadol yng Nghymru a Lloegr. Mae adran 10 yn darparu y gall awdurdod lleol perthnasol gyflwyno cynigion i'r Ysgrifennydd Gwladol ar gyfer cynllun peilot sy'n gwneud darpariaeth ynghylch un o'r materion a ganlyn, neu bob un ohonynt:

- i. pryd, ble a sut y mae pleidleisio yn yr etholiad i ddigwydd;
  - ii. sut y mae'r pleidleisiau a fwrr yn yr etholiadau i'w cyfrif;
  - iii. ymgeiswyr yn anfon gohebiaeth etholiadol yn rhad ac am ddim drwy'r post.
- 3.38. Mae pwerau peilota wedi'u cynnwys hefyd yn Neddf 2006 ac yn ERAA 2013.
- 3.39. Yn unol ag adran 32 o Ddeddf 2006, caiff yr Ysgrifennydd Gwladol gynnal peilot sy'n caniatáu i bapurau pleidleisio gynnwys ffotograffau o ymgeiswyr. Mae'r pwerau yn ERAA 2013 yn ymwneud yn benodol â phrofi sut y caiff y newidiadau a wneir gan unrhyw ddarpariaeth cofrestru eu rhoi ar waith yn ymarferol, a hynny am gyfnod penodol ac mewn perthynas ag ardal benodol. Defnyddiwyd y pwerau hyn, o dan adrannau 9 i 11 o ERAA 2013, i beilota'r cynigion ar gyfer diwygio'r canfas cyn eu cyflwyno yn llawn yn 2019.
- 3.40. Trosglwyddwyd y pwerau peilota a nodir uchod mewn perthynas ag etholiadau Cymreig i Weinidogion Cymru gan Orchymyn Gweinidogion Cymru (Trosglwyddo Swyddogaethau) 2018.
- 3.41. Bwriad y peilotau etholiadol oedd treialu gwahanol ddiwygiadau etholiadol ar raddfa y gellir ei rheoli er mwyn asesu eu heffaith ar gynyddu canran yr etholwyr a oedd yn pleidleisio a moderneiddio'r system bleidleisio. Ers i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000 ddod i rym, mae sawl peilot ar ddiwygio etholiadol wedi'u cynnal yn Lloegr. Lluniwyd y peilotau hyn i brofi newidiadau o ran pryd, ble a sut y mae pleidleisio yn digwydd mewn etholiadau llywodraeth leol, sut y cyfrifwyd pleidleisiau a fwriwyd, ac ymgeiswyr yn anfon gohebiaeth yn rhad ac am ddim drwy'r post.
- 3.42. Cyn 2022, dim ond un peilot pleidleisio drwy'r post oedd wedi'i gynnal yng Nghymru. Fodd bynnag, yn 2022, cynhaliwyd rhaglen beilot a oedd yn canolbwyntio ar bleidleisio cynnar a hyblyg a chynhaliwyd pedwar peilot ar gyfer yr etholiadau llywodraeth leol. Roedd y rhain yn cynnwys pleidleisio ymlaen llaw ym Mlaenau Gwent, Pen-y-bont ar Ogwr, Caerffili a Thorfaen, gyda phob un o'r pedwar yn cynnig lleoliad canolog ar gyfer pleidleisio ymlaen llaw.
- 3.43. Lluniwyd peilotau 2022 gyda'r nod o sicrhau bod etholiadau mor hygyrch â phosibl ac y gallai pawb sy'n dymuno pleidleisio, wneud hynny. Nodwyd o ddechrau'r rhaglen y byddai'r hyn a fyddai'n cael ei ddysgu o'r peilotau yn llywio gwelliannau tymor hwy i'r modd y mae pobl yn pleidleisio yn ogystal â helpu i leihau'r diffyg democrataidd.
- 3.44. Yn ei werthusiad³, nododd y CE fod y peilotau wedi'u cynnal yn dda ac nad oedd unrhyw faterion wedi dod i'r amlwg yn sgil cynnal y peilotau arloesol hyn. Roedd y cofrestrau electronig a dreialwyd yn gweithio'n

---

³ [Gwerthusiad cynlluniau peilot pleidleisio ymlaen llaw | Y Comisiwn Etholiadol](#)

dda ac yn galluogi'r gweinyddwyr i sicrhau gorsafoedd pleidleisio mewn sawl lleoliad yn ddiogel ac ar yr un pryd. Er na wnaeth y peilotau gynyddu canran yr etholwyr a bleidleisiodd yn sylweddol, dangoswyd bodd modd sicrhau ffyrdd hyblyg a mwy cyfleus o bleidleisio yn ddiogel, a hynny gyda hyder pleidleiswyr.

- 3.45. Nododd y CE hefyd y dylai newidiadau a gynigir i brosesau pleidleisio gael eu cynllunio i sicrhau mantais debygol i bleidleiswyr, i gynnal diogelwch ac uniondeb y system ac i fod yn newidiadau y gall gweinyddwyr etholiadol eu cyflawni'n realistig.

Pwerau peilota newydd

- 3.46. Mae'r Ddeddf hon yn cynnwys pwerau peilota newydd ar gyfer arloesi etholiadol yng Nghymru mewn etholiadau Cymreig (etholiadau'r Senedd neu etholiadau lleol). Bydd y pwerau newydd hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru, awdurdodau lleol a swyddogion cofrestru etholiadol i gynnig peilotau etholiadol ar draws gwahanol feysydd, gan gynnwys sut y caiff pobl sy'n gymwys i bleidleisio mewn etholiad Cymreig eu cofrestru; pryd, ble a sut y bydd pleidleisio mewn etholiad Cymreig yn digwydd; pryd, ble a sut y caiff pleidleisiau sy'n cael eu bwrw eu cyfrif; cyfathrebu â phleidleiswyr ynghylch etholiadau; a phrosesau a gweithdrefnau gweinyddol cyn y diwrnod pleidleisio neu ar ôl hynny.
- 3.47. Am y tro cyntaf, bydd y pwerau hyn yn galluogi peilotau i gael eu cynnal yn etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol a byddant hefyd yn berthnasol i is-etholiadau llywodraeth leol. Bydd hyn yn sicrhau sawl cyfle i dreialu gwahanol beilotau mewn gwahanol sefyllfaoedd gyda'r nod o ddarparu'r sail dystiolaeth orau bosibl ar gyfer deall effaith y gweithgarwch a beilotwyd.
- 3.48. Bydd y pwerau hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru, awdurdodau lleol a swyddogion cofrestru etholiadol i wneud cynigion o ran peilotau. Bydd yn ofynnol iddynt gyflwyno unrhyw gynnig i'r EMB i'w ystyried. Bydd yn ofynnol i'r EMB adrodd ar y peilotau a gynigir, gan nodi eu barn ac argymhellion mewn perthynas â'r dichonoldeb a'r canlyniadau arfaethedig. Er y dylid ystyried argymhellion yr EMB cyn gwneud y ddarpariaeth ddeddfwriaethol angenrheidiol ar gyfer peilot, ni fydd gan yr EMB y pŵer i roi fetu ar gynigion peilotau, dim ond y pŵer i wneud argymhellion.
- 3.49. Yn ogystal, mae'r darpariaethau yn y Ddeddf yn caniatáu cyflwyno cynigion peilotau ar y cyd. Bydd y CE yn gallu gwneud argymhellion ar gyfer peilotau ond ni fydd yn gallu gwneud cynigion ar ei ben ei hun o dan y darpariaethau hyn. Bydd y Comisiwn, fodd bynnag, yn gallu parhau i wneud cynigion ar y cyd gydag awdurdod lleol er mwyn peilota gweithgarwch. Bydd hyn yn fodd i gynnal rôl hanfodol y Comisiwn, yn gorff annibynnol, wrth werthuso peilotau.

- 3.50. Unwaith y mae'r gweithgarwch peilota wedi'i gwblhau, ac os yw'r broses werthuso yn argymhell newid parhaol, gellir rhoi'r gweithgarwch ar waith gan ddefnyddio deddfwriaeth yn amodol ar y weithdrefn gadarnhaol yn y Senedd. Bydd hyn yn sicrhau cyfle i graffu ymhellach ar y cynigion. Mewn rhai amgylchiadau, bydd y rheoliadau hyn yn destun gwell gweithdrefn gadarnhaol sy'n darparu ar gyfer craffu ychwanegol lle mae natur y newid yn fwy arwyddocaol yn gyfreithiol.

Pŵer Gweinidogion Cymru i orfodi peilotau

- 3.51. Dim ond pan fo awdurdod lleol yn dechrau'r cynigion yn ffurfiol y mae'r trefniadau presennol yn caniatáu peilotau. Un o ystyriaethau peilotau 2022 oedd na chawsant eu cynnal mewn set ddaearyddol amrywiol o ardaloedd awdurdodau lleol. Bydd y darpariaethau hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi peilotau mewn mannau lle y maent o'r farn bod hyn yn angenrheidiol. Mae hyn yn golygu y gallai Gweinidogion Cymru gyfarwyddo awdurdodau lleol i gynnal peilotau, gan helpu i sicrhau y gellid peilota mathau addas o arloesiadau mewn gwahanol ardaloedd awdurdodau lleol. Gallai hyn sicrhau tystiolaeth werthfawr er mwyn llywio diwygio etholiadol yn y dyfodol. Yn yr amgylchiadau hyn, bydd yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r EMB a nodi'r rhesymau dros orfodi'r peilot cyn bwrw ymlaen â'r ddeddfwriaeth angenrheidiol.

Pennod 4: Hygyrchedd Pleidleisio ac Ymgeisyddiaeth

Cymorth i bleidleiswyr anabl

- 3.52. Fel y mae ar hyn o bryd, mae cyfraith etholiadol yng Nghymru yn agored i gael ei herio mewn perthynas â gallu pleidleiswyr anabl i bleidleisio'n annibynnol ac yn gyfrinachol, heb gymorth gan swyddog llywyddu neu gydymaith. Er mwyn gwella sut y mae pobl anabl yn cymryd rhan mewn democratiaeth, mae darpariaeth yn cael ei gwneud o fewn y Ddeddf hon ac mewn is-ddeddfwriaeth i gysoni rheolau hygyrchedd ar gyfer etholiadau yng Nghymru â deddfwriaeth y DU. Mae'r diwygiadau arfaethedig yn ymgorffori ymhellach egwyddor Llywodraeth Cymru sy'n ymwneud â diwygio etholiadol mewn deddfwriaeth etholiadol, sef 'hygyrchedd' ac yn cymryd camau pellach i sicrhau bod pobl anabl yn gallu pleidleisio yn annibynnol ac yn gyfrinachol.

Deddf Etholiadau 2022

- 3.53. Ar gyfer etholiadau Seneddol y DU cyn Deddf 2022, darparodd Atodlen 1 i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 fod rhaid i swyddogion canlyniadau ddarparu mewn gorsafoedd pleidleisio, “*a device of such description as may be prescribed (in regulations) for enabling voters who are blind or partially-sighted to vote without any need for assistance from the presiding officer or any companion*”. Mae rheoliad 12 o Reoliadau Cynrychiolaeth y Bobl (Cymru a Lloegr) 2001 yn cynnwys darpariaethau sy'n disgrifio Dyfais Bleidleisio Gyffyrddadwy. Darperir ar gyfer darpariaeth debyg yng Ngorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007.
- 3.54. Yn ddiweddar, mae Deddf 2022 wedi mynd ymhellach ar gyfer etholiadau Seneddol drwy ddiwygio rheolau etholiadau Seneddol sydd wedi'u cynnwys yn Atodlen 1 i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983. Mae Deddf 2022 wedi creu gofyniad newydd, ehangach y bwriedir iddo ehangu'r gofyniad cul sy'n ymwneud â Dyfais Bleidleisio Gyffyrddadwy. Mae'n gwneud gofynion ar gyfer darparu cyfarpar o'r fath sy'n rhesymol eu darparu at ddibenion galluogi, neu ei gwneud yn haws i bleidleiswyr anabl – gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) y rheini sydd â cholled golwg – bleidleisio yn annibynnol yn y modd a gyfarwyddir gan reol 37 o'r Atodlen, sy'n cynnwys y weithdrefn i farcio'r papur pleidleisio yn gyfrinachol.
- 3.55. Mae hefyd yn ofynnol bellach i'r CE ddarparu canllawiau i gynorthwyo swyddogion canlyniadau wrth iddynt gyflawni'r gofyniad newydd, ehangach i ddarparu cyfarpar cynorthwyol. O ganlyniad, mae dyletswydd arnynt i roi sylw i'r canllawiau hynny. Mae Deddf 2022 hefyd yn gweithredu mesurau sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r CE adrodd ar y camau a gymerir gan swyddogion canlyniadau mewn etholiadau i gynorthwyo pobl anabl yn unol â'r gofynion newydd.

Newidiadau deddfwriaethol ar gyfer Etholiadau Cymreig

- 3.56. Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth ar gyfer gosod dyletswydd ychwanegol ar y CE mewn perthynas ag adrodd ar y camau a gymerir gan swyddogion canlyniadau mewn etholiadau i gynorthwyo pobl anabl yn etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Bydd hyn yn cael ei gyflawni drwy ddiwygio Deddf 2000, sy'n diwygio gofynion presennol y CE i lunio a chyhoeddi adroddiad ar weinyddu etholiadau penodol. Mae'r Ddeddf hefyd yn gwneud darpariaeth sy'n estyn dyletswydd adrodd y CE i etholiadau cyffredin siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau.
- 3.57. Trwy is-ddeddfwriaeth, mae'r Llywodraeth yn bwriadu cyflwyno diwygiadau i'r fframwaith presennol o reolau etholiadau yng Nghymru a nodir mewn is-ddeddfwriaeth i adlewyrchu gofyniad newydd, ehangach i ddarparu cyfarpar o'r fath sy'n rhesymol at ddibenion galluogi, neu ei

gwneud yn haws i bobl anabl bleidleisio yn annibynnol ac yn unol ag anghenion pleidleiswyr anabl a nodwyd. Bydd darpariaeth hefyd mewn is-ddeddfwriaeth i'r CE ddyroddi canllawiau ar sut y dylai swyddogion canlyniadau gyflawni'r ddyletswydd honno. Yn yr un modd, bydd gofynion yn cael eu gosod ar swyddogion canlyniadau i roi sylw dyledus i ganllawiau perthnasol yn y rheolau etholiadau ar gyfer etholiadau Cymreig yng Nghymru. Bydd diwygiadau i'r fframwaith presennol hefyd yn cynnwys cysoni rheolau etholiadau'r Senedd gyda rheolau etholiadau Llywodraeth Leol o ran y meini prawf o'r hyn yw cydymaith.

- 3.58. Mae'r Ddeddf yn amlinellu diffiniad o anabledd at ddibenion yr adran o'r Ddeddf sy'n darparu bod "anabledd" mewn perthynas â gwneud rhywbeth, yn cynnwys anallu tymor byr i'w wneud. Mae hyn yn cydfynd â darpariaethau Deddf 1983. Mae swyddogion canlyniadau yn parhau hefyd i fod yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r Ddeddf Cydraddoldeb.
- 3.59. Mae'r newidiadau arfaethedig yn ystyried yr angen am ddiffiniad cyson o anabledd ar draws y dyletswyddau amrywiol sy'n gymwys i swyddogion canlyniadau mewn deddfwriaeth sylfaenol ac is-ddeddfwriaeth.
- 3.60. Mae'r dull hwn yn gyson â'r ymatebion i'r ymgynghoriad Papur Gwyn ar gynigion ar gyfer diwygio etholiadol i foderneiddio gweinyddu etholiadol yng Nghymru. Cytunodd nifer o ymatebwyr y dylid gosod dyletswydd ar y CE i ddarparu canllawiau, yn debyg i ddull Llywodraeth y DU o ran etholiadau a gedwir yn ôl.

Arolwg Ymgeiswyr

- 3.61. Mae hyrwyddo a chefnogi amrywiaeth ymysg aelodau etholedig lleol yn parhau i fod yn un o flaenoriaethau Llywodraeth Cymru. I gyflawni hyn, mae data cyfres amser cadarn yn bwysig i olrhain newidiadau amrywiaeth dros amser.
- 3.62. Ers 2011, mae'n ofyniad cyfreithiol ar awdurdodau lleol i fonitro cydraddoldeb ac amrywiaeth ymgeiswyr sy'n ceisio cael eu hethol i brif gynghorau a chynghorau tref a chymuned. Caiff y gofyniad ei nodi yn adran 1 o Fesur 2011.
- 3.63. Mae cwestiynau a fformat yr arolwg wedi'u rhagnodi yn Rheoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) 2012. Cafodd y rhain eu gwneud gan Weinidogion Cymru drwy arfer y pwerau a roddir iddynt gan adrannau 1(3)(a), 1(3)(b), 2(2), a 175 o Fesur 2011. Yn benodol, mae adran 175 yn darparu dehongliad o'r term 'rhagnodedig' i olygu rhagnodedig mewn rheoliadau a wnaed gan Weinidogion Cymru.
- 3.64. Diwygiwyd y rheoliadau hyn gan Reoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2016 ac yn fwy diweddar gan Reoliadau Arolygon

Etholiadau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2022.

- 3.65. Gellir gofyn cwestiynau ynghylch rhywedd, cyfeiriadedd rhywiol, iaith, hil, oedran, anabledd, crefydd neu gred, iechyd, addysg neu gymwysterau, cyflogaeth a gwaith fel cynghorydd, ymlyniad wrth blaid, ymwneud â'r trydydd sector a hyd unrhyw weithgarwch gwleidyddol. Gall unigolion lenwi'r arolwg cyn yr etholiad, tra eu bod yn ymgeiswyr o hyd, neu fel arall, yn dilyn yr etholiad waeth beth fo'r canlyniad. Mae cymryd rhan yn ddewisol ac mae'r cyfraddau ymateb yn is nag yr hoffem.
- 3.66. Nod yr arolwg yw deall nodweddion yr ystod eang o bobl sy'n mynd ati i geisio cael eu hethol yn gynghorwyr yn ogystal â deall sut y mae proffil y grŵp hwn yn newid dros amser. Mae'r wybodaeth a gesglir o'r arolygon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddeall effaith polisiau sydd â'r nod o ehangu cyfranogiad ym maes llywodraeth leol a chefnogi datblygu polisiau yn y dyfodol.
- 3.67. Mae hwn yn arolwg pwysig, ond yn aml, mae'n cystadlu am sylw yn erbyn arolygon eraill gan awdurdodau lleol a'r CE sydd gyda'i gilydd yn gallu achosi syrffed ar arolygon.
- 3.68. Mae adran 25 o'r Ddeddf yn dileu'r gofyniad i nodi geiriad a fformat penodol yr arolwg mewn rheoliadau. Bydd hyn yn ei gwneud yn haws i newid elfennau o'r arolwg wrth i bolisiau amrywiaeth a chydaddoldeb ddatblygu. Yn y dyfodol, bydd geiriad yr arolwg yn cael ei adolygu gan grŵp o bartneriaid allweddol, gan gynnwys llywodraeth leol, cynrychiolwyr grwpiau cydraddoldeb a phartïon eraill sydd â diddordeb. O ganlyniad, bydd y grŵp yn gwneud argymhellion i Weinidogion Cymru ynghylch newidiadau a gwelliannau a gynigir.
- 3.69. Bydd yr arolwg yn cynnwys set o gwestiynau craidd a fydd yn berthnasol i gyfranogwyr ym mhob cwr o Gymru. Bydd hyn yn darparu ar gyfer cysondeb ledled Cymru ac yn galluogi cymharu ar draws y set lawn o arolygon a gynhaliwyd ers cyflwyno arolygon yn 2012. Bydd darpariaeth hefyd i awdurdodau lleol ychwanegu cwestiynau a fydd yn ceisio gwybodaeth ynghylch mentrau lleol.
- 3.70. Mae'r dull hwn yn darparu ar gyfer cysondeb ledled Cymru, parhad cyfres amser y set ddata yn ogystal â galluogi hyblygrwydd lleol.

Platfform Gwybodaeth i Bleidleiswyr

- 3.71. Un o ganfyddiadau allweddol yr ymchwil⁴ a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru ac a gyhoeddwyd yn 2020 oedd bod "diffyg gwybodaeth, meddwl bod gwleidyddiaeth yn ddryslyd ac yn anneniadol a dadrithiad cyffredinol yn rhwystrau allweddol i ymgysylltu". Nid yw'r

---

⁴ Beaufort Research. Adnewyddu ymgysylltiad democrataidd: Ymchwil archwiliol. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth 13/2020. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/adnewyddu-ymgysylltiad-democrataidd-ymchwil-archwiliol>

diffyg gwybodaeth hwn yn unigryw i etholiadau; mae'n berthnasol i wleidyddiaeth yn fwy cyffredinol hefyd. Dywedodd cyfranogwyr yr ymchwil fod dryswch ynghylch y gwahaniaethau rhwng lefelau'r llywodraeth ac ynghylch pwy sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaethau.

- 3.72. Ar hyn o bryd, ceir ystod o sefydliadau sy'n darparu gwybodaeth i bleidleiswyr. Mae'r rhain yn cynnwys y CE, sydd â dyletswydd i hyrwyddo ymwybyddiaeth o'r system etholiadol⁵ ymysg y cyhoedd, ac awdurdodau lleol, lle y mae swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol yn cyflawni eu cyfrifoldebau i roi gwybodaeth i bleidleiswyr ynghylch pryd y mae etholiad yn cael ei gynnal a sut a lle y gall pleidleiswyr fwrw eu pleidlais, yn ogystal â sut i gofrestru er mwyn gallu pleidleisio.
- 3.73. Ceir cyfle i helpu swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i bleidleiswyr ledled y wlad gyda mwy o gysondeb o ran sut a phryd y rhoddir gwybodaeth i bleidleiswyr. Byddai pleidleiswyr hefyd yn cael cymorth i ddod o hyd i wybodaeth berthnasol am y broses etholiadol mewn un man. Gallai platfform ar-lein fod o gymorth drwy ddarparu un pwynt mynediad a allai gynnal a/neu gyfeirio'r ymwelydd at ddeunyddiau gwefannau partneriaid sy'n ymwneud â chyfathrebu etholiadol.
- 3.74. Gan ymateb i'r bwch o ran darparu gwybodaeth, mae rhai datrysiadau digidol wedi'u datblygu gan sefydliadau nid er elw i ddarparu gwybodaeth i ddinasyddion er mwyn hwyluso cyfranogi. Mae sefydliadau fel [Y Clwb Democratiaeth](#) a [mySociety](#) yn darparu adnoddau i alluogi dinasyddion i nodi'n hawdd sut y gallant ymwneud â chynrychiolwyr neu gymryd rhan mewn etholiadau. Cyfeirir yn rheolaidd at adnoddau digidol megis [WhoCanIVoteFor.co.uk](#), [WhereDoIVote.co.uk](#), [TheyWorkForYou](#) ac [WriteToThem](#) yn enghreifftiau o arferion gorau wrth ymwneud â dinasyddion a chânt eu hyrwyddo gan ystod o sefydliadau, gan gynnwys Llywodraeth Cymru a'r CE. Fodd bynnag, mae'r sefydliadau hyn yn aml yn cael eu cynnal gan wirfoddolwyr ac nid oes ffynonellau cadarn o gyllid ganddynt. Mae hyn yn golygu bod cynaliadwyedd platfformau o'r fath yn y fantol.
- 3.75. Rydym wedi ymgynghori'n flaenorol ynglŷn â darparu datganiadau ymgeiswyr yn '[Diwygio Etholiadol ym maes Llywodraeth Leol yng Nghymru](#)' (2017). Gofynnwyd i ymatebwyr yr ymgynghoriad a oeddent yn cytuno a ddylid ei gwneud yn ofynnol i bob ymgeisydd lunio datganiad personol i'w gynnwys ar wefan a ddarperir gan yr awdurdod y maent yn sefyll i gael eu hethol iddo. Roedd cefnogaeth gref i'r cynnig hwn yn yr ymateb i'r brif ddogfen (84%) a hyd yn oed mwy o gefnogaeth yn yr ymateb i'r fersiwn ar gyfer pobl ifanc (89%). Un rheswm allweddol a nodwyd o blaid oedd y byddai gweithred o'r fath yn

---

⁵ Adran 13 o PPERA

gwella democratiaeth a gwella dealltwriaeth pleidleiswyr o'r hyn y mae ymgeisydd yn sefyll drosto.

- 3.76. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith ar gyfer sefydlu plattform gwybodaeth ar-lein i bleidleiswyr. Mae'r ddyletswydd yn darparu ar gyfer gwefan sy'n gallu o leiaf cynnal gwybodaeth am ymgeiswyr, pleidiau gwleidyddol cofrestredig, a gwybodaeth i bleidleiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd ac etholiadau cyffredin prif gynghorau.
- 3.77. Y tu hwnt i hyn, byddai'r plattform yn gallu:
- cynnal gwybodaeth a fydd yn cynyddu gwybodaeth a dealltwriaeth ynghylch etholiadau yn ogystal â rhoi gwybodaeth ymarferol am y broses bleidleisio;
  - darparu gwybodaeth syml iawn er mwyn egluro wrth etholwyr y pwerau, y rolau a'r cyfrifoldebau ar bob lefel o lywodraeth, gan annog dinasyddion i weld y cyswllt rhwng y pethau sy'n bwysig iddynt hwy a'u cynrychiolwyr lleol a chenedlaethol;
  - darparu un pwynt mynediad i bleidleiswyr sy'n chwilio am ragor o wybodaeth yn hytrach na'r ystod eang o ffynonellau sy'n bodoli ar hyn o bryd; a
  - gwneud y broses o gael gafael ar wybodaeth berthnasol yn symlach ac yn fwy hygyrch i bob pleidleisiwr.

Gwella Amrywiaeth Cynrychiolaeth yn Strwythurau Democrataidd y Senedd a Llywodraeth Leol

- 3.78. Bydd creu Gymru decach, lle y mae gan bawb y cyfle i gymryd rhan mewn cymdeithas a chyrraedd eu potensial llawn a'r gallu i gyfrannu'n llawn at yr economi, yn galluogi Cymru i fod yn fwy ffyniannus ac arloesol. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i gynyddu amrywiaeth ar draws pob agwedd ar fywyd cyhoeddus. Mae hyn yn cynnwys cynyddu amrywiaeth ymhlith ymgeiswyr sy'n sefyll mewn etholiadau Cymreig drwy fynd i'r afael â'r rhwystrau sy'n atal unigolion sydd â nodweddion gwarchoddedig rhag ceisio am swyddi etholedig. Y bwriad yw mynd i'r afael â rhwystrau o'r fath a gwella cyfleoedd i grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol chwarae rhan llawn wrth gynorthwyo a chynrychioli eu cymunedau. Er enghraifft, mae pobl anabl yn debygol o wynebu costau uwch wrth geisio am swyddi etholedig oherwydd eu hamhariadau.

- 3.79. Mae adran 30 o'r Ddeddf yn cyflwyno dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol a fydd yn ceisio annog mwy o dryloywder a hyrwyddo amrywiaeth ymhlith ymgeiswyr sy'n ceisio swyddi etholedig. Bydd y canllawiau yn annog pleidiau gwleidyddol i gasglu, crynhoi a chyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth ynghylch ymgeiswyr i'r Senedd. Bydd hefyd yn annog pleidiau gwleidyddol i ddatblygu, cyhoeddi, gweithredu ac adolygu strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant.

Y Gronfa Mynediad i Swyddi Etholedig

- 3.80. Yn 2021, sefydlwyd cronfa beilot Mynediad i Swyddi Etholedig i ddarparu cymorth ychwanegol i bobl anabl geisio am swyddi etholedig. Llwyddodd y gronfa beilot i gynorthwyo unigolion a oedd yn sefyll etholiad yn etholiadau'r Senedd ym mis Mai 2021 ac yn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022. Cafodd newidiadau eu gwneud i'r rheolau ynghylch terfynau gwario ymgeiswyr er mwyn sicrhau nad oedd y cyllid a ddarparwyd drwy'r peilot yn cyfrif tuag at derfynau gwario ymgeiswyr.
- 3.81. Cynhaliwyd sawl digwyddiad Mynediad i Wleidyddiaeth i godi ymwybyddiaeth ynghylch y cymorth a oedd ar gael drwy'r gronfa a'r amserlenni ar gyfer ceisiadau. Ariannodd y gronfa beilot, a ddarparwyd gan Anabledd Cymru ac a ariannwyd gan Lywodraeth Cymru, gymorth ymarferol i alluogi pobl anabl i gymryd rhan lawn yn y broses wleidyddol. Cafodd y peilot 21 o ymgeiswyr a chafodd chwech ohonynt eu hethol i gynghorau cymuned.
- 3.82. Mae gwerthusiad annibynnol o drefniadau'r gronfa beilot wedi'i gwblhau. Daeth y gwerthusiad i'r casgliad bod y gronfa beilot wedi cael ei chroesawu a'i bod wedi bod o fudd i'r rhai hynny a gyflwynodd geisiadau. Roedd y cymorth a roddwyd i unigolion drwy gydol y broses yn arbennig a nodwyd bod cefnogaeth i gronfa fod ar gael ar gyfer etholiadau yn y dyfodol. Amlygodd y gwerthusiad fod rhai meysydd angen eu gwella. Gellir dod o hyd i'r adroddiad llawn yma: [Adolygiad o beilot y Gronfa Mynediad i Swyddi Etholedig Cymru | LLYW.CYMRU](#).
- 3.83. Mewn ymateb i'r ymgynghoriad Papur Gwyn, cafwyd cefnogaeth eang ar gyfer gosod cronfa ar sail ddeddfwriaethol ac mae adran 28 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ddarparu ar gyfer cynllun cymorth ariannol (o unrhyw fath penodedig) i gynorthwyo ymgeiswyr anabl mewn etholiad Cymreig i oresgyn rhwystrau rhag cymryd rhan yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'u hanabledd. Bwriedir i effaith y ddarpariaeth hon roi sicrwydd i ymgeiswyr anabl yn ogystal ag ystyried y profiadau a gafwyd yn y gronfa beilot.

Darparu ar gyfer nodweddion gwarchoddedig eraill

- 3.84. Mae ein Rhaglen Lywodraethu yn cynnwys ymrwymiad i ehangu ein Cronfa Mynediad i Swyddi Etholedig ar gyfer nodweddion gwarchoddedig eraill. Un o'r pwyntiau allweddol y mae'r grŵp nodwedd warchoddedig anabledd yn canolbwyntio arno yw bod ffyrdd adnabyddadwy ac ymarferol y gall cymorth ariannol gynorthwyo unigolion mewn modd gwirioneddol er mwyn sicrhau chwarae teg ag ymgeiswyr nad ydynt yn anabl.
- 3.85. Cododd yr ymateb i'r ymgynghoriad Papur Gwyn a'r ymchwil a gomisiynwyd gan Weinidogion Cymru bryderon ynghylch sut y gellid llunio meini prawf i ehangu'r gronfa bresennol i grwpiau eraill.
- 3.86. Mae'r strwythur ar gyfer mynd i'r afael â'r rhwystrau a nodwyd yn ddibynnol ar natur y rhwystrau hynny ac anghenion yr unigolion o dan sylw. Mewn rhai amgylchiadau, mae'n bosibl y gellid mynd i'r afael â'r rhwystrau hynny drwy roi cyngor ac arweiniad gan drydydd partion, er enghraifft drwy gynlluniau hyfforddi a mentora. Mewn achosion eraill, gall cymorth o'r fath gynnwys rhoi cymorth ariannol i dalu'n uniongyrchol am unrhyw gostau ychwanegol y bu'n rhaid i ymgeiswyr dalu amdanynt wrth iddynt sefyll mewn etholiad ac a oedd yn gysylltiedig â'u hanghenion.
- 3.87. Ar sail y pryderon hyn, mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod yr amcan polisi ehangach yn golygu bod angen dull gwahanol drwy greu dyletswydd statudol drosfwaol a roddir ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith sydd â'r nod o wella amrywiaeth o fewn strwythurau democrataidd y Senedd a Llywodraeth Leol gan ddarparu cymorth i gael gwared â'r rhwystrau i gymryd rhan. Mae adran 28 yn darparu ar gyfer y dull hwn. Gall y trefniadau fod ar ffurf gwasanaethau neu gymorth ariannol.
- 3.88. Mae adran 29 yn darparu ar gyfer creu a theilwra cynlluniau unigol i ddarparu cymorth naill ai ar gyfer nodwedd warchoddedig unigol a / neu rwystrau cyffredin ar draws ystod o nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol.
- 3.89. Mae'n bwysig bod yr holl drefniadau hyn yn dryloyw ac yn gweithredu mewn modd sy'n wleidyddol niwtral. Mae'r ddeddfwriaeth yn cynnwys mesurau diogelu sy'n golygu na chaiff cyrff nac unigolion penodol weithredu cynllun ac na chaiff Gweinidogion Cymru wneud penderfyniadau ynghylch unigolion penodol.

Pennod 5: Cyllid Ymgyrchu

- 3.90. Gwnaeth Deddf 2022 rai newidiadau i reolau cyllid ymgyrchu ar gyfer etholiadau y DU a gedwir yn ôl yn San Steffan. Mewn rhai meysydd, credwn ei bod yn ddoeth cael cysondeb ag etholiadau Cymreig yng Nghymru i leihau dryswch i bobl sy'n cymryd rhan yn yr etholiadau hyn

ac i'r rheini sy'n eu gweinyddu. Mae hyn yn unol â'n hegwyddor ar gyfer diwygio etholiadol, sef symlrwydd. Er na wnaeth y Senedd gydsynio i'r darpariaethau yn Deddf 2022 fod yn gymwys i etholiadau Cymreig, roedd hyn ar y sail bod y Senedd yn cadw'r hawl i graffu ar ddeddfwriaeth sy'n ymwneud ag etholiadau Cymreig.

Gwariant Tybiannol

- 3.91. Gwnaeth Deddf 2022 ddiwygiadau i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a PPERA mewn perthynas ag etholiadau a gedwir yn ôl. Gwnaethpwyd hynny er mwyn egluro'r gyfraith mewn perthynas â gwariant tybiannol, gan sicrhau na ddylai buddion megis eiddo, nwyddau, gwasanaethau neu gyfleusterau sy'n cael eu cyflenwi i ymgeisydd, plaid neu ymgyrch yn rhad ac am ddim neu gyda disgownt, ond cael eu cyfrif yn draul etholiad ar gyfer yr ymgyrch berthnasol pan gânt eu hawdurdodi neu eu cyfarwyddo gan yr ymgyrch. Daeth yr eglurhad hwn yn sgil dyfarniad gan yr Oruchaf Lys (*R v Mackinlay and others [2018]*) a benderfynodd fod gwariant tybiannol o'r fath yn draul etholiad heb fod angen awdurdodiad.
- 3.92. I gael gwared ar yr amwysedd hwn o ran etholiadau Cymreig, mae'r Ddeddf yn cymhwyso'r un gofyniad i ddsbarthu gwariant tybiannol yn dreuliau etholiad dim ond pan gaiff ei gyfarwyddo neu ei awdurdodi'n briodol. I gynorthwyo eglurder ar gyfer cyfranogwyr a gweinyddwyr, mae'r Ddeddf hefyd yn diwygio pŵer y CE i lunio cod ymarfer ar dreuliau etholiad er mwyn sicrhau ei fod yn ddigon eang fel bod modd cynnwys esboniad o'r rheolau ar bob math o wariant.

Personau sy'n gallu gwneud taliadau ar ran ymgyrch

- 3.93. Gwnaeth Deddf 2022 ddiwygiadau hefyd i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 i ganiatáu i rywun heblaw am yr asiant etholiad wneud taliadau ar ran ymgyrch, hynny yw, rhywun sydd wedi'i awdurdodi gan ymgyrch i wneud taliad o dan adran 75 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983. Os oes rheol wahanol ar gyfer etholiadau a gedwir yn ôl ac etholiadau Cymreig ynghylch ai dim ond yr asiant etholiad sy'n gallu gwneud taliad ar ran ymgyrch, efallai y ceir achosion o dorri'r gyfraith mewn camgymeriad. Er enghraifft, pe bai taliad yn cael ei wneud gan berson sydd wedi'i awdurdodi ar gyfer un set o etholiadau ond nid ar gyfer etholiadau Cymreig. Mae'r Ddeddf yn caniatáu i bersonau, sydd wedi'u hawdurdodi gan ymgeisydd neu asiant i'w hyrwyddo, wneud taliad, yn hytrach na bod rhaid i'r asiant etholiad wneud y taliad hwnnw. Cyflawnir hyn drwy ddileu'r eithriad ar gyfer etholiadau lleol yng Nghymru yn is-adran (5)(ca) newydd o adran 73 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a fewnosodwyd gan Ddeddf 2022. Bydd y newid cyfatebol ar gyfer etholiadau'r Senedd yn cael ei wneud yn yr adolygiad o Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007, lle ceir y darpariaethau cyfatebol.

Ymgyrchwyr Trydydd Parti

- 3.94. Cyflwynodd Deddf 2022 rai cyfyngiadau ar allu trydydd partiön, sef unigolion neu sefydliadau nad ydynt yn bleidiau gwleidyddol cofrestredig, i fynd i wariant a reolir mewn cyfnodau a reoleiddir cyn etholiadau i Dŷ'r Cyffredin neu i Gynulliad Gogledd Iwerddon. Yn fras, mae gwariant a reolir yn ymwneud â threuliau adroddadwy i gefnogi gweithgarwch penodol er dibenion dylanwadu ar bleidleiswyr i bleidleisio mewn modd penodol.
- 3.95. Dim ond trydydd partiön sy'n gymwys i roi hysbysiad o dan adran 88(2) o PPERA 2000 y mae'r Ddeddf yn caniatáu iddynt fynd i wariant a reolir mewn cyfnod a reoleiddir cyn etholiad ar gyfer y Senedd, fel rheol y pedwar mis hyd at a chan gynnwys diwrnod yr etholiad. Mae'r ddarpariaeth yn cyflwyno dirwy ar gyfer unrhyw sefydliadau neu unigolion trydydd parti sy'n mynd i wariant yn groes i hynny.
- 3.96. Mae'r Ddeddf hefyd yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud diwygiadau – ychwanegu, dileu neu amrywio – i ddisgrifiadau yn y rhestr o drydydd partiön cymwys. Fodd bynnag, dim ond yn sgil argymhelliad gan y CE y gellir gwneud gorchymyn i ddileu neu amrywio'r partiön sydd wedi'u cynnwys ar y rhestr honno. Ar hyn o bryd, mae'r trydydd partiön sy'n gymwys i roi hysbysiad o dan adran 88(2) o PPERA yn cynnwys:
- unigolyn sydd wedi'i gofrestru ar gofrestr etholiadol yn y DU neu sy'n preswyllo yn y DU,
  - cwmni cofrestredig yn y DU, sy'n gwmni corfforedig yn y DU ac sy'n cynnal busnes yn y DU,
  - undeb llafur cofrestredig yn y DU,
  - cymdeithas adeiladu gofrestrdig yn y DU,
  - partneriaeth atebolrwydd cyfyngedig gofrestrdig yn y DU sy'n cynnal busnes yn y DU,
  - cymdeithas gyfeillgar, ddiwydiannol neu ddarbodus gofrestrdig yn y DU,
  - cymdeithas anghorfforedig sydd â'i phrif swyddfa yn y DU ac sy'n cynnal y rhan fwyaf o'i busnes neu weithgareddau eraill yn y DU
  - corff wedi'i ymgorffori gan Siarter Frenhinol,
  - sefydliad corfforedig elusennol yn y DU,
  - partneriaeth Albanaid sy'n cynnal busnes yn y DU.
- 3.97. Gwnaeth Deddf 2022 hefyd ganiatáu i gymdeithasau anghorfforedig sydd â'r cyswllt angenrheidiol â'r DU fod yn drydydd parti cymwys i fynd i wariant a reolir mewn perthynas ag etholiadau a gedwir yn ôl. Nid yw'r Ddeddf yn cyflwyno yr un categori gan fod y cyswllt angenrheidiol â'r DU yn ymwneud ag etholwyr tramor, nad ydynt yn cymryd rhan yn Etholiadau'r Senedd.

- 3.98. Er mwyn helpu ymgyrchwyr trydydd parti i ddeall y trefniadau hyn, mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r CE lunio cod ymarfer ar gyfer trydydd parti, mewn ymgyngoriad â Phwyllgor y Llywydd a Phwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a Chyfansoddiad y Senedd, neu unrhyw bwyllgor olynol. Mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru osod fersiwn ddrafft o unrhyw god ymarfer o'r fath gerbron y Senedd.

Rhan 2: Cyrff Etholedig a'u Haelodau

Pennod 1: Trefniadau ar gyfer Llywodraeth Leol

Adolygiadau o drefniadau etholiadol: prif gynghorau

- 3.99. Mae Rhan 3 o Ddeddf 2013 yn disgrifio'r gwahanol fathau o adolygiadau o ardaloedd llywodraeth leol a'u trefniadau etholiadol a phwy gaiff gynnal yr adolygiadau hynny. Manylir hefyd ar y weithdrefn sydd i'w dilyn wrth gynnal yr adolygiadau hynny. Mae hefyd yn rhagnodi sut y dylid gweithredu unrhyw argymhellion a wneir o ganlyniad i adolygiad.
- 3.100. Mae adran 29(1) o Ddeddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn gynnal adolygiad o drefniadau etholiadol pob prif ardal o leiaf unwaith bob deng mlynedd. Mae'n ofynnol i'r Comisiwn lunio a chyhoeddi rhaglen ac amserlen ar gyfer cynnal yr adolygiadau hynny yn ogystal ag anfon copi o'r rhaglen at Weinidogion Cymru.
- 3.101. Mae adran 22 o 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i brif gynghorau fonitro'r cymunedau a'u trefniadau etholiadol yn eu hardaloedd. Wrth wneud hynny, mae'n rhaid i'r cyngor ystyried y rhaglen 10 mlynedd ar gyfer adolygu trefniadau etholiadol prif ardaloedd a gyhoeddir gan y Comisiwn ac unrhyw gyfarwyddydau a ddyroddir i'r cyngor gan Weinidogion Cymru.
- 3.102. Daeth rhaglen 2017 ar gyfer adolygu trefniadau etholiadol prif ardaloedd i ben yn 2021 a gwnaed nifer o newidiadau i drefniadau etholiadol prif ardaloedd ledled Cymru. Ymrwymodd Gweinidogion Cymru i ystyried y trefniadau ar gyfer cynnal adolygiadau o drefniadau etholiadol prif ardaloedd, gwrando ar adborth gan eraill a nodi cyfleoedd i wella. Yn sgil cyfres o drafodaethau gyda'r rhai hynny a oedd ynghlwm wrth y broses adolygu a'r adborth a gafwyd yn ystod y broses adolygu, cynigiodd Gweinidogion Cymru becyn o fesurau er mwyn datblygu a chryfhau'r trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol prif ardaloedd ac adolygiadau cymunedau.
- 3.103. O ganlyniad, mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaethau i:
- ymdrin â phryderon a leisiwyd ynglŷn â'r amser a gymerir i gwblhau adolygiadau a'r amser a gymerir i wneud penderfyniadau ynghylch argymhellion a geir mewn adroddiadau adolygu drwy nodi

amserlenni ar gyfer pob un o'r elfennau hyn. Yn ogystal, bydd yn ofynnol i'r Comisiwn gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob prif ardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod o 12 mlynedd. Caiff dyletswydd newydd ei gosod ar brif gynghorau sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob cymuned yn eu hardaloedd o leiaf unwaith ym mhob 12 mlynedd. Wrth gynnal yr adolygiadau hynny, bydd yn ofynnol i'r prif gyngor ystyried rhaglen ac amserlen y Comisiwn ar gyfer cynnal adolygiadau o drefniadau etholiadol prif ardaloedd.

- ehangu natur y materion sydd i'w hystyried gan y Comisiwn a'r prif gynghorau pan fyddant yn llunio argymhellion i newid y trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardaloedd a chymunedau. Yn ogystal â'r meini prawf a oedd yn bodoli eisoes, bydd yn ofynnol i'r Comisiwn gynnal asesiad cyflawn o'r holl feini prawf wrth benderfynu a ddylai nifer y cynghorwyr fod yr un fath ar gyfer pob ward etholiadol mewn ardal prif gyngor.
- egluro'r gofynion o ran cyhoedduswydd ac ymgynghori sydd i'w gweithredu gan y Comisiwn a phrif gynghorau wrth gynnal adolygiadau etholiadol.
- rhoi pwerau gwneud cyfarwyddydau i Weinidogion Cymru i oedi adolygiad. Bydd hyn yn sicrhau hyblygrwydd pan fo amgylchiadau annisgwyl sy'n effeithio'n andwyol ar gynnal y broses adolygu. Enghraifft o hyn yw'r amgylchiadau a wynebwyd yn sgil pandemig COVID-19. Bydd gan Weinidogion Cymru y pŵer i oedi adolygiad am gyfnod neu gyfnodau nad ydynt, gyda'i gilydd, yn fwy na chyfnod o 9 mis ar y mwyaf.
- galluogi Gweinidogion Cymru i benderfynu a ddylid gweithredu argymhelliad mewn adroddiad adolygu etholiadol naill ai gydag addasiad neu heb addasiad neu benderfynu peidio â gweithredu mewn perthynas â'r argymhelliad hwnnw. Yn flaenorol, nid oedd Gweinidogion Cymru yn gallu gwneud hyn, ac roedd hynny'n arwain at oedi wrth weithredu argymhellion adroddiad. Mae hyn hefyd wedi arwain at risg y gallai fod wedi bod yn rhaid i Weinidogion Cymru beidio â gweithredu mewn perthynas â'r holl argymhellion mewn adroddiad adolygu pan oedd ganddynt bryderon ynghylch un neu rai o argymhellion yr adroddiad adolygu yn unig.
- gwella tryloywder ynghylch y broses ar gyfer penderfynu ar enwau wardiau etholiadol yn y Gymraeg a'r Saesneg a sicrhau mwy o ymwneud ag aelodau o'r cyhoedd yn yr ardal y mae'r adolygiad yn effeithio arni. Er nad oedd Deddf 2013 yn flaenorol yn atal ymgynghori ar enwau wardiau etholiadol mewn un iaith yn unig, a'u

mabwysiadu, bydd y Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol rhoi mwy o bwyslais ar ystyried barn trigolion lleol a barn Comisiynydd y Gymraeg mewn perthynas ag orgraff enwau wardiau etholiadol.

- ychwanegu nifer o gyrff, gan gynnwys Comisiynydd y Gymraeg at y rhestr o ymgynghorai gorfodol y bydd yn ofynnol i'r Comisiwn a phrif gynghorau ymgynghori â nhw yn rhan o'r prosesau adolygu amrywiol a nodir yn Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013. Bydd ychwanegu Comisiynydd y Gymraeg fel ymgynghorai gorfodol yn rhoi'r cyfle i'r Comisiynydd ddylanwadu ar bob rhan o'r broses adolygu, gan gynnwys y dull arfaethedig ar gyfer enwi wardiau etholiadol.

3.104. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y darpariaethau hyn yn arwain at gryfhau'n sylweddol y trefniadau a roddir ar y Comisiwn a phrif gynghorau sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gyflawni llywodraeth leol effeithiol a hwylus.

Adolygiadau o Ffiniau Atfor

- 3.105. Mae'n ofynnol i'r Comisiwn fonitro ac adolygu'r ardaloedd a'r trefniadau etholiadol sy'n berthnasol i'r strwythur llywodraeth leol yng Nghymru wrth ystyried a ddylid newid y trefniadau hynny, neu argymhell gwneud hynny. Wrth gyflawni'r ddyletswydd fonitro honno, caniateir i'r Comisiwn gynnal adolygiad o ffiniau prif ardaloedd, ffiniau cymunedol (naill ai gyda, neu heb gytundeb y prif gyngor priodol), siroedd sydd wedi'u cadw a ffiniau atfor.
- 3.106. Mewn perthynas â ffiniau atfor, mae adran 28 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 yn galluogi'r Comisiwn i adolygu unrhyw ran o ffin ardal llywodraeth leol sy'n gorwedd o dan y môr ac nad yw'n ffurfio ffin gyffredin ag ardal llywodraeth leol arall, gan adrodd i Weinidogion Cymru os ydynt o'r farn bod angen ei newid.
- 3.107. Ceir nifer o amgylchiadau lle y mae'n gwneud synnwyr i'r Comisiwn allu adolygu'r ffiniau atfor mewn mwy nag un ardal llywodraeth leol yn rhan o un broses adolygu. Er enghraifft, pan fo cynigion ar gyfer prosiectau megis môr-lynnoedd llanw sy'n cynnwys, o fewn eu hardal safle, ffiniau mwy nag un ardal llywodraeth leol.
- 3.108. Mae'r Ddeddf yn egluro'r gyfraith er mwyn galluogi'r Comisiwn i adolygu ffiniau atfor mwy nag un ardal llywodraeth leol mewn un broses adolygu.

Pennod 2: Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig

Diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol

- 3.109. Corff annibynnol yw'r Panel, a'i brif swyddogaeth yw gwneud penderfyniadau ynglŷn â lwfansau a phensiynau y mae'n ofynnol i brif gynghorau, cynghorau cymuned, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau Parciau Cenedlaethol a chydbwyllgorau corfforedig eu talu i'w haelodau, neu yr awdurdodir iddynt eu talu, pan fo'r aelodau hynny yn ymgymryd â busnes swyddogol y cyrff hynny. Mae gan y Panel hefyd y pŵer i wneud argymhellion ar bolisïau sy'n ymwneud â'r cyflogau, neu newidiadau arfaethedig i gyflogau prif weithredwyr awdurdodau y mae'n ofynnol iddynt lunio datganiad ar bolisïau tâl.
- 3.110. Yn 2021, cynhaliwyd adolygiad annibynnol deng mlynedd o'r Panel er mwyn sefydlu a oedd y corff yn parhau i fod yn addas i'r diben ac yn cynnig gwerth da am arian cyhoeddus. Un o argymhellion yr adolygiad oedd ailystyried y trefniadau presennol o ran darparu cymorth ysgrifenyddiaeth ar gyfer y Panel ac ystyried a allai corff Cymreig annibynnol gyda blaenoriaethau tebyg roi'r cymorth ysgrifenyddiaeth hwnnw, yn hytrach na Llywodraeth Cymru.
- 3.111. Cytunodd Gweinidogion Cymru y dylai cymorth ysgrifenyddiaeth ar gyfer y Panel gael ei roi gan gorff heblaw am Lywodraeth Cymru, gan nodi y byddai hyn hefyd yn helpu i atgyfnerthu gweithrediad annibynnol y Panel. Ystyrir mai'r Comisiwn yw'r corff mwyaf priodol i ddarparu'r cymorth hwn gan ei fod yn gorff corfforedig annibynnol sydd o dan arweiniad prif weithredwr, ac mae ganddo hefyd swyddogaeth ysgrifenyddiaeth fewnol effeithiol.
- 3.112. Mae'r Comisiwn yn defnyddio'r un sail dystiolaeth a rhanddeiliaid i gwblhau ei waith ei hun ac mae ei bwrpas hefyd yn seiliedig ar hybu democratiaeth leol effeithiol. Ceir eisoes berthynas symbiotig rhwng gwaith y ddau gorff. Mae blaenoriaethau'r ddau yn dibynnu ar gael gwir ddealltwriaeth a gwerthfawrogiad o anghenion poblogaeth Cymru, y modd y mae aelodau etholedig a chynghorau yn gweithredu, yn ogystal â dealltwriaeth o lwythi gwaith aelodau etholedig.
- 3.113. Penderfynodd Gweinidogion Cymru y dylid mynd ymhellach nag argymhelliad yr adolygiad ac, yn seiliedig ar y synergeddau rhwng y Panel a'r Comisiwn, mae'r Ddeddf yn diddymu'r Panel ac yn rhoi'r swyddogaethau ynghylch cydnabyddiaeth ariannol sy'n cael eu cyflawni ganddo ar hyn o bryd i'r Comisiwn, ac eithrio'r swyddogaeth sy'n ymwneud â chyflogau prif weithredwyr sy'n dod i ben pan ddiddymir y Panel. Mae hyn yn golygu y byddai'r un garfan o Gomisiynwyr yn pennu nifer y cynghorwyr ledled Cymru, y trefniadau etholiadol ar gyfer y cynghorwyr hynny, a'r trefniadau ar gyfer cydnabyddiaeth ariannol a phensiynau'r cynghorwyr hynny a'r cyrff eraill a nodir ym mharagraff 3.109 uchod.

3.114. Yn ogystal, bydd y Comisiwn yn cael swyddogaeth newydd mewn perthynas â thaliadau ailsefydlu. Bydd Gweinidogion Cymru yn gallu pennu'r disgrifiad ar gyfer aelod o awdurdod lleol y mae'n rhaid gwneud taliad ailsefydlu iddo neu y caniateir gwneud taliad iddo (diffinnir "awdurdod lleol" fel cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol neu gyngor cymuned o dan adran 72 o Ddeddf 2013). Mae hon yn swyddogaeth y gofynnwyd amdani ac a gefnogir gan gynghorau er mwyn cefnogi ein nod cyffredin o ran amrywiaeth aelodaeth etholedig yn y cyrff hyn. Rhoddir taliadau ailsefydlu i gynrychiolwyr etholedig eraill ar draws ein democratiaeth a'u bwriad yw cefnogi amrywiaeth drwy alluogi pobl i gyflwyno eu hunain i'w haillethol gan wybod os na chânt eu dychwelyd yn aelod, y bydd ganddynt lefel gymedrol o gymorth ariannol i'w galluogi i bontio i gam nesaf eu bywydau. Ni fydd taliadau ailsefydlu ar gael i gynghorwyr sy'n penderfynu ymddiswyddo a pheidio â cheisio cael eu haillethol.

3.115. Mewn ymateb i'r ymgynghoriad Papur Gwyn, cefnogwyd y cynigion hyn ar y cyfan. O ganlyniad, mae'r Ddeddf yn:

- diddymu'r Panel.
- creu darpariaeth newydd yn Neddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) Cymru 2013 a fydd yn rhoi'r swyddogaethau ynghylch cydnabyddiaeth ariannol a'r gofynion gweinyddol ac adrodd ategol a gyflawnir gan y Panel ar hyn o bryd mewn perthynas â'r swyddogaethau hynny, i'r Comisiwn.
- peidio â gwneud darpariaeth i roi swyddogaeth bresennol y Panel sy'n ymwneud â thâl prif weithredwyr prif gynghorau i'r Comisiwn gan fod y swyddogaeth honno wedi'i hychwanegu mewn ymateb i set benodol o amgylchiadau nad ydynt yn berthnasol mwyach.
- galluogi Gweinidogion Cymru i nodi'r math o rolau, a'u natur, sydd i'w cynnwys mewn unrhyw drefniadau yn y dyfodol mewn perthynas â chynlluniau taliadau ailsefydlu i aelodau etholedig ar y cyrff perthnasol o fewn eu cylch gwaith. Mae'n galluogi'r Comisiwn i bennu manylion unrhyw gynlluniau yn y dyfodol o fewn y paramedrau a nodir gan Weinidogion Cymru.

Pennod 3: Anghymwyso a Dylanwad Amhriodol

Anghymwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd ac yn gynghorydd cymuned

3.116. Diben y ddarpariaeth hon a'r effaith y bwriedir iddi ei chael yw gwneud newidiadau i'r gyfundrefn anghymwyso bresennol ar gyfer Aelodau o'r Senedd yng Nghymru er mwyn cefnogi tegwch, cydraddoldeb ac atebolrwydd y Senedd a llywodraeth leol.

3.117. Mae'r ddarpariaeth hon yn cynnwys y newidiadau a ganlyn i'r gyfundrefn anghymwysio bresennol:

- a) atal aelodaeth ddeuol o'r Senedd a Chynghorau Cymuned yng Nghymru drwy anghymwysio cynghorwyr cymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu yn Aelodau o'r Senedd, gan gysoni'r trefniadau ar gyfer cynghorwyr cymuned gyda'r drefn anghymwysio ar gyfer prif gynghorwyr (aelodau o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol) yng Nghymru;
- b) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer prif gynghorwyr a etholir i'r Senedd pan fo diwrnod disgwylidig yr etholiad cyffredin nesaf ar gyfer ethol aelodau o'r cyngor o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau gyda'r diwrnod dychwelyd;
- c) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer Aelodau o'r Senedd a etholir yn brif gynghorwyr pan fo diwrnod disgwylidig yr etholiad cyffredinol nesaf ar gyfer ethol Aelodau o'r Senedd o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau gyda'r diwrnod dychwelyd; a
- d) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer Aelod o'r Senedd a ddychwelir yn Aelod o'r Tŷ Cyffredin pan fo diwrnod disgwylidig yr etholiad cyffredinol nesaf ar gyfer ethol Aelodau o'r Senedd o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau gyda'r diwrnod dychwelyd.

3.118. Bydd y newidiadau hyn yn ymdrin â phryderon y gallai unigolion sy'n Aelodau o'r Senedd ac yn gynghorwyr cymuned ar yr un pryd fod â mantais bosibl dros eu cymheiriaid drwy fod mewn sefyllfa o allu gwthio materion penodol yn eu blaen drwy eu cysylltiad â Gweinidogion Cymru yn y Senedd. Bydd y newidiadau hyn hefyd yn ymdrin â phryderon ynghylch ymrwymadau amser a gwrthdaro buddiannau posibl wrth ddal swyddi deul.

3.119. Mae Aelodau o'r Senedd eisoes wedi'u hanghymwysio rhag bod yn aelodau o gyrff etholedig eraill. Fodd bynnag, ceir cyfnodau gras. Yn ystod y cyfnodau gras, mae gan brif gynghorwyr neu aelodau o'r Tŷ Cyffredin sydd hefyd yn Aelodau o'r Senedd yr hawl i gydnabyddiaeth ariannol am y ddwy rôl. Mae'r sefyllfa hon yn rhoi rhai unigolion mewn sefyllfaoedd breintiedig, hyd yn oed pe baent yn dewis rhoi rhywfaint o'u cydnabyddiaeth ariannol i elusennau o'u dewis.

3.120. Bydd dileu'r cyfnodau gras felly yn sicrhau cysondeb yn ogystal ag ymdrin â materion sy'n ymwneud â chydabyddiaeth ariannol ddeuol. Bydd hefyd yn helpu i sicrhau bod cynrychiolwyr etholedig yn gallu cyflawni eu mandad yn briodol o ran ymrwymiad amser yn ogystal ag osgoi gwrthdaro buddiannau bob amser.

Anghymwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon: etholiadau llywodraeth leol

- 3.121. Yn fras, mae'r gyfundrefn anghymhwysu sy'n berthnasol yn sgil cyflawni arferion llwgr neu anghyfreithlon yn gweithio er mwyn anghymwysu unigolyn o bob etholiad a chorff am y cyfnod perthnasol o amser ni waeth ble y cyflawnwyd y drosedd. Mae hyn er mwyn atal unigolion sy'n ceisio niweidio democratiaeth rhag bod yn rhan o'r ddemocratiaeth honno.
- 3.122. Ar hyn o bryd, mae bwlch o ran gweithredu'r gyfundrefn hon. Nid yw unigolyn sy'n cyflawni trosedd mewn etholiad cyngor dosbarth yng Ngogledd Iwerddon ac yna'n cael ei anghymwysu o'r etholiadau hynny yn cael ei anghymwysu ar hyn o bryd rhag sefyll yn ymgeisydd na bod yn aelod mewn etholiadau lleol yng Nghymru. Mae'r ddarpariaeth hon yn ceisio ymdrin â'r bwlch hwnnw o ran gweithredu'r gyfundrefn. Nododd Deddf Etholiadau 2022 y mater hwn hefyd a chafodd deddfwriaeth ei chynnwys er mwyn sicrhau bod y gyfundrefn yn gweithio fel y bwriedir iddi wneud mewn etholiadau lleol yn Lloegr.

Anghymwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon: etholiadau'r Senedd

- 3.123. Mae'r un bwlch y cyfeirir ato uchod (3.122) yn gymwys ar hyn o bryd mewn perthynas ag etholiadau cyngor dosbarth Gogledd Iwerddon ac etholiadau'r Senedd. Mae'r ddarpariaeth hon yn ceisio ymdrin â bwlch yng ngweithrediad y gyfundrefn hon fel bod unigolyn sy'n euog o fod wedi cyflawni arfer llwgr neu anghyfreithlon mewn etholiad cyngor dosbarth yng Ngogledd Iwerddon hefyd yn cael ei anghymhwysu rhag bod yn ymgeisydd neu'n Aelod o'r Senedd.

Dylanwad Amhriodol

- 3.124. Dylanwad amhriodol yw pan fo unigolyn yn ceisio rhoi pwysau i orfodi etholwr i beidio â phleidleisio neu bleidleisio mewn modd na fyddai wedi gwneud pe na bai pwysau wedi'i roi. Dyma un o'r troseddau etholiadol hanesyddol, ochr yn ochr â llwgrwobrwyo a thretio.
- 3.125. Yng Nghymru, diffinnir y ddeddfwriaeth bresennol sy'n llywodraethu'r drosedd mewn perthynas ag etholiadau lleol yn adran 115 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983, ac, mewn perthynas ag etholiadau'r Senedd, yn erthygl 81 o Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007. Yn ychwanegol, yn sgil darpariaethau a geir yn Neddf Etholiadau 2022, mae'r ddeddfwriaeth bresennol sy'n diffinio trosedd dylanwad amhriodol a gyflawnir yn ystod etholiad Seneddol y DU neu etholiad Comisiynydd yr Heddlu a Throseddau wedi'i nodi yn adran 114A o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983. Mae iaith yr olaf wedi'i hegluro a'i moderneiddio gan Ddeddf Etholiadau 2022.
- 3.126. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae'r achos dros egluro iaith y drosedd wedi'i ailadrodd yn gyson. Yn 2016, yn ei adolygiad o gyfraith

etholiadol, argymhellodd y Comisiynydd Etholiadol y dylid ailddrafftio a moderneiddio'r drosedd. Yn ei adroddiad '[Securing the Ballot](#)', cynghorodd Syr Eric Pickles y dylid cryfhau'r drosedd dylanwad amhriodol mewn perthynas ag etholwyr. Yn 2018, lansiodd Llywodraeth y DU yr ymgynghoriad '[Protecting the Debate: Intimidation, Influence and Information](#)' gan ofyn a ddylid ailddrafftio'r drosedd a gofyn beth y dylai ei gynnwys.

- 3.127. Wedi hynny, aeth Llywodraeth y DU ati i gryfhau a moderneiddio iaith y drosedd drwy ychwanegu darpariaethau diwygiedig at Ddeddf Etholiadau 2022 (Deddf 2022). Yn sgil ceisiadau gan Weinidogion Cymru, cafodd darpariaethau ynghylch dylanwad amhriodol ar gyfer etholiadau Cymreig eu heithrio o Ddeddf 2022 gan alluogi Gweinidogion Cymru a'r Senedd i ystyried y datrysiad priodol ar gyfer etholiadau Cymreig.
- 3.128. Mae diffiniad Deddf 2022 o'r drosedd mewn perthynas ag etholiadau a gedwir yn ôl yn cael ei gryfhau yn arbennig o ran niwed i enw da person a bwriad. Nid oedd y diffiniad blaenorol, a oedd yn rhoi mwy o bwyslais ar niwed corfforol, yn eithrio niwed i enw da yn benodol. Fodd bynnag, yn y diffiniad newydd, ceir darpariaeth gyfartal i'r niweidiau hynny y gall pobl eu profi sy'n llai gweladwy, ond sydd efallai yr un mor niweidiol.
- 3.129. Mae'r diffiniad newydd yn cael ei wella ymhellach drwy egluro pwysigrwydd 'bwriad' wrth gyflawni trosedd. Mae'r ymadrodd "for the purpose of" yn yr adran newydd sy'n amlinellu elfennau'r drosedd yn dangos bod bwriad y person wrth gyflawni'r weithred yn allweddol. I fod yn euog o ddylanwad amhriodol, mae'n ddigon sefydlu bwriad i ddylanwadu yn ormodol ar berson, hyd yn oed os nad oedd y weithred yn llwyddiannus yn hynny o beth.
- 3.130. Mae swyddogion wedi ystyried yr iaith sydd wedi'i chryfhau sy'n disgrifio trosedd dylanwad amhriodol ac maent o'r farn y bydd erlyn achosion o ddylanwad amhriodol yn symlach. Nodwyd yn yr ymgynghoriad Papur Gwyn fod cefnogaeth aruthrol gan randdeiliaid i'r dull hwn. Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer cymhwyso'r iaith sydd wedi'i hegluro a'i chryfhau o ran trosedd dylanwad amhriodol i etholiadau lleol yng Nghymru. Y bwriad yw y bydd y drosedd gyfatebol ar gyfer etholiadau'r Senedd, sydd wedi'i nodi yng Ngorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007, yn cael ei chryfhau yn yr un modd drwy'r Ddeddf hon ac y bydd yn dod i rym cyn etholiadau nesaf y Senedd yn 2026.

Pennod 4: Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru

Pwyllgor Llywodraethu ac archwilio

- 3.131. Mae pwyllgor archwilio y Comisiwn yn cadw cydbwysedd pwysig ar gyfer trefniadau llywodraethu'r Comisiwn. Mae gan y Comisiwn ddyletswydd statudol i sefydlu pwyllgor archwilio o dan adran 17 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.
- 3.132. Yn sgil y swyddogaethau ychwanegol a roddir i'r Comisiwn, mae Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn briodol cryfhau rôl pwyllgor archwilio y Comisiwn o ran cwmpas ei swyddogaethau a lefel aelodaeth annibynnol y pwyllgor.
- 3.133. Mae'r Ddeddf yn diwygio adran 17 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 i roi swyddogaethau adolygu ac asesu pellach i bwyllgor archwilio y Comisiwn mewn perthynas â rheoli trefniadau archwilio mewnol ac allanol y Comisiwn, sut yr ymdrinnir â chwynion a sut yr adolygir adroddiadau a datganiadau ariannol.
- 3.134. Mae'r diwygiad hefyd yn galluogi'r Comisiwn i roi swyddogaethau addas pellach i'r pwyllgor archwilio ac mae'n pennu nifer uchaf aelodau y pwyllgor, nifer lleiaf aelodau lleyg y pwyllgor ac yn ei gwneud yn ofynnol i gadeirydd a dirprwy gadeirydd y pwyllgor fod yn aelodau lleyg o'r pwyllgor.
- 3.135. Wrth fwrw ati â'r uchod, mae'r Ddeddf yn diwygio'r ddyletswydd a roddir ar y Comisiwn i sefydlu pwyllgor archwilio i ddyletswydd i sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio.

Pŵer i godi tâl

- 3.136. Er mwyn cefnogi cyflawni swyddogaethau newydd a diwygiedig y Comisiwn ymhellach, mae'r Ddeddf yn mewnosod adran newydd yn Neddf 2013 sy'n rhoi pŵer i'r Comisiwn godi tâl ar dderbynwyr am nwyddau neu wasanaethau, os ydynt yn cytuno i dderbyn y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny. Byddai hyn mewn perthynas â'i swyddogaethau gweinyddu etholiadol newydd (y gellir eu harfer gan yr EMB) neu ei swyddogaethau mewn perthynas â Rhan 3 o Ddeddf 2013 (trefniadau ar gyfer llywodraeth leol). Er enghraifft, gall y Comisiwn gaffael sesiynau hyfforddi dewisol i'r gymuned etholiadol, y gallai godi tâl ar fynychwyr am hynny i adennill cost darparu'r hyfforddiant.

4. Ymgynghori

- 4.1. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [bapur ymgynghori](#) ar Ddiwygio Etholiadol ym maes Llywodraeth Leol yng Nghymru ar 18 Gorffennaf 2017, yn dilyn y broses o drosglwyddo cymhwysedd deddfwriaethol ar gyfer etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Roedd yr ymgynghoriad yn ceisio barn ar ystod eang o gynigion ar gyfer diwygio etholiadol ym maes llywodraeth leol, yn ymwneud yn bennaf â sut mae pobl yn cofrestru i bleidleisio a bwrw eu pleidlais. O ganlyniad i'r ymgynghoriad hwn ac ymgysylltiad perthnasol arall â rhanddeiliaid, cyflwynwyd diwygiadau ar ymestyn yr etholfraint ar gyfer etholiadau Cymreig a gwella'r broses ar gyfer y canfasiad blynyddol.
- 4.2. O ganlyniad, pasiwyd dwy Ddeddf gan y Senedd:
  - Deddf 2020 a estynnodd yr etholfraint etholiadol ar gyfer etholiadau i'r Senedd; a
  - Deddf 2021 a estynnodd yr etholfraint etholiadol ar gyfer etholiadau llywodraeth leol ac a roddodd bŵer dewisol i gyflwyno Pleidlais Sengl Drosglwyddadwy (STV) mewn etholiadau i brif gynghorau.
- 4.3. Ym mis Gorffennaf 2021, gwnaeth Mick Antoniw AS, y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad ar y pryd, ddatganiad ar Fframwaith Llywodraeth Cymru ar gyfer diwygio etholiadol a roddodd ymrwymiad i ddylunio diwygiadau mewn cydweithrediad â rhanddeiliaid yn unol â chwe egwyddor tegwch, hygyrchedd, cyfranogiad, gwella profiad dinasyddion, symlrwydd a chywirdeb.
- 4.4. Cyhoeddwyd [Papur Gwyn](#) yn nodi ystod eang o gynigion ar gyfer Gweinyddu a Diwygio Etholiadol ar 11 Hydref 2022 ac roedd yn destun cyfnod cyhoeddus o ddeuddeg wythnos. Mae'r Papur Gwyn yn nodi cynigion Llywodraeth Cymru i foderneiddio gweinyddiaeth etholiadol a diwygio etholiadau Cymreig. Cyhoeddwyd yr ymgynghoriad mewn fformat addas ar gyfer pobl ifanc, fformat hawdd ei ddarllen ac mewn Iaith Arwyddion Prydain. Cafodd yr ymgynghoriad 137 o ymatebion. Cafodd y rhan fwyaf o feysydd yr ymgynghorwyd arnynt gefnogaeth gan ymatebwyr a gellir dod o hyd i fanylion am hyn yn yr [adroddiad cryno](#) i'r ymgynghoriad.
- 4.5. Er bod rhanddeiliaid yn gyffredinol gefnogol, gwnaethom nodi nifer o themâu ar draws yr ymatebion a gafwyd lle roedd pryderon. Cododd swyddogion canlyniadau, yr AEA a rheolwyr y gwasanaeth etholiadol bryderon ynghylch pwysau gweinyddol ac ariannol ychwanegol posibl rhai o'r diwygiadau a chapasiti systemau rheoli etholiadol i weithredu'r newidiadau arfaethedig. Pwysleisiodd rhanddeiliaid bwysigrwydd rheoli gwahaniaethau yn ofalus rhwng etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymru er mwyn lleihau'r pwysau gweinyddol ar staff

etholiadol. Amlygwyd pwysigrwydd cyfathrebu cynnar a chlir hefyd i sicrhau bod pleidleiswyr yn deall y newidiadau ac osgoi dryswch.

- 4.6. Fel rhan o'r broses ymgynghori, cynhaliwyd digwyddiadau ymgysylltu wedi'u targedu gyda rhanddeiliaid allweddol a gynlluniwyd i hysbysu, ceisio barn a phrofi cymhwysiad ymarferol y cynigion. Roedd y rhain yn cynnwys:
- Cynhadledd rithwir rhwng y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad, swyddogion canlyniadau, Cymdeithas y Gweinyddwyr Etholiadol a rheolwyr y gwasanaeth etholiadol a oedd yn canolbwyntio ar allu'r sector i gyflawni diwygiadau a sut i reoli gwahaniaeth rhwng etholiadau Cymreig a rhai a gedwir yn ôl.
  - Gweithdy bord gron ar gyfer y trydydd sector ac awdurdodau lleol a gynhelir gan y Gymdeithas Diwygio Etholiadol a oedd yn canolbwyntio ar anghenion y pleidleisiwr mewn perthynas â diwygio etholiadol.
  - Sesiwn dechnegol a gynhelir gan y Comisiwn ar gyfer rheolwyr gwasanaethau etholiadol i asesu manylion cynigion sy'n ymwneud â'r Comisiwn a'r effaith y byddai hyn yn ei chael ar awdurdodau lleol.
  - Tair sesiwn dechnegol gaeedig gyda darparwyr meddalwedd etholiadol a gynhelir gan swyddogion Llywodraeth Cymru, gan roi'r cyfle i'r darparwyr hynny drafod goblygiadau'r diwygiadau arfaethedig ar systemau rheoli etholiadol a gofyn i swyddogion Llywodraeth Cymru am unrhyw bwyntiau o esboniad.
  - Cyfres o ddigwyddiadau Amrywiaeth mewn Democratiaeth, gan gynnwys gweithdai diogelwch ymgeiswyr, a oedd yn ystyried sut i annog mwy o amrywiaeth ymhlith ymgeiswyr sy'n sefyll etholiad a sut i amddiffyn ymgeiswyr ac aelodau etholedig rhag camdriniaeth.
  - Sesiwn galw heibio i Aelodau Seneddol ar Amrywiaeth mewn Democratiaeth a diogelwch ymgeiswyr.
- 4.7. Yn dilyn canlyniadau'r ymarfer ymgynghori, cafodd y ddeddfwriaeth ei llunio i ystyried y safbwyntiau a fynegwyd gan randdeiliaid ac ymatebwyr i'r Papur Gwyn.
- 4.8. Yn benodol, gofynnwyd am farn ar gyflwyno Cronfa Ddata Cymru Gyfan o ddata cofrestru etholiadol fel rhan o foderneiddio systemau cofrestru etholiadol yng Nghymru yn ehangach. Roedd ymatebwyr i'r ymgynghoriad yn codi pryderon am raddfa'r cynnig ar hyn o bryd yng nghyd-destun newidiadau etholiadol ehangach yng Nghymru ac ar draws y DU. O ganlyniad, penderfynwyd wedyn i beidio â bwrw ymlaen â hyn o fewn y Ddeddf ar hyn o bryd.
- 4.9. Gwnaethom ymgynghori ar ein cynnig i ddeddfu ar gyfer sefydlu EMB yng Nghymru, i gyflawni swyddogaethau yn annibynnol o'r lywodraeth sy'n cael eu cyflawni ar hyn o bryd gan y WECB. Mewn ymateb i'r

ymgyngoriad, roedd cefnogwyr EMB yn ffafrio model pwyllgor statudol yn fras i fodel corff cyhoeddus oherwydd ei gostau a'i gymhlethdod is. Helpodd yr ymatebion i'r ymgynghoriad i lunio ein dull o ddatblygu'r Ddeddf sy'n ceisio deddfu ar gyfer rhoi swyddogaethau'r EMB i'r Comisiwn, ac mae'n ofynnol i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor i gyflawni'r swyddogaethau sy'n ymwneud ag etholiadau a refferenda Cymru. Mae hyn yn rhoi manteision corff cyhoeddus heb greu costau gorbenion newydd sylweddol.

- 4.10. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru hefyd wedi ymgymryd â rhaglen o ymgysylltu parhaus â rhanddeiliaid allweddol a fydd yn parhau wrth inni ddatblygu ein cynigion i ddiwygio ymhellach. Mae dau weithgor wedi'u sefydlu i helpu i lywio'r dyluniad polisi manwl:
- Partneriaeth Ymgysylltu Democrataidd Cymru sy'n cynnwys Llywodraeth Cymru, sefydliadau'r trydydd sector, grwpiau cymunedol sydd â diddordeb mewn hyrwyddo cymryd rhan mewn democratiaeth, a thimau gwasanaethau etholiadol Awdurdodau Lleol, sy'n helpu i nodi dulliau arfer gorau, rhannu adnoddau digidol a mynd i'r afael â rhwystrau i gynyddu ymgysylltiad democrataidd; a
  - Gweithgor ar Gofrestru Awtomatig, a sefydlwyd i ddatblygu cyfres o gynlluniau peilot gwybodus a chyflawnadwy, gyda dealltwriaeth glir o'r costau a'r goblygiadau adnoddau ar gyfer cyflwyno'r polisi hwnnw yn y Ddeddf. Mae aelodaeth y grŵp hwnnw'n cynnwys rheolwyr gwasanaethau etholiadol awdurdodau lleol.
- 4.11. Mae gwaith hefyd wedi'i wneud i ymgynghori'n anffurfiol ar y newidiadau technegol y mae angen eu gwneud i systemau digidol er mwyn galluogi'r newidiadau gweinyddol arfaethedig i weithio'n effeithiol yn ymarferol. Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnal trafodaethau manwl gyda darparwyr meddalwedd rheoli etholiadol i asesu goblygiadau amser a chost gwneud newidiadau gweinyddol, ac i sicrhau y byddai newidiadau o'r fath yn gweddu i anghenion gweinyddwyr etholiadol.
- 4.12. Ni chynhaliwyd ymgynghoriad ffurfiol ar y Bil drafft cyn ei gyflwyno i'r Senedd oherwydd y rhaglen ymgysylltu a chydweithio helaeth ac adeiladol a gynhaliwyd gyda rhanddeiliaid, a oedd yn adeiladu ar ymgynghoriadau cynharach ac sy'n parhau wrth i'r Ddeddf hon gael ei gweithredu.

5. Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth

- 5.1. Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaethau i wneud is-ddeddfwriaeth a chyhoeddi dyfarniadau. Mae Tabl 5.1 (is-ddeddfwriaeth) a Thabl 5.2 (cyfarwyddydau, chanllawiau) yn nodi'r canlynol mewn perthynas â'r rhain:
- i. y person neu'r corff y rhoddir y pŵer iddo;
  - ii. ar ba ffurf y mae'r pŵer i gael ei arfer;
  - iii. priodoldeb y pŵer dirprwyedig;
  - iv. y weithdrefn a gymhwysir; hynny yw, "cadarnhaol", "negyddol", neu "dim gweithdrefn", ynghyd â rhesymau pam y bernir ei bod yn briodol
- 5.2. Bydd Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar gynnwys yr is-ddeddfwriaeth os bernir ei bod yn briodol gwneud hynny. Penderfynir beth fydd union natur yr ymgynghori ar ôl i gynigion priodol gael eu ffurfioli.

Tabl 5.1: Crynodeb o'r pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth yn narpariaethau Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran newydd 20E(3)(c) o Ddeddf 2013 (fel y'i mewnosodwyd gan adran 1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae hyn yn caniatáu i Weinidogion Cymru roi swyddogaethau pellach (yn ogystal ag adrannau 20A i 20D newydd o Ddeddf 2013 a Phennod 3 o Ran 1 o'r Ddeddf (peilota a diwygio etholiadau Cymreig)) i'r Comisiwn, i'w harfer gan yr EMB. Yn benodol, rhagwelir y gallai rheoliadau a wneir o dan adran 27 (Platfform Gwybodaeth am Etholiadau Cymreig) roi swyddogaethau i'r Comisiwn mewn perthynas â'r platfform hwnnw.</p> <p>Hefyd, efallai y bydd angen yn y dyfodol i Weinidogion Cymru roi swyddogaethau eraill sy'n ymwneud â gweinyddu etholiadol i'r Comisiwn.</p>	Negyddol neu gadarnhaol	<p>Pan fo rhoi unrhyw swyddogaeth newydd yn ei gwneud yn ofynnol i ddiwygiadau gael eu gwneud i Ddeddf gan Senedd y DU, Mesur gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru neu Ddeddf gan y Senedd, bydd y rheoliadau sy'n rhoi'r swyddogaeth newydd honno yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad cadarnhaol. Ym mhob achos arall, bydd y weithdrefn negyddol yn gymwys (mae adran 71(2) a (3) o Ddeddf 2013 (fel y'i diwygiwyd gan baragraff 1(54)(b) o Atodlen 1 i'r Ddeddf hon yn cyfeirio at hyn). Pan ddefnyddir y pŵer i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol, ystyrir bod y weithdrefn gadarnhaol yn</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					briodol. Serch hynny, ym mhob achos arall ystyrir bod natur y rheoliadau'n cyfiawnhau'r weithdrefn negyddol.
Adran newydd 9ZA((6)(a)-(c) o Ddeddf 1983 (fel y'i mewnosodwyd gan adran 3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ynghylch yr hyn sy'n ofynnol ar yr hysbysiad etholiad a anfonir at bob etholwr sydd wedi'i gofrestru'n awtomatig. Bydd yn caniatáu i Weinidogion Cymru ddiweddarau'r rhestr o wybodaeth ofynnol yn unol â gweithgarwch peilota ac yn y dyfodol os bydd gwerthuso'r cynllun cofrestru awtomatig yn tynnu sylw at yr angen am wybodaeth hanfodol i etholwyr.	Negyddol	Mae sylwedd y pŵer hwn wedi'i nodi ar wyneb y Ddeddf, h.y. yr hyn y mae'n rhaid i swyddog cofrestru etholiadol ei gynnwys yn yr hysbysiad cofrestru. Byddai'r pwerau gwneud rheoliadau hyn yn cael eu defnyddio i ddiweddarau'r rhestr hon yn dilyn argymhellion gan gynlluniau peilot cofrestru awtomatig, neu yn y dyfodol i adlewyrchu unrhyw newidiadau pellach a argymhellir a fyddai'n cefnogi'r etholwr i ddeall y broses hon.
Adran 5	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau ar gyfer cynnal cynlluniau peilot etholiadol mewn cysylltiad â materion	Cadarnhaol a negyddol	Pan fo rheoliadau peilot; i. yn cael eu gwneud heb ganiatâd yr awdurdod

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			etholiadol perthnasol (fel y'u diffinnir gan adran 5(3)) yn etholiadau Cymru (etholiadau cyffredin Senedd Cymru, etholiadau llywodraeth leol cyffredin ac is-etholiadau llywodraeth leol). Caiff Gweinidogion Cymru hefyd ddefnyddio'r pŵer hwn i dreialu'r darpariaethau cofrestru diwygiedig a gyflwynir gan adran 3(4) (adran 5(4)).		<p>lleol y mae'n ofynnol iddo weithredu'r cynllun peilot;</p> <p>ii. yn treialu'r darpariaethau cofrestru diwygiedig a gyflwynir gan adran 2(4); neu</p> <p>iii. yn creu, yn dileu neu'n addasu troseddau,</p> <p>mae'r rheoliadau yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad cadarnhaol (adran 7(3) a (4)). Ystyrir ei bod yn briodol, mewn amgylchiadau o'r fath, i roi cyfle i'r Senedd drafod teilyngdod cynlluniau peilot o'r fath.</p> <p>Bydd pob rheoliad peilot arall yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol (adran 7(5)). Ystyrir bod hyn yn briodol oherwydd cyn gwneud unrhyw reoliadau peilot, bydd yn ofynnol i'r Comisiwn (drwy ei EMB) adrodd ar y cynllun arfaethedig, a rhaid gosod</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					copi o'r adroddiad gerbron y Senedd gyda'r rheoliadau.
Adran 15(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn caniatáu i Weinidogion Cymru ragnodi ffactorau perthnasol y mae'n rhaid i'r Comisiwn (sydd i'w harfer gan ei EMB) eu hystyried wrth asesu a gwerthuso unrhyw gynigion ar gyfer cynlluniau peilot. Bydd modd diwygio'r rhestr o ffactorau perthnasol drwy reoliadau pellach a thrwy hynny ddarparu hyblygrwydd yn y dyfodol os bydd Gweinidogion Cymru yn dymuno pennu meini prawf eraill y dylid eu hystyried wrth werthuso cynigion ar gyfer cynlluniau peilot. Gallai unrhyw newidiadau o'r fath fod yn seiliedig ar brofiad neu ymrwymadau'r llywodraeth.	Negyddol	Mae'r pŵer hwn wedi'i gyfyngu i alluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi meini prawf penodol y dylid eu hystyried wrth werthuso cynigion peilot. Mae'r materion sydd i'w hasesu ac i adrodd arnynt wedi'u nodi ar wyneb y ddeddfwriaeth (adran 15(2)). Felly, ystyrir bod y weithdrefn negyddol yn briodol.
Adran 17(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, i nodi'r hyn y dylai adroddiad y Comisiwn ar gynlluniau peilot arfaethedig ei gynnwys. Yn ogystal â'r gofynion	Negyddol	Nid yw'r pŵer hwn ond yn caniatáu i Weinidogion Cymru ychwanegu gofynion at y materion y bydd y Comisiwn yn adrodd arnynt. Argymhellir y weithdrefn

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			a nodir ar yr wyneb ar y Ddeddf, ac yn ogystal ag unrhyw beth y mae'r Comisiwn yn credu sy'n berthnasol, gall Gweinidogion Cymru fynnu bod materion ychwanegol yn cael eu hadrodd arnynt pan fydd y Comisiwn yn gwerthuso cynlluniau peilot sydd wedi cael eu cyflwyno iddynt i'w hystyried.		negyddol oherwydd bod y Ddeddf yn cynnwys gofynion sylfaenol yr adroddiad a bod y Comisiwn, drwy ddarpariaethau'r Ddeddf, yn rhydd i adrodd am unrhyw beth y maent yn teimlo ei fod yn berthnasol, ac nid yw hyn yn gofyn am gytundeb Gweinidogion Cymru. Pŵer gweinyddol yw hwn i raddau helaeth.
Adran 19(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud newidiadau parhaol i gyfraith etholiadol yn dilyn cynllun peilot llwyddiannus. Fodd bynnag, dim ond ar argymhelliad y CE y gellir gwneud rheoliadau o'r fath.	Uwchnegyddol & Uwchgadarnhaol	Lle mae rheoliadau diwygio; <ul style="list-style-type: none"> i. yn addasu deddfwriaeth sylfaenol; ii. yn creu neu'n ehangu cwmpas trosedd; neu iii. yn creu neu'n diwygio pŵer i ddeddfu, byddant yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol (adran 20 (3) a (4)), ond gall y Senedd neu bwyllgor o'r Senedd sy'n adrodd ar y rheoliadau ddatrys, o fewn 30 diwrnod ar ôl i'r rheoliadau

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>drafft gael eu gosod, y dylai gweithdrefn uwchgadarnhaol fod yn gymwys i reoliadau o'r fath (adran 20(13)). Mae'r weithdrefn uwchgadarnhaol hon yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru roi sylw i unrhyw sylwadau; unrhyw benderfyniadau gan y Senedd; ac unrhyw argymhellion gan bwyllgor o'r Senedd sy'n gyfrifol am adrodd ar y rheoliadau drafft, a wneir o fewn 60 diwrnod i osod y rheoliadau. Dim ond os yw'r Senedd yn eu cymeradwyo ar ôl i'r cyfnod 60 diwrnod ddod i ben y caiff Gweinidogion Cymru wneud y rheoliadau (heb newidiadau perthnasol). Os yw Gweinidogion Cymru, ar ôl y cyfnod o 60 diwrnod, yn dymuno bwrw ymlaen â'r rheoliadau drafft, ond gyda newidiadau perthnasol, rhaid</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>gosod y rheoliadau drafft diwygiedig gerbron y Senedd ynghyd â datganiad yn crynhoi'r newidiadau, i'w cymeradwyo gan y Senedd. Rhaid i Weinidogion Cymru hefyd osod datganiad yn nodi pam eu bod wedi dewis peidio â dilyn argymhelliad y pwyllgor yn gyfan gwbl neu yn rhannol.</p> <p>Ar gyfer pob offeryn statudol arall sy'n cynnwys rheoliadau diwygio, bydd gweithdrefn uwchnegyddol yn berthnasol (adran 20(5)). Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru, pan fyddant yn ystyried bod y weithdrefn negyddol yn briodol, wneud datganiad i'r perwyl hwnnw a gosod drafft o'r rheoliadau gerbron y Senedd ynghyd â memorandum sy'n nodi eu datganiad a'r rhesymau dros</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>eu barn. Ni chaiff Gweinidogion Cymru ond symud ymlaen i wneud y rheoliadau ar ffurf y weithdrefn negyddol os yw Pwyllgor perthnasol yn y Senedd yn gwneud argymhelliad ynghylch y weithdrefn briodol, neu os oes 14 diwrnod yn mynd heibio ers gosod y rheoliadau drafft ac os na dderbynnir argymhelliad gan y pwyllgor. Rhaid i Weinidogion Cymru hefyd osod datganiad yn nodi pam eu bod wedi dewis peidio â dilyn argymhelliad y pwyllgor yn gyfan gwbl neu yn rhannol.</p> <p>Ystyrir bod y ddwy weithdrefn yn briodol gan eu bod yn darparu ar gyfer craffu ychwanegol gan y Senedd sy'n adlewyrchu natur y rheoliadau diwygio.</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran 26(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddarparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig. Caiff Gweinidogion Cymru benderfynu pwy yw'r sefydliad gorau i ddarparu ar gyfer plattform o'r fath a pha wybodaeth, yn ychwanegol at yr wybodaeth a ragnodir mewn deddfwriaeth sylfaenol, y dylid ei darparu i bleidleiswyr i gefnogi eu cyfranogiad yn etholiadau'r Senedd ac etholiadau prif gynghorau yng Nghymru gyda phŵer i gynnwys gwybodaeth mewn perthynas ag etholiadau llywodraeth leol. Rhaid i'r rheoliadau hefyd nodi trefn adrodd ar redeg plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig a'i effaith.</p>	Cadarnhaol a negyddol	<p>Mae'r weithdrefn gadarnhaol yn gymwys pan fo rheoliadau a wneir o dan yr adran hon yn ymwneud ag is-adran (4)(c), hynny yw, pan fo'r rheoliadau'n rhoi esemptiadau rhag atebolrwydd sifil a throreddol mewn cysylltiad â chyhoeddi datganiadau ymgeiswyr a gwybodaeth arall am ymgeiswyr. Mae hyn er mwyn rhoi cyfleoedd ychwanegol i Senedd Cymru graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Weinidogion Cymru yn y maes hwn oherwydd pwysigrwydd gwleidyddol cyfyngu ar atebolrwydd o'r fath i'r Senedd gyfan.</p> <p>Mae'r weithdrefn negyddol i'w defnyddio pan wneir rheoliadau mewn perthynas â rhoi swyddogaethau i bersonau, ynghylch cyhoeddi</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>gwybodaeth ar y plattform, gan gynnwys cyhoeddi datganiadau ymgeiswyr a gwybodaeth arall mewn perthynas ag ymgeiswyr, a sicrhau bod yr wybodaeth ar y plattform ar gael ac eithrio drwy ddulliau electronig. Mae hyn yn caniatáu i'r gofynion ynghylch adrodd ar weithrediad ac effeithiolrwydd y plattform gael eu nodi. Mae'r weithdrefn hon yn briodol gan ei bod yn debygol y bydd yn ymwneud â materion gweinyddol yn hytrach na materion sy'n ymwneud â pholisi.</p>
Adran 27(8)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ychwanegu, diwygio neu ddileu gwasanaethau a ychwanegir at y rhai y gellir eu darparu i hyrwyddo amrywiaeth mewn personau sy'n ceisio swydd etholedig.	Cadarnhaol	Mae hyn er mwyn rhoi cyfleoedd ychwanegol i Senedd Cymru graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Weinidogion Cymru yn y maes hwn oherwydd pwysigrwydd gwleidyddol Senedd gyfan. Teimlir bod y

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>weithdrefn gadarnhaol yn briodol ar gyfer y rheoliadau hyn er mwyn sicrhau tryloywder a niwtraliaeth wleidyddol.</p> <p>Yn ogystal â hyn, gan fod y pŵer hwn yn cynnwys diwygio deddfwriaeth sylfaenol, teimlir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol.</p>
Adran 28(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu ar gyfer cynlluniau cymorth ariannol i helpu ymgeiswyr, sydd â nodweddion neu amgylchiadau penodol, i oresgyn rhwystrau rhag cymryd rhan yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'r nodweddion neu'r amgylchiadau hynny.</p> <p>Mae'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru benodi neu ddarparu ar gyfer penodi person i weithredu'r cynllun y maent yn darparu ar ei gyfer.</p>	Cadarnhaol	<p>Mae hyn er mwyn rhoi cyfleoedd ychwanegol i Senedd Cymru graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Weinidogion Cymru yn y maes hwn oherwydd pwysigrwydd gwleidyddol Senedd gyfan. Teimlir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol ar gyfer y rheoliadau hyn er mwyn sicrhau tryloywder a niwtraliaeth wleidyddol.</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			<p>Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i roi swyddogaethau i berson a darparu ar gyfer dirprwyo'r swyddogaethau hynny, yn ei gwneud yn ofynnol i berson y rhoddir swyddogaethau iddo gadw a sicrhau eu bod ar gael i'w harchwilio, i gadw cyfrifon a chofnodion eraill, ac yn ei gwneud yn ofynnol i berson arall gyhoeddi gwybodaeth benodedig am gymorth ariannol a roddir yn unol â'r cynllun (fodd bynnag, ni osodir dyletswydd o'r fath i gyhoeddi pan fyddai'r ddyletswydd honno (gan gymryd y ddyletswydd i ystyriaeth) yn groes i'r ddeddfwriaeth diogelu data o fewn ystyr Deddf Diogelu Data 2018).</p> <p>Mae'n galluogi rhoi cymorth ariannol yn amodol ar amodau ac yn nodi'r amgylchiadau pan fydd cymorth o'r fath yn cael ei ad-dalu.</p>		

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran 28(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru nodi, mewn rheoliadau, unrhyw drefniadau i ddarparu cymorth ariannol i ymgeiswyr anabl sy'n sefyll mewn etholiad yng Nghymru i oresgyn rhwystrau er mwyn cymryd rhan lawn ac effeithiol yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'u hanabledd.</p> <p>Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i roi swyddogaethau i berson a darparu ar gyfer dirprwyo'r swyddogaethau hynny, yn ei gwneud yn ofynnol i berson y rhoddir swyddogaethau iddo gadw a sicrhau eu bod ar gael i'w harchwilio, i gadw cyfrifon a chofnodion eraill, ac yn ei gwneud yn ofynnol i berson arall gyhoeddi gwybodaeth benodedig am gymorth ariannol a roddir yn unol â'r cynllun (fodd bynnag, ni osodir dyletswydd o'r fath i gyhoeddi pan fyddai'r ddyletswydd honno (gan gymryd y ddyletswydd i ystyriaeth)</p>	Cadarnhaol	Mae hyn er mwyn rhoi cyfleoedd ychwanegol i Senedd Cymru graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Weinidogion Cymru yn y maes hwn oherwydd pwysigrwydd gwleidyddol Senedd gyfan. Teimlir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol ar gyfer y rheoliadau hyn er mwyn sicrhau tryloywder a niwtraliaeth wleidyddol.

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			<p>yn groes i'r ddeddfwriaeth diogelu data o fewn ystyr Deddf Diogelu Data 2018).</p> <p>Mae'n galluogi rhoi cymorth ariannol yn amodol ar amodau ac yn nodi'r amgylchiadau pan fydd cymorth o'r fath yn cael ei ad-dalu.</p>		
Paragraff 14A o Atodlen 4A i Deddf 1983 (fel y'i diwygiwyd gan adran 34(1))	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae paragraff 14A o Atodlen 4A i Ddeddf 1983 (fel y'i diwygiwyd gan y Ddeddf) yn caniatáu i'r CE lunio cod ymarfer sy'n rhoi canllawiau ar dreuliau etholiad ar gyfer ymgeiswyr mewn etholiadau llywodraeth leol. Mae'r diwygiad yn golygu y gall canllawiau ymdrin â chymhwyso'r rheolau mewn perthynas â threuliau a eir iddynt, gan sicrhau bod y codau ymarfer yn ddigon eang er mwyn cynnwys esboniad o'r rheolau ar bob math o wariant. Mae Gweinidogion Cymru yn dod â'r canllawiau i rym drwy orchymyn sy'n galluogi'r CE i lunio cod ymarfer sy'n rhoi	Dim gweithdrefn	Cyn gwneud gorchymyn i ddod ag unrhyw ganllawiau i rym, rhaid i Weinidogion Cymru osod y canllawiau drafft gerbron y Senedd am gyfnod o 40 diwrnod. Os yw'r Senedd yn penderfynu peidio â chymeradwyo'r canllawiau, ni chaiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn yn ei dwyn i rym. Gan fod y canllawiau drafft yn destun craffu llawn, ystyrir ei bod yn briodol nad yw gorchymyn dilynol i ddod â'r canllawiau hynny i rym yn

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			canllawiau ar dreuliau etholiad ar gyfer ymgeiswyr mewn etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Mae'r diwygiad yn egluro y gall y canllawiau ymdrin â chymhwysu'r rheolau mewn perthynas â threuliau a eir iddynt, gan sicrhau bod y codau ymarfer yn ddigon eang er mwyn cynnwys esboniad o'r rheolau ar bob math o wariant.		ddarostyngedig i weithdrefn arall gan y Senedd.
Adran 88(11) o Ddeddf 2000 (fel y'i diwygiwyd gan adran 37(2))	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddiwygio'r rhestr o ddisgrifiadau o drydydd partïon, y darperir ar eu cyfer yn adran 88(2) o PPERA (Deddf 2000), sy'n gallu cofrestru i ymgyrchu mewn cyfnod etholiad Senedd sy'n cael ei reoleiddio, gan ganiatáu iddynt wynebu gwariant o fwy na £700. Gall gorchymyn ychwanegu, dileu neu addasu disgrifiad o'r trydydd partïon hynny. Fodd bynnag, dim ond ar argymhelliad y CE y gellir dileu neu addasu'r disgrifiadau o drydydd partïon. Bydd hyn yn sicrhau y gellir cadw'r rhestr o	Cadarnhaol	Gan fod y pŵer hwn yn caniatáu i ddeddfwriaeth sylfaenol gael ei diwygio, ystyrir ei bod yn briodol i'r Senedd gael cyfle i drafod rhinweddau unrhyw ddiwygiad o'r fath ac felly mae defnyddio'r pŵer yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Yn ogystal â hyn, pan fo Gweinidogion Cymru yn cynnig tynnu trydydd partïon oddi ar y rhestr, neu ddiwygio'r disgrifiad o'r trydydd partïon hynny, mewn perthynas â'r

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			drydydd partion cymwys yn wyneb unrhyw ddatblygiadau, ac osgoi'n ddiangen atal math newydd o drydydd parti rhag gallu ymgyrchu mewn etholiad.		cyfnod ymgyrchu perthnasol, dim ond ar argymhelliad y CE y byddant yn gallu gwneud hynny.
Adrannau newydd 100A a 100C o Ddeddf 2000 (fel y'u mewnosodwyd gan adran 38(2) a (4))	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae adran 38 o'r Ddeddf yn mewnosod darpariaeth newydd yn Neddf 2000 sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r CE lunio cod ymarfer ynghylch y rheolaethau ar wariant trydydd parti yn ystod ymgyrch etholiadol gan y Senedd (mae adran 38(2)(a) yn mewnosod adran newydd 100A(1A) yn Neddf 2000). Mae adran 38(4) yn mewnosod adran newydd 100C yn Neddf 2000 sy'n nodi'r weithdrefn ar gyfer llunio a mabwysiadu'r cod ymarfer. Mae unrhyw god ymarfer o'r fath yn cael ei ddwyn i rym drwy orchymyn Gweinidogion Cymru (adran 100C(8) o Ddeddf 2000).	Dim gweithdrefn	Nid yw unrhyw orchymyn sy'n dod â chod ymarfer perthnasol i rym yn ddarostyngedig i weithdrefn gan y Senedd. Ystyrir hyn yn briodol oherwydd cyn y gellir gwneud gorchymyn o'r fath, rhaid i'r CE lunio ac ymgynghori ar y cod ymarfer, sy'n cynnwys ymgynghori â'r Pwyllgor Llywydd a'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad (neu unrhyw bwyllgor olynol). Yn ogystal â hyn, rhaid i unrhyw god ymarfer drafft a gymeradwyir gan Weinidogion Cymru gael ei osod gerbron y Senedd am gyfnod o 40 diwrnod cyn y caiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn yn dod â'r

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					cod hwnnw i rym. Os yw'r Senedd yn penderfynu peidio â chymeradwyo'r cod drafft, ni chaiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn yn ei dwyn i rym.
Adran 41(2)(b)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i newid y cyfnod adolygu ac ailosod dyddiad dechrau y cyfnod adolygu ar gyfer adolygiadau o drefniadau etholiadol prif ardaloedd gan y Comisiwn.	Negyddol	Mae newid y cyfnod adolygu ac ailosod dyddiad dechrau cyfnod adolygu yn fanylion technegol y gallai fod eu hangen os bydd tarfu ar raglen adolygu. Mae enghreifftiau o sefyllfaoedd a fyddai'n ysgogi defnyddio'r pŵer hwn yn cynnwys argyfwng iechyd cyhoeddus, newid yn y dyddiad ar gyfer etholiadau llywodraeth leol neu ddarparu mwy o synergedd rhwng cyfnodau adolygu trefniadau sirol a chymunedol.
Adran 51(3)(a)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i newid y cyfnod adolygu ac ailosod dyddiad dechrau y cyfnod adolygu ar gyfer	Negyddol	Mae newid y cyfnod adolygu ac ailosod dyddiad dechrau cyfnod adolygu yn fanylion technegol y gallai fod eu

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			adolygiadau o drefniadau etholiadol cymunedol gan brif gyngor.		hangen os bydd tarfu ar raglen adolygu. Mae enghreifftiau o sefyllfaoedd a fyddai'n ysgogi defnyddio'r pŵer hwn yn cynnwys argyfwng iechyd cyhoeddus, newid yn y dyddiad ar gyfer etholiadau llywodraeth leol neu ddarparu mwy o synergedd rhwng cyfnodau adolygu trefniadau sirol a chymunedol.
Adran 57 Adran 69R o Ddeddf 2013 fel y'i mewnosodwyd gan adran 57(2) o'r Ddeddf	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i addasu Rhan 5A i ychwanegu, amrywio neu hepgor darpariaeth sy'n ymwneud â swyddogaeth y Comisiwn neu'n gosod swyddogaeth arno	Cadarnhaol	Ystyrir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol gan y gellid defnyddio'r pŵer i addasu deddfwriaeth sylfaenol. Mae'n atgynhyrchu'r pŵer a'r weithdrefn yn adran 158 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.
Adran 71	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau o ddefnydd cyffredinol i wneud darpariaeth atodol, gysylltiedig,	Negyddol a Chadarnhaol	Bydd y rhain yn rhai technegol a gweithdrefnol eu natur.

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			ganlyniadol, drosiannol, ddarfodol neu arbed mewn cysylltiad â darpariaethau o fewn y Ddeddf.		Pan fyddai rheoliadau'n diwygio, yn diddymu neu fel arall yn addasu darpariaeth mewn Deddf Seneddol neu a Deddf neu Fesur Senedd Cymru, ni chaniateir i'r offeryn sy'n cynnwys y rheoliadau gael ei gwneud oni bai bod drafft o'r offeryn wedi ei osod gerbron Senedd Cymru a'i gymeradwyo drwy benderfyniad gan y Senedd.
Adran 72	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Y pŵer i gychwyn darpariaethau penodol yn y Ddeddf er mwyn galluogi iddynt ddod i rym a chael eu gweithredu yn unol ag amserlen briodol.	Dim gweithdrefn	Pŵer yw hwn i bennu dyddiad dod i rym ar gyfer darpariaethau y cytunwyd arnynt eisoes yn y Ddeddf, ac ystyrir ei bod yn briodol nad oes angen gweithdrefn ar gyfer hyn.
Atodlen 1 Adran 69K(2)(d) o Ddeddf 2013 fel y'i	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddynodi corff cyhoeddus sy'n berthnasol at ddibenion yr wybodaeth y caniateir ei chynnwys mewn adroddiad	Negyddol	Galluogi tryloywder llawn y taliad cydnabyddiaeth y mae cynghorwyr yn ei chael gan gyrff cyhoeddus, yn ogystal â'u cyngor eu hunain.

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
mewnosodwyd gan adran 57(2) o'r Ddeddf			blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol o dan adran 69K.		
Atodlen 1 Adran 69C(2)(e) o Ddeddf 2013 fel y'i mewnosodwyd gan adran 57(2) o'r Ddeddf	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i bennu cyrff sy'n dod o fewn y diffiniad o'r term awdurdod perthnasol at ddibenion Rhan 5A.	Negyddol	Byddai'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ychwanegu cyrff o fewn y teulu llywodraeth leol at y rhestr o gyrff y byddai'n ofynnol iddynt ddilyn penderfyniadau'r Comisiwn mewn perthynas â thaliadau a phensiynau.
Atodlen 1 Adran 69D(1) o Ddeddf 2013 fel y'i mewnosodwyd gan adran	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i bennu, mewn rheoliadau, ddisgrifiad o aelodau y byddant yn gymwys i gael taliad ailsefydlu.	Negyddol	Mae hyn yn dechnegol ei natur ar y cyfan a byddai'n galluogi Gweinidogion Cymru i bennu'r disgrifiad o'r aelodau y byddai unrhyw daliadau ailsefydlu yn y dyfodol yn berthnasol iddynt. Byddai'r Comisiwn wedyn yn gyfrifol am bennu'r amodau

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
57(2) o'r Ddeddf					cymhwysio y byddai'n rhaid i unigolion eu bodloni cyn derbyn taliad.

Tabl 5.2: Crynodeb o'r pwerau i wneud cyfarwyddydau a dyroddi canllawiau yn narpariaethau Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran 20B(1) o Ddeddf 2013, fel y'i mewnosodwyd gan adran 1(2)	Y Comisiwn	Cyfarwyddydau	Y pŵer i ddyroddi cyfarwyddydau i swyddogion canlyniadau ynghylch arfer eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig. Ni fydd cyfarwyddydau'n disodli eu cyfrifoldeb personol presennol i gyflawni eu swyddogaethau neu eu dyletswyddau.	Dim gweithdrefn	Bydd yn ofynnol i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru (sy'n gweithredu drwy'r EMB) ymgynghori â'r CE cyn dyroddi cyfarwyddydau.
Adran 20C(1) o Ddeddf 2013, fel y'i mewnosodwyd gan adran 1(2)	Y Comisiwn	Cyfarwyddydau	Y pŵer i ddyroddi cyfarwyddydau i swyddogion cofrestru etholiadol ynghylch arfer eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig. Ni fydd cyfarwyddydau'n disodli eu cyfrifoldeb personol presennol i gyflawni eu	Dim gweithdrefn	Bydd yn ofynnol i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru (sy'n gweithredu drwy'r EMB) ymgynghori â'r CE cyn dyroddi cyfarwyddydau.

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			swyddogaethau neu eu dyletswyddau.		
Adran 30	Gweinidogion Cymru	Canllawiau	Mae'n gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol ar gyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth a strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant	Dim gweithdrefn	Canllawiau cyngorol fydd y rhain, felly ni fyddant yn cynnwys unrhyw ofynion gorfodol ar bleidiau gwleidyddol. Bydd Llywodraeth Cymru yn ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys pleidiau gwleidyddol, i ddatblygu'r canllawiau.
Adran 50(2)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddyd i ohirio adolygiad hyd at ddyddiad penodedig neu gyfarwyddyd pellach.	Dim gweithdrefn	Os bydd tarfu o unrhyw fath, fel argyfwng iechyd cyhoeddus neu newid dyddiad etholiadau llywodraeth leol, ni fyddai Gweinidogion Cymru yn gallu lliniaru'r effaith ar y broses adolygu heb y ddarpariaeth hon.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran 69H(1) yn Neddf 2013)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo'r Comisiwn i ailystyried darpariaeth mewn	Dim gweithdrefn	Mae'r ddarpariaeth hon eisoes yn bodoli o fewn Mesur 2011. Mae'n cael ei ailadrodd o ganlyniad i'r

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			adroddiad blynyddol drafft neu adroddiad atodol drafft.		swyddogaethau sy'n cael eu rhoi i'r Comisiwn drwy'r Ddeddf hon a diddymu'r Panel.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran 69M(1) yn Neddf 2013)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddyd i awdurdod lleol i gydymffurfio â gofyniad a bennir gan y Comisiwn mewn adroddiad blynyddol neu atodol.	Dim gweithdrefn	Mae'r ddarpariaeth hon eisoes yn bodoli o fewn Mesur 2011. Mae'n cael ei ailadrodd o ganlyniad i'r swyddogaethau sy'n cael eu rhoi i'r Comisiwn drwy'r Ddeddf hon a diddymu'r Panel.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran 69O(3) yn Neddf 2013)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo awdurdod lleol i ddal taliadau yn ôl mewn cysylltiad â chydabyddiaeth ariannol neu ailsefydlu.	Dim gweithdrefn	Mae'r ddarpariaeth hon eisoes yn bodoli i raddau helaeth ym Mesur 2011. Mae'n cael ei ailadrodd (a bydd yn cynnwys taliadau ailsefydlu) o ganlyniad i'r swyddogaethau sy'n cael eu rhoi i'r Comisiwn drwy'r Ddeddf hon a diddymu'r Panel.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran)	Gweinidogion Cymru	Canllawiau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i'r	Dim gweithdrefn	Bwriad y pŵer i ddyroddi canllawiau yw hwyluso'r broses o gymhwyso'r

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
69P(2) yn Neddf 2013)			Comisiwn mewn perthynas ag arfer ei swyddogaethau o dan y Ddeddf.		ddeddfwriaeth sylfaenol. Mae'r canllawiau hyn yn ymwneud yn bennaf â phrosesau ac, o'r herwydd, nid yw gweithdrefn y Senedd yn briodol.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran 69P(1) yn Neddf 2013)	Y Comisiwn	Canllawiau	Mae'n galluogi'r Comisiwn i ddyroddi canllawiau i awdurdodau lleol mewn perthynas â'i swyddogaethau o dan Ran 5A.	Dim gweithdrefn	Bwriad y pŵer i ddyroddi canllawiau yw hwyluso'r broses o gymhwyso'r ddeddfwriaeth sylfaenol. Mae'r canllawiau hyn yn ymwneud yn bennaf â phrosesau rhwng y Comisiwn ac awdurdodau lleol ac, fel y cyfryw, nid yw gweithdrefn y Senedd yn briodol.
Adran 1(3) o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, fel y'i diwygiwyd gan adran 25(2)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i roi cyfarwyddydau i awdurdod lleol i bennu cwmpas a fformat yr arolwg	Dim gweithdrefn	Mae hon yn ddarpariaeth dechnegol i sicrhau cysondeb cwestiynau craidd yr arolwg ym mhob ardal cyngor sir a bwrdeistref sirol.

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran 14 o Ddeddf 2013, fel y'i diwygiwyd gan baragraff 1(4) o Atodlen 1	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae hwn yn bŵer sy'n bodoli eisoes yn Neddf 2013 sy'n cael ei ddiwygio i sicrhau annibyniaeth y Comisiwn ynglŷn ag arfer ei swyddogaethau mewn perthynas â'r EMB.	Dim gweithdrefn	Nid oes newid i'r weithdrefn bresennol ond mae cwmpas y pŵer yn cael ei ddiwygio.

RHAN 2 – ASESIAD EFFAITH RHEOLEIDDIOL

6. Crynodeb o'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol

- 6.1. Mae Aseiad Effaith Rheoleiddiol (RIA) wedi'i gwblhau ar gyfer y Ddeddf ac mae'n dilyn isod.
- 6.2. Nid oes darpariaethau penodol yn y Ddeddf sy'n codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru.
- 6.3. Mae'r tabl a ganlyn yn cyflwyno crynodeb o'r costau a'r manteision ar gyfer y Ddeddf yn gyfan. Cynlluniwyd y tabl i gyflwyno'r wybodaeth sy'n ofynnol o dan Reol Sefydlog 26.6 (viii) a (ix).

Yr opsiwn a ffeirir:

6.4 Cyflwyno'r ddeddfwriaeth ganlynol:

- Cydlynu gweinyddiaeth etholiadol –
  - sefydlu'r EMB drwy roi swyddogaethau mewn perthynas â goruchwylio gweinyddiaeth etholiadol i bwyllgor newydd y Comisiwn.
- Cofrestru etholiadol heb geisiadau –
  - gosod dyletswydd ar swyddogion cofrestru etholiadol i gofrestru personau ar y gofrestr etholwyr llywodraeth leol yng Nghymru heb geisiadau,
  - lansio cynlluniau peilot i brofi gwahanol ddulliau o weithredu'r ddyletswydd newydd hon.
- Cynlluniau peilot ar gyfer etholiadau Cymru –
  - diwygio ac ehangu pwerau Gweinidogion Cymru i gyflwyno cynlluniau peilot etholiadol mewn perthynas â phob agwedd ar y broses etholiadol ar gyfer etholiadau Cymru.
- Adroddiadau ar gymorth i bleidleiswyr anabl –
  - creu dyletswydd i'r CE adrodd ar y camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i gynorthwyo pobl anabl i bleidleisio.
  - Mae hyn yn gysylltiedig â dyletswyddau newydd a fydd yn cael eu nodi mewn is-ddeddfwriaeth, i swyddogion canlyniadau ddarparu offer sy'n rhesymol i helpu pobl anabl bleidleisio yn unol â chanllawiau'r CE.
- Arolygon ymgeiswyr (o gydraddoldeb ac amrywiaeth ymgeiswyr sy'n sefyll mewn etholiadau llywodraeth leol) –

- dileu'r gofyniad i nodi geiriad penodol a fformat yr arolwg mewn rheoliadau i'w gwneud yn haws i newid elfennau ohono wrth i bolisi ddatblygu.
- Platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig –
    - darpariaethau i sicrhau bod platfform gwybodaeth i bleidleiswyr ar-lein yn cael ei ddarparu i gefnogi dinasyddion Cymru i gymryd rhan mewn democratiaeth.
  - Amrywiaeth ymysg yr unigolion sy'n ceisio swydd etholedig –
    - dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith sydd â'r nod o wella amrywiaeth yn strwythurau democrataidd y Senedd a Llywodraeth Leol drwy ddarparu cymorth i gael gwared ar rwystrau rhag cymryd rhan, gan gynnwys mentrau a chynlluniau ar gyfer unigolion sy'n cael eu tangynrychioli sy'n ceisio cael eu hethol i'r Senedd ac mewn etholiadau llywodraeth leol.
    - dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol i geisio hyrwyddo amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swyddi etholedig.
  - Cyllid ymgyrchu –
    - egluro'r gyfraith fel na ddylai ymgyrchoedd fod yn gyfrifol ond am wariant tybiannol – neu "mewn nwyddau" – pan fydd yn cael ei gyfarwyddo neu ei awdurdodi gan yr ymgeisydd, y blaid wleidyddol neu'r trydydd parti,
    - galluogi taliadau i gael eu gwneud ar ran ymgeisydd neu ymgyrch yn ystod ymgyrch etholiadol llywodraeth leol yng Nghymru, gan berson awdurdodedig ar wahân i asiant etholiad,
    - cyfyngu ar drydydd partiön sy'n gallu cymryd rhan mewn ymgyrchoedd etholiadol ar gyfer y Senedd,
    - galluogi'r CE i gynnwys canllawiau ar yr uchod mewn Codau Ymarfer.
  - Adolygiadau o drefniadau etholiadol a chymunedol –
    - ymestyn cylchoedd adolygu o 10 i 12 mlynedd,
    - gosod terfynau amser ar gyfer cynnal adolygiadau,
    - ehangu'r rhestr o ymgynghoreion gorfodol yn y prosesau adolygu
    - ymestyn y cyfnodau pan na chaiff y Comisiwn wneud na chyhoeddi argymhellion a gwahardd Gweinidogion Cymru rhag arfer swyddogaethau yn y chwe mis cyn etholiad llywodraeth leol arferol,
    - diwygio'r materion sydd i'w hystyried drwy adolygiadau,
    - rhoi'r gallu i Weinidogion Cymru oedi proses adolygu,
    - ei gwneud yn ofynnol i enwau Cymraeg a Saesneg wardiau etholiadol gael eu cyhoeddi yn y fersiynau Cymraeg a Saesneg o adroddiadau,

- ei gwneud yn ofynnol i'r holl orchmynion gael eu cyhoeddi gan y sawl sy'n gwneud y gorchymyn, a
  - gweithredu penderfyniadau ynghylch statws cymunedau fel trefi a rhoi hysbysiad ohonynt.
- Adolygu ffiniau atfor –
- egluro'r gyfraith i ddarparu bod y Comisiwn yn gallu adolygu ffiniau tanfor mwy nag un ardal awdurdod lleol pan fydd yn cynnal adolygiad
- Tâl Aelodau etholedig –
- diddymu'r Panel a throsglwyddo ei swyddogaethau i'r Comisiwn, a
  - darparu ar gyfer creu cynllun i alluogi gwneud taliadau i aelodau awdurdod lleol sy'n sefyll etholiad mewn etholiad cyngor cyffredin ond sy'n methu â chael eu hailethol.
- Anghymhwysu –
- anghymhwysu cynghorwyr tref a chymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu fel Aelodau o'r Senedd,
  - dileu'r cyfnodau gras ar gyfer cynghorwyr prif gyngor a etholwyd i'r Senedd, ar gyfer Aelodau'r Senedd a etholwyd i brif gynghorau ac ar gyfer Aelodau'r Senedd a etholwyd yn Aelodau o Dŷ'r Cyffredin, ac
  - atal person sy'n dal swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, pan fo'r swydd honno o dan gyngor cymuned, cyd-bwyllgor corfforedig, neu awdurdod lleol ym Mhrydain Fawr, rhag dod yn aelod o gyngor cymuned neu barhau i fod yn aelod o gyngor cymuned.
- Dylanwad amhriodol -
- diweddarau a moderneiddio'r drosedd o ddylanwad amhriodol ar gyfer etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru.
- Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru –
- gwella rôl y pwyllgor llywodraethu ac archwilio, a
  - rhoi pŵer i'r Comisiwn godi tal ar dderbynwyr am nwydau neu wasanaethau, os ydynt yn cytuno l dderbyn y nwydau neu'r gwasanaethau hynny.

Tabl 6.1 – Yr opsiwn a ffefrir

<i>Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)2024</i>		
Yr opsiwn a ffefrir: Cyflwyno'r ddeddfwriaeth a nodir uchod.		
Cam: Cyflwyno	Cyfnod gwerthuso: 2024/25 – 2033/34	Blwyddyn sail brisiau: 2022/23
Cyfanswm Cost Cyfanswm: £19,857,000 Gwerth presennol: £16,246,000	Cyfanswm Manteision Cyfanswm: £0 Gwerth presennol: £0	Gwerth Presennol Net: £-16,246,000

Cost gweinyddu

Tabl 6.2. – Cost Gweinyddu ac Arbedion

<p>Costau: Bydd costau gweinyddol o £575,000 i Lywodraeth Cymru, yr holl gostau pontio a wynebir yn 2024-25 a 2025-26.</p> <p>Disgwylir i awdurdodau lleol ysgwyddo costau gweinyddol o £15,161,000 dros y cyfnod gwerthuso, gyda £44,000 ohono'n gost pontio a £15,117,000 yn gostau rheolaidd. Mae'r rhan fwyaf o'r gost i awdurdodau lleol yn ymwneud â chofrestru pleidleiswyr heb gais.</p> <p>Disgwylir i'r Comisiwn wynebu cost o £6,022,000. Mae hyn yn cynnwys costau pontio o £1,03,000 a chostau rheolaidd o £4,992,000.</p> <p>Disgwylir i gostau gweinyddol y CE fod yn £68,000, a fydd yn gostau pontio i gyd.</p>			
Pontio: £1,717,000	Rheolaidd: £20,110,000	Cyfanswm: £21,826,000	Gwerth Presennol: £17,864,000
<p>Arbedion costau:</p> <p>Ceir arbedion bach o ran costau i Lywodraeth Cymru mewn perthynas â'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yr EMB – £70,000 y flwyddyn o 2025-26 ymlaen ar gyfer costau rhedeg y WECB. • Arolwg ymgeiswyr – £9,500 mewn dwy flynedd ariannol – arbedion o ran cost cyfle am nad oes angen gwneud rheoliadau mwyach. • Y Panel – arbedion costau o £60,000 i Lywodraeth Cymru yn 2024-25 a £140,000 y flwyddyn ar ôl hynny. <p>Fel yr eglurir yn yr asesiad, disgwylir i ran o'r arbedion cost a nodir yma drosglwyddo i'r Comisiwn i ariannu gwaith yr EMB a'r swyddogaethau newydd sy'n ymwneud â thâl aelodau etholedig.</p>			
Pontio: £0	Rheolaidd: £1,969,000	Cyfanswm: £1,969,000	Gwerth Presennol: £1,617,000
Cost gweinyddu net: £19,857,000			

Costau cydymffurfio

Tabl 6.3. – Costau cydymffurfio

Ni nodwyd unrhyw gostau cydymffurfio.			
Pontio: £0	Rheolaidd: £0	Cyfanswm: £0	Gwerth Presennol: £0

Costau eraill

Tabl 6.4. – Costau Eraill

Ni nodwyd unrhyw gostau eraill.			
Pontio: £0	Rheolaidd: £0	Cyfanswm: £0	Gwerth Presennol: £0

Costau neu anafanteision heb eu meintoli

Fel y nodir yn yr RIA, mae rhai meysydd lle nad yw'n bosibl amcangyfrif costau ar hyn o bryd. O ystyried yr ansicrwydd ynghylch pa brosiectau peilot etholiadol fydd yn cael eu cynnal yn y dyfodol, nid yw'n bosibl cyflwyno'r amcangyfrif gorau o'r costau tebygol a/neu'r arbedion cost. Felly, nid yw'r effeithiau ariannol yn hysbys ar hyn o bryd.

Bydd y costau i Lywodraeth Cymru am beilota cofrestru awtomatig yn dibynnu ar y newidiadau sy'n ofynnol i'r Systemau Rheoli Etholiadol (EMS). Bydd angen cynnal trafodaethau manwl rhwng darparwyr EMS, awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru i ganfod amcangyfrif rhesymol o'r costau hyn. Darparwyd ffigurau dangosol yn ddiweddarach yn y ddogfen hon ond nid yw'r gwir gostau'n hysbys ar hyn o bryd ac ni ellir eu hamcangyfrif oherwydd natur arbenigol y gwaith hwn a sensitifrwydd masnachol.

Fel y nodwyd drwy gydol yr RIA, lle mae bwriad i gyflwyno is-ddeddfwriaeth, bydd costau manwl yn cael eu darparu fel rhan o'r RIA.

Manteision

Tabl 6.5. - Manteision

Nid yw manteision y Ddeddf wedi'u meintioli. Bwriad y cynigion yw dileu'r diffyg democrataidd. Mae'r buddion disgwylidig heb eu meintioli'n cynnwys:

- gwneud democratiaeth a phleidleisio yn fwy hygyrch i bob aelod o'n cymdeithas ac annog cyfranogiad gweithredol mewn bywyd democrataidd yng Nghymru
- helpu pobl i fod yn ddinasyddion mwy gweithredol a gweithgar, ac, wrth wneud hynny, cyfrannu at well canlyniadau economaidd-gymdeithasol
- moderneiddio gweinyddiaeth etholiadau yng Nghymru
- gwella'r defnydd o dechnoleg i'w gwneud yn haws i bleidleiswyr ac ymgeiswyr gymryd rhan mewn democratiaeth.

Cyfanswm: £0

Gwerth Presennol: £0

Tystiolaeth, rhagdybiaethau ac ansicrwydd allweddol

Mae'r wybodaeth a nodir yn yr RIA hwn yn seiliedig ar yr wybodaeth orau sydd ar gael mewn perthynas â'r cynigion. Mae hyn wedi cael ei lywio gan ymgynghoriad y Papur Gwyn ac ymgysylltu helaeth pellach â rhanddeiliaid etholiadol ac ystyried gwybodaeth sydd eisoes yn bodoli, fel asesiadau effaith ar gyfer deddfwriaeth etholiadol ddiweddar.

Mae rhai meysydd yn y Ddeddf lle nad yw'r costau'n hysbys eto, ond byddant yn cael eu hasesu'n llawn pan wneir is-ddeddfwriaeth ddilynol. Rydym wedi darparu gwybodaeth lle bo hynny'n bosibl i egluro'r math o gostau a fydd yn debygol o godi ac i roi costau gweithgareddau cymharol er mwyn cyd-destun.

Wrth asesu costau'r Ddeddf hon, rydym wedi ystyried darpariaethau priodol Deddf 2024. Mae Deddf 2024 yn cynnwys darpariaethau i newid tymhorau'r Senedd o bum mlynedd i bedair blynedd. Ar sail hyn, mae ein rhagdybiaeth ar gyfer cylchoedd etholiadol Cymru yn ystod y cyfnod gwerthuso deng mlynedd ar gyfer y Ddeddf hon fel a ganlyn:

2024-25 – Dim

2025-26 – Dim

2026-27 – Etholiad y Senedd Mai 2026

2027-28 – Etholiadau lleol Mai 2027

2028-29 – Dim

2029-30 – Dim

2030-31 – Etholiad y Senedd Mai 2030

2031-32 – Dim

2032-33 – Etholiadau lleol Mai 2032

2033-34 – Dim

7. Yr opsiynau - Crynodeb

- 7.1. Mae'r RIA hwn yn canolbwyntio ar ddarpariaethau deddfwriaethol yn y Ddeddf. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn bwrw ymlaen ag amrywiaeth o bolisiâu drwy is-ddeddfwriaeth a chamau gweithredu eraill. Lle mae cysylltiad agos rhwng is-ddeddfwriaeth a darpariaethau yn y Ddeddf hon, rydym wedi ceisio nodi rhai o'r effeithiau ariannol disgwylidig yn yr RIA hwn.
- 7.2. Mae nifer o ryngddibyniaethau gyda Deddf 2024 ac mae swyddogion yn cydweithio ar y meysydd hynny. Mae'r costau a'r manteision ariannol a nodir yn yr asesiad hwn yn cydnabod darpariaethau Deddf 2024. Felly, mae'r ffigurau sylfaenol yn seiliedig ar ddarpariaethau'r Ddeddf honno. Mae costau a manteision yn cael eu hasesu ar wahân, ond rydym wedi cydlynu gwaith lle bo hynny'n bosibl, er enghraifft drwy ddefnyddio tybiaethau a dulliau tebyg ar gyfer amcangyfrif costau.
- 7.3. Ar gyfer rhai o'r darpariaethau, rhoesom ystyriaeth i nifer o opsiynau. Rydym wedi cynnwys gwybodaeth am yr opsiynau hynny yn yr RIA hwn, ond mae'r ffocws ar gostau a manteision yr opsiwn i gyflwyno'r deddfwriaeth arfaethedig o'i gymharu â'r senario busnes fel arfer.
- 7.4. Ar ôl ymgynghori ac ymgysylltu â rhanddeiliaid, rydym nawr yn cynnig dau opsiwn i'w hystyried yn yr RIA hwn.

Opsiwn 1: Busnes fel arfer

- 7.5. Byddai'r trefniadau etholiadol yn parhau fel y maent yng Nghymru ym mhob ardal sy'n dod o dan y Ddeddf.

Opsiwn 2: Cyflwyno Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)

- 7.6. Bydd y Ddeddf yn cyflwyno amrywiaeth o gynigion i gefnogi ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i leihau'r diffyg democrataidd mewn Llywodraeth Leol.
- 7.7. Bydd yn gwneud darpariaeth i gynyddu cyfranogiad mewn etholiadau yng Nghymru a gwella hygyrchedd ar gyfer pleidleiswyr ac ymgeiswyr anabl, galluogi cofrestru pleidleiswyr heb gais, yn amodol ar beilota llwyddiannus, gwella a moderneiddio'r drosedd o ddylanwad amhriodol a sefydlu EMB i gefnogi gweinyddu etholiadol. Bydd hefyd yn diwygio'r prosesau ar gyfer cynnal adolygiadau cymunedol ac etholiadol ac yn rhoi swyddogaethau'r Panel i'r Comisiwn.

8. Costau a manteision – crynodeb

- 8.1. Mae'r RIA hwn wedi cael ei lywio gan RIA drafft blaenorol a gyhoeddwyd gyda'r Papur Gwyn ar Weinyddu a Diwygio Etholiadol ym mis Hydref 2022. Roedd yr asesiad drafft hwnnw'n nodi amrywiaeth o opsiynau a ystyriwyd ar gyfer pob bwriad polisi ac yn ystyried y mathau o effeithiau a rhai costau a manteision posibl. Roedd yr ymgynghoriad ar y Papur Gwyn yn darparu rhagor o wybodaeth i ddatblygu'r cynigion polisi a mireinio asesiadau o gostau a buddion. Ar ôl dadansoddi ymatebion ac ymgysylltu â rhanddeiliaid, mae'r set o ddarpariaethau yn y Ddeddf yn wahanol i'r hyn a nodir yn yr asesiad drafft. Mae rhai cynigion wedi newid ac nid yw rhai wedi cael eu datblygu. Mae'r RIA hwn yn canolbwyntio ar ddau opsiwn yn unig – opsiwn 'busnes fel arfer' a'r opsiwn a ffefrir.
- 8.2. Mae'r costau a'r manteision sy'n gysylltiedig â'r opsiynau wedi cael eu hasesu dros gyfnod o ddeng mlynedd, 2024-25 i 2033-34. Mae hyn yn caniatáu ystyried dau gylch etholiadol. Mae gorwel cynllunio 10 mlynedd wedi cael ei ddefnyddio drwy gydol yr RIA.
- 8.3. Lle bo'n briodol, cyflwynir y costau a'r manteision yn nhermau Gwerth Presennol gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt o 3.5%. Mae hyn yn unol â'r canllawiau yn Llyfr Gwyrdd Trysorlys EF. Y flwyddyn sylfaen ar gyfer pob cyfrifiad Gwerth Presennol yw 2022-23.
- 8.4. Mae pob opsiwn wedi cael ei asesu gan ddefnyddio'r wybodaeth orau sydd ar gael i Lywodraeth Cymru. Cyfrifir y costau a'r manteision ar lefel Cymru gyfan. Drwy gydol yr RIA, amcangyfrifir costau a manteision yn flynyddol, ac yna eu coladu dros gyfnod o ddeng mlynedd.
- 8.5. Mae tablau costau cryno ar gyfer y Ddeddf gyfan i'w gweld yn Atodiad A.
- 8.6. Drwy gydol yr RIA, mae costau wedi cael eu priodoli yn ôl lle y cawsant eu hysgwyddo gyntaf. Er enghraifft, mae cost sefydlu EMB wedi cael ei briodoli i'r Comisiwn er gwaethaf y disgwyliad y bydd y costau'n cael eu hariannu yn y pen draw gan Lywodraeth Cymru.
- 8.7. Mae costau staff Llywodraeth Cymru wedi bod yn seiliedig ar gostau band cyflog cyfartalog 2022-23, sy'n defnyddio blwyddyn 52 wythnos ac wythnos waith pum diwrnod. Mae'r wythnos waith safonol yn cael ei hystyried yn 37 awr yr wythnos yn unol â 'Llyfr Gwyrdd' y Cytundeb Cenedlaethol. Mae costau staff yn cynnwys argostau.
- 8.8. Mae costau staff Llywodraeth Leol yn seiliedig ar gostau 2022-23 a nodir yng nghytundeb y Cyd-gyngor Cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Llywodraeth Leol (NJC) ym mis Tachwedd 2022. Mae 30 y cant wedi cael ei ychwanegu i gyfrif am argostau.

- 8.9 Mae'r ffigurau wedi cael eu talgrynnu drwy gydol yr asesiad effaith i lefel o fanylder sy'n cael ei hystyried ei bod yn briodol ar gyfer y cyfrifiadau perthnasol. Mewn rhai tablau, efallai na fydd rhesi a cholofnau yn cyfateb i gyfanswm y golofn oherwydd y broses dalgrynnu hon.
- 8.10 Mae'r manteision a nodwyd yn cael eu trafod mewn termau ansoddol yn bennaf, ac nid ydynt wedi cael eu meintoli na'u prisio, oherwydd natur y cynigion. Rhagolygon yw unrhyw gostau sydd wedi'u cynnwys.

Pennod 9 – Costau a manteision Rhan 1 – Gweinyddu a chofrestru etholiadol

Pennod 1 – Cydlynu gweinyddiaeth etholiadol

9.1. Y mater dan sylw yw a ddylid sefydlu EMB mewn perthynas ag etholiadau Cymreig.

Cefndir

9.2. Sefydlwyd Bwrdd Rheoli Etholiadol yr Alban, fel pwyllgor statudol, gan Ddeddf Gweinyddiaeth Etholiadol Leol (Yr Alban) 2011. Mae ganddo'r swyddogaethau cyffredinol o gydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau seneddol yr Alban, ac etholiadau llywodraeth leol yn yr Alban, gan gynnwys:

- cynorthwyo swyddogion canlyniadau rhanbarthol, swyddogion canlyniadau etholaeth, awdurdodau lleol a phersonau eraill i gyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau seneddol yr Alban,
- cynorthwyo swyddogion canlyniadau, awdurdodau lleol a phersonau eraill i gyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau llywodraeth leol, a
- hyrwyddo arferion gorau mewn etholiadau seneddol ac etholiadau llywodraeth leol yn yr Alban drwy ddarparu gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant (neu fel arall).

9.3. Yng Nghymru, sefydlwyd WECB yn 2017 i helpu i hwyluso'r gwaith o gydlynu digwyddiadau a gweithgarwch etholiadol, moderneiddio a diwygio yng Nghymru. Mae hefyd yn hwyluso mwy o gydweithio rhwng swyddogion canlyniadau, swyddogion cofrestru etholiadol a phartneriaid allweddol eraill. Mae'r WECB yn fwrdd gwirfoddol, sy'n cael ei hwyluso ar hyn o bryd gan y CE ac nid yw'n cael cyllid gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd, er bod disgwyl i hyn newid. Bwriad y Ddeddf hon yw rhoi rôl y WECB ar sail statudol, ac o'r herwydd, rhoddwyd ystyriaeth i ddyluniad EMB statudol.

Opsiynau blaenorol a ystyriwyd

9.4. Yn yr RIA drafft blaenorol, gwnaethom nodi tri opsiwn a grynhoir fel a ganlyn:

- i. Cynnal y sefyllfa bresennol gyda'r WECB yn cadw ei rôl bresennol.
- ii. Sefydlu bwrdd rheoli etholiadol fel pwyllgor statudol (fel yn yr Alban) i ymgymryd â'r swyddogaethau sydd ar hyn o bryd o fewn

cylch gwaith y WECB, yn annibynnol ar y llywodraeth.

- iii. Sefydlu bwrdd rheoli etholiadol fel corff cyhoeddus newydd i ymgymryd â'r swyddogaethau sydd o fewn cylch gwaith y WECB ar hyn o bryd yn annibynnol ar y llywodraeth.

9.5. Cafodd yr opsiwn i greu corff cyhoeddus ei ddiystyru yn y pen draw oherwydd y costau gorbenion amcangyfrifedig cysylltiedig i sefydlu model o'r fath, sy'n golygu mai pwyllgor statudol oedd y model gorau. Cawsom heriau o ran dod o hyd i gorff addas gyda'r capasiti angenrheidiol ac un a oedd yn fodlon cynnal yr EMB.

9.6. Yn dilyn hynny, buom yn ystyried rôl i'r Comisiwn, ac mae'r manteision wedi'u nodi isod. Buom yn ystyried opsiynau a oedd yn ymwneud â'r Comisiwn naill ai'n cynnal yr EMB neu'n ymgymryd â swyddogaethau arfaethedig yr EMB newydd.

9.7. Ar ôl ystyried y cynigion hyn, ystyrir mai'r dull a ffeirir yw rhoi swyddogaethau'r EMB i un o bwyllgorau'r Comisiwn. Ystyrir bod y Comisiwn yn gerbyd addas gyda'r gallu digonol i gyflawni swyddogaethau arfaethedig yr EMB. Mae sefydlu'r Bwrdd i eistedd o dan gorff hyd braich annibynnol fel y Comisiwn yn cael ei ystyried yn ateb cynaliadwy.

9.8. Rydym wedi ystyried dau opsiwn ar gyfer yr RIA hwn, fel a ganlyn:

- Cynnal y sefyllfa bresennol gyda'r WECB yn cadw ei rôl bresennol.
- Rhoi'r swyddogaethau arfaethedig i'r Comisiwn, i fod yn arferadwy gan bwyllgor statudol newydd o'r Comisiwn a elwir y "bwrdd rheoli etholiadol".

Opsiwn 1: Cynnal y sefyllfa bresennol gyda'r WECB yn cadw ei rôl bresennol.

9.9. Nid yw'r WECB yn gorff statudol ac mae'n cael ei hwyluso a'i weinyddu gan y CE. Nid yw cyfranogiad swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol yn orfodol ac nid oes gan y WECB unrhyw swyddogaethau statudol na phwerau cyfarwyddo.

9.10. Nid oes gan y WECB ddigon o gapasiti i gefnogi'r gwaith o weithredu rhaglen diwygio etholiadol Llywodraeth Cymru. Gallai cyllid gael ei ddyrannu gan Lywodraeth Cymru i gynyddu ei gapasiti, ond mae'n deby y byddai angen i'r CE reoli'r cyllid hwn ar ran y WECB. Gallai hyn godi cwestiynau ynghylch gwrthdaro buddiannau gan y gallai fod yn ofynnol i'r CE adrodd ar y gwaith o gyflawni tasgau y mae corff y mae'n ei hwyluso (ac y mae'n rheoli ei gyllid) wedi ei ariannu i'w cyflawni.

Opsiwn 2: Sefydlu bwrdd rheoli etholiadol fel bwrdd statudol y Comisiwn (yr opsiwn a ffefrir)

- 9.11. Mae'r opsiwn hwn wedi cael ei ddatblygu o opsiwn y pwyllgor statudol yn yr RIA drafft blaenorol, gan ystyried sylwadau rhanddeiliaid a'r cyfle i ehangu rôl y Comisiwn ochr yn ochr ag ysgwyddo swyddogaethau'r Panel (adran 57 o'r Ddeddf).
- 9.12. Mae'r opsiwn hwn yn cynnwys sefydlu'r EMB fel un o bwyllgorau statudol y Comisiwn. O'r herwydd, bwriedir i'r swyddogaethau mewn perthynas â goruchwyllo gweinyddiaeth etholiadol gael eu rhoi i'r Comisiwn, ond eu dirprwyo i'r EMB a bod yn arferadwy ganddo, a bydd hyn yn cael ei nodi mewn deddfwriaeth.
- 9.13. Bydd gan yr EMB y swyddogaeth gyffredinol o gydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau a refferenda Cymru, a fydd yn cynnwys (mewn perthynas â gweinyddu Etholiadau a refferenda Cymru yn unig):
- darparu cyngor i'r rhai sy'n ymwneud â gweinyddu'r etholiadau hynny i gyflawni'r swyddogaethau hynny,
  - hyrwyddo arferion gorau drwy ddarparu gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant (neu fel arall).
- 9.14. Gall y Comisiwn hefyd ddarparu gwybodaeth, cyngor neu gymorth arall i Weinidogion Cymru. Bydd y swyddogaethau hyn yn cael eu dirprwyo i'r EMB a dim ond yr EMB, nid y Comisiwn, a gaiff eu harfer.
- 9.15. Bydd y Comisiwn, drwy'r EMB, hefyd yn gallu darparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig (adran 27 o'r Ddeddf). Bydd ganddo bwerau hefyd i roi cyfarwyddiadau i swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol (heb fwriad i ddisodli eu cyfrifoldeb personol eu hunain i gyflawni eu swyddogaethau neu eu dyletswyddau), gyda dyletswydd ar swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol i gydymffurfio. Hefyd, darparu cyngor i'r swyddogion canlyniadau a'r swyddogion cofrestru etholiadol hynny mewn perthynas â'u swyddogaethau, tebyg i adran 10(3) o Ddeddf 2000 mewn perthynas â phŵer y CE i roi cyngor, gyda dyletswydd ar swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol i roi sylw i'r canllawiau. Pwrpas cyhoeddi cyfarwyddiadau neu gyngor fyddai sicrhau cysondeb ac arfer gorau wrth weinyddu etholiadau Cymreig. Dyma rai enghreifftiau o sut y gellid defnyddio cyfarwyddiadau:
- Dehongli a defnyddio canllawiau fel y rhai a welwyd mewn ymateb i argyfwng y coronafeirws
  - Sefydlu dyddiad cyson ledled Cymru ar gyfer cyhoeddi papurau pleidleisio drwy'r post
  - Cynhyrchu templedi safonol, e.e. hysbysiad o etholiad, hysbysiad o bôl.

9.16. Bydd y Comisiwn yn enwebu un o'i Gomisiynwyr (y mae'n rhaid iddo fod yn gyn swyddog canlyniadau neu'n swyddog cofrestru etholiadol) i weithredu fel Cadeirydd yr EMB ac un Comisiynydd arall i fod yn aelod o'r EMB. Bydd aelodaeth bellach yn cynnwys o leiaf bedwar swyddog canlyniadau presennol neu flaenorol a/neu swyddogion cofrestru etholiadol, na fyddant yn Gomisiynwyr y Comisiwn. Bydd yr EMB yn penodi un o'r aelodau hynny yn Ddirprwy Gadeirydd. Mae hyn yn cynnwys yr aelodau craidd a fyddai'n gwneud penderfyniadau, er enghraifft wrth gyhoeddi cyfarwyddiadau. Fel gyda'r WECB ar hyn o bryd, byddai aelodaeth ehangach o gynghorwyr ac arbenigwyr hefyd, fel gweinyddwyr etholiadol eraill, y CE ac AEA Cymru.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Cynnal y sefyllfa bresennol gyda Bwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru yn cadw ei rôl bresennol.

Costau

9.17. Er nad oes cyllid yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd i gefnogi'r gwaith o redeg y WECB, fel y nodwyd uchod, hyd yn oed os mae cyllid yn cael ei darparu, mae'n annhebygol y bydd y CE yn gallu parhau i fod yn hwyluso. Mae hyn oherwydd gwrthdaro buddiannau posibl rhwng ei rôl fel cynghorydd i'r WECB ac yn hwyluso'r WECB. Rydym yn rhagweld costau blynyddol o oddeutu £70,000 y flwyddyn, gan ddechrau yn 2024-25 i ariannu sefydliad arall i hwyluso'r WECB.

Manteision

9.18. Mae'r opsiwn hwn yn cynnal y sefyllfa bresennol ac nid ydym wedi nodi unrhyw fanteision ychwanegol sy'n gysylltiedig â hyn.

Opsiwn 2 – Sefydlu “bwrdd rheoli etholiadol” fel bwrdd statudol y Comisiwn

Costau

Costau i'r Comisiwn

9.19. Byddem yn disgwyl costau pontio i'r Comisiwn yn ystod 2024-25 ar gyfer recriwtio staff newydd a hyfforddiant mewn gweinyddu a chyfraith etholiadol, sef oddeutu £30,000.

9.20. Byddem hefyd yn rhagweld costau rhedeg blynyddol i'r Comisiwn o oddeutu £130,000, gan ddechrau yn 2024-25. Mae hyn yn seiliedig ar gost rhedeg yr EMB yn yr Alban, sy'n cynnwys amser staff a chostau rhedeg Cyngor Caeredin i gynnal yr EMB. Rydym yn gweithio gyda'r Comisiwn i ystyried anghenion staffio cyffredinol ar gyfer yr ystod o swyddogaethau newydd a rôl estynedig i'r Comisiwn, o'r darpariaethau hyn, y porth gwybodaeth i bleidleiswyr a rhoi swyddogaethau'r Panel. Ar

hyn o bryd, rydym yn disgwyl i o leiaf un swyddog penodol oruchwylio'r EMB, mwy na thebyg ar lefel Gradd 7 neu SEO yn ogystal â chyfran o amser cyfwerth ag amser llawn nifer o staff eraill.

9.21. Byddem hefyd yn disgwyl costau i'r Comisiwn gael cyngor cyfreithiol allanol ar gyfraith etholiadol o oddeutu £10,000 mewn blwyddyn cyn yr etholiad a £2,500 mewn blynyddoedd eraill (5 diwrnod cyfwerth ag amser llawn yn ystod pob blwyddyn ariannol, gan godi i 20 diwrnod ym mhob blwyddyn cyn etholiad).

9.22. Mae'r amcangyfrif hwn yn seiliedig ar gyngor cyfreithiol allanol a ddarparwyd i Lywodraeth Cymru ar gyfer gwaith polisi etholiadol yn 2020-21. Mae'r amcangyfrif o'r gost ddyddiol o £500 wedi cael ei dalgrynnu ac mae'n cynnwys cynnydd i ystyried data'r Swyddfa Ystadegau Gwladol sy'n dangos bod enillion gros canolrifol yng Nghymru wedi cynyddu 10.5% rhwng 2020 a 2022.

Tabl 9.1 -Costau cyngor cyfreithiol yr EMB

Costau cyfreithiol allanol	Cost dyddiol (ar sail diwrnod 7.5 awr)	Diwrnodau	Cyfanswm
Mewn blwyddyn cyn etholiad	£500	20	£10,000
Mewn blwyddyn nad yw'n rhagflaenu etholiad	£500	5	£2,500

9.23. Bydd costau mwy cywir yn hysbys wrth i strwythurau staffio'r Comisiwn ddod yn rhai terfynol.

9.24. Mae'r costau hyn wedi cael eu priodoli i'r Comisiwn at ddibenion yr RIA, fodd bynnag, y disgwyliad yw y byddai Llywodraeth Cymru yn eu talu yn y pen draw.

9.25. Byddai rhagor o gostau penodol yn gysylltiedig â darparu plattform gwybodaeth i bleidleiswyr (y bwriedir i'r EMB ei ddarparu) ac mae'r costau hynny wedi'u nodi yn yr adran plattform gwybodaeth i bleidleiswyr o'r Aseiad Effaith Rheolaidd hwn.

Costau Staff Llywodraeth Cymru

9.26. Mae cost staff Llywodraeth Cymru o £20,600 y flwyddyn ar gyfer rheoli prosiectau a gweithredu'r EMB wedi cael ei hamcangyfrif ar gyfer y blynyddoedd 2024-25 a 2025-26. Bydd y costau a gyflwynir isod yn cael eu talu o'r adnoddau presennol ac felly'n cynrychioli costau cyfle yn hytrach na gwariant ariannol ychwanegol i Lywodraeth Cymru.

Tabl 9.2 – costau staff Llywodraeth Cymru ar gyfer rheolaeth yr EMB

Gradd	Cyferwerth ag Amser Llawn	Cost Band Cyfartalog (gan gynnwys argostau)	Cyfanswm costau blynyddol (wedi'u talgrynnu i'r £100 agosaf)
Gradd 7	0.1	£86,731	£8,700
SEO	0.1	£66,364	£6,600
HEO	0.1	£52,774	£5,300
Cyfanswm			£20,600

Arbedion cost i Lywodraeth Cymru

9.27. O dan yr opsiwn hwn, byddai angen tua £70,000 y flwyddyn o gostau y mae disgwyl i Lywodraeth Cymru eu hwynebu er mwyn hwyluso y WECB (a nodir o dan Opsiwn 1) ar gyfer trefniadau pontio yn 2024-25, ond ni fyddai eu hangen ar ôl hynny. O'r herwydd, byddai arbedion cost o £70,000 y flwyddyn o 2025-26.

Manteision

9.28. Bydd EMB sydd â swyddogaethau statudol yn ymwneud â chydlynw gweithgarwch etholiadol ac, o bosibl, pŵer cyfarwyddo ar gyfer swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol yn helpu i sicrhau dull cyson, Cymru gyfan o weinyddu etholiadau. Byddai'r opsiwn hwn yn darparu cynaliadwyedd fel rhan o gorff cyhoeddus gyda'r seilwaith a'r trefniadau cyllido presennol. Byddai hyn yn darparu EMB sy'n gallu parhau ac adeiladu ar y gwaith sy'n cael ei wneud ar hyn o bryd gan y WECB.

9.29. Mae swyddogaeth yr EMB a phwrpas ehangach y Comisiwn yn cydfynd â'i gilydd o ran cefnogi cyfranogiad democrataidd. Un o fanteision yr opsiwn hwn yw y bydd yn darparu'r annibyniaeth angenrheidiol gan Lywodraeth Cymru. Sefydlwyd y Comisiwn i weithredu fel corff annibynnol a noddir gan Lywodraeth Cymru a phenodir ei Gomisiynwyr drwy broses penodiadau cyhoeddus drwyadl sy'n dilyn y Cod Ymarfer ar gyfer Penodiadau Cyhoeddus. Bydd sefydlu'r Bwrdd i eistedd o fewn corff hyd braich annibynnol fel y Comisiwn ond yn cryfhau annibyniaeth yr EMB ar fuddiannau gwleidyddol.

9.30. Gan y bydd gofyniad cyfreithiol i'r Comisiwn gefnogi'r EMB, mae'n sicrhau cynaliadwyedd hirdymor yr EMB.

9.31. Fel rhan o'r Comisiwn, byddai'r EMB yn gallu adennill costau, caffael gwasanaethau a llunio contractau. Mae'r bwriad i ehangu'r Comisiwn ar gyfer swyddogaethau eraill yn golygu bod amseriad sefydlu'r EMB mewn deddfwriaeth yn cynrychioli gwerth da am arian o ran ychwanegu swyddogaethau at gorff presennol.

9.32. Credwn fod gan y Comisiwn ystod o arbenigedd sy'n berthnasol i swyddogaethau arfaethedig yr EMB. Mae hyn yn cael ei ddangos, er enghraifft, drwy ei wybodaeth am dirwedd etholiadol Cymru, a'i berthnasoedd a'i brosesau ymgysylltu sydd eisoes wedi'u sefydlu gyda thimau rheoli etholiadol awdurdodau lleol. Mae ganddo hefyd ystod o arbenigedd arall sy'n berthnasol i swyddogaethau'r EMB, fel cyfathrebu ac ymgysylltu.

Yr opsiwn a ffefrir

9.33. Yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2 – Sefydlu EMB fel bwrdd statudol i'r Comisiwn – am y rhesymau a nodir uchod.

Pennod 2 – Cofrestru etholiadol heb gais

9.34. Ystyriwyd dau opsiwn wrth ddatblygu'r polisi hwn:

- Busnes fel arfer; a
- Cyflwyno cofrestru etholwyr heb gais (cofrestru awtomatig) ar gyfer etholwyr llywodraeth leol yng Nghymru.

9.35. Nid oes modd cael opsiwn anneddfwriaethol yn yr achos hwn, gan fod yr holl drefniadau ar gyfer cofrestru etholwyr wedi'u nodi'n glir mewn deddfwriaeth sylfaenol ac is-ddeddfwriaeth.

Opsiwn 1: busnes fel arfer

9.36. Byddai'r opsiwn hwn yn parhau â'r arfer presennol o Gofrestru Etholiadol Unigol (IER) lle mae'n ofynnol i bob etholwr gymryd rhan yn y canfasio blynyddol er mwyn cael eu cofrestru i bleidleisio.

Opsiwn 2: cofrestru etholwyr heb gais (cofrestru awtomatig)

9.37. Byddai'r opsiwn hwn yn darparu ar gyfer cofrestru etholwyr llywodraeth leol heb gais os yw'r swyddog cofrestru etholiadol yn fodlon bod ganddo wybodaeth ddibynadwy bod unigolyn yn gymwys i gael ei gofrestru.

9.38. Er y byddai pleidleiswyr yn cael eu hychwanegu at y gofrestr etholwyr llywodraeth leol heb orfod gwneud cais, ar ôl iddynt gael eu canfod, byddai'r swyddog cofrestru etholiadol wedyn yn cysylltu â nhw i roi gwybod iddynt am eu cofrestriad arfaethedig. Byddai hyn yn golygu bod yr etholwr, mewn rhai sefyllfaoedd prin, yn cael ei 'gofrestru'n ddiennw' (categori sydd ar gael i rywun lle gallai datgelu ei gyfeiriad ei beryglu ef neu rywun arall ar ei aelwyd).

9.39. I sicrhau y gwneir y defnydd mwyaf priodol o ddata etholwyr sydd wedi'u cofrestru'n awtomatig, bydd y Ddeddf yn gwneud darpariaeth i sicrhau na fydd y gofrestr etholiadol agored ar gael mwyach ar gyfer y gofrestr llywodraeth leol cyn rhoi cofrestru awtomatig ar waith. Mae hyn yn golygu mai dim ond y gofrestr lawn, neu gaeedig, fydd ar gael i'r rhai sy'n cael mynediad drwy ddeddfwriaeth.

9.40. Gan ystyried y byddai symud i gofrestru awtomatig ar gyfer etholiadau yng Nghymru yn newid sylweddol o ran gweinyddu etholiadau yng Nghymru, mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu gweithgor gydag awdurdodau lleol a rhanddeiliaid etholiadol allweddol eraill i ddatblygu cynllun peilot cyn yr is-ddeddfwriaeth er mwyn rhoi cofrestru awtomatig ar waith yn llawn. Bydd y gweithgor yn datblygu nifer fach o gynlluniau peilot i'w cyflwyno ar draws awdurdodau lleol sy'n rhoi cymorth yng Nghymru ar ôl i'r Ddeddf hon ddod i rym. Pwrpas y cynllun peilot hwn yw datblygu cyfres o gynlluniau peilot y gellir eu cyflawni, gyda dealltwriaeth glir o'r goblygiadau o ran costau ac adnoddau. Er y bydd y cynlluniau peilot a ddatblygir fel rhan o'r cynllun hwn yn canolbwyntio ar sicrhau cywirdeb y

gofrestr, bydd hefyd yn ystyried y ffordd orau bosibl o ymgysylltu â'r etholwr yn ogystal â deall goblygiadau ariannol llawn pob cynllun peilot.

9.41. Wrth i'r modelau peilot gael eu datblygu, bydd y Gweithgor yn sefydlu goblygiadau ariannol llawn pob model cyn ei gyflwyno. Bydd Llywodraeth Cymru yn talu costau'r cynlluniau peilot hyn a bydd yn cyhoeddi'r goblygiadau ariannol llawn cyn cyflwyno'r cynllun.

9.42. Os penderfynir bwrw ymlaen â chofrestru awtomatig, bydd dadansoddiad llawn o gostau yn cyd-fynd â'r is-ddeddfwriaeth angenrheidiol a fydd yn ofynnol cyn cyflwyno'r cynllun yn llawn. Bydd hyn yn darparu'r goblygiadau ariannol diweddaraf yn seiliedig ar y model a fydd yn cael ei weithredu ar draws pob awdurdod lleol yng Nghymru.

Costau a manteision

Opsiwn 1: Busnes fel arfer Costau

Costau i lywodraeth leol a Llywodraeth Cymru

9.43. Ni fyddai Opsiwn 1 yn arwain at unrhyw gostau ychwanegol.

Manteision

Manteision i lywodraeth leol a Llywodraeth Cymru

9.44. Byddai'r opsiwn hwn o fudd i bleidleiswyr oherwydd y byddai'r system yn llai cymhleth. Os caiff cofrestru awtomatig ei gyflwyno, bydd yn dal angen i rai pleidleiswyr gofrestru i bleidleisio'n flynyddol drwy'r system IER. Bydd hyn yn berthnasol i'r pleidleiswyr hynny sy'n gymwys i fod ar y cofrestrau etholiadol seneddol a llywodraeth leol.

Opsiwn 2: Cofrestru etholwyr heb gais (cofrestru awtomatig)

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru

9.45. Bydd y costau i Lywodraeth Cymru yn dibynnu ar y newidiadau sy'n ofynnol i'r Systemau Rheoli Etholiadol (EMS). Bydd angen cynnal trafodaethau manwl rhwng darparwyr EMS, awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru i ganfod amcangyfrif rhesymol o'r costau hyn. Fodd bynnag, yn 2020-21 talwyd tua £1.6 miliwn i ddarparwyr EMS i gefnogi'r newidiadau gofynnol i systemau ar ôl ymestyn yr etholfraint. Darparwyd y ffigur hwn ffigurau i ddibenion dangosol yn unig, nid yw'r gwir gostau'n hysbys ar hyn o bryd ac ni ellir eu hamcangyfrif oherwydd natur arbenigol y gwaith hwn a sensitifrwydd masnachol.

9.46. Bydd costau'n parhau i gael eu cyfrifo yn ystod y cyfnod peilota wrth i'r model terfynol o gofrestru awtomatig gael ei ddatblygu a chyn i benderfyniad gael ei wneud ynghylch unrhyw fodel cofrestru awtomatig terfynol cyn unrhyw gyflwyno ar y drefn ledled Cymru. Bydd rhain yn gostau untro gan y bydd Llywodraeth Cymru yn talu costau cychwynnol newidiadau i systemau EMS sy'n deillio o'r polisi hwn.

9.47. Ni fydd unrhyw gostau i Lywodraeth Cymru o ddileu'r gofrestr agored mewn perthynas â Chymru.

Tabl 9.3 - Costau staff Llywodraeth Cymru (costau cyfle) o ran cynhyrchu rheoliadau yn ystod 2025-26

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Dirprwy Gyfarwyddwr	120,174	462	1	462
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
SEO	66,364	255	10	2,550
HEO	52,774	203	5	1,015
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	10	3,340
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	2	510
			Cyfanswm	9,500

Tabl 9.4 - Costau cyfle staff Llywodraeth Cymru ar gyfer rhedeg gweithgor i ddatblygu cynlluniau peilot (a wynebir yn 2024-25)

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cyferwerth ag Amser Llawn		Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Gradd 7	86,731	0.1		8,673
SEO	66,364	0.05		3,318
			Cyfanswm	12,000

Costau i lywodraeth leol

9.48. Ar hyn o bryd, rydym wedi nodi dau faes o gostau ychwanegol i lywodraeth leol, ond gallai hyn newid yn dilyn y cyfnod peilota. Mae'r pwynt lle bydd y costau hyn yn cael eu hysgwyddo yn ansicr gan y bydd yn dibynnu ar ganlyniad yr ymarferion peilot. Fodd bynnag, at ddibenion yr RIA, tybir y bydd y costau'n bodoli o 2026-27 ymlaen.

9.49. Gan fod angen cloddio data ychwanegol ym mhob awdurdod lleol, rydym ar hyn o bryd yn amcangyfrif y byddai hyn yn golygu bod angen

swyddog ychwanegol i weithio'n llawn amser am 3 diwrnod yr wythnos yn y ddwy flynedd gyntaf o weithredu, a 2 ddiwrnod yr wythnos ar ôl hynny.

9.50. Fel y nodir yn y tabl isod, amcangyfrifir bod y costau yn 2026-27 a 2027-28 yn £495,900. Ar gyfer blynyddoedd dilynol, rydym wedi amcangyfrif bod y costau hyn oddeutu £330,600 y flwyddyn. Byddai hyn yn cyfateb i oddeutu £15,000 fesul awdurdod ar sail pwynt cyflog 21 y cytundeb cyflog Llywodraeth Leol cenedlaethol (2022-23) lle'r oedd swyddog amser llawn yn gweithio 2 ddiwrnod yr wythnos yn benodol ar y gwaith cloddio data. Byddai'r gost ychwanegol hon yn gost hirdymor i'r awdurdod lleol oherwydd mae'n debygol y byddai angen y swyddogaethau cloddio data ychwanegol cyn cynhyrchu'r gofrestr etholiadol bob blwyddyn.

Tabl 9.5 – Costau awdurdodau lleol ar gyfer cloddio data

Blwyddyn	Dyddiau yr wythnos	Cost flynyddol fesul awdurdod lleol	Cyfanswm y gost flynyddol (wedi'i dalgrynnu)
2026-27 a 2027-28	3	£22,542	£495,900
Blynyddoedd dilynol	2	£15,028	£330,600

9.51. Hefyd, bydd cost ychwanegol i awdurdodau lleol wrth gysylltu ag etholwyr i roi hysbysiad cofrestru iddynt. Rydym yn cynnig caniatáu hyblygrwydd i awdurdodau lleol ddefnyddio'r dulliau cyfathrebu mwyaf priodol (yn unol â rheoliadau canfasio presennol). Fodd bynnag, rydym wedi amcangyfrif cost anfon llythyr yn uniongyrchol at bob etholwr.

9.52. Mae'r ffigurau hyn wedi cael eu cyfrifo ar sail y gost gyfartalog o anfon Gwahoddiad i Gofrestru (ITR) at etholwyr ym mis Gorffennaf 2022 ynghyd â nifer y bobl sydd wedi cofrestru ym mhob awdurdod lleol.

9.53. Ar hyn o bryd, rydym yn amcangyfrif y bydd yn costio tua £1.5 miliwn bob blwyddyn i anfon llythyr papur at bob etholwr yng Nghymru. Bydd y gost fesul awdurdod yn amrywio rhwng £30,000 a £150,000 yn dibynnu ar faint yr awdurdod a nifer yr etholwyr.

9.54. Bydd modd gwneud arbedion os cysylltir ag etholwyr drwy e-bost neu ddulliau cyfathrebu electronig eraill.

9.55. Bydd y costau hyn yn ychwanegol at gost y canfasio blynyddol, oherwydd bydd angen i'r ddwy system hyn ar gyfer cofrestru, gydredeg, a bydd angen i'r awdurdod lleol gysylltu ddwywaith â darpar etholwyr. Er bod cyfleoedd i arbed costau, mae'n debygol y bydd y gost ychwanegol yn un hirdymor o ystyried y ddyletswydd ychwanegol a roddir ar bob awdurdod.

9.56. Bydd awdurdodau lleol yn colli rhywfaint o incwm o ddileu'r gofrestr agored mewn perthynas ag etholiadau Cymru. Er nad yw'r gost hon wedi'i

chyfrifo ac felly'n anhysbys, mae tystiolaeth anecdotaidd yn awgrymu y bydd yn y cannoedd o bunnoedd yn flynyddol. Fodd bynnag, bydd y gofrestr agored yn dal yn ei lle ar gyfer y gofrestr seneddol a bydd incwm yn parhau i gael ei gynhyrchu o hyn.

Manteision

Manteision i lywodraeth leol

9.57. Byddai cofrestru etholwyr heb gais yn helpu i wella'r broses o gwblhau'r gofrestr etholwyr llywodraeth leol. Bydd peilota'r gweithgarwch hwn cyn ei gyflwyno'n llawn yn caniatáu i'r model mwyaf addas ac effeithiol gael ei gyflwyno ledled Cymru. Bydd y dull hwn yn sicrhau bod etholwyr yn cael y cyfle gorau posibl i gael eu rhoi ar gofrestr etholiadol llywodraeth leol (a ddefnyddir hefyd ar gyfer etholiadau'r Senedd) heb orfod gwneud cais.

Manteision i bobl eraill

9.58. Er y byddai hyn o fudd i bob etholwr, disgwylir y bydd o fudd arbennig i rai sy'n nesáu at oedran pleidleisio (pobl ifanc 14 a 15 oed a fyddai'n gymwys i bleidleisio yn y ddwy flynedd nesaf), lle gall ysgolion a gwasanaethau addysgol ddarparu data i'r swyddog cofrestru etholiadol. Mae'r CE wedi croesawu'r uchelgais i foderneiddio cofrestru etholiadol a chefnogi cynlluniau i archwilio sut gallai cofrestru awtomatig wella cyflawnder y gofrestr llywodraeth leol. Mae hyn yn arbennig o wir am bobl ifanc a grwpiau eraill sydd wedi'u tan-gofrestru. Ar gyfer dinasyddion tramor cymwys, byddai'n golygu na fyddai'n rhaid iddynt gofrestru i bleidleisio er mwyn cymryd rhan yn yr etholiadau y maent yn gymwys i bleidleisio ynddynt. Yn gyffredinol, bydd cofrestru awtomatig yn helpu i symleiddio'r berthynas rhwng yr etholwr a'r gwasanaethau democrataidd.

9.59. Bydd dileu'r gofrestr agored yng Nghymru o fudd mawr i bobl ifanc a'r rhai sy'n cael eu hystyried yn agored i niwed. Mae'r gofrestr agored gyfredol yn cael ei gwerthu i nifer o sefydliadau sy'n fodlon talu am fynediad at ddata etholwyr. Os bydd data person ifanc neu unigolyn agored i niwed yn cael ei werthu drwy'r gofrestr agored, mae'n bosibl y bydd yn cael ei dargedu gan sefydliadau a allai ei niweidio. Bydd dileu'r gofrestr agored mewn perthynas ag etholiadau Cymru yn golygu na fydd manylion y bobl hynny a gofrestrir yn awtomatig, na'r bobl ifanc hynny a dinasyddion tramor cymwys nad ydynt yn gymwys i bleidleisio mewn etholiadau a gadwyd yn ôl yn cael eu gwerthu i drydydd partion. Bydd data etholiadol yn parhau i gael ei ddarparu drwy'r gofrestr gaeedig i'r sefydliadau hynny y caniateir iddynt gael mynediad atynt yn ôl y gyfraith.

9.60. Byddai'r gofrestr agored yn dal ar waith yng Nghymru ar gyfer y gofrestr seneddol, ond byddai hyn ond yn berthnasol ar gyfer y bobl hynny sy'n 18 oed a hŷn, a'r rhai a oedd wedi gwneud cais i gofrestru i bleidleisio drwy'r system Cofrestru Etholiadol Unigol.

Yr opsiwn a ffefrir

9.61. Byddai Opsiwn 1 yn cynnal y sefyllfa bresennol.

9.62. Byddai Opsiwn 2 yn caniatáu i'r unigolion gael eu cynnwys ar y gofrestr etholiadol heb gais drwy hyrwyddo rhannu data rhwng awdurdodau lleol a sefydliadau eraill sy'n dal data perthnasol. Byddai hyn hefyd yn dileu'r gofyniad i unigolion ddilysu eu data drwy IER lle mae cofrestru awtomatig a chyfateb data wedi digwydd mewn perthynas â'r gofrestr llywodraeth leol. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Pennod 3 – Peilota a Diwygio Etholiadau Cymru

Cefndir

9.63. Ym mis Gorffennaf 2021, fe wnaethom wahodd pob awdurdod lleol yng Nghymru i gyflwyno cynigion i beilota gwahanol ffyrdd o bleidleisio, a arweiniodd at bedwar awdurdod yn peilota system pleidleisio ymlaen llaw yn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022. Mae hyn wedi rhoi tystiolaeth ddefnyddiol ynghylch sut mae datblygiadau arloesol ym maes etholiadau'n gweithio'n ymarferol, yn ogystal â nodi meysydd y byddai angen rhoi sylw iddynt cyn y gellid ystyried cyflwyno rhagor o bleidleisio ymlaen llaw. Rydym yn debygol o fod eisiau profi rhagor o ddatblygiadau ym maes gweinyddu etholiadol er mwyn ymateb i newidiadau mewn ffordd o fyw a thechnolegau sy'n datblygu. Byddwn yn defnyddio'r dystiolaeth a ddarperir gan y cynlluniau pleidleisio ymlaen llaw, adroddiad y CE ac ymatebion o'r ymgynghoriad i ystyried pa ddatblygiadau newydd y dylid eu peilota yn y dyfodol.

Opsiynau

9.64. Yn ystod yr ymgynghoriad ar ddiwygio etholiadol, cyflwynodd ymatebwyr nifer o awgrymiadau ar gyfer ardaloedd lle dylai cynlluniau etholiadol peilot gael eu cynnal yn y dyfodol. Er mwyn caniatáu i'r ystod o gynlluniau peilot a awgrymir gael eu cynnal yn y dyfodol, rydym yn cynnig ehangu'r pwerau peilota presennol i ddarparu ar gyfer y fframwaith a fyddai'n caniatáu gweithgarwch peilota mewn nifer o ardaloedd. Rydym hefyd yn cynnwys pŵer cyfarwyddo i Weinidogion Cymru a fyddai'n eu galluogi i orfodi awdurdod lleol i beilota datblygiadau etholiadol arloesol.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer - Gallai Gweinidogion Cymru barhau i gymeradwyo cynigion gan awdurdodau lleol i beilota datblygiadau etholiadol arloesol mewn ardaloedd penodol, ond ni fyddent yn gallu eu cyfarwyddo.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i ehangu pwerau peilota etholiadol ar gyfer etholiadau Cymru a galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi awdurdod lleol i beilota datblygiadau etholiadol arloesol.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Costau

9.65. Mae pwerau'n bodoli o fewn deddfwriaeth sylfaenol gyfredol i ganiatáu peilota gweithgarwch etholiadol mewn ardaloedd penodol iawn. Byddai unrhyw gost o gyflwyno cynlluniau peilot ar gyfer etholiadau'r dyfodol yn dibynnu ar natur a graddfa'r cynlluniau peilot, a nifer yr awdurdodau lleol a fydd wedi cyflwyno cynigion peilot a gymeradwywyd gan Weinidogion

Cymru. Fel cymhariaeth, cost y pedwar cynllun peilot a ddarparwyd ym mis Mai 2022 oedd oddeutu £1.5m.

Manteision

9.66. Gallai peilota gwahanol fathau o arloesi ddarparu tystiolaeth werthfawr i lywio diwygiadau etholiadol yn y dyfodol, ond byddai'r budd hwn yn cael ei gyfyngu gan nifer yr awdurdodau lleol a fyddai'n cyflwyno cynigion.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i ehangu pwerau peilota etholiadol presennol a galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi awdurdod lleol i beilota datblygiadau etholiadol arloesol

Costau

9.67. Mae'n debyg y byddai'r costau'n uwch nag Opsiwn 1, ond byddai'n dibynnu ar faint, natur a graddfa'r cynlluniau peilot fyddai'n cael eu cynnal. Nid yw nifer a natur peilotiaid etholiadol yn hysbys ar hyn o bryd. Wrth gynllunio ar gyfer cynlluniau peilot etholiadol yn y dyfodol bydd angen i Weinidogion Cymru roi ystyriaeth i gynigion yn unol â'u prosesau cyllidebol arferol. Bydd angen i unrhyw gostau peilot etholiadol gael eu talu gan y gyllideb Etholiadau a bydd angen eu hystyried yn unol â blaenoriaethau eraill y llywodraeth.

Costau cynlluniau peilot a gyflwynwyd ym mis Mai 2022

9.68. Mae'r tabl isod yn nodi costau cyfanswm y pedwar cynllun peilot, wedi'u rhannu'n brif gategorïau gwariant, fel y'u darparwyd i Lywodraeth Cymru gan yr awdurdodau peilot. Mae'r data'n cynrychioli'r costau y maent wedi'u hwynebu'n uniongyrchol (megis mewn perthynas â rhywfaint o'r ddarpariaeth TG) neu wedi'u darparu i awdurdodau lleol i ariannu agweddau ar y cynlluniau peilot. Mae hyn yn rhoi syniad o gostau posibl darparu cynlluniau peilot tebyg o ran graddfa a lefel eu cymhlethdod yn y dyfodol.

Tabl 9.6 – Costau cynlluniau peilot etholiadol yn 2022

Math o wariant	Cost
Staffio	£54,046
Cyfarpar	£25,297
Llogi adeiladau, cludiant a storio	£13,600
Cyfathrebu	£56,970
EMS	£268,000
Cofrestrau Electronig*	£1,093,890
Cyfanswm	£1,511,803

* Mae hyn yn cynnwys y costau a ysgwyddir yn uniongyrchol gan awdurdodau lleol ar gyfer parhau i ddefnyddio trwyddedau meddalwedd yn ogystal â'r gost

ychwanegol a ysgwyddir yn uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer gweithgareddau peilot penodol.

9.69. Gallai fod costau ychwanegol bach i'r CE ar gyfer gwerthuso cynlluniau peilot yn y dyfodol. Fel y nodwyd uchod, nid yw'n bosibl cyfrifo'r costau hynny ar hyn o bryd.

Manteision

9.70. Prif fantais yr opsiwn hwn fyddai'r gallu i ganiatáu i gynigion ar gyfer ystod ehangach o gynlluniau peilot etholiadol gael eu cynnal. Gallai'r cynlluniau peilot hyn gael eu cynnig gan y CE, awdurdodau lleol, swyddogion cofrestru etholiadol neu Weinidogion Cymru. Byddai hefyd yn rhoi'r gallu i Lywodraeth Cymru gyfarwyddo awdurdodau lleol i gynnal cynlluniau peilot, gan helpu i sicrhau y gellid peilota mathau addas o arloesi mewn cymysgedd amrywiol o ardaloedd awdurdodau lleol. Gallai hyn ddarparu tystiolaeth werthfawr i oleuo diwygiadau etholiadol yn y dyfodol, gyda'r diben o leihau'r diffyg democrataidd a gwella'r ffordd y caiff etholiadau Cymru eu rhedeg.

9.71. Gallai fod budd i bleidleiswyr wrth beilota dulliau arloesol a hyblyg newydd, a allai arwain at newidiadau i wneud etholiadau'n fwy hygyrch ac yn haws i bobl gymryd rhan ynddynt. Er enghraifft, mae rhai sefydliadau pobl anabl wedi awgrymu y gallai trefniadau hyblyg, fel gallu pleidleisio mewn gwahanol leoliadau, gefnogi pobl anabl i allu pleidleisio.

Yr opsiwn a ffefrir

9.72. Am y rhesymau a nodir uchod, yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i ehangu pwerau peilot etholiadol presennol a galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi awdurdod lleol i beilota arloesiadau etholiadol.

Pennod 4 – Hygyrchedd ac amrywiaeth: Etholiadau Cymru

Adroddiadau ar gymorth i bleidleiswyr anabl

- 9.73. Rydym wedi ystyried pa fesurau y gellir eu rhoi ar waith i gael gwared ar rwystrau y gall pleidleiswyr anabl eu hwynebu wrth arfer eu hawl ddemocrataidd i fwrw eu pleidlais yn annibynnol ac yn gyfrinachol.
- 9.74. Rydym am sicrhau bod yr amgylchedd ffisegol lle mae pleidleisio'n digwydd yn hygyrch i bawb sy'n pleidleisio, ac rydym yn gweithio gyda'r CE, gweinyddwyr etholiadol a rhanddeiliaid eraill i ystyried a oes modd gwneud newidiadau i arweiniad a hyfforddiant ar gyfer staff gorsafoedd pleidleisio er mwyn cefnogi pobl anabl yn well.
- 9.75. Mae angen ystyried newidiadau deddfwriaethol fel pecyn i adlewyrchu'r fframwaith cyfraith etholiadol yng Nghymru, lle mae'r rheolau ar gyfer cynnal etholiadau'r Senedd a Llywodraeth Leol wedi'u nodi yn yr is-ddeddfwriaeth ganlynol:
- Rheol 32(6) ac (8) Rheolau Etholiadau Lleol (Prif Ardaloedd) (Cymru) 2021 a Rheolau Etholiadau Lleol (Cymunedau) (Cymru) 2021 mewn perthynas ag etholiadau lleol.
  - Rheol 37(7) ac (8)-(10) Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 mewn perthynas ag Etholiadau'r Senedd.
- 9.76. Rydym wedi ystyried yr offer sydd ar gael i bleidleiswyr anabl mewn gorsafoedd pleidleisio yn ystod etholiadau Cymru yn sgil Deddf 2022. Roedd y Ddeddf hon yn diwygio Atodlen 1 i Ddeddf 1983, a oedd yn arfer ei gwneud yn ofynnol i swyddogion canlyniadau mewn etholiadau a gadwyd yn ôl ddarparu dyfais i bob gorsaf pleidleisio ar gyfer pleidleiswyr a oedd wedi colli eu golwg. Disodlwyd y gofyniad hwn â gofyniad ehangach newydd i ddarparu unrhyw offer sy'n rhesymol at ddibenion galluogi neu ei gwneud yn haws i bobl anabl pleidleisio'n annibynnol. Mae'r darpariaethau cysylltiedig ar gyfer Cymru wedi'u cynnwys yn y gorchymynion uchod.
- 9.77. Ymgynghorwyd yn ein Papur Gwyn i sefydlu barn ynghylch a ddylem gyflwyno deddfwriaeth sy'n adlewyrchu'r darpariaethau yn Neddf 2022 o ran yr offer i'w ddarparu i bleidleiswyr anabl mewn gorsafoedd pleidleisio yn ystod etholiadau Cymru neu a ddylem ddefnyddio dull gwahanol. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys cwestiynau ar wella hygyrchedd etholiadau Cymru ar gyfer pleidleiswyr anabl. Rydym wedi ystyried yr ymatebion a gafwyd i'r ymgynghoriad hwn wrth ddatblygu'r cynigion deddfwriaethol.
- 9.78. Buom hefyd yn ystyried a oes angen newidiadau i ddeddfwriaeth etholiadol i sicrhau bod modd gweinyddu etholiadau Cymru mewn ffordd sy'n hygyrch i bawb, gan ddiogelu uniondeb yr etholiadau ar yr un pryd. Mae ein sgysiau parhaus â rhanddeiliaid a llywodraethau eraill yn y DU

wedi nodi datblygiadau arloesol y gellid eu defnyddio i helpu pobl anabl i bleidleisio, a hefyd diogelu eu hawl i fwrw eu pleidlais yn gyfrinachol.

- 9.79. Wrth ystyried y fframwaith deddfwriaethol a ddisgrifir uchod, rydym hefyd wedi ystyried sut y gellid gwneud darpariaeth yn neddfwriaeth Cymru, er mwyn:
- ei gwneud yn ofynnol i'r CE gyhoeddi canllawiau i swyddogion canlyniadau yng Nghymru, sy'n nodi sut y dylent gyflawni eu dyletswydd i ddarparu offer o'r fath sy'n rhesymol at ddibenion galluogi neu ei gwneud yn haws i bobl anabl yn gyffredinol bleidleisio'n annibynnol ac yn amodol ar anghenion dynodedig pleidleiswyr anabl yn eu hardal.
  - Gosod dyletswydd ar swyddogion canlyniadau i roi sylw i'r canllawiau hynny gan y CE.
  - Ei gwneud yn haws i bobl anabl gael eu cefnogi gan gymdeithion ar gyfer etholiadau'r Senedd drwy newid y meini prawf ar gyfer person dros 16 oed, ar yr amod nad ydynt o'r blaen wedi helpu mwy nag un pleidleisiwr ag anabledau i bleidleisio yn yr etholiad. Mae hyn yn adlewyrchu'r dull a fabwysiadwyd ar gyfer etholiadau lleol.

9.80. Y bwriad yw cyflawni'r uchod drwy ddiwygiadau i'r fframwaith presennol o reolau etholiadol yng Nghymru a nodir mewn is-ddeddfwriaeth. Bydd y rhain yn cael eu cyflwyno ar wahân i'r Ddeddf.

9.81. I gefnogi'r uchod, bydd y Ddeddf hon yn diwygio Deddf 2000 i ychwanegu dyletswydd arall ar y CE i gynnwys, yn yr adroddiadau y mae'n eu paratoi am etholiadau Cymreig yng Nghymru, ddisgrifiad o'r camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i helpu pleidleiswyr anabl.

9.82. At ddibenion yr RIA hwn, rydym wedi ceisio asesu costau a manteision y pecyn cyfan hwn o fesurau.

Opsiwn 1: Busnes fel Arfer

9.83. Nid yw'r ddeddfwriaeth gysylltiedig ynghylch etholiadau Cymreig yng Nghymru wedi newid

Opsiwn 2 (yr opsiwn a ffefrir):

9.84. Gwneir newidiadau deddfwriaethol drwy'r Ddeddf ac is-ddeddfwriaeth berthnasol (fel yr uchod). Bydd hyn yn cynnwys darpariaeth drwy'r Ddeddf i wneud diwygiadau i Adran 5 o Ddeddf 2000 'adroddiadau ar refferenda etholiadau ac ati'. Byddai'r diwygiad yn ehangu'r gofynion presennol ar y CE i lunio a chyhoeddi adroddiad o dan yr adran honno, i gynnwys y camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i gynorthwyo pobl anabl i bleidleisio yn yr etholiad. Bydd hyn yn adlewyrchu darpariaethau tebyg a gyflwynwyd ar gyfer y rhan fwyaf o etholiadau a gadwyd yn ôl yn Neddf 2022.

Costau

Opsiwn 1 – Dim costau â gwerth ariannol yn gysylltiedig ag opsiwn 1.

Opsiwn 2

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

- 9.85. Costau'r Ddeddf: Byddai'r costau i'r CE am y gofyniad i asesu'r camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i gynorthwyo pleidleiswyr anabl, yn ei adroddiadau etholiadol, yn isel a byddent yn rhan o weithgarwch arferol ar ôl pleidleisio. Caiff y costau hyn eu cynnwys yng nghostau cyffredinol y CE, fel yr amlinellir yn nhudalen 162.
- 9.86. Costau is-ddeddfwriaeth: Byddai costau ychwanegol ar gyfer cynhyrchu canllawiau i swyddogion canlyniadau ar gynorthwyo pleidleiswyr anabl mewn etholiadau. Mae'n debygol y byddai hyn yn debyg i'r canllawiau a gynhyrchwyd eisoes ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl, felly mae'n debygol y byddai'r costau'n isel. Nid yw'r costau hyn wedi cael eu mesur, ond byddant yn cael eu hasesu'n llawn pan fydd is-ddeddfwriaeth yn cael ei datblygu.

Costau i Lywodraeth leol

- 9.87. Fel y nodir yn RIA Deddf 2022, nid oes unrhyw gostau uniongyrchol â gwerth ariannol sy'n ymwneud â newidiadau i'r rheolau Etholiadol a nodir uchod. Er bod swyddogion canlyniadau yn debygol o brynu offer newydd i helpu pleidleiswyr mewn gorsafoddedd pleidleisio, mae diffyg data i ddangos pa offer y gallant ei brynu, neu faint. Yn yr un modd â'r Ddeddf 2022, mae'r pecyn o newidiadau deddfwriaethol yn rhoi mwy o hyblygrwydd i swyddogion canlyniadau brynu cyfarpar i helpu pleidleiswyr yn ôl yr angen. Felly, mae'r offer a brynir i alluogi pobl anabl i fwrw eu pleidlais yn annibynnol ac yn gyfrinachol yn debygol o amrywio ar draws gorsafoddedd pleidleisio er mwyn i swyddogion canlyniadau allu teilwra'r offer a brynwyd i anghenion eu hetholwyr penodol. Nid oes data chwaith i ddangos beth yw gwerth cynnydd mewn hygyrchedd, felly nid oes modd rhoi gwerth ariannol i'r costau hyn.
- 9.88. Fodd bynnag, mae Llywodraeth y DU wedi darparu cyllid ychwanegol⁶ o ran y darpariaethau cysylltiedig a gyflwynwyd ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl drwy Ddeddf Etholiadau 2022. Rydym yn rhagweld y bydd disgwyliad tebyg i Lywodraeth Cymru hefyd sicrhau bod cyllid ar gael, a chafodd hyn ei godi yn ystod yr ymgynghoriad.
- 9.89. Nid yw'n bosibl defnyddio fformiwla ariannu Llywodraeth y DU ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl yng Nghymru fel canllaw clir i ddangos y gost

---

⁶ [Elections Act New Burdens funding methodology: voter identification and accessibility - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/news/elections-act-new-burdens-funding-methodology-voter-identification-and-accessibility)

ragamcanol gymharol ar gyfer pob awdurdod lleol yng Nghymru. Mae tabl Llywodraeth y DU yn dangos costau a bennwyd gan Lywodraeth y DU mewn perthynas ag ID Pleidleiswyr a chostau hygyrchedd yn gyffredinol.⁷ Rydym hefyd yn nodi y byddai angen addasu unrhyw gymariaethau a wneir i adlewyrchu'r galw diweddaraf.

9.90. Nid yw'r canllawiau a gynhyrchwyd gan y CE mewn perthynas ag etholiadau a gadwyd yn ôl yn nodi prynu offer drud penodol (y tu hwnt i'r rhai sydd eisoes eu hangen). Fodd bynnag, wrth arfer y dyletswyddau arfaethedig ar gyfer swyddogion canlyniadau i gefnogi pobl anabl, efallai y bydd costau ychwanegol. Un o fanteision y dull gweithredu arfaethedig yw y gallai offer sydd eisoes wedi'i brynu ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl gael ei ddefnyddio o bosibl i gefnogi pleidleiswyr anabl mewn etholiadau yng Nghymru, neu fel arall.

9.91. Mae'r ffigurau isod o Fethodoleg Beichiau Newydd Deddf Etholiadau Llywodraeth y DU yn rhoi cost enghreifftiol ar gyfer gwahanol fathau o offer. Fel y nodwyd uchod, bydd y gost yn cael ei hasesu wrth gyflwyno'r is-ddeddfwriaeth berthnasol.

Tabl 9.7 – Costau offer cymorth ar gyfer pleidleisio

* Ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl, amcangyfrifwyd y byddai angen yr offer hwn ar 20% o orsafoedd pleidleisio yn y DU⁸

Offer i'w ddarparu ym mhob gorsaf bleidleisio ar gyfer etholiadau'r DU (amcangyfrif o'r costau fesul uned)	Amcangyfrif o'r gost fesul uned
Pecyn o bensiliau mawr	£4.77
Pac o afaelion pensiliau	£4.75
Bathodynau 'Yma i helpu' i staff	£0.14
Chwyddwydrau	£3.19
Cadeiriau	£20.46
Offer y dylid ei ystyried:	
Dyfais sain hygyrch*	£54.99
Clustffon*	£14.40
Cofion bach*	£3.58
Dyblygwr USB	£641.80
Tanysgrifiad meddalwedd testun i lais (amcangyfrif)	£3.04

⁷ [New Burdens Funding Allocations 22/23 and 23/24: voter ID, accessibility, training & contact centre costs \(England and Wales\) - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/news/new-burdens-funding-allocations-22-23-and-23-24-voter-id-accessibility-training-and-contact-centre-costs-england-and-wales)

⁸ [Elections Act New Burdens funding methodology: voter identification and accessibility - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/news/elections-act-new-burdens-funding-methodology-voter-identification-and-accessibility)

Costau i Lywodraeth Cymru

- 9.92. Costau sy'n deillio o is-ddeddfwriaeth: Rhagwelir y bydd Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid i awdurdodau lleol ar gyfer unrhyw feichiau ychwanegol sy'n deillio o'r gofynion hyn. Fel y nodwyd uchod, bydd y costau hyn yn cael eu pennu pan fydd yr is-ddeddfwriaeth yn cael ei llunio. Ni fyddai hyn yn cynnwys holl wariant llywodraeth leol ar fesurau hygyrchedd ar gyfer etholiadau, a byddai rhai ohonynt yn fusnes fel arfer.
- 9.93. Ni fyddem yn disgwyl unrhyw gostau ychwanegol i Lywodraeth Cymru am wneud is-ddeddfwriaeth gan ei bod eisoes i fod i gael ei hadolygu fel rhan o weithgarwch busnes fel arfer.
- 9.94. Byddem yn disgwyl talu unrhyw gostau o'r mesurau a symudir ymlaen o fewn y cyllidebau presennol. Bydd angen ystyried argaeledd a natur y cyllid o 2025-26 ymlaen fel rhan o'n gwaith o gynllunio'r gyllideb i'r dyfodol.

Manteision

- 9.95. Y brif fantais yw sicrhau bod cymorth priodol ar gael i alluogi pobl anabl i bleidleisio'n annibynnol ac yn gyfrinachol, drwy gael gwared ar y rhwystrau a allai eu hatal rhag gwneud hynny ar hyn o bryd. Mae hyn yn cyd-fynd â defnydd Llywodraeth Cymru o'r model cymdeithasol o anabledd, sy'n dweud wrthym y gall unigolion fod â amhariad neu wahaniaeth, ond mai cymdeithas sy'n eu gwneud yn anabl drwy roi rhwystrau yn eu ffordd. I ddefnyddio'r Model Cymdeithasol, mae'n rhaid dileu'r rhwystrau er mwyn i bobl anabl allu cyfranogi'n llawn.
- 9.96. Byddai'r newidiadau i'r is-ddeddfwriaeth a grybwyllwyd yn sicrhau bod pobl ag ystod ehangach o amhariadau yn cael cymorth mewn gorsafoddd pleidleisio, gan wella hygyrchedd pleidleisio. Mae'r camau deddfwriaethol hefyd yn caniatáu mwy o hyblygrwydd drwy beidio â nodi offer a mesurau, gan sicrhau y bydd y newidiadau'n cwmpasu technoleg well sy'n dod i'r amlwg. Bydd deddfu i'r CE ddarparu canllawiau yn sicrhau y gellir ymgynghori ar y canllawiau a'u diweddarau yn ôl yr angen.
- 9.97. Byddai'r ddyletswydd ar y CE yn y Ddeddf i adrodd ar y camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i gynorthwyo pleidleiswyr anabl yn sicrhau bod swyddogion canlyniadau yn atebol.
- 9.98. Mae mantais anuniongyrchol bosibl hefyd i fusnesau sy'n cyflenwi'r offer newydd i swyddogion canlyniadau.

Yr opsiwn a ffefrir

- 9.99. Am y rhesymau a amlinellir uchod, Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Arolwg Ymgeiswyr: Etholiadau Llywodraeth Leol

Cefndir

- 9.100. Ar hyn o bryd, nid yw aelodau awdurdodau lleol Cymru yn adlewyrchu'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno nifer o gynlluniau i annog pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i ystyried sefyll mewn etholiad. Bwriad yr arolwg ymgeiswyr yw helpu i greu darlun o nodweddion y rheini sy'n sefyll etholiad mewn awdurdodau lleol, ac yn cael eu hethol iddynt, a helpu i ddatblygu polisi yn y maes hwn.
- 9.101. Rhoddodd Rhan 1 o Fesur 2011 ddyletswydd ar awdurdodau lleol i fonitro cydraddoldeb ac amrywiaeth ymgeiswyr mewn etholiadau cyffredin i brif gynghorau a chynghorau cymuned. Mae adran 1(1) a (2) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol gynnal arolwg o gynghorwyr ac ymgeiswyr aflwyddiannus mewn etholiadau cyffredin i sir neu fwrdeistref sirol ac i gyngor cymuned.
- 9.102. Mae adran 1 (3)(a) a (b) yn darparu bod y rheoliadau'n rhagnodi'r cwestiynau a ofynnir, y modd maent yn cael eu gofyn, a sut y cesglir yr wybodaeth.
- 9.103. Mae Adran 1(4) yn nodi meysydd y cwestiynau y gellir eu gofyn yn yr arolwg. Y meysydd yw - rhyw, tueddfryd rhywiol, iaith, hil, oedran, anabledd, crefydd neu gred, iechyd, addysg neu gymhwyster, cyflogaeth a gwaith fel cynghorydd.
- 9.104. Rhagnodir y cwestiynau a ffurf yr arolwg yn Rheoliadau Arolwg Etholiadau Lleol (Cymru) 2012 ("Rheoliadau 2012"). Cafodd y rhain eu diwygio gan Reoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2016 ac yn fwy diweddar, Rheoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2022.
- 9.105. Mae hwn yn arolwg pwysig, ond yn aml mae'n cystadlu am sylw gydag arolygon eraill gan awdurdodau lleol a'r CE, a all, gyda'i gilydd, achosi i unigolion flino ar orfod llenwi arolygon. Un ffordd o leihau nifer yr arolygon yw rhannu'r arolwg yn ddwy ran, gan bennu set graidd o gwestiynau a galluogi awdurdodau lleol i ychwanegu nifer cyfyngedig o gwestiynau mewn perthynas â materion lleol.
- 9.106. Mae Gweinidogion Cymru eisiau cadw dull gweithredu Cymru gyfan ar gyfer yr arolwg ond maent yn bwriadu dileu'r gofyniad i ragnodi'r arolwg yn y rheoliadau. Byddai hyn yn caniatáu mwy o hyblygrwydd i ddatblygu'r arolwg ar lefel genedlaethol, gyda chwestiynau craidd i bob awdurdod lleol a'r hyblygrwydd i ofyn cwestiynau lleol.

Opsiynau

- 9.107. Mae dau opsiwn wedi cael eu hystyried:

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Opsiwn 2 – Dileu'r angen i ragnodi ffurf a chwestiynau'r arolwg o fewn rheoliadau.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.108. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw newidiadau. Byddai'r ffurf a'r cwestiynau ar gyfer yr adolygiad yn parhau i gael eu rhagnodi drwy reoliadau, a byddai angen rheoliadau newydd ar gyfer unrhyw newid i gwestiynau a ffurf ar gyfer pob etholiad cyffredin.

Costau

9.109. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol.

Manteision

9.110. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw fanteision ychwanegol.

Opsiwn 2 - Dileu'r angen i ragnodi ffurf a chwestiynau'r arolwg o fewn rheoliadau a rhoi cyfarwyddyd yn eu lle.

9.111. Byddai Opsiwn 2 yn dileu'r gofyniad am ffurf yr arolwg a'r cwestiynau sydd i'w rhagnodi mewn rheoliadau ac o ganlyniad yr angen i wneud rheoliadau newydd cyn pob etholiad cyffredin, sef y profiad a gafwyd hyd yma. Yn hytrach, byddai ffurf yr arolwg yn cael ei nodi mewn cyfarwyddyd.

9.112. Byddai proses yn cynnwys cydweithredu rhwng prif gynghorau, cynghorau cymuned, y CE, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Un Llais Cymru a grwpiau cydraddoldeb yn cael ei sefydlu cyn pob etholiad cyffredin i ystyried ffurf yr arolwg a'r cwestiynau i'w gofyn. Byddai proses debyg o gydweithredu hefyd yn digwydd gydag Opsiwn 1, felly ni fyddai hyn yn golygu unrhyw gostau ychwanegol. Byddai Gweinidogion yn gallu diwygio / ychwanegu / dileu cwestiynau cyn cymeradwyo'r arolwg yn derfynol.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru

9.113. Ni fyddai costau ychwanegol i Lywodraeth Cymru gan mai'r arfer eisoes mewn blynyddoedd diweddar oedd sefydlu grŵp o bartneriaid i drafod newidiadau i'r arolwg ac i'r Gweinidogion ystyried y cwestiynau arfaethedig cyn gwneud rheoliadau newydd. Bydd arbedion cost cyfle o ganlyniad i'r ffaith nad oes angen gwneud rheoliadau, yn 2026-27 a 2031-32.

Tabl 9.8 - Arbedion cost cyfle sy'n gysylltiedig â pheidio â gorfod gwneud rheoliadau

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y diwrnodau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Dirprwy Gyfarwyddwr	120,174	462	1	462
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
SEO	66,364	255	10	2,550
HEO	52,774	203	5	1,015
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	10	3,340
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	2	510
			Cyfanswm	9,500

Costau i lywodraeth leol

9.114. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cyflwyno costau ychwanegol gan y bydd y ddyletswydd sydd ar awdurdodau lleol i gynnal arolwg yn parhau. Er bod pob awdurdod lleol yn rhydd i gynnal ei arolwg ei hun, ar gyfer y ddau arolwg diwethaf, mae Gweinidogion Cymru wedi cytuno i ariannu Data Cymru yn uniongyrchol i gynnal yr arolwg ar ran pob awdurdod lleol. Disgwylir y bydd opsiwn tebyg ar gael yn y dyfodol. Nid yw rhoi'r opsiwn i lywodraeth leol ychwanegu cwestiynau i'r arolwg mewn cysylltiad â chynlluniau lleol sy'n cael eu datblygu yn eu hardaloedd yn golygu unrhyw gostau uniongyrchol gan ei fod yn galluogi'r sefydliadau unigol i ddefnyddio eu disgrisiwn wrth ystyried a ydynt am ddefnyddio'r opsiwn hwn ai peidio. Mae unrhyw gostau i awdurdod unigol o ychwanegu nifer cyfyngedig o gwestiynau at yr arolwg yn cael eu hystyried yn fach iawn ac yn debygol o gael eu cynnwys yn yr ymarfer ehangach.

Manteision

9.115. Bydd Opsiwn 2 yn rhoi hyblygrwydd i ofyn cwestiynau cenedlaethol a lleol mewn un arolwg, ac mae'n bosibl y bydd yn lleihau nifer yr arolygon a roddir i ymgeiswyr i'w cwblhau. Gobeithir y bydd hyn yn cynyddu'r gyfradd ymateb ac, o ganlyniad, yn darparu mwy o wybodaeth am ymgeiswyr er mwyn asesu a yw mentrau cenedlaethol a lleol i annog pobl o grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli i ystyried sefyll mewn etholiad yn cael effaith. Bydd yr wybodaeth a gesglir hefyd yn helpu i lywio polisi yn y maes hwn yn y dyfodol.

Yr opsiwn a ffefrir

9.116. Mae Opsiwn 1 yn cadw'r sefyllfa bresennol, a bydd yn parhau i fynnu bod rheoliadau newydd yn cael eu gwneud cyn pob etholiad cyffredin heb ganiatáu hyblygrwydd i ofyn cwestiynau lleol.

9.117. Opsiwn 2 – byddai'n dileu'r gofyniad i wneud rheoliadau newydd cyn pob etholiad cyffredin, yn caniatáu hyblygrwydd i gael cwestiynau craidd cenedlaethol a chwestiynau lleol. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffeirir.

Platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig

Cefndir

9.118. Rydym wedi ystyried pa fesurau y gellir eu rhoi ar waith i:

- sicrhau bod pleidleiswyr yn gallu cael gafael ar yr wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gymryd rhan yn hyderus mewn etholiadau,
- beth yw'r ffordd orau o gyflwyno'r wybodaeth hon a chan bwy.

9.119. Gwyddom o ymchwil ac ymgysylltu â rhanddeiliaid fod diffyg gwybodaeth yn rhwystyr rhag cymryd rhan mewn etholiadau a'r broses ddemocrataidd yn fwy cyffredinol. Roedd adborth o'r papur gwyn yn atgyfnerthu'r farn y bydd datganiadau ymgeiswyr yn cael eu defnyddio a'u gwerthfawrogi gan bleidleiswyr, ond nad oes platfform electronig dibynadwy wedi'i ariannu'n ddiogel ar hyn o bryd i gyflawni'r polisi hwn. Roedd yr ymatebion i'r ymgynghoriad yn awgrymu mai priodol fyddai i'r gwaith o ddarparu'r platfform fod yn nwylo sefydliad nad yw'n rhan o Lywodraeth Cymru, a'r EMB arfaethedig yw'r lleoliad a ffeirir.

Opsiynau

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.120. Ar gyfer rhai etholiadau, gwneir darpariaeth i gopiâu caled o ddeunydd etholiadol gael eu hanfon at bleidleiswyr.

- Ar gyfer etholiadau'r Senedd, mae Llywodraeth Cymru yn talu i bob ymgeisydd anfon un darn o ddeunydd etholiadol at bob etholwr cofrestredig yn ei etholaeth. Ar gyfer etholiad y Senedd yn 2021, cost yr ymarfer hwn oedd oddeutu £6.6 miliwn, yn amodol ar archwiliad.
- Ar gyfer etholiadau'r prif gynghorau yng Nghymru, y pleidiau gwleidyddol sy'n uniongyrchol gyfrifol am gost dosbarthu deunydd etholiadol i etholwyr.
- Ar gyfer etholiadau maer yr Awdurdodau Cyfun yn Lloegr, mae darpariaeth i bostio llyfryn etholiad i bob etholwr (Atodlen 5 Gorchymyn Awdurdodau Cyfun (Etholiadau Maer) 2017). Dim ond ar ôl iddynt dalu 'swm rhesymol' tuag at gostau ei argraffu, fel y penderfynir gan y swyddog canlyniadau, y bydd ymgeiswyr yn cael eu datganiad yn y llyfryn hwn.

9.121. Cyn etholiadau'r Senedd a Chomisiynwyr yr Heddlu a Throsedd ym mis Mai 2021, lluniodd a dosbarthodd y CE lyfryn gwybodaeth i bleidleiswyr a ddosbarthwyd i etholwyr ledled Cymru. Cost hyn oedd £250,000.

Opsiwn 2 – Deddfu i ddarparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig

9.122. Rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n darparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig yn cefnogi dinasyddion Cymru i gymryd rhan mewn democratiaeth. Bydd y plattform yn canoli a symleiddio'r broses o ddarparu gwybodaeth i bleidleiswyr ar gyfer etholiadau Cymru, yn darparu plattform ar-lein i ddarparu gwybodaeth am ymgeiswyr a phleidiau gwleidyddol cofrestredig gan gynnwys datganiadau ymgeiswyr, a chefnogi egwyddorion diwygio etholiadol sy'n hyrwyddo cyfranogiad, gwella profiad dinasyddion, hygyrchedd a symlrwydd. Bydd manylion y plattform yn cael eu nodi mewn is-ddeddfwriaeth a fydd yn cynnwys pwy fydd yn cyflawni'r swyddogaeth hon. Y bwriad yw y bydd yr EMB yn gyfrifol am gyflawni'r ddyletswydd hon, a bydd y rheoliadau'n nodi'n fanwl yr hyn y bydd gofyn iddynt ei gyflawni.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Costau

9.123. Mae cyfrifon etholiadau'r Senedd ar gyfer 2021 yn dangos mai cost darparu gwybodaeth i bob etholwr o fewn y darpariaethau presennol oedd oddeutu £6.6 miliwn, yn amodol ar archwiliad. Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y gost hon.

Manteision

9.124. Mae'r system bresennol yn darparu ar gyfer anfon rhywfaint o ddeunydd sy'n ymwneud ag etholiadau at etholwyr cyn etholiadau'r Senedd.

Opsiwn 2 – Deddfu i ddarparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig

Costau

9.125. Gan y bydd copïau caled o ddeunydd etholiadol yn dal i gael eu hanfon at bleidleiswyr cyn etholiadau, bydd y costau a nodir dan Opsiwn 1 yn parhau i gael eu hysgwyddo yn yr opsiwn hwn. Mae amcangyfrif o gost ychwanegol yr opsiwn hwn yn seiliedig ar wybodaeth a gasglwyd yn ystod ymarfer ymgysylltu ymlaen law â chyflenwyr posibl.

9.126. Mae'r costau'n debygol o ddod dan y categorïau canlynol:

- a) Capasiti/adnodd o fewn yr EMB. Bydd angen cynnal ymarfer i nodi'r capasiti priodol yn yr EMB i reoli'r gwaith sy'n gysylltiedig â'r plattform gwybodaeth. Fodd bynnag, credwn y byddai angen i

adnoddau yn y Comisiwn ddarparu ar gyfer rheolwr contract/cynnwys (SEO cyfwerth ag amser llawn ar £66,364 cost gros cyfartalog blynyddol), a dadansoddwr busnes (G7 cyfwerth ag amser llawn yn £86,731 cost gros cyfartalog blynyddol). Rhagwelir y byddai'r staff hyn hefyd yn darparu cymorth caffael. Mae'n debygol y bydd yr adnoddau a ddefnyddir gan yr EMB yn cael eu defnyddio ar gyfer gwaith yn ogystal â'r plattform gwybodaeth i bleidleiswyr. Byddai hyn yn cydbwysu yn erbyn capasiti staff eraill sydd ei angen i ddarparu'r plattform, fel gweinyddu a chyfathrebu.

- b) Cost darparwr gwasanaeth trydydd parti i ddylunio ac adeiladu'r plattform gwybodaeth i bleidleiswyr. Bydd y gost yn amrywio yn dibynnu ar ddyluniad y plattform ond ar sail ymarfer ymgysylltu ymlaen llaw â'r farchnad, rydym yn amcangyfrif cost sefydlu gychwynnol o £750,000 i £1m yn digwydd yn 2025-26. Bydd cost flynyddol o £80,000 i £110,000 ar gyfer cynnal a chadw a datblygu yn dechrau yn 2026-27. At ddibenion yr RIA, rydym wedi mabwysiadu dull ceidwadol a thbyir y bydd y costau ym mhen uchaf yr ystodau hyn.

9.127. Mae'r costau yn y tabl isod yn amcangyfrifon gorau sy'n ymwneud â datblygu a chynnal a chadw cynnyrch hyfyw sylfaenol – h.y. datblygu plattform i letya datganiadau ymgeiswyr. Bydd angen i swyddogaethau ychwanegol gael eu costio ar wahân ac mae'n debygol y byddant yn dod o dan wariant Blwyddyn 2/Blwyddyn 3. Mae'r holl gostau'n gostau referniw.

Tabl 9.9 – Cost Plattform Gwybodaeth i Bleidleiswyr

Gweithgaredd	BI1 (2025-26)	BI2 (rhan o nawdd ar gyfer LDBCW* newydd) (2026-27)	BI3 (rhan o nawdd ar gyfer LDBCW* newydd) (2027-28 ymlaen)
Adnodd o fewn yr EMB	£153,095	£153,095	£153,095
Darparwr gwasanaeth trydydd parti	£750,000 i £1miliwn	£80,000 i £110,000	£80,000 i £110,000
CYFANSWM**	£1,153,095	£263,095	£263,095

**amcangyfrif uchaf

9.128. Mae costau ychwanegol y gellid eu hwynebu wrth i'r plattform ddatblygu a cheisio ymgorffori data sy'n cael ei gyhoeddi'n rheolaidd ac sy'n cael ei gadw ar hyn o bryd ar Systemau Rheoli Etholiadol. Mae cael meddalwedd EMS i siarad â'r plattform fel ei fod yn gallu cyfuno data ledled Cymru i'w gyflwyno i bleidleiswyr yn debygol o olygu bod angen adeiladu API (Rhyngwyneb Rhaglennu Cymwysiadau) – bydd y rhain yn darparu pont rhwng yr EMS a'r plattform gwybodaeth i bleidleiswyr. Mae bron yn amhosibl gwybod beth yw cost datblygu API gan y bydd hyn yn

dibynnu ar sawl ffactor (e.e. cymhlethdod). Nid yw'n bosibl cyfrifo'r costau hyn.

9.129. Fodd bynnag, yn 2020-21 talwyd tua £1.6 miliwn i ddarparwyr EMS i gefnogi'r newidiadau gofynnol i systemau ar ôl ymestyn yr etholfraint. Darparwyd y ffigur hwn ffigurau i ddibenion dangosol yn unig, nid yw'r gwir gostau'n hysbys ar hyn o bryd ac ni ellir eu hamcangyfrif oherwydd natur arbenigol y gwaith hwn a sensitifrwydd masnachol.

9.130. Bydd costau staff Llywodraeth Cymru (costau cyfle) yn ystod 2024-25 ar gyfer gwneud Rheoliadau i nodi manylion yr hyn sy'n ofynnol ar gyfer y plattform, a ddangosir yn y tabl isod.

Tabl 9.10 - Costau staff Llywodraeth Cymru o ran cynhyrchu rheoliadau yn 2024-25

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Dirprwy Gyfarwyddwr	120,174	462	1	462
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
SEO	66,364	255	10	2,550
HEO	52,774	203	5	1,015
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	10	3,340
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	2	510
			Cyfanswm	9,500

Manteision

9.131. Gellid gwireddu nifer o fanteision pe baem yn deddfu i ddarparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig.

9.132. Roedd y ddeddfwriaeth bresennol yn darparu bod pob ymgeisydd yn gallu anfon un darn o bost copi caled at bob aelwyd neu bob etholwr yng Nghymru yn etholiadau'r Senedd. Mae Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid ar gyfer hyn drwy Gronfa Gyfunol Cymru fel rhan o gostau cynnal etholiadau'r Senedd yng Nghymru. Nid yw hyn yn berthnasol i etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru.

9.133. Bydd Plattform Gwybodaeth am Etholiadau Cymreig yn darparu gwybodaeth ychwanegol i'r etholwyr hynny yn etholiadau'r Senedd, gan ganiatáu iddynt gael gafael ar wybodaeth yn ddigidol ac nid mewn print copi caled yn unig. Bydd hyn yn helpu i wella ymgysylltiad mewn etholiadau drwy gydnabod bod gwahanol grwpiau'n cael gafael ar wybodaeth drwy wahanol ddulliau. Ar gyfer etholiadau llywodraeth leol, bydd Plattform Gwybodaeth am Etholiadau Cymreig yn darparu plattform

am ddim i ymgeiswyr gyfathrebu â'r etholwyr yn ddigidol. Bydd gohebiaeth copi caled yn parhau i ddilyn y drefn bresennol lle mae ymgeiswyr a phleidiau yn rhydd i gyfathrebu â'r etholwyr ond mae'n rhaid iddynt ddarparu'r cyllid ar gyfer hyn eu hunain.

- 9.134. Bydd darparu plattform tebyg i'r model a ddefnyddir yn etholiadau Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu yn darparu un pwynt mynediad i etholwyr sy'n dymuno deall yn well pwy sy'n sefyll mewn etholiad yn eu hetholaeth. Mae hyn yn cynnig manteision dros y system bresennol sy'n caniatáu i ymgeiswyr anfon un darn o ddeunydd etholiadol at bob etholwr cofrestredig am nifer o resymau, er enghraifft:
- Mae deunydd etholiadol yn aml yn anhygyrch i bobl sydd ag amhariad ar eu golwg. Bydd plattform electronig yn caniatáu hygyrchedd gan ddefnyddio darllenwyr sgrin ac ati.
  - Gall deunydd etholiadol gael ei daflu gan y person ar yr aelwyd sydd fel arfer yn didoli'r post ac felly mae'n bosibl na fydd ar gael i etholwyr eraill ar yr aelwyd.
- 9.135. Gallai plattform gwybodaeth roi cyfle i etholwyr ddod o hyd i wybodaeth sy'n ymwneud nid yn unig ag ymgeiswyr sy'n sefyll, ond hefyd â gwybodaeth am fwrw eu pleidlais, y system etholiadol sy'n cael ei defnyddio ac ati. Gallai hyn helpu i fynd i'r afael ag unrhyw fwlch gwybodaeth. Mae gwahanol grwpiau mewn cymdeithas yn dewis ac yn ffafrio cael gafael ar wybodaeth drwy ddulliau gwahanol. Drwy ddarparu plattform gwybodaeth ar-lein i bleidleiswyr yn ogystal â'r deunydd etholiadol copi caled presennol, mae'n bosibl y gellid gwella ymgysylltiad mewn etholiadau.
- 9.136. Os caiff gwybodaeth ei chyfuno a'i chyflwyno'n syml i bleidleiswyr ar un plattform llawn gwybodaeth, gallai hyn helpu i leddfu'r pwysau ar dimau etholiadol awdurdodau lleol sy'n ateb cwestiynau cyffredin sawl gwaith yn ystod y cyfnod cyn etholiad.

Yr opsiwn a ffefrir

- 9.137. Am y rhesymau a nodir uchod, yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2 – Deddfu i ddarparu ar gyfer plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig.

Gwasanaethau i hyrwyddo amrywiaeth ymhlith pobl sy'n ceisio swydd etholedig

Cefndir

- 9.138. Drwy greu Cymru fwy cyfartal, lle mae gan bawb gyfle i gymryd rhan, i gyrraedd eu llawn botensial ac i allu cyfrannu'n llawn at yr economi, bydd yn galluogi Cymru i fod yn fwy ffyniannus ac arloesol. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gynyddu amrywiaeth ar draws pob agwedd ar fywyd cyhoeddus. Mae hyn yn cynnwys mynd i'r afael â'r rhwystrau sy'n atal unigolion rhag cymryd rhan mewn democratiaeth leol drwy sefyll am swyddi etholedig.

- 9.139. Mae pobl anabl yn debygol o wynebu costau uwch wrth geisio swyddi etholiadol oherwydd eu hamhariadau. Sefydlwyd cronfa beilot Mynediad i Swyddi Etholedig i ddarparu cymorth ychwanegol i bobl anabl i geisio swyddi etholedig. Cefnogodd y gronfa beilot unigolion a oedd yn sefyll etholiad yn etholiadau'r Senedd ym mis Mai 2021 ac yn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022. Oherwydd y newidiadau a wnaed i'r rheolau ynghylch terfynau gwario ar gyfer ymgeiswyr, nid oedd y cyllid a ddarparwyd drwy'r cynllun peilot yn cyfrif tuag at derfynau gwario'r ymgeiswyr. Fel rhan o'r dull gweithredu, cynhaliwyd nifer o ddigwyddiadau Mynediad i Wleidyddiaeth i godi ymwybyddiaeth o'r gefnogaeth sydd ar gael a'r amserlenni ar gyfer ceisiadau.
- 9.140. Talodd y gronfa beilot a ddarparwyd gan Anabledd Cymru ac a ariannwyd gan Lywodraeth Cymru am gymorth ymarferol i alluogi pobl anabl i gymryd rhan lawn yn y broses wleidyddol. Denodd y cynllun peilot 21 o ymgeiswyr, a chafodd chwech eu hethol i gynghorau cymuned.
- 9.141. Mae [Adolygiad annibynnol o beilot y Gronfa Mynediad i Swyddi Etholedig Cymru](#) wedi'i gwblhau a'i gyhoeddi. Daw'r adroddiad i'r casgliad bod yr ymgeiswyr yn croesawu ac yn gwerthfawrogi'r trefniadau a osodwyd yn eu lle a bod cefnogaeth glir i barhau â'r gronfa. Fel gydag unrhyw gynllun beilot, mae gwersi i'w dysgu. Yn yr achos hwn, roedd y pwyntiau allweddol yn cynnwys yr amser cyfyngedig yr oedd y gronfa beilot ar gael i ymgeiswyr, yr angen am fwy o eglurder ynghylch pa gymorth sydd ar gael, a'r angen am fwy o ymwybyddiaeth a hyrwyddo'r gronfa.
- 9.142. Mae ein Rhaglen Lywodraethu yn cynnwys ymrwymiad i ymestyn y gronfa i gefnogi ymgeiswyr o grwpiau eraill sy'n cael eu tangynrychioli ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol. Mae adborth o'n hymchwil a'n hymgysylltiad â rhanddeiliaid yn awgrymu efallai na fydd cronfa ar ei phen ei hun yn cyflawni'r canlyniad a ddymunir o gynyddu amrywiaeth yr ymgeiswyr sy'n sefyll mewn etholiadau Cymreig yng Nghymru gan fod rhwystrau eraill i gyfranogiad yn bodoli fel diffyg gwybodaeth a hyfforddiant.
- 9.143. Ar y sail hon, mae'r Ddeddf yn cynnwys dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i hyrwyddo amrywiaeth yn y nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol pobl sy'n ceisio swydd etholedig. Byddai cynlluniau / mentrau a sefydlir o dan y ddarpariaeth hon yn gallu targedu cefnogaeth neu wasanaethau at grŵp penodol o bobl neu nifer o grwpiau.
- 9.144. Byddai'r cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl yn gynllun gorfodol o dan y ddyletswydd gyffredinol ehangach hon. Bwriedir i gymorth ariannol i ymgeiswyr anabl fod ar gael ar gyfer pob etholiad ac is-etholiad cyffredin yng Nghymru, gyda threfniadau manwl i'w nodi mewn rheoliadau. Bydd y trefniadau manwl yn cael eu datblygu ar y cyd â rhanddeiliaid a phartïon sydd â diddordeb. Gellid rhoi cynlluniau cymorth

ariannol ar waith hefyd ar gyfer grwpiau sydd â'r nodweddion gwarchoddedig eraill a nodir yn y Ddeddf.

Opsiynau

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer. Nid oes gofyniad cyfreithiol i sefydlu a chynnal cronfa i gefnogi grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli. Mater i weinidogion unigol fyddai penderfynu a oes cronfa yn y dyfodol ai peidio, gan greu ansicrwydd o fewn cymunedau sy'n cael eu tangynrychioli ynghylch a fydd cymorth ar gael pan fo angen.

Opsiwn 2 – Deddfu i osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i hyrwyddo amrywiaeth yn y nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol pobl sy'n ceisio swydd etholedig. Dan y ddyletswydd eang hon, byddai'n ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu a chynnal cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl sy'n ceisio swydd etholedig.

Costau

9.145. Opsiwn 1 – Y gyllideb a ddyrannwyd ar gyfer gweithredu a rheoli'r gronfa beilot, a oedd yn cynnwys y Senedd, prif gynghorau a chynghorau cymuned, oedd:

- 2020-2021 - Paratoi ar gyfer cronfa - £50,000
- - Rheoli a dyrannu - £30,000
- 2021-2022 - Rheoli a dyrannu - £86,000
- 2022-2023 - Dirwyn y gronfa i ben a'i hadolygu - £20,000

9.146. Nid oedd yn bosibl pennu faint o gyllid fyddai ei angen ar gyfer dyfarniadau i dderbynwyr trydydd parti gan y byddai hyn yn dibynnu ar nifer yr ymgeiswyr a lefel y gefnogaeth sydd ei hangen ar bob unigolyn. Rhoddwyd £120,000 cychwynol o'r neilltu at y diben hwn, a oedd, yn achos y cynllun peilot llywodraeth leol, yn fwy na'r hyn a oedd yn ofynnol.

9.147. O ran sefydlu cronfa anneddfwriaethol ar gyfer y dyfodol, a allai gefnogi'r unigolion sy'n cael eu gwarchod gan bob grŵp sy'n cael eu tangynrychioli, byddai disgwyl i'r costau fod o leiaf ar lefel y rhai a nodir uchod. Ond, byddai'n dibynnu ar y trefniadau manwl i gefnogi pob grŵp sy'n cael ei dangynrychioli. Nid yw'n bosibl diffinio costau ar hyn o bryd, gan y byddent yn cael eu datblygu ar y cyd â phartneriaid a phartion sydd â diddordeb.

Manteision

9.148. Byddai Opsiwn 1 yn caniatáu parhau â'r gwaith o ran sefydlu dulliau gweithredu i gefnogi unigolion o grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli i sefyll mewn etholiadau llywodraeth leol yn y dyfodol. Fodd bynnag, ni fyddai hyn yn cael ei roi ar sail ddeddfwriaethol. Ni fyddai gan unigolion sicrwydd y byddai cymorth ar gael ar gyfer etholiadau yn y dyfodol.

Gallai'r ansicrwydd hwn effeithio ar nifer yr ymgeiswyr sy'n cynnig eu hunain o grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli.

- 9.149. Opsiwn 2 – gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i hyrwyddo amrywiaeth yn y nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol pobl sy'n ceisio swydd etholedig. Dan y ddyletswydd eang hon, byddai'n ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu a chynnal cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl sy'n ceisio swydd etholedig.
- 9.150. Byddai'r opsiwn hwn yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i hyrwyddo amrywiaeth yn y nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol pobl sy'n ceisio swydd etholedig. O dan y ddyletswydd hon, byddai'n ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu a chynnal cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl sy'n ceisio swydd etholedig gyda manylion i'w nodi mewn rheoliadau. Byddai gan Weinidogion Cymru hefyd y pŵer i wneud rheoliadau pellach i gefnogi trefniadau ar gyfer ymgeiswyr â nodweddion gwarchoddedig eraill ar sail anghenion penodol y grwpiau hynny. Byddai'r trefniadau'n cael eu datblygu ar y cyd â phartneriaid a phartïon sydd â diddordeb, a byddai'n rhoi sicrwydd i unigolion y byddai cymorth ar gael i'w helpu i sefyll mewn etholiad. Byddai hyn yn symud y ddadl i ganolbwyntio ar ymyriadau manwl.

Costau

- 9.151. Nid oes costau'n cael eu cyflwyno drwy bŵer i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu a chynnal cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr sydd â nodweddion gwarchoddedig eraill. Byddai unrhyw gostau'n deillio o'r trefniadau a roddwyd ar waith drwy reoliadau i gefnogi grwpiau penodol sy'n cael eu tangynrychioli. O'r herwydd, nid yw'r costau'n hysbys ar hyn o bryd. Bydd RIA yn cael ei gyhoeddi ochr yn ochr ag unrhyw reoliadau, a fydd yn nodi costau a manteision disgwylledig y newidiadau deddfwriaethol arfaethedig. Fodd bynnag, er enghraifft, mae'r costau a'r sylwadau a nodir yn Opsiwn 1 yn debygol o fod yn debyg i sefydlu trefniadau i gynorthwyo pobl anabl i sefyll mewn etholiad, fel un elfen o unrhyw drefniadau newydd. Byddai costau sy'n gysylltiedig â chynlluniau / mentrau eraill a sefydlwyd o dan y ddyletswydd hon yn cael eu hystyried fel rhan o'r gwaith o ddatblygu trefniadau. Disgwylir y bydd Llywodraeth Cymru yn wynebu costau wrth lunio rheoliadau yn 2025-26 i roi effaith lawn i weithrediad y cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl.

Tabl 9.11 - Costau staff Llywodraeth Cymru i gynhyrchu rheoliadau sy'n ymwneud â'r cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Dirprwy Gyfarwyddwr	120,174	462	1	462
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
SEO	66,364	255	10	2,550
HEO	52,774	203	5	1,015
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	10	3,340
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	2	510
			Cyfanswm	9,500

Manteision

9.152. Bydd yr opsiwn hwn yn rhoi sylfaen gyfreithiol gadarn i adeiladu cyfres o drefniadau i gefnogi pobl sy'n cael eu tangynrychioli i sefyll mewn etholiad. Yn yr un modd â chostau, bydd manteision unrhyw drefniadau yn y dyfodol yn cael eu nodi pan fydd rheoliadau'n cael eu gwneud. Mae adborth o'r gwerthusiad o'r Gronfa Beilot ar gyfer Ymgeiswyr Anabl wedi nodi na fyddai nifer o unigolion wedi gallu sefyll mewn etholiad heb yr opsiwn o gael mynediad at y gronfa a manteisio ar yr adnoddau sydd ar gael drwyddi. Disgwylir i'r ddyletswydd ehangach ddarparu amrywiaeth o gefnogaeth i unigolion eraill drwy gael gwared ar rwystrau i grwpiau eraill sy'n cael eu tangynrychioli gan alluogi grŵp mwy amrywiol o unigolion i gymryd rhan lawn mewn democratiaeth drwy sefyll mewn etholiad.

Opsiwn a ffefrir

9.153. Er y bydd Opsiwn 1 yn galluogi gwaith i barhau i nodi trefniadau cymorth, ni fydd yn rhoi'r sicrwydd sydd ei angen ar unigolion y bydd cymorth ar gael pan fydd ei angen.

9.154. Mae Opsiwn 2 yn darparu'r cysur a'r sicrwydd y bydd trefniadau ar waith i gefnogi unigolion, y bydd yn cael ei gyfundrefnu, ac y bydd partneriaid a phartïon sydd â diddordeb yn rhan o'r gwaith o ddatblygu trefniadau ar gyfer y dyfodol. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Canllawiau ar gyfer pleidiau gwleidyddol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swyddi etholedig

Y cefndir

9.155. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae nifer o argymhellion wedi'u gwneud ynghylch cynyddu amrywiaeth y Senedd yn rhan o waith ehangach ar Ddiwygio'r Senedd. Sefydlwyd [Pwyllgor Diben Arbennig](#) y

Senedd ym mis Hydref 2021, gyda chylch gwaith i ystyried y casgliadau a wnaed yn flaenorol gan y Pwyllgor ar Ddiwygio Etholiadol y Senedd, ac i wneud argymhellion ynghylch cyfarwyddiadau polisi ar gyfer Bil gan Lywodraeth Cymru ar Ddiwygio'r Senedd.

- 9.156. Gwnaeth Pwyllgor Diben Arbennig y Senedd argymhellion y dylid cyhoeddi gwybodaeth ynghylch amrywiaeth ymgeiswyr y Senedd ac y dylid annog pleidiau gwleidyddol i gyhoeddi strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant.
- 9.157. Mae Gweinidogion Cymru wedi ymrwmo i weithredu ar yr argymhellion hyn yn rhan o'r rhaglen ehangach ar ddiwygio'r Senedd.

Yr opsiynau

- 9.158. Mae dau opsiwn wedi'u hystyried:

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer, a fyddai'n golygu na fyddai gofyniad deddfwriaethol ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau ac na fyddai ymrwymiad cyhoeddus i annog a chynorthwyo pleidiau gwleidyddol i gymryd camau tuag at gynyddu amrywiaeth a chynhwysiant mewn swyddi etholedig.

Opsiwn 2 – Deddfu i osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol i gyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth a strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant, ac i adolygu'r canllawiau hyn yn rheolaidd.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

- 9.159. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw newid. Ni fyddai gofyniad cyfreithiol i Weinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol i gyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth a strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant. Ni fyddai pleidiau gwleidyddol yn gallu manteisio ar unrhyw ganllawiau neu dempledi safonol ar gyfer arolygu eu hymgeiswyr i'r Senedd a datblygu eu strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant. O ran rhanddeiliaid allweddol (yn arbennig y rhai sy'n cynrychioli grwpiau sydd â nodweddion penodol sy'n wynebu rhwystrau o ran cynrychiolaeth), ni fyddai ymrwymiad clir gan y Llywodraeth i weithredu yn y maes hwn.

Costau

- 9.160. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol.

Manteision

- 9.161. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw fanteision o gymharu â'r sefyllfa bresennol.

Opsiwn 2 - Deddfu i osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau ar gyfer pleidiau gwleidyddol.

- 9.162. Byddai Opsiwn 2 yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol i gyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth a strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant.
- 9.163. Byddai hyn yn cynnwys llunio a chyhoeddi canllawiau, yn ogystal ag ymwneud â rhanddeiliaid, gan gynnwys o bosibl, cynnal ymgynghoriad cyhoeddus. Byddai hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru adolygu'r canllawiau yn rheolaidd.

Costau

Costau staff Llywodraeth Cymru

- 9.164. Byddai ychydig o gostau gweinyddol i Lywodraeth Cymru ar gyfer llunio'r canllawiau. Amcangyfrifir y byddai'r gost yn £100,500. Mae'r gost wedi'i chynnwys yn rhan o gostau staff Llywodraeth Cymru gwerth £900,000 i ddiwygio'r Senedd yn yr RIA ar gyfer Deddf 2024 ac felly nid yw wedi'i chynnwys yng nghyfanswm costau y Ddeddf hon. Mae dyraniad o £900,000 wedi'i neilltuo ar gyfer 2024-2025 i gynnal gwaith gweithredu sy'n deillio o argymhellion y Pwyllgor Diben Arbennig ar Ddiwygio'r Senedd a adroddodd yn 2022. Gan y byddai'r gwaith sy'n gysylltiedig â gweithredu Opsiwn 2 yn dod o dan flwyddyn ariannol 2024-2025, byddai'r costau'n cael eu talu o fewn y cyllid gwerth £900,000. Bydd gwaith rheolaidd i adolygu'r canllawiau yn cael ei ystyried yn waith busnes fel arfer i Lywodraeth Cymru ac nid oes costau wedi'u cynnwys.

Costau i bleidiau gwleidyddol

- 9.165. Bydd y canllawiau yn rhai gwirfoddol ar gyfer pleidiau gwleidyddol a bydd man cychwyn pob plaid wleidyddol yn wahanol. Ni fyddai'n bosibl mesur y costau na'r arbedion gan y gallai'r graddau y byddai pleidiau gwleidyddol yn ymateb i'r canllawiau amrywio'n helaeth rhwng pleidiau, yn ogystal ag i ba raddau y bydd y canllawiau yn gwneud newidiadau sefydliadol mewnol neu fesurau ac adnoddau ychwanegol o fewn pleidiau yn ofynnol. Nid yw'r costau na'r arbedion i bleidiau gwleidyddol (os o gwbl) yn hysbys felly ar hyn o bryd.

Manteision

- 9.166. Bydd yr opsiwn hwn yn helpu pleidiau gwleidyddol i hyrwyddo amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swyddi etholedig. Bydd yn rhoi eglurder i bleidiau gwleidyddol ynghylch pa gamau y gallant eu cymryd i gasglu, crynhoi a chyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth. Bydd hefyd yn rhoi gwybod i bleidiau gwleidyddol am sut y gallant ddefnyddio'r wybodaeth hon i lywio'u strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant yn y dyfodol.

9.167. Os bydd pleidiau yn dewis dilyn y canllawiau, dylai hyn helpu i gael gwared ar rwystrau i gymryd rhan mewn etholiadau ar gyfer pobl sydd â nodweddion gwarchoddedig ac unigolion eraill mewn amgylchiadau penodol. Bydd yn gwella dealltwriaeth o'r sefyllfa sydd ohoni o ran amrywiaeth darpar gynrychiolwyr etholedig.

Yr opsiwn a ffefrir

9.168. Am y rhesymau a amlinellir uchod, yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2 sef deddfu i osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol.

Pennod 5 – Cyllid Ymgyrchu

Cefndir

9.169. Mae'r fframwaith rheoleiddio presennol sy'n rheoli gwariant a chyllid (cyllid gwleidyddol) ymgeiswyr, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr trydydd parti ac ymgyrchwyr eraill wedi'i gynnwys yn Neddf 1983 a Deddf 2000. Roedd Rhan 4 o Ddeddf 2022 yn ehangu ac yn cryfhau'r gyfraith ynghylch cyllid gwleidyddol drwy:

- egluro'r rheolau ar wariant tybiannol;
- cryfhau'r rheolau fel bod gwariant trydydd parti yn cael ei gyfyngu i endidau yn y DU ac etholwyr tramor cymwys yn unig yn ystod ymgyrchoedd etholiadol; a
- sicrhau mwy o dryloywder ynghylch ymgyrchu trydydd parti.

9.170. Roedd hefyd yn darparu ar gyfer newidiadau i gofrestru pleidiau gwleidyddol ac yn gwahardd cofrestru deuol i atal pleidiau ac ymgyrchwyr rhag ymestyn eu terfynau gwario yn annheg.

9.171. Mae cofrestru pleidiau gwleidyddol yn gyfrifoldeb a gedwir yn ôl ac felly mae'r newidiadau hynny'n berthnasol i bob etholiad. Mae'r darpariaethau sy'n ymwneud â gwariant tybiannol, a'r rheini sy'n cryfhau'r rheolau sy'n ymwneud â gwariant trydydd parti, yn berthnasol i etholiadau a gadwyd yn ôl yn unig. O ganlyniad, yn y dyfodol bydd gwahaniaeth yn y rheolau cyllid gwleidyddol fel y maent yn berthnasol i etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymreig yng Nghymru. Mae gan hyn botensial i greu dryswch ymhlith pleidleiswyr a chymhlethdod gweinyddol i'r gymuned etholiadol.

Opsiynau

Opsiwn 1: Busnes fel Arfer - Byddai'r opsiwn hwn yn cynnal y trefniadau presennol ar gyfer cyllid gwleidyddol mewn perthynas ag etholiadau Cymru.

Opsiwn 2: Cyflwyno deddfwriaeth i efelychu'r darpariaethau yn Rhan 4 Deddf 2022 mewn perthynas ag etholiadau Cymru, gwariant tybiannol yn benodol, gan ganiatáu i bersonau awdurdodedig wneud taliadau ar ran ymgeisydd neu

ymgyrch, ymgyrchu amhleidiol ac ehangu gallu'r CE i lunio codau ymarfer yng nghyswllt y materion hyn.

Opsiwn 1: Busnes fel arfer

Costau

9.172. Dyma'r opsiwn sylfaenol, ac felly does dim costau ychwanegol yn gysylltiedig ag ef. Fodd bynnag, mae newidiadau a wnaed yn Neddf 2022 yn golygu y bydd cynnal y sefyllfa bresennol ar gyfer etholiadau Cymru yn debygol o gynyddu costau i ymgeiswyr, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr nad ydynt yn aelodau o bleidiau gan y bydd angen iddynt gydymffurfio â dwy system cyllid gwleidyddol wahanol, gan ychwanegu cost a chymhlethdod pellach.

Manteision

9.173. Nid oes unrhyw fanteision i gynnal y sefyllfa bresennol. Bydd angen i ymgeiswyr, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr nad ydynt yn aelodau o bleidiau eisoes addasu i'r newidiadau sydd wedi'u cynnwys yng nghyllid ymgyrchoedd sy'n deillio o Ddeddf 2022. Byddai'n rhaid i ymgyrchwyr gynllunio a rhoi cyfrif am eu gwariant yn wahanol ar gyfer etholiadau Cymru ac etholiadau a gadwyd yn ôl, hyd yn oed pe baent wedi ymgymryd â'r un math o weithgaredd ar draws y ddau.

Opsiwn 2: Cyflwyno deddfwriaeth i efelychu'r darpariaethau yn Rhan 4 o Ddeddf 2022 mewn perthynas ag etholiadau Cymreig.

Costau

9.174. Y ddau gyfrwng deddfwriaethol y bydd angen eu defnyddio i gyflwyno'r newidiadau hyn yn llawn yw'r Ddeddf a deddfwriaeth i ddisodli Gorchymyn y Cynulliad Cenedlaethol (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007, sy'n cynnwys darpariaeth fanwl ar gyfer etholiadau'r Senedd. Mae'r costau ar gyfer y darpariaethau hynny yn y Ddeddf yn unig wedi'u cynnwys yma. Bydd dadansoddiad ar wahân o gostau'r darpariaethau y bydd angen eu cynnwys mewn deddfwriaeth a fydd yn disodli Gorchymyn y Cynulliad Cenedlaethol (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 yn cael ei gyflwyno pan fydd y deddfwriaeth honno'n cael ei gosod gerbron y Senedd. Dyma'r darpariaethau sydd wedi'u cynnwys yn y Ddeddf.

- egluro'r gyfraith mewn perthynas ag etholiadau llywodraeth leol fel y bydd ymgeiswyr ac asiantau yn atebol am wariant tybiannol mewn etholiadau lleol dim ond pan fydd y gwariant hwnnw'n cael ei gyfarwyddo neu ei awdurdodi ganddynt. Nodi bod partïon cofrestredig a thrydydd partïon yn atebol am wariant tybiannol yn ystod cyfnodau a reoleiddir yn etholiadau'r Senedd dim ond pan fydd y gwariant hwnnw'n cael ei gyfarwyddo neu ei awdurdodi ganddynt;

- cyfyngu ar ba drydydd partion all wynebu gwariant dros drothwy de minimis o £700 yn ystod cyfnodau sy'n cael eu rheoleiddio yn etholiadau annibynnol y Senedd
- caniatáu i Weinidogion Cymru ddiwygio'r rhestr o drydydd partion sy'n gallu cael gwariant o'r fath yn ystod cyfnodau sy'n cael eu rheoleiddio yn etholiadau annibynnol y Senedd ar gyngor y CE
- dileu'r gofyniad mai dim ond drwy'r asiant etholiadol y gellir talu treuliau etholiad a wariwyd gan ymgeisydd mewn etholiadau lleol;
- galluogir y CE i gynhyrchu canllawiau i ymgyrchwyr ar yr holl dreuliau ar gyfer etholiadau lleol;
- ei gwneud yn ofynnol i'r CE gynhyrchu cod ymarfer ar wariant trydydd parti yn ystod cyfnodau sy'n cael eu rheoleiddio yn etholiadau annibynnol y Senedd.

9.175. Mewn perthynas â chyllid ymgyrchu, mae'r RIA hwn yn cyd-fynd ag unrhyw effeithiau a nodir yn Neddf 2022 am nifer o resymau. Mae'r newidiadau'n debyg i'r rheini a gyflwynwyd gyntaf yn Neddf 2022. Ar ben hynny, gan nad yw plismona a chyfiawnder yn faterion sydd wedi'u datganoli, mae'r asesiad effaith ar gyfer Deddf 2022 yn cynnwys yr asesiadau mwyaf cywir o unrhyw effaith y gallai'r newidiadau ei chael ar y meysydd hynny.

Gwariant Tybiannol, Canllawiau a Chod Ymarfer

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

9.176. Roedd yr asesiad o effaith ar gyfer Deddf 2022 yn awgrymu mai'r brif gost sy'n gysylltiedig ag egluro'r mesur hwn fyddai'r gost i'r CE am ddiweddarau ei ganllawiau ar gyfer y rhanddeiliaid ehangach y mae'r polisi hwn yn effeithio arnynt, er bod y data ar gost diwygio'r canllawiau hyn yn gyfyngedig ac yn anodd ei feintioli'n gywir. Fodd bynnag, mae'n debygol y bydd y gwaith sydd eisoes wedi'i wneud gan y CE i ddiweddarau'r canllawiau mewn perthynas â'r newid hwn yn cael ei ailadrodd ar gyfer etholiadau Cymru a dylai arwain at fân gostau ychwanegol. Bydd y costau hyn yn dod yn rhan o gostau cyffredinol y CE, fel yr amlinellir yn nhudalen 162.

Cyfyngu ar ba drydydd partion all wynebu gwariant dros drothwy de minimis o £700 yn ystod cyfnodau sy'n cael eu rheoleiddio yn etholiadau annibynnol y Senedd

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

9.177. Gallai cyfyngu ar ymgyrchu trydydd parti i endidau yn y DU o bosibl gynyddu costau swyddogaethau rheoleiddio'r CE, sy'n cynnwys cofrestru a chynghori ymgyrchwyr. Yn ôl y CE, roedd 11 o droseddau trydydd parti ers mis Ebrill 2018, sy'n cynrychioli oddeutu 5% o drydydd partion sydd wedi cael eu cofrestru yn ystod y cyfnod hwnnw.

9.178. Prin yw'r dystiolaeth sydd ar gael ynghylch nifer yr ymgyrchwyr trydydd parti posibl nad ydynt wedi'u cofrestru ar hyn o bryd ond y bydd y cynnig hwn yn effeithio arnynt. Fodd bynnag, mae'n debygol y bydd cyflwyno'r polisi hwn yn cynyddu angen y CE i ddarparu cyngor. Roedd yr asesiad o effaith Deddf 2022 yn awgrymu, yng ngoleuni'r data cyfyngedig ynghylch faint o staff ychwanegol y gallai fod eu hangen o ganlyniad i'r polisi hwn, nad yw'n bosibl mesur y gost hon yn gywir oherwydd y dystiolaeth gyfyngedig sydd ar gael. Fodd bynnag, disgwylir i'r gost hon ddod yn rhan o gostau cyffredinol y CE, fel yr amlinellir ar dudalen 162.

Costau i blismona a'r system gyfiawnder troseddol ehangach

9.179. Gellir datrys troseddau presennol sy'n ymwneud â wynebu gwariant trydydd parti pan fydd wedi'i wahardd (e.e. gwario mwy na'r trothwyon cofrestru heb gael eu cofrestru) naill ai drwy ddulliau sifil neu droseddol. Yn ymarferol, mae'r CE yn gyffredinol yn datrys troseddau o'r fath eu hunain ac mae eisoes angen goruchwyllo gorfodi rheolau yn erbyn gwariant tramor mewn perthynas â'r trothwyon cofrestru ymgyrchwyr trydydd parti presennol. Mae'r asesiadau effaith ar gyfer Deddf 2022 yn awgrymu mewn perthynas ag etholiadau a gadwyd yn ôl y gallai unrhyw gynnydd yn y troseddau hyn gynyddu'r costau i'r heddlu, y system gyfiawnder ehangach, lle cânt eu pasio ymlaen gan y CE. Hefyd, byddai'n anodd mesur hyn oherwydd y dystiolaeth gyfyngedig sydd ar gael am wariant gan endidau tramor. Mae hyn hefyd yn wir yma lle rydym yn ailadrodd darpariaethau'r Ddeddf.

9.180. Fel procsi ar gyfer rhoi ystyriaeth bellach i'r effaith bosibl ar blismona a'r system gyfiawnder ehangach, rhoddwyd ystyriaeth i'r troseddau gwariant trydydd parti sbectwm eang a gyflawnwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf yng Nghymru.

9.181. Nid oes unrhyw droseddau gwariant trydydd parti wedi cael eu herlyn yng Nghymru na honiadau wedi'u codi ers 2017 (y dyddiad cynharaf ar gyfer data a gyhoeddwyd). Am y rheswm hwn ac yn absenoldeb unrhyw dystiolaeth i'r gwrthwyneb yn asesiadau effaith Deddf 2022, byddem yn rhagweld na fydd unrhyw effaith neu effaith fach iawn ar yr heddlu a chyfiawnder yng Nghymru. Ein hamcangyfrif gorau felly yw nad oes cost ychwanegol.

Cynnydd posibl mewn costau dirwyon i ymgyrchwyr

9.182. Gallai cyflwyno'r lefel is hon o wariant de minimis gynyddu costau dirwyon i ymgyrchwyr os bydd nifer y troseddau'n cynyddu, ond mae'r data ar hyn yn gyfyngedig. Gall lefelau dirwyon amrywio, ond mae'r cap cosb ar gyfer sancsiynau sifil yn amrywio rhwng £5,000 ac £20,000 ar gyfer rhai troseddau sy'n ymwneud â chofrestru ymgyrchwyr trydydd parti. Mae'r holl ddirwyon yn seiliedig ar achosion unigol fesul achos,

ac felly mae'n anodd eu meintioli'n gywir. Beth bynnag, byddai'r costau hyn yn cael eu diystyru at ddibenion yr RIA gan mai dim ond o ganlyniad i weithgarwch anghyfreithlon y byddent yn codi.

Manteision

- 9.183. Bob tro y bydd polisïau'n cael eu cysoni, rydym am gael fframwaith rheoleiddio clir a chyson ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymreig yng Nghymru cyn belled ag y bo modd. Credwn y byddai hyn o fudd i bleidleiswyr, ymgeiswyr ac ymgyrchwyr. Ni fyddai gweithredu dwy system wahanol yn yr achos hwn yn ddymunol. Felly, pan fo'n briodol, rydym yn cynnig cyflwyno darpariaethau cyfatebol mewn perthynas ag etholiadau yng Nghymru.
- 9.184. Bydd darparu eglurder ynghylch gwariant tybiannol yn arwain at well dealltwriaeth i bob ymgeisydd, eu hasiantau, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr eraill. Bydd hyn yn sicrhau y bydd gan yr ymgeiswyr a'u hasiantau fwy o hyder nad ydynt yn agored i risg gyfreithiol na allant ei rheoli.
- 9.185. Bydd y ddeddfwriaeth yn cynyddu tryloywder ymgyrchu trydydd parti ac yn sicrhau bod yr holl ymgyrchu trydydd parti yn cael ei wneud gan yr unigolion a'r grwpiau hynny sydd â diddordeb dilys yn etholiadau'r DU. Nid oes llawer o reoleiddio i osgoi gormod o faich ar ymgyrchwyr trydydd parti sy'n gwario ond ychydig.

Yr opsiwn a ffefrir

- 9.186. Am y rhesymau a nodir uchod, yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2: Cyflwyno deddfwriaeth i efelychu'r darpariaethau yn Rhan 4 o Ddeddf 2022 mewn perthynas ag etholiadau Cymru.

Rhan 2 – Cyrff Etholedig a’u Haelodau

Pennod 1 – Trefniadau ar gyfer Llywodraeth Leol

Cefndir

- 9.187. Mae Rhan 3 o Ddeddf 2013 yn disgrifio’r mathau o adolygiadau o ardaloedd llywodraeth leol a threfniadau y gellir eu cynnal ac yn rhoi manylion y weithdrefn sydd i’w dilyn wrth gynnal adolygiad. Mae hefyd yn ymdrin â’r modd y dylid gweithredu unrhyw argymhellion a wneir o ganlyniad i’r adolygiad.
- 9.188. Mae adran 29(1) a (2) o Ddeddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i’r Comisiwn gynnal adolygiad etholiadol o drefniadau etholiadol pob prif ardal o leiaf unwaith bob deng mlynedd, a pharatoi a chyhoeddi rhaglen ar gyfer cynnal yr holl adolygiadau hynny.
- 9.189. Mae adran 22 o Ddeddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i brif gynghorau fonitro'r ardaloedd cymunedol a'u trefniadau etholiadol yn eu hardal. Wrth wneud hynny, rhaid i’r cyngor roi sylw i’r rhaglen 10 mlynedd o adolygiadau etholiadol a gyhoeddwyd gan y Comisiwn, ac unrhyw gyfarwyddiadau a roddwyd i’r cyngor gan Weinidogion Cymru.
- 9.190. Daeth rhaglen adolygiadau 2017 i ben yn 2021, a gwnaeth nifer o newidiadau i’r trefniadau etholiadol ledled Cymru. Ymrwymodd Gweinidogion Cymru i bwysu a mesur y trefniadau presennol ar gyfer adolygiadau, gwrandu ar adborth gan eraill a nodi cyfleoedd ar gyfer gwella.
- 9.191. O ganlyniad i gyfres o drafodaethau gyda’r rhai sy’n ymwneud â’r broses adolygu a’r adborth a gafwyd yn ystod y broses adolygu, mae Gweinidogion Cymru wedi cynnig pecyn o fesurau i adeiladu ar y trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol, a’u cryfhau.
- 9.192. Bydd y newidiadau a wneir gan y Ddeddf yn gwneud y canlynol:
- mynd i’r afael â phryderon a fynegwyd am yr amser a gymerwyd i gwblhau adolygiadau a gwneud penderfyniadau am argymhellion a gynhwysir mewn adroddiadau adolygu drwy bennu amserlenni ar gyfer pob un o’r elfennau hyn,
  - ehangu natur y materion sydd i’w hystyried gan y Comisiwn a’r prif gynghorau wrth ddatblygu argymhellion i newid y trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardaloedd a chymunedau. Yn ogystal â’r meini prawf presennol, bydd gofyn i’r Comisiwn gynnal asesiad cyflawn o’r holl feini prawf wrth benderfynu a ddylai nifer y cynghorwyr fod yr un fath ar gyfer pob ward etholiadol mewn ardal prif gyngor,

- darparu pwerau i Weinidogion Cymru wneud cyfarwyddyd i atal adolygiad. Mae hyn yn rhoi hyblygrwydd mewn amgylchiadau fel y rheini a gafodd eu profi yn ystod y pandemig, cyfnodau o lifogydd neu newidiadau i ddyddiad etholiad cyffredin,
- cynyddu tryloywder o ran y broses ar gyfer pennu enwau wardiau etholiadol yn y Gymraeg a'r Saesneg a galluogi mwy o ymgysylltu ag aelodau'r cyhoedd yn yr ardal y mae'r adolygiad yn effeithio arnynt. Rhaid rhoi sylw i unrhyw sylwadau ynghylch orgraff enwau wardiau etholiadol, a all gynnwys enwau wardiau etholiadol mewn un iaith yn unig. Er nad oedd Deddf 2013 yn flaenorol yn atal ymgynghori ar enwau wardiau etholiadol mewn un iaith, a'u mabwysiadu, mae'r Ddeddf yn ei gwneud y ofynnol rhoi mwy o bwyslais ar ystyried barn trigolion lleol a barn Comisiynydd y Gymraeg, mewn perthynas ag orgraff enwau wardiau etholiadol,
- ychwanegu nifer o gyrff, gan gynnwys Comisiynydd y Gymraeg i'r rhestr o ymgynghoreion gorfodol y bydd yn ofynnol i'r Comisiwn a'r prif gynghorau ymgynghori â nhw yn rhan o'r amryw brosesau adolygu a amlinellir yn Rhan 3 o Ddeddf 2013. Bydd ychwanegu Comisiynydd y Gymraeg fel ymgynghorai gorfodol yn rhoi'r cyfle i'r Comisiynydd ddylanwadu ar bob elfen o'r broses adolygu, gan gynnwys y dull arfaethedig ar gyfer enwi wardiau etholiadol.

9.193. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y darpariaethau hyn yn cryfhau'n sylweddol y trefniadau a roddir ar y Comisiwn a phrif gynghorau sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt ddarparu llywodraeth leol effeithiol a chyfleus.

Opsiynau

9.194. At ddibenion yr RIA hwn, mae dau opsiwn wedi cael eu hystyried ar gyfer y cynnig hwn

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Opsiwn 2 - Newidiadau i'r trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol

Opsiwn 1 - Busnes fel arfer

9.195. Byddai'r opsiwn hwn yn cynnal y sefyllfa bresennol. Byddai'n golygu y byddai'r trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol yn parhau fel yr oeddent cyn y Ddeddf, ac na roddir sylw i'r pryderon a godwyd yn ystod ac ar ddiwedd rhaglen adolygiadau 2017.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru, y Comisiwn a llywodraeth leol

9.196. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cyflwyno costau ychwanegol. Fodd bynnag, ni fyddai'r manteision o adeiladu ar y trefniadau presennol, a'u gwella, yn cael eu gwireddu. Byddai'r cyfleoedd i gryfhau llywodraeth effeithiol a hwylus yn cael eu colli, a byddai'n arwain at y pryderon a godwyd o ganlyniad i raglen ddiweddar 2017 o adolygiadau yn cael eu hailadrodd mewn rhaglenni adolygu yn y dyfodol.

Manteision

9.197. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn dod ag unrhyw fanteision.

Opsiwn 2 - Newidiadau i'r trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol

9.198. Mae'r opsiwn hwn yn cyflwyno pecyn o fesurau i fynd i'r afael â phryderon a godwyd gan y rhai sy'n rhan o'r broses adolygu a chan aelodau o'r cyhoedd drwy ohebiaeth a deisebau.

9.199. Mae'n gwella prydlondeb adolygiadau, yn cryfhau'r trefniadau ymgynghori, yn rhoi mwy o eglurder pwrpas ynghylch agweddau ar y broses, ac yn cynyddu hyblygrwydd i reoli'r trefniadau yng ngoleuni amgylchiadau presennol, fel y pandemig diweddar. Gyda'i gilydd, mae'r mesurau wedi'u cynllunio i gryfhau'r trefniadau presennol.

9.200. Mae'r Ddeddf yn gwneud y newidiadau canlynol i Ddeddf 2013:

- Newid hyd cylch o adolygiadau o 10 i 12 mlynedd
- Diwygio'r cyfnod pan na fydd y Comisiwn yn gallu gwneud na chyhoeddi argymhellion i Weinidogion Cymru, o naw i ddeuddeng mis.
- Cyflwyno darpariaeth newydd i atal Gweinidogion Cymru rhag gwneud gorchymyn trefniadau etholiadol o fewn y cyfnod o chwe mis cyn etholiad llywodraeth leol arferol
- Diwygio adran 37 o Ddeddf 2013 i roi cyfle i gyflwyno sylwadau i Weinidogion Cymru mewn perthynas â'r argymhellion terfynol sydd wedi'u cynnwys mewn adroddiad terfynol
- Cyflwyno terfynau amser ar gyfer adolygiadau o'r dechrau hyd at gyflwyno argymhellion terfynol fel na ddylai adolygiadau o ffiniau prif ardaloedd, siroedd wedi'u cadw a threfniadau etholiadol ar gyfer prif ardal fod yn fwy na 12 mis o hyd, ni ddylai'r amserlen ar gyfer adolygu ffiniau atfor fod yn fwy na 18 mis o hyd ac ni ddylai

adolygiadau ffiniau cymunedol a threfniadau etholiadol ar gyfer cymunedau fod yn fwy na 24 mis

- Cyflwyno darpariaeth newydd i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud yr ymdrech orau bosibl i ddod i benderfyniad o fewn tri mis ar ôl cael yr adroddiad terfynol gan y Comisiwn. Yn achos adolygiadau cymunedol, mae'n ofynnol cael penderfyniad gan y corff sy'n gwneud y Gorchymyn o fewn tri mis i dderbyn yr argymhellion terfynol
- Ehangu nifer y materion i'w hystyried wrth ddatblygu argymhellion, i gynnwys eitemau fel maint daearyddol, siâp a hygyrchedd ward etholiadol a chynnal cysylltiadau lleol, gan gynnwys rhai sy'n gysylltiedig â defnyddio'r Gymraeg. Mae'r meini prawf ehangach hyn yn berthnasol i adolygiadau cymunedol yn ogystal ag adolygiadau etholiadol
- Ychwanegu pwerau i Weinidogion Cymru gyfarwyddo'r Comisiwn neu brif gyngor i ohirio adolygiad
- Cryfhau'r trefniadau ar gyfer ymgynghori drwy ehangu'r rhestr o ymgynghoreion gorfodol i gynnwys cyrff pellach gan gynnwys Comisiynydd y Gymraeg, awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol ac awdurdodau lechyd Porthladdoedd
- Egluro'r gofyniad i brif gynghorau gynnal adolygiad llawn o drefniadau etholiadol cymunedol yn eu hardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod adolygu
- Ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn a phrif gynghorau bennu enwau wardiau etholiadol Cymraeg a Saesneg yn y fersiynau Cymraeg a Saesneg o'u hadroddiadau.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru

9.201. Mae'r prif ofynion ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol yn aros fel y maen nhw ar hyn o bryd. Nid oes disgwyl i'r gwelliannau yn y Ddeddf ychwanegu costau sylweddol drwy gydol y prosesau. Fodd bynnag, bydd costau cyfle yn gysylltiedig â chynhyrchu canllawiau i gefnogi'r Comisiwn a'r prif gynghorau. Mae'r costau sy'n gysylltiedig â chynhyrchu'r canllawiau wedi'u nodi yn y tabl isod. Disgwylir y bydd hyn yn digwydd yn 2024-25.

Tabl 9.12 – Costau cynhyrchu canllawiau ar adolygiadau etholiadol a chymunedol

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Gradd 7	86,731	334	10	3,340
EO	40,504	156	10	1,560
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	5	1,670
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	5	1,275
			Cyfanswm	7,800

Costau i'r Comisiwn

9.202. Mae'r prif ofynion ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol yn aros yr un fath. Nid oes disgwyl i'r gwelliannau yn y Ddeddf ychwanegu costau sylweddol drwy gydol y broses. Fel nawr, gellir adennill costau sy'n gysylltiedig ag adolygiadau cymunedol oddi wrth y prif gyngor priodol. Fodd bynnag, rydym yn rhagweld costau ychwanegol am hysbysebu er mwyn hwyluso cryfhau'r broses ymgynghori i gefnogi'r darpariaethau hyn. Rydym yn disgwyl i hyn fod rhwng £3,500 a £5,500 yn y blynyddoedd pan fydd adolygiadau'n cael eu cynnal (2024-25, 2025-26, 2027-28 a 2030-31).

Costau i lywodraeth leol

9.203. Nodwyd y disgwyliad ar gyfer pob prif gyngor mewn perthynas ag adolygiadau etholiadol a chymunedol yn Neddf 2013. Nid ydym yn rhagweld unrhyw gostau ychwanegol sylweddol i lywodraeth leol o ganlyniad i'r Ddeddf. Fodd bynnag, rydym yn rhagweld y bydd y gofyniad i gynhyrchu adroddiad blynyddol i'r Cyngor bob blwyddyn a'r gofynion ymgynghori ehangach sy'n gysylltiedig â'r darpariaethau, yn arwain at gostau bach rheolaidd ychwanegol. Rydym yn rhagweld y byddai hyn yn golygu un diwrnod y flwyddyn i Reolwr Gwasanaethau Etholiadol a dau ddiwrnod y flwyddyn i weinyddwr etholiadol ar gyfer pob cyngor. Mae hyn yn cyfateb i gost cyfle blynyddol o £14,200 ledled Cymru, gan ddechrau yn 2024-25 (amcangyfrifir ar y dybiaeth bod y costau cyflog yn cyfateb i G7 Llywodraeth Cymru ac EO yn y drefn honno). Rydym hefyd yn rhagweld costau pontio bach ar gyfer gweithgareddau fel hyfforddiant staff o tua £2,000 fesul awdurdod lleol yn 2024-25, sy'n gyfanswm o £44,000.

Tabl 9.13 – Costau staff llywodraeth leol ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Costau dyddiol (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (£) (wedi'i dalgrynnu)
Rheolwr Gwasanaethau Etholiadol	86,731	334	22	7,348
Gweinyddwr Etholiadol	40,504	156	44	6,864
			Cyfanswm	14,200

Manteision

Manteision i lywodraeth leol

- 9.204. Bydd y mesurau a gyflwynir drwy'r Ddeddf yn caniatáu mwy o gynllunio rhwng y Comisiwn a llywodraeth leol. Bydd hyn yn sicrhau bod yr holl bartïon yn gwybod yn sicr pa bryd y bydd pob adolygiad yn dechrau ac yn gorffen, ac felly byddant yn helpu i ddyrannu a rheoli adnoddau i gefnogi'r adolygiadau.
- 9.205. Bydd cynnwys darpariaeth sy'n gwahardd Gweinidogion Cymru rhag gwneud Gorchmynion yn ystod y chwe mis cyn etholiad cyffredin yn rhoi sicrwydd i brif gynghorau y gallant fwrw ymlaen â'r paratodau ar gyfer eu hetholiadau gan wybod na fydd unrhyw newid.
- 9.206. Bydd cyflwyno meini prawf ychwanegol i'w hystyried wrth gynnal adolygiadau yn galluogi argymhellion i adlewyrchu amgylchiadau lleol yn well, ac yn gwella'r trefniadau ar gyfer llywodraeth leol effeithiol a hwylus.

Manteision i eraill

- 9.207. Bydd y mesurau yn y Ddeddf yn sicrhau yr ymgynghorir ar bob argymhelliad, gyda mwy o bwyslais ar sicrhau bod pleidleiswyr yn ymwybodol o argymhellion ynghylch yr ardaloedd lle maent yn byw, ac yn cael cyfle i fynegi barn arnynt.
- 9.208. Bydd y Ddeddf yn cryfhau democratiaeth ac atebolrwydd lleol, a'i fwriad yw ennyn mwy o ymddiriedaeth rhwng llywodraeth leol a dinasyddion lleol.

Yr opsiwn a ffefrir

- 9.209. Byddai Opsiwn 1 yn cynnal y sefyllfa bresennol. Byddai'r cyfleoedd i gryfhau'r trefniadau'n cael eu colli a byddai'r rheini a oedd yn mynegi

pryderon am y trefniadau presennol yn teimlo nad oedd eu lleisiau'n cael eu clywed nac yn cael eu gweithredu arnynt.

9.210. Mae Opsiwn 2 yn cryfhau'r trefniadau presennol, yn darparu mwy o gyfleoedd ar gyfer cynllunio rhaglenni adolygu ac, o ganlyniad, dyraniad adnoddau. Mae hefyd yn canolbwyntio mwy ar sicrhau bod pleidleiswyr yn cael cyfle i gymryd rhan lawn yn y broses adolygu, ac yn hyderus yr ymgynghorir â hwy ar bob argymhelliad. Mae'n galluogi trefniadau sy'n adlewyrchu llywodraeth leol effeithiol a hwylus yn well.

9.211. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Adolygu ffiniau atfor

Cefndir

9.212. Mae adran 28 o Ddeddf 2013 yn gwneud darpariaeth i'r Comisiwn adolygu ffiniau atfor ardaloedd llywodraeth leol (a siroedd a gedwir), tra bo adran 46 yn nodi i ba raddau y mae rhannau o lannau'r môr ac ymestyniadau o'r lannau'r môr (boed yn naturiol neu'n artiffisial) yn ffurfio rhan o'r gymuned a'r sir sy'n ffinio glan y môr.

9.213. Cafodd y darpariaethau eu dwyn ymlaen o Ddeddf 1972 a chawsant eu llunio cyn y posibilrwydd o ddatblygiadau fel môr-lynnnoedd llanw. Mae'n debygol y gallai Cymru weld mwy o gynigion ar gyfer datblygiadau o'r fath, ac mae'n bwysig bod y ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â ffiniau atfor yn cael ei hystyried o ran ei haddasrwydd i'r diben i ddarparu ar gyfer datblygiadau o'r fath, a allai gwmpasu ffiniau atfor sawl ardal llywodraeth leol neu fynnu bod ffin atfor ardal neu ardaloedd yn cael ei hymestyn a'i chwtdogi wedyn i ddarparu ar gyfer adeiladu.

9.214. Roedd y Papur Gwyn yn cynnig newid darpariaeth Deddf 2013 i alluogi'r Comisiwn i adolygu ffiniau tanfor mwy nag un ardal awdurdod lleol pan fydd yn cynnal adolygiad o dan adran 28.

Opsiynau

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Opsiwn 2 – Diwygio'r ddeddfwriaeth i'w gwneud yn glir y gall Adolygiad o'r Ffin Atfor gynnwys ystyried ffiniau tanfor ardaloedd awdurdodau lleol niferus.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.215. Nid yw Opsiwn 1 yn cynnig unrhyw newid i'r sefyllfa bresennol. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn golygu unrhyw newid i'r trefniadau presennol a byddai dryswch ac amwysedd o hyd ynghylch nifer yr ardaloedd awdurdod lleol y gellid eu hystyried fel rhan o un adolygiad.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol a'r Comisiwn

9.216. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol na'r Comisiwn.

Manteision

Manteision i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol a'r Comisiwn

9.217. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw fanteision ychwanegol. Byddai'r ystyriaeth o adolygiadau ffiniau atfor yn parhau fel y mae ar hyn o bryd.

Opsiwn 2 – Diwygio'r ddeddfwriaeth i'w gwneud yn glir y gall Adolygiad o Ffin Atfor gynnwys ystyried ffiniau tanfor ardaloedd awdurdodau lleol niferus.

9.218. Mae'r opsiwn hwn yn mewnosod is-adran (3) newydd yn adran 28 Deddf 2013 sy'n egluro y gall y Comisiwn adolygu ffiniau atfor mwy nag un ardal awdurdod lleol pan fydd yn cynnal adolygiad o dan adran 28.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol a'r Comisiwn

9.219. Nid yw Opsiwn 2 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol na'r Comisiwn. Mae'r Comisiwn wedi cadarnhau bod hyn yn adlewyrchu'r hyn sydd eisoes yn digwydd ac na fyddai unrhyw gostau ychwanegol yn cael eu hysgwyddo. Mewn gwirionedd, mae'r newid hwn er mwyn sicrhau bod cyd-ddealltwriaeth ynghylch cwmpas y ddarpariaeth.

Manteision

Manteision i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol a'r Comisiwn

9.220. Mae'r opsiwn hwn yn rhoi eglurder ynghylch cwmpas adolygiadau ffiniau atfor ac yn galluogi'r rhai sy'n adolygu i ystyried nifer o ffiniau atfor lle bo hynny'n briodol

Yr opsiwn a ffefrir

9.221. Nid yw Opsiwn 1 yn cynnig unrhyw newid i'r sefyllfa bresennol

9.222. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir oherwydd ei fod yn egluro cwmpas Adolygiadau Ffiniau Atfor ac yn rhoi hyblygrwydd i gynnwys ffiniau atfor mwy nag un awdurdod lleol lle bo hynny'n briodol.

Pennod 2 – Taliadau Aelodau Etholedig

Cefndir

- 9.223. Y Panel yw'r corff annibynnol sydd â'r prif swyddogaeth o wneud penderfyniadau ynghylch cyflogau a thaliadau prif gynghorau, cynghorau cymuned, awdurdodau tân ac achub ac awdurdodau Parciau Cenedlaethol i'w haelodau etholedig. Mae ei bwerau presennol hefyd yn cynnwys gwneud argymhellion ynghylch unrhyw newidiadau arfaethedig i gyflogau prif weithredwyr y prif gynghorau.
- 9.224. Yn 2021, cynhaliwyd adolygiad annibynnol Deng Mlynedd o'r Panel i weld a oedd y sefydliad yn dal yn addas i'r diben, ac yn cynnig gwerth da i'r pwrs cyhoeddus. Un o'r argymhellion oedd ailystyried y trefniadau presennol am gymorth ysgrifenyddol i'r Panel ac ystyried a allai corff Cymreig annibynnol sydd ag agenda debyg ddarparu cymorth ysgrifenyddol yn hytrach na Llywodraeth Cymru.
- 9.225. Ar ôl ystyried Cyrff Cymreig annibynnol, tynnwyd sylw at y materion cyffredin a'r dibyniaethau rhwng gwaith y Panel a'r Comisiwn, a rhoddwyd ystyriaeth hefyd i'r potensial o ddod â swyddogaethau'r ddau gorff at ei gilydd mewn un corff.
- 9.226. Cytunodd Gweinidogion Cymru â'r argymhelliad y dylai'r gefnogaeth ysgrifenyddol i'r Panel gael ei darparu gan gorff heblaw Llywodraeth Cymru, a fyddai'n atgyfnerthu annibyniaeth gweithrediad y Panel.
- 9.227. Ystyrir mai'r Comisiwn yw'r cyfatebiad gorau, gan ei fod yn annibynnol, yn gorff corfforedig, ac mae ganddo swyddogaeth ysgrifenyddiaeth fewnol effeithiol dan arweiniad prif weithredwr. Mae'r Comisiwn yn defnyddio'r un sylfaen dystiolaeth a rhanddeiliaid i wneud ei waith ac mae ei bwrpas hefyd wedi'i wreiddio yn y gwaith o hyrwyddo democratiaeth leol effeithiol.
- 9.228. Mewn gwirionedd, mae eisoes berthynas symbiotig rhwng gwaith y ddau sefydliad. Mae'r naill agenda a'r llall yn dibynnu ar gael gwir ddealltwriaeth a gwerthfawrogiad o anghenion y boblogaeth, y ffordd y mae aelodau etholedig a chynghorau'n gweithredu ac effaith y materion hyn ar lwyth gwaith aelodau etholedig.
- 9.229. Ar y sail hon, fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Papur Gwyn, cynigiodd Gweinidogion Cymru y dylid rhoi swyddogaethau'r Panel i'r Comisiwn ac, o ganlyniad, diddymu'r Panel. Roedd cefnogaeth gyffredinol i'r cynnig hwn.
- 9.230. Y Ddeddf hon yw'r cyfrwng i alluogi'r newid hwn. Mae'r Ddeddf yn golygu mai'r un set o Gomisiynwyr fyddai'n pennu niferoedd

cyngorwyr ledled Cymru, eu trefniadau etholiadol, a'r taliadau cydnabyddiaeth iddynt.

9.231. Wrth wneud y newidiadau hyn, mae Gweinidogion Cymru yn cynnig peidio â rhoi i'r Comisiwn swyddogaethau'r Panel yn adran 143A o Fesur 2011 sy'n ymwneud â chyflogau prif weithredwyr y prif gynghorau. Bydd y swyddogaeth hon yn dod i ben. Mae tâl yr holl swyddogion yn rhan annatod o'r berthynas rhwng cyflogwyr / cyflogeion a dylai cynghorau ei hun fod yn atebol i'w hetholwyr am y penderfyniadau y maent yn eu gwneud yn hyn o beth.

9.232. Mae'r Ddeddf yn cyflwyno swyddogaeth newydd a fyddai'n galluogi'r Comisiwn i bennu cynllun o daliadau ailsefydlu ar gyfer cynghorwyr sy'n sefyll i gael eu hailethol ac nad ydynt yn cael eu hail-ethol i'w sedd. Byddai Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, yn penderfynu ar y cynghorwyr perthnasol sy'n gymwys ar gyfer y cynllun.

Opsiynau

9.233. Mae dau opsiwn wedi cael eu hystyried:

Opsiwn 1: Busnes fel arfer.

Opsiwn 2: Rhoi swyddogaethau'r Panel i'r Comisiwn a diddymu'r Panel.

9.234. Ni fyddai Opsiwn 1 yn golygu unrhyw newid. Er y gallai'r Panel fwrw ymlaen â nifer o'r gwelliannau anneddfwriaethol a gynigiwyd gan yr adolygiad deng mlynedd, ni fyddai argymhelliad allweddol, sef y byddai'r ysgrifenyddiaeth yn cael ei darparu gan gorff y tu allan i Lywodraeth Cymru, yn cael sylw.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru, y Panel a llywodraeth leol

9.235. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol.

Manteision

Manteision i Lywodraeth Cymru, y Panel a llywodraeth leol

9.236. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw fanteision ychwanegol.

Opsiwn 2: Rhoi swyddogaethau'r Panel i'r Comisiwn a diddymu'r Panel.

9.237. Byddai Opsiwn 2 yn golygu diddymu Rhan 8 o Fesur 2011. Byddai swyddogaethau'r Panel (a'i swyddogaethau mewn perthynas ag uno gwirfoddol ac ailstrwythuro arall a nodir yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021) yn cael eu hymgorffori yn swyddogaethau a

threfniadau gweithredu'r Comisiwn fel y nodir ar hyn o bryd yn Neddf 2013.

9.238. O ran aelodaeth, mae Atodlen 2 y Mesur 2011 ar hyn o bryd yn darparu nad yw'r Panel yn cynnwys llai na 3, a dim mwy na 7, o aelodau a benodir gan Weinidogion Cymru. Ar hyn o bryd, mae 5 aelod ar y Panel, gan gynnwys y Cadeirydd. Mae gan y Comisiwn 5 aelod ar hyn o bryd. Yn unol â'r canllawiau presennol, mae aelodau'r Comisiwn a'r Panel yn cael eu talu ar wahanol lefelau. Ni yw'n fwriad i'r Comisiwn weithredu ar sail nifer cyfun yr aelodau h.y. 12. O ystyried y gorgyffwrdd rhwng y swyddogaethau a'r gallu i gyflawni beichiau gwaith rhaglenni'n effeithiol, cynigir bod y Comisiwn yn gweithredu ar sail wyth aelod (disgwylir i hyn godi i naw ar sail y swyddogaethau a fydd yn cael eu trosglwyddo i'r Comisiwn o ganlyniad i Ddiwygio'r Senedd. Bydd y costau sy'n gysylltiedig â hyn yn cael eu cynnwys yn y dogfennau ategol yn Neddf 2024.

Costau i Lywodraeth Cymru

9.239. Nid oes disgwyl i Opsiwn 2 gyflwyno costau sylweddol i Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, disgwylir y bydd rhai costau'n gysylltiedig â chynhyrchu canllawiau i gefnogi'r Comisiwn a llywodraeth leol. Mae'r costau sy'n gysylltiedig â chynhyrchu canllawiau wedi'u nodi yn y tabl isod. Disgwylir y bydd y costau'n digwydd yn ystod 2024-25.

Tabl 9.14 – Costau cynhyrchu canllawiau i'r Comisiwn

Costau staff (costau cyfle)	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
EO	40,504	156	10	1,560
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	5	1,670
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	5	1,275
			Cyfanswm	6,200

9.240. Byddai rhywfaint o gyllid hefyd yn cael ei drosglwyddo gan Lywodraeth Cymru, na fyddai'n arwain at unrhyw gostau ychwanegol. Nodir y rhain isod dan Costau i'r Comisiwn.

Costau i'r Comisiwn

9.241. Bydd Opsiwn 2 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn ailedrych ar ei strwythur staffio i sefydlu'r strwythur gorau posibl i gyflawni'r swyddogaethau hyn. , a fyddai'n cael ei ddiwallu gan Lywodraeth Cymru. Mae hyn yn cynnwys y canlynol:

- 9.242. Disgwylir y bydd cyllideb rhedeg flynyddol gyfredol y Panel, sef £60,000, yn cael ei throsglwyddo i'r Comisiwn. Cafodd y gyllideb hon ei chynyddu o £50,000 i £60,000 yn 2023/2024 er mwyn galluogi gwaith ymchwil ac ymgysylltu a pharatoi ar gyfer trosglwyddo swyddogaethau. Yn amodol ar broses y gyllideb, rhagwelir y byddai'r £10,000 ychwanegol hwn yn parhau i gael ei ddarparu yn 2024/2025, gyda'r £60,000 llawn yn cael ei gydgrynhoi i ddyraniad y Comisiwn o 2025/2026 ymlaen. Byddai hyn hefyd yn cynnwys costau eraill sy'n cael eu hysgwyddo gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd, fel cynnal gwefan y Panel, cyfieithu a chostau cysylltiedig eraill.
- 9.243. Bydd Llywodraeth Cymru yn trosglwyddo £80,000 arall i'r Comisiwn, sef cost y cymorth ysgrifenyddol presennol a ddarperir gan staff Llywodraeth Cymru. Byddai'r gost ychwanegol hon yn cael ei thalu gan Lywodraeth Cymru, ond byddai'n cael ei gwrthbwysu gan arbedion cost cyfle cyfatebol ar gyfer yr amser staff sy'n cael ei dreulio ar y swyddogaeth ysgrifenyddol ar hyn o bryd. Felly, byddai'r elfen hon yn niwtral o ran cost.
- 9.244. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda'r Comisiwn i sicrhau adnoddau a chapasiti digonol i gyflawni'r swyddogaethau hyn. Mae'r amcangyfrifon hyn yn seiliedig ar yr wybodaeth orau sydd ar gael.

Costau i lywodraeth leol

- 9.245. Nid oes disgwyl i Opsiwn 2 gyflwyno unrhyw gost ychwanegol sylweddol a rheolaidd i lywodraeth leol.

Manteision

Manteision i'r Comisiwn a llywodraeth leol

- 9.246. Opsiwn 2 – Er mwyn penderfynu ar y trefniadau a'r lefelau tâl priodol ar gyfer aelodau etholedig, rhaid i'r Panel gasglu tystiolaeth i ddeall llwyth gwaith aelodau etholedig a sut mae natur y llwyth gwaith yn newid yn dibynnu ar amryw o ffactorau. Mae hyn yn cynnwys demograffeg yr etholwyr yn ardal y cyngor, amgylchiadau economaidd-gymdeithasol y wardiau, ac i ba raddau y mae'r boblogaeth yn un dros dro. Bydd y Ddeddf yn sicrhau bod trefniadau mwy effeithiol ar waith ar draws amrywiaeth o faterion gan gynnwys amseru a hyd adolygiadau, gan alluogi mwy o gynllunio ar y cyd ar gyfer rhaglenni adolygu. Bydd yn galluogi ymchwil a gomisiynir i ystyried agweddau ehangach ffiniau a nifer yr aelodau etholedig ac ystyried sut mae materion gwahanol fel gwledigrwydd ac amddifadedd, er enghraifft, yn effeithio ar y trefniadau ar gyfer ardal.
- 9.247. Y Comisiwn sy'n pennu'r gymhareb o aelodau etholedig i etholwyr. Mae'n gwneud hyn drwy geisio sicrhau bod y gymhareb o aelodau etholedig i etholwyr yr un fath ar gyfer pob ardal o fewn ardal sir/

bwrdeistref sirol. Gellir dadlau ei bod yn debygol nad yw'r ymarferiad rhifiadol hwn, yn ei hanfod, yn ddigon i adlewyrchu'r gwahaniaethau mewn cymunedau ac, yn hytrach nag ystyried y gwahaniaethau yn llwyth gwaith aelodau etholedig, mae'n cyffredinol i'r materion i gydbwysedd rhifol, ni waeth beth yw'r amgylchiadau mewn unrhyw gymuned neu ym mhob cymuned. Fodd bynnag, mae profiad diweddar o'r 22 adolygiad etholiadol yn dweud wrthym fod hyn ymhell o fod yn wir, a'r adborth a gafwyd o'r prosesau hynny oedd y dylai'r Comisiwn gynnwys yn ei fethodoleg yr un ffactorau â'r rhai a grybwyllwyd uchod mewn perthynas â gwaith y Panel.

9.248. Mae'r Ddeddf yn rhoi mwy o gydnabyddiaeth i'r ffactorau sy'n effeithio ar ardaloedd unigol ac mae'n galluogi'r Comisiwn a llywodraeth leol i gydweithio i nodi materion y mae angen eu hystyried.

Yr opsiwn a ffefrir

9.249. Byddai Opsiwn 1 yn parhau â'r drefn bresennol. Byddai'r ddau sefydliad yn parhau i weithredu ar wahân ac yn colli'r cyfleoedd i gael dull cyfannol a fyddai'n sail i bolisiâu mwy crwn.

9.250. Opsiwn 2 – byddai'n adeiladu ar y synergeddau sy'n sail i'r set lawn o swyddogaethau, yn manteisio ar archwilio dibyniaethau rhwng cynghorwyr, capasiti llwyth gwaith a threfniadau etholiadol. Bydd hyn yn arwain at bolisi mwy crwn. Dyma'r opsiwn a ffefrir.

Pennod 3 – Anghymhwysu a Dylanwad Amhriodol

Anghymhwysu

9.251. Yn y Papur Gwyn, nodwyd cynigion gennym i anghymhwysu cynghorwyr tref a chymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu fel Aelodau o'r Senedd, gan sicrhau bod y trefniadau'n cyd-fynd â chyfundrefn anghymhwysu aelodau prif gynghorau Cymru. Gofynnwyd hefyd a ddylid cadw'r cyfnodau gras presennol ar gyfer Aelodau'r Senedd sydd hefyd yn gwasanaethu fel cynghorwyr prif gyngor. Y diben yw cefnogi tegwch, cydraddoldeb ac atebolrwydd y Senedd a llywodraeth leol.

9.252. Roedd yr ymatebion i'r Papur Gwyn yn gefnogol iawn i'r cynnig cyntaf. O ran yr ail gwestiwn, roedd y mwyafrif yn cefnogi cadw'r cyfnod gras, ond i rai ymatebwyr, roedd hynny ar yr amod bod cylchoedd etholiadau lleol ac etholiadau'r Senedd yn aros yr un fath. Hefyd, soniodd nifer o ymatebwyr am bwysigrwydd cysondeb rheolau ar draws gwahanol haenau o lywodraeth.

9.253. Gan ystyried yr ymatebion, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu bwrw ymlaen â'r mesurau canlynol yn y Ddeddf:

- a) atal aelodaeth ddeuol y Senedd a chynghorau cymuned (sy'n cynnwys cynghorau tref a chymuned) yng Nghymru drwy anghymhwysu cynghorwyr cymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu fel Aelodau o'r Senedd, gan sicrhau bod y trefniadau ar gyfer cynghorwyr cymuned yn cyd-fynd â'r drefn anghymhwysu ar gyfer cynghorwyr prif gyngor (aelodau cyngor sir neu fwrdeistref sirol) yng Nghymru;
- b) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer prif gynghorwyr a etholwyd i'r Senedd pan fo'r diwrnod disgwylidig ar gyfer etholiad cyffredin nesaf aelodau'r cyngor o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod dychwelyd;
- c) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer Aelodau'r Senedd sy'n cael eu hethol yn gynghorwyr prif gyngor pan fo diwrnod disgwylidig etholiad cyffredin nesaf Aelodau'r Senedd o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y diwrnod dychwelyd;
- a
- d) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer Aelod o'r Senedd a etholwyd yn Aelod o Dŷ'r Cyffredin pan fo diwrnod disgwylidig etholiad cyffredinol nesaf Aelodau'r Senedd o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y diwrnod dychwelyd.

9.254. Mae dau opsiwn yn cael eu hystyried ar gyfer yr RIA hwn:

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer: Byddai'r trefniadau presennol yn parhau.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i roi'r newidiadau a amlinellir uchod ar waith. Byddai darpariaethau yn y Ddeddf yn gwneud diwygiadau i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn gweithredu'r newidiadau a amlinellir uchod.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.255. Ni nodwyd unrhyw gostau na manteision ychwanegol.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i roi'r newidiadau ar waith

Costau

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

9.256. Byddai angen i'r CE ddiweddarau canllawiau yng ngoleuni'r trefniadau newydd, ond rydym yn rhagweld y byddai hyn o fewn gweithgarwch busnes fel arfer ac felly byddai'n niwtral o ran cost.

Costau i lywodraeth leol

9.257. Gallai'r newidiadau mewn trefniadau arwain at fwy o is-etholiadau llywodraeth leol y byddai cost ychwanegol ar eu cyfer. Nid yw'n bosibl amcangyfrif y costau hyn, oherwydd ansicrwydd ynghylch y

tebygolrwydd o wahanol sefyllfaoedd, ond maent yn debygol o fod yn fach iawn. Mae'n bosibl y bydd swyddi gwag mewn cynghorau cymuned, rhag ofn y bydd rhaid i'r aelod ymddiswyddo os bydd hefyd yn cael ei ethol i'r Senedd. Fodd bynnag, yn ymarferol, nid yw'n ddigwyddiad cyffredin i Aelodau'r Senedd wasanaethu hefyd fel cynghorwyr cymuned. Hefyd, mae'n debygol y byddai cynghorau cymuned yn cyfethol cynghorwyr cymuned newydd mewn sefyllfaoedd o'r fath yn hytrach na chynnal is-etholiad. Yn y senario lle mae prif gynghorydd yn ildio ei sedd cyngor, lle byddai, dan y trefniadau presennol, wedi cadw dwy rôl yn ystod y cyfnod gras, gallai hyn arwain at gostau uwch ar gyfer cynnal is-etholiad os bydd angen un. Byddai'r costau hyn yn gostau cyffredinol o weinyddu isetholiad, er enghraifft costau cardiau pleidleisio, gorsafoedd pleidleisio, y cyfrif, ac ati. Nid yw'n bosibl rhagweld pa mor aml y byddai'r senario hwn yn digwydd, felly nid ydym wedi amcangyfrif y costau ar gyfer hyn ac nid yw'r costau'n hysbys. Ond ni fyddem yn rhagweld y byddai hyn yn arwain at gostau ychwanegol sylweddol i lywodraeth leol. Byddai'r newidiadau hyn yn dod i rym at ddibenion etholiad ar gyfer y Senedd a gynhelir ar neu ar ôl 5 Ebrill 2026.

Manteision

- 9.258. Byddai'r newidiadau arfaethedig i'r drefn anghymhwysu bresennol ar gyfer cynghorwyr lleol yng Nghymru o fudd i ddemocratiaeth leol yng Nghymru drwy wneud y broses ethol yn fwy cyfartal. Byddai hyn yn sicrhau cydraddoldeb yn y trefniadau ar gyfer cynghorwyr cymuned a phrif gynghorwyr. Byddai hyn yn mynd i'r afael â phryderon a godwyd ynghylch yr ymrwymadau yng nghyswllt amser i ddal swyddi deuol a gwrthdaro posibl rhwng buddiannau. Y rheswm am hyn yw bod gan y Senedd rôl allweddol mewn materion sy'n effeithio ar gynghorau cymuned. Mae'n amlwg hefyd y byddai gan gynghorydd cymuned sydd hefyd yn aelod o'r Senedd lawer mwy o fynediad at benderfyniadau sy'n effeithio ar gynghorau cymuned na chynghorwyr cymuned nad ydynt yn aelodau o'r Senedd.
- 9.259. Byddai manteision tebyg yn deillio o ddileu'r cyfnodau gras pan fydd cynghorwyr prif gyngor hefyd yn gallu gwasanaethu fel Aelodau o'r Senedd ac Aelodau'r Senedd hefyd yn gallu gwasanaethu fel prif gynghorwyr neu aelodau o Dŷ'r Cyffredin, gan sicrhau bod y manteision posibl yn cael eu gwireddu ar unwaith, yn hytrach nag ar ôl y cyfnod gras.

Llywodraeth leol

- 9.260. Byddai mwy o degwch rhwng prif gynghorau a chynghorau cymuned, drwy ddileu'r fantais a gallai rhai ei chael drwy bod eu haelodau yn Aelodau o'r Senedd. Hefyd, gallai fod arbedion cost gan na fyddai rhaid bellach i gynghorau dalu i gynghorwyr am y "cyfnod gras", pe byddent yn dewis ildio'u sedd ar y cyngor. Fodd bynnag, nid yw'n bosibl mesur yn gywir beth allai'r arbedion hyn fod ac felly nid ydynt yn hysbys.

Yr opsiwn a ffefrir

9.261. O ystyried y manteision a nodir uchod, Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Dylanwad amhriodol

Cefndir

- 9.262. Dylanwad amhriodol yw'r drosedd etholiadol pan fydd unigolyn yn ceisio rhoi pwysau i orfodi etholwr i beidio â phleidleisio, neu i bleidleisio mewn ffordd na fyddent wedi gwneud pe na bai pwysau wedi'i roi.
- 9.263. Diffinnir y drosedd etholiadol o ddylanwad amhriodol mewn perthynas ag etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru yn adran 115 Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (Deddf 1983) ac, mewn perthynas ag etholiadau'r Senedd, yn Erthygl 81 o Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007. Mae'n un o'r troseddau etholiadol hanesyddol, ochr yn ochr â llwgrwobrwyo a tretio.
- 9.264. Argymhellodd nifer o adroddiadau (e.e. y CE, Pwyllgorau Seneddol) y dylid ailddrafftio a moderneiddio'r drosedd.
- 9.265. Yn dilyn hynny, cafodd gwaith ei wneud gan Lywodraeth y DU i gryfhau a moderneiddio iaith y drosedd, gyda darpariaethau diwygiedig yn cael eu hychwanegu at Ddeddf 2022. Dim ond i etholiadau a gadwyd yn ôl y mae'r diffiniad hwn yn berthnasol ar hyn o bryd.
- 9.266. Mae diffiniad newydd Deddf 2022 o'r drosedd mewn perthynas ag etholiadau a gadwyd yn ôl yn cael ei gryfhau'n arbennig o ran niwed i enw da a bwriad unigolyn. Nid oedd y diffiniad blaenorol, lle'r oedd mwy o ffocws ar niwed corfforol, yn eithrio niwed i enw da yn benodol ond, yn y diffiniad newydd, mae darpariaeth gyfartal yn cael ei rhoi iddo.
- 9.267. Mae'r diffiniad newydd ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl yn cael ei wella ymhellach drwy egluro pwysigrwydd 'bwriad' wrth gyflawni'r drosedd. Mae'r ymadrodd "at ddibenion" yn yr adran newydd sy'n amlinellu elfennau'r drosedd yn dangos bod bwriad y person sy'n cyflawni'r gweithgaredd yn allweddol. I fod yn euog o ddylanwad amhriodol, mae'n ddigon sefydlu bwriad i ddylanwadu'n ormodol ar berson, hyd yn oed os nad oedd y gweithgaredd yn llwyddiannus yn y cyswllt hwn.
- 9.268. Mae swyddogion wedi ystyried yr iaith gryfach sy'n disgrifio'r drosedd o ddylanwad amhriodol (sydd bellach wedi'i chynnwys yn adran 114A Deddf 1983 ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl) ac maent yn cynnig ehangu'r newidiadau a wnaed gan Ddeddf 2022 fel eu bod yn gymwys i etholiadau Cymru.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

- 9.269. Byddai'r diffiniad presennol o ddylanwad amhriodol yn cael ei gynnal ar gyfer etholiadau Cymru.
- 9.270. Ni ddisgwylir unrhyw gostau na manteision â gwerth ariannol. Yn unol â'r dull gweithredu a fabwysiadwyd gan RIAs Deddf 2022, nid oes amcangyfrif o gostau monitro a gorfodi presennol y drosedd dylanwad amhriodol wedi cael ei gynnwys gan nad oes data ar faint sy'n cael ei wario ar y drosedd benodol hon. Gan mai'r opsiwn hwn fyddai cynnal y sefyllfa bresennol, ni fyddai angen i'r CE ddiweddarau'r canllawiau presennol ar gyfer gweinyddwyr etholiadol a staff gorsafoddedd pleidleisio na diweddarau'r Cod Ymddygiad ar gyfer ymgyrchwyr.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i gryfhau a moderneiddio'r diffiniad o drosedd etholiadol Dylanwad Amhriodol gan ymestyn yr iaith a ddarperir gan adran 114A o Ddeddf 1983 fel ei bod yn gymwys i etholiadau Cymru.

Costau

Cynnydd mewn costau monitro a gorfodi

- 9.271. Bydd egluro'r gyfraith ar ddylanwad amhriodol yn ei gwneud yn gliriach pan fydd yr arfer llwgr wedi digwydd. Prif fuddiolwyr y ddeddfwriaeth ddiweddaraf fydd etholwyr a'r heddlu ac erlynwyr y mae'n ofynnol iddynt ystyried a yw dylanwad amhriodol wedi'i gyflawni pan wneir cyhuddiad. Bydd iaith eglur y drosedd wedi'i hailddrafftio yn ddatgymhelliad i'r rhai a fyddai'n ceisio rhoi pwysau gormodol ar etholwr, ond bydd hefyd yn sicrhau y bod y drosedd yn symlach i'w herlyn os bydd achosion yn cael eu dwyn ymlaen.
- 9.272. Roedd RIAs Deddf 2022 yn awgrymu y gallai unrhyw gynnydd mewn achosion o ddylanwad amhriodol droi'n gynnydd mewn costau i'r heddlu, system y llysoedd ac erlynwyr. Fodd bynnag, roedd yr RIAs hefyd yn cydnabod y byddai nifer yr etholiadau a gadwyd yn ôl lle byddai angen gorfodaeth o'r fath yn isel.
- 9.273. O ran etholiadau Cymru, ni ddisgwylir y bydd cynnydd yn nifer yr achosion neu nifer isel o achosion. Mae achosion ledled y DU eisoes yn isel a hyd yn oed yn llai felly yn etholiadau Cymru. Mae'r tabl isod yn nodi nifer yr achosion mewn etholiadau diweddar). Ers 2013, mae data twyll etholiadol y CE yn dangos, o blith pedwar achos posibl a allai fod wedi cael eu herlyn, ni chymerwyd unrhyw gamau yng nghyswllt tri ohonynt ac nid oes data ar gael ar y pedwerydd.

Tabl 9.15 – Achosion o droseddi Dylanwad Amhriodol mewn etholiadau diweddar

Blwyddyn	Nifer y cyhuddiadau o Ddylanwad Amhriodol	Math o Etholiad	Canlyniadau
2013	3	Etholiadau lleol yng Nghymru	Dim gweithredu pellach:2 Data ddim ar gael:1
2021	1	Etholiadau'r Senedd	Dim camau pellach

9.274. Pe bai'r ddeddfwriaeth gliriach yn arwain at erlyn mwy o achosion o ddylanwad amhriodol, gallai hynny hefyd arwain at fwy o ddeisebau etholiadol yn herio canlyniadau etholiadau yn ogystal ag erlyniadau llwyddiannus o achosion o ddylanwad amhriodol.

9.275. Yn unol â'r dull gweithredu a ddefnyddiwyd gan RIAs Deddf 2022, nid oes gwerth ariannol wedi cael ei roi i'r costau hyn gan nad oes data ar faint mae cyrff perthnasol yn ei wario ar fonitro a gorfodi, yng nghyswllt dylanwad amhriodol. Yn yr un modd, nid oes data i ddangos faint o erlyniadau ychwanegol fydd yna gan nad ydym yn gwybod faint o honiadau / deisebau etholiad fyddai wedi arwain at weithredu pellach, pe bai'r gyfraith wedi bod yn gliriach ar y pryd. Felly, nid yw'r gost yn hysbys ar hyn o bryd.

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

9.276. Bydd angen i'r CE ddiweddarau ei ganllawiau ar gyfer gweinyddwyr etholiadol a staff gorsafoedd pleidleisio, gan nodi beth sy'n cael ei ganiatáu a beth nad yw'n cael ei ganiatáu mewn gorsafoedd pleidleisio. Bydd angen diweddarau'r Cod Ymddygiad i ymgyrchwyr ar yr hyn y dylid ei ystyried wrth ymgyrchu y tu allan i orsafoedd pleidleisio hefyd. Bydd angen diweddarau ymgyrchoedd ymwybyddiaeth gyhoeddus y CE hefyd gyda gwybodaeth i etholwyr am ddylanwad amhriodol. Fodd bynnag, gan y bydd y CE eisoes yn gwneud y newidiadau hyn mewn perthynas â'r disgrifiad newydd o ddylanwad amhriodol sydd wedi'i gynnwys yn Neddf 2022, ni ddylai fod unrhyw gostau ychwanegol yn codi gan y bydd iaith y drosedd unwaith eto yn union yr un fath ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymru.

Manteision

9.277. Gallai cryfhau deddfwriaeth sy'n ymwneud â dylanwad amhriodol leihau nifer yr achosion o fygwth etholwyr. Bydd iaith well y drosedd yn galluogi'r heddlu ac erlynwyr i fod yn fwy hyderus wrth gymhwyso'r ddeddfwriaeth eglur mewn sefyllfaoedd gweithredol.

9.278. Bob tro y bydd polisïau'n cael eu cysoni, rydym am gael fframwaith rheoleiddio clir a chyson ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymreig yng Nghymru cyn belled ag y bo modd. Credwn y byddai hyn o fudd i bleidleiswyr, ymgeiswyr ac ymgyrchwyr. Ni fyddai gweithredu dwy system wahanol yn yr achos hwn yn ddymunol. Felly, pan fo'n briodol, rydym yn cynnig cyflwyno darpariaethau cyfatebol mewn perthynas ag etholiadau Cymreig.

9.279. Gallai llai o achosion o ddylanwad amhriodol a bygwth etholwyr gynyddu'r nifer sy'n pleidleisio, gan fod pobl yn debygol o deimlo'n fwy cyfforddus i bleidleisio'n rhydd a chymryd rhan mewn etholiadau. Bydd sicrhau bod y drosedd dylanwad amhriodol yn adlewyrchu'n briodol yr amrywiaeth o weithgareddau y gellir eu defnyddio i atal etholwyr rhag pleidleisio neu achosi iddynt newid eu pleidlais yn rhoi eglurder a hygredded i bleidleiswyr mewn perthynas ag etholiadau Cymru.

Yr opsiwn a ffefrir

9.280. Nid oes unrhyw fanteision wedi'u nodi i opsiwn 1. Yr opsiwn a ffefrir yw opsiwn 2 i gyflwyno deddfwriaeth i gryfhau a moderneiddio'r diffiniad o'r drosedd etholiadol Dylanwad Amhriodol

Cyfngiadau gwleidyddol ar swyddogion a staff

Cefndir

9.281 Rhaid i bob awdurdod lleol wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a phenodi un o'i swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny. Mae'r rôl hon yn swydd gyflogedig ac, o ran cynghorau cymuned, yn cael ei gwneud gan glerc gan amlaf.

9.282 Disgwylir i swyddogion cyflogedig fod yn anwleidyddol ac, yn gyffredinol, mae clercod cynghorau cymuned yn gyfrifol am gyflawni cyfrifoldebau llywodraethiant a gweinyddol y cyngor yn ogystal â'i weithdrefnau llywodraethiant ei hun.

9.283 Mae adran 116A o Ddeddf 1972 yn atal aelod o awdurdod lleol yng Nghymru rhag cael ei benodi neu ei ethol gan yr awdurdod lleol hwnnw i unrhyw swydd gyflogedig – ac eithrio swydd cadeirydd, is-gadeirydd, neu, yn achos awdurdod lleol sydd â threfniadau gweithrediaeth sy'n cynnwys arweinydd a gweithrediaeth cabinet, swydd arweinydd gweithredol, aelod o'r weithrediaeth neu'r gynorthwyydd i'r weithrediaeth.

9.284 Er bod adran 116A o Ddeddf 1972 yn atal awdurdod lleol rhag penodi aelod o'r awdurdod lleol *hwnnw* i swydd gyflogedig yn yr awdurdod lleol hwnnw, nid yw'n atal aelod o awdurdod lleol rhag cael ei benodi neu ei

ethol i swydd â thâl mewn awdurdod lleol *arall*. Nid yw'n atal aelod o gyngor (o gyngor cymuned, cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol) rhag gweithredu fel clerc mewn cyngor gwahanol. Ystyrid bod hyn yn tansellio rôl annibynnol clerc.

- 9.285 Mae adran 1 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 (Deddf 1989) yn anghymhwys person rhag dod yn aelod o awdurdod lleol neu aros yn aelod o awdurdod lleol, pan fo gan y person hwnnw swydd â chyfyngiadau gwleidyddol. Cyn y Ddeddf hon, nid oedd swydd clerc cyngor cymuned yn cael ei hystyried yn swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol.
- 9.286 Er y gallai fod manteision i aelod o gyngor cymuned neu gyngor sir/bwrdeistref sirol hefyd fod yn glerc i gyngor cymuned gwahanol – byddant yn deall prosesau llywodraethiant a chyllid a fyddai'n eu galluogi i gyflawni eu cyfrifoldebau'n iawn – gallai greu'r canfyddiad o ddiffyg annibyniaeth a niwtraliaeth neu risg o hynny. Gall fod yn anodd i unigolyn wahaniaethu'n effeithiol rhwng gweithredu mewn rôl bleidiol wleidyddol fel aelod etholedig, ac yn anwleidyddol fel clerc.
- 9.287 Felly, mae'r Ddeddf hon yn diwygio Deddf 1989 i atal person rhag dal swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol o dan gyngor cymuned, cydbwyllgor corfforedig neu awdurdod lleol ym Mhrydain Fawr rhag dod yn aelod o gyngor cymuned neu barhau'n aelod o gyngor cymuned.
- 9.289 Mae'r Ddeddf hefyd yn ymestyn yr anghymhwysiad i swydd Maer etholedig. Ar adeg y Cydsyniad Brenhinol i'r Ddeddf, nid oes meiri etholedig gweithredol yng Nghymru.
- 9.290 Bwriedir i'r darpariaethau hyn ddod i rym ar 6 Mai 202, sef dyddiad yr etholiadau llywodraeth leol arferol nesaf.

Costau a manteision

Costau i lywodraeth leol

- 9.291 Bwriedir i'r darpariaethau hyn ddod i rym adeg yr etholiadau llywodraeth leol arferol nesaf. Byddai hyn yn caniatáu cyfnod pontio rhesymol i glercod presennol ac aelodau etholedig benderfynu a ydynt am roi blaenoriaeth i'w rôl etholedig neu i'w rôl fel swyddog, ac yn osgoi'r risg uniongyrchol o is-etholiadau neu'r angen i recriwtio clercod cynghorau cymuned. O ystyried y gallai hyn fod yn ffynhonnell incwm o bwys i'r bobl yr effeithir arnynt, mae hwn yn gyfnod digonol i unigolion benderfynu ar eu dewisiadau ac i gynghorau recriwtio clercod newydd.

- 9.292 Mae'n bosibl y bydd angen gwneud ychydig o recriwtio i benodi nifer bach o glercod newydd neu i annog darpar gynghorwyr ychwanegol yn yr etholiadau llywodraeth leol arferol nesaf. Fodd bynnag, bydd y cyfnod cyn i'r darpariaethau ddod i rym yn caniatáu i gynghorau cymuned gynllunio ar gyfer y newidiadau hyn.
- 9.293 Nid yw'r costau hyn wedi'u moneteiddio gan nad oes data ar gael ychwaith ynghylch faint o aelodau etholedig sydd hefyd yn glercod cyngor cymuned (mae'r achosion yn anecdotaidd ond, ar ôl ymgynghori â rhanddeiliaid, tybir nad ydynt yn niferus) nac ynghylch y gost, fesul achos, o recriwtio clerc newydd. Bydd trosiant naturiol ymysg clercod ac nid oes modd nodi pa swyddi y bydd angen recriwtio iddynt o ganlyniad uniongyrchol i'r ddeddfwriaeth hon.

Manteision

- 9.294 Mae'r estyniad i'r swyddi o dan gyfyngiadau gwleidyddol o fudd i ddemocratiaeth leol yng Nghymru gan ei fod yn cael gwared ar y risg y bydd aelodau etholedig yn gweithredu mewn ffordd bleidiol wrth gyflawni swydd swyddog cyflogedig ar gyfer cyngor cymuned.
- 9.295 Mae'n bosibl y bydd egluro'r sefyllfa ynghylch gweithredu fel aelod a gweithredu fel swyddog â thâl yn gwella'r broses o gynghori a gwneud penderfyniadau drwy wrthrychedd gwell a gwahanu rolau'n glir rhwng cyngor a'i glerc.

Pennod 4 – Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Cefndir

- 9.296. Mae pwyllgor archwilio yn darparu dull pwysig o gadw cydbwysedd yng nghyswllt trefniadau llywodraethu sefydliad. Mae'n adolygu ei faterion ariannol, trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol.
- 9.297. O ganlyniad i'r swyddogaethau ychwanegol sy'n cael eu rhoi i'r Comisiwn, mae Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn briodol cryfhau rôl pwyllgor archwilio'r Comisiwn o ran ei gwmpas a lefel yr aelodaeth annibynnol ar y pwyllgor.
- 9.298. Mae'r Ddeddf yn diwygio adran 17 o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio a rhoi swyddogaethau adolygu ac asesu ychwanegol i'r pwyllgor mewn perthynas â threfniadau archwilio mewnol ac allanol y Comisiwn, ymdrin â chwynion ac adolygu adroddiadau a datganiadau ariannol.
- 9.299. Bydd y diwygiad hefyd yn galluogi'r Comisiwn i roi swyddogaethau addas pellach i'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio ac yn pennu uchafswm nifer aelodau'r pwyllgor, isafswm nifer aelodau lleig y pwyllgor ac yn ei gwneud yn ofynnol i gadeirydd y pwyllgor a'r dirprwy gadeirydd fod yn aelodau lleig o'r pwyllgor hwnnw.
- 9.300. Wrth fwrw ymlaen â'r uchod, mae'r Ddeddf yn diwygio'r ddyletswydd bresennol i sefydlu pwyllgor archwilio i sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio sy'n adlewyrchu'r newidiadau uchod.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer - Cynnal y sefyllfa bresennol, heb unrhyw newidiadau i drefniadau llywodraethu ac archwilio presennol y Comisiwn.

Costau a manteision

- 9.301. Nid ydym wedi nodi unrhyw gostau na manteision ychwanegol i'r opsiwn hwn.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i gryfhau trefniadau llywodraethu ac archwilio'r Comisiwn - Cyflwyno deddfwriaeth i wneud y newidiadau a nodir uchod.

Costau

Costau i'r Comisiwn

9.302. Rydym yn rhagweld costau blynyddol, gan ddechrau yn 2024-25, ar gyfer tâl Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd y pwyllgor archwilio (yn seiliedig ar 3 diwrnod darllen a 3 diwrnod cyfarfod yr un) o £3,000, fel a ganlyn:

- Cadeirydd £1,600
- Dirprwy Gadeirydd £1,400

9.303. Rhagwelir y bydd y pwyllgor llywodraethu ac archwilio yn parhau gyda'r trefniant ar gyfer cyfarfod 3 gwaith y flwyddyn.

Manteision

9.304. Byddai'r opsiwn hwn yn sicrhau bod trefniadau archwilio a llywodraethu'r Comisiwn yn cael eu cryfhau i ystyried ei swyddogaethau newydd, a roddir gan y Ddeddf hon a Deddf 2024. Mae hyn yn cynnwys cwrpas estynedig a mwy o annibyniaeth, gyda gofyniad i'r cadeirydd a'r dirprwy gadeirydd fod yn aelodau lleyg.

Yr opsiwn a ffeirir

9.305. O ystyried y manteision a nodir uchod, Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffeirir.

Pŵer i godi tâl

Cefndir

9.306. Er mwyn cefnogi cyflawni swyddogaethau newydd a diwygiedig y Comisiwn ymhellach, mae'r Ddeddf yn mewnosod adran newydd yn Neddf 2013 sy'n rhoi pŵer i'r Comisiwn godi tâl ar dderbynwyr am nwyddau neu wasanaethau, os ydynt yn cytuno i dderbyn y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny. Byddai hyn mewn perthynas â'i swyddogaethau gweinyddu etholiadol newydd (y gellir eu harfer gan yr EMB) neu ei swyddogaethau mewn perthynas â Rhan 3 o Ddeddf 2013 (trefniadau ar gyfer llywodraeth leol). Er enghraifft, gall y Comisiwn gaffael sesiynau hyfforddi dewisol i'r gymuned etholiadol, y gallai godi tâl ar fynychwyr am hynny i adennill cost darparu'r hyfforddiant.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer. Byddai'r opsiwn hwn yn cynnal y status quo.

Costau

9.307. Nid ydym wedi nodi unrhyw gostau ariannol ar gyfer yr opsiwn hwn, fodd bynnag, gallai fod effeithiau negyddol ar allu'r Comisiwn i ymgymryd â'i swyddogaethau newydd.

Manteision

9.308. Nid ydym wedi nodi unrhyw fanteision o'r opsiwn hwn.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i roi pŵer i'r Comisiwn godi tâl am nwyddau neu wasanaethau

Costau

9.309. Nid ydym wedi nodi unrhyw gostau sy'n gysylltiedig â'r opsiwn hwn.

Manteision

9.310. Byddai'r opsiwn hwn yn galluogi mwy o hyblygrwydd a chwmpas yn y ffordd y gallai'r Comisiwn gario ei swyddogaethau newydd ar gyfer gweinyddu etholiadol a ychwanegir gan y Ddeddf hon (y gellir ei arfer gan yr EMB). Byddai hyn hefyd yn berthnasol i'r ffordd y mae'n cyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas â threfniadau ar gyfer llywodraeth leol. Enghraifft fyddai'r Comisiwn yn caffael sesiynau hyfforddi dewisol ar gyfer y gymuned etholiadol, y gallai godi tâl ar fynychwyr am hynny i adennill cost darparu'r hyfforddiant.

Yr opsiwn a ffeirir

9.311. Am y rhesymau a nodir uchod, Opsiwn 2 - Cyflwyno deddfwriaeth i roi pŵer i'r Comisiwn godi tâl am nwyddau neu wasanaethau - yw'r opsiwn a ffeirir.

Costau cyffredinol gweithredu

Staff Llywodraeth Cymru – amcangyfrif o'r costau ar gyfer gweithredu

9.312. Bydd tîm y Ddeddf, sy'n cynnwys 4.2 aelod o staff cyfwerth ag amser llawn Llywodraeth Cymru ar wahanol raddfeydd (yn unol â'r tabl isod), yn parhau â'r gwaith gweithredu cyn etholiad y Senedd 2026 ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru, yn 2027. Oddeutu £239,400 y flwyddyn fydd cost 4.2 staff cyfwerth ag amser llawn. Felly, mae costau wedi cael eu cynnwys am ddwy flynedd ar ôl y Cydsyniad Brenhinol a ragwelir. Mae unrhyw gostau sy'n gysylltiedig â gweithredu'r Ddeddf a ddarperir gan wasanaethau cyfreithiol Llywodraeth Cymru yn cael eu hystyried yn gostau gweithredol, ac

felly nid ydynt wedi cael eu cynnwys. Bydd y costau a gyflwynir isod yn cael eu talu o'r adnoddau presennol ac felly'n cynrychioli costau cyfle yn hytrach na gwariant ariannol ychwanegol i Lywodraeth Cymru.

Tabl 9.16 – Costau staff LIC ar gyfer gweithredu'r Ddeddf

Gradd	Cyferth ag Amser Llawn	Cost Band Cyfartalog (gan gynnwys argostau)	Cyfanswm costau blynyddol (wedi'u talgrynnu i'r £100 agosaf)
Dirprwy Gyfarwyddwr	0.2	£120,174	£24,000
Gradd 7	0.8	£86,731	£69,400
SEO	0.6	£66,364	£39,800
HEO	0.6	£52,774	£31,700
EO	1	£40,504	£40,500
Cymorth Tîm	1	£33,927	£34,000
Cyfanswm			239,400

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

- 9.313. Yn dilyn yr amcangyfrif ariannol diwygiedig ar gyfer 2024-25, y cytunwyd arno gan Bwyllgor y Llywydd, mae costau wedi'u diweddarau ar gyfer y CE yn sgil y Ddeddf.
- 9.314. Mae'r costau wedi newid ers yr RIA cyntaf yn sgil sefydlu tîm deddfwriaethol yn hydref 2023, a ddigwyddodd ar ôl yr RIAs cyntaf ar gyfer Deddf 2024 a'r Ddeddf.
- 9.315. Sefydlwyd y tîm newydd o fewn y Comisiwn i ganolbwyntio ar ymateb i ddiwygio deddfwriaethol ac etholiadol ledled y DU. Mae hyn yn cynnwys y rhaglenni diwygio yng Nghymru ac yn yr Alban, diwygiadau posibl yn y dyfodol ar lefel y DU, a gweithrediad parhaus Deddf 2022.
- 9.316. Bydd y tîm yn ymdrin â chydlynu deddfwriaeth newydd i sicrhau ei bod yn ymarferol ar gyfer gweinyddwyr etholiadol, pleidleiswyr, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr.
- 9.317. Bydd hefyd yn llunio ac yn rheoli cynlluniau cyflawni i sicrhau y gall diwygiadau gael eu rhoi ar waith yn llwyddiannus a bydd yn helpu timau eraill y Comisiwn i weithio gyda llywodraethau a rhanddeiliaid eraill i nodi a monitro risgiau a materion o ran cyflawni.
- 9.318. Y costau isod yw'r rhai ar gyfer y tîm y gellir eu priodoli i'r Ddeddf. Bydd y costau ar gyfer Deddf 2024 a Bil Senedd Cymru (Rhestrau

Ymgeiswyr Etholiadol) yn cael eu cynnwys yn yr RIAs ar gyfer y darnau hynny o ddeddfwriaeth.

9.319. Yn ogystal â'r costau yn y tabl, ceir costau gwerth £2,000 sydd wedi'u hysgwyddo yn gynnar yn 2024-25, a ystyrir yn 'gostau suddedig' gan y byddant wedi'u hysgwyddo cyn y Cydsyniad Brenhinol.

Amcangyfrif o'r costau dros gyfnod o 10 mlynedd

	Amcangyfrif o'r costau (£000au)							
	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31	2031/32 ymlaen
Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)	8	10	10	10	10	10	10	0

Atodiad A – Tablau Crynodeb o Gostau

Tabl A – Costau i Lywodraeth Cymru

		2024- 25 (£)	2025- 26 (£)	2026- 27 (£)	2027- 28 (£)	2028- 29 (£)	2029- 30 (£)	2030- 31 (£)	2031- 32 (£)	2032- 33 (£)	2033- 34 (£)
Bwrdd Rheoli Etholiadau	Trosiannol	20,600	20,600								
	Rheolaidd										
Cofrestru heb Gais	Trosiannol		9,500								
	Rheolaidd										
Platfform Gwybodaeth i Bleidleiswyr	Trosiannol	21,500									
	Rheolaidd										
Cynlluniau Cymorth Cyllidebol	Trosiannol		9,500								
	Rheolaidd										
Adolygiadau Trefniadau Etholiadol	Trosiannol	7,800									
	Rheolaidd										
Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig	Trosiannol	6,200									
	Rheolaidd										
Gweithredu	Trosiannol	239,400	239,400								
	Rheolaidd										
Cyfanswm		295,500	279,000								

574,500

Tabl B – Costau i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru (sef Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Lleol Cymru gynt)

		2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)	
EMB	Trosiannol	30,000										
	Rheolaidd	132,500	140,000	140,000	132,500	132,500	140,000	132,500	140,000	132,500	140,000	
Plattform Gwybodaeth i Bleidleiswyr	Trosiannol		1,000,000									
	Rheolaidd		153,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	
Adolygiadau Trefniadau Etholiadau	Trosiannol											
	Rheolaidd	5,500	5,500		5,500			5,500				
Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig	Trosiannol											
	Rheolaidd	60,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	
Pwyllgor Archwilio	Trosiannol											
	Rheolaidd	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	
Cyfanswm		231,000	1,441,595	546,095	544,095	538,595	546,095	544,095	546,095	538,595	546,095	6,022,355

Tabl C – Costau ar gyfer awdurdodau lleol

		2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34	
		(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	
Cofrestru heb Gais	Trosiannol											
	Rheolaidd	-	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	
Adolygiadau Trefniadau Etholiadol	Trosiannol	44,000										
	Rheolaidd	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	
Cyfanswm		58,200	14,200	2,010,100	2,010,100	1,844,800	1,844,800	1,844,800	1,844,800	1,844,800	1,844,800	15,161,400

Tabl D – Costau i’r Comisiwn Etholiadol

		2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)	
Gweithredu'r Ddeddf	Trosiannol	8,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	0	0	0	
	Rheolaidd											
Cyfanswm		8,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	0	0	0	68,000

Tabl E – Arbedion cost i Lywodraeth Cymru

		2024- 25 (£)	2025- 26 (£)	2026- 27 (£)	2027- 28 (£)	2028- 29 (£)	2029- 30 (£)	2030- 31 (£)	2031- 32 (£)	2032- 33 (£)	2033- 34 (£)	
EMB	Trosiannol											
	Rheolaidd		70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	
Arolwg Ymgeiswyr	Trosiannol											
	Rheolaidd			9,500					9,500			
Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig	Trosiannol											
	Rheolaidd	60,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	
Cyfanswm		60,000	210,000	219,500	210,000	210,000	210,000	210,000	219,500	210,000	210,000	1,969,000

10. Asesiad Fforddiadwyedd

Dull

- 10.1 Er bod RIA yn asesu gwerth cymdeithasol ac felly'n cynnwys effeithiau diwylliannol, cymdeithasol ac amgylcheddol ochr yn ochr â chostau a manteision economaidd, mae asesiad fforddiadwyedd yn asesiad cwbl ariannol. O'r herwydd, dim ond costau arian parod a manteision sy'n rhyddhau arian sy'n cael eu cynnwys. Byddai unrhyw gostau a manteision amgylcheddol, cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd ehangach a nodwyd mewn RIA yn cael eu dileu o asesiad fforddiadwyedd.
- 10.2 Mae'r asesiad fforddiadwyedd yn ystyried yr un cyfnod â'r RIA, 2024-25 i 2033-34.
- 10.3 Canfu'r RIA nifer o gostau cyfle sy'n gysylltiedig â'r amser a dreulir gan aelodau presennol o staff ar weithgareddau sy'n ymwneud â gweithredu'r Ddeddf ac mewn perthynas â datblygu rheoliadau. Gan nad yw'r costau cyfle hyn yn cynrychioli gwariant ariannol ychwanegol i'r sefydliadau dan sylw, maent wedi cael eu tynnu o'r asesiad fforddiadwyedd hwn.
- 10.4 Mae'r costau arian parod a'r manteision sy'n rhyddhau arian parod yn yr asesiad hwn wedi cael eu haddasu i adlewyrchu chwyddiant disgwylidig yn ystod y cyfnod gwerthuso. Mae'r addasiad hwn wedi cael ei wneud ar sail yr amcanestyniadau datchwyddydd cynnyrch domestig gros sydd wedi'u cynnwys yn Rhagolygon Economaidd a Chyllidol yr OBR⁹ a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2024. Nid oedd amcanestyniadau'r OBR ond yn ymestyn i 2028-29 ac felly mae cyfartaledd amcanestyniadau'r OBR wedi cael ei ddefnyddio ar gyfer gweddill y cyfnod gwerthuso. Er bod chwyddiant yn gostwng erbyn hyn, mae rhywfaint o ansicrwydd o hyd ynghylch ei lwybr yn y dyfodol. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i fonitro effaith chwyddiant ar gostau ariannol y Ddeddf.
- 10.5 Oni nodir yn wahanol, mae'r holl gostau wedi cael eu talgrynnu i'r £100 agosaf. Efallai na fydd rhai o'r cyfansymiau mewn tablau yn cyfateb oherwydd y talgrynnu hwn.

---

⁹ [CP 1027 - Y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol - Rhagolwg economaidd a chyllidol - Mawrth 2024 \(obr.uk\)](https://obr.uk/cp1027/)

Cyrff

Awdurdodau Lleol

10.6 Ar hyn o bryd mae rhywfaint o ansicrwydd ynghylch y costau i'r Awdurdodau Lleol mewn perthynas â darpariaethau ynghylch cofrestru etholiadol heb gais.

10.7 Fodd bynnag, bydd yr amcangyfrifon presennol ar oblygiadau'r Ddeddf i Awdurdodau Lleol yn cynnwys dau faes o gostau ychwanegol i lywodraeth leol, ond nodir y gallai hyn newid yn dilyn y cyfnod peilota. Mae'n ansicr pryd y bydd y costau hyn yn cael eu hysgwyddo gan y bydd yn dibynnu ar ganlyniad yr ymarferion peilot, fodd bynnag, at ddibenion yr RIA, rhagdybir y bydd y costau'n cael eu hysgwyddo o 2026-27 ymlaen. Bydd costau rheolaidd cychwynnol o £1,995,900 yn 2026-27 a 2027-28, ac ar ôl hynny amcangyfrifir y bydd cost reolaidd o £1,830,600 y flwyddyn tan 2033-34. Rhagwelir y bydd Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid ychwanegol i awdurdodau lleol ar gyfer costau'r beichiau newydd hyn.

Tabl 10.1 – Costau i awdurdodau leol 2024-2023

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau refeniw	44,000	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600
Cyfanswm costau	44,000	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	47,200	-	2,207,400	2,249,300	2,102,200

	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau refeniw	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600
Cyfanswm costau	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	2,142,200	2,182,900	2,224,400	2,266,600	2,309,700

Llywodraeth Cymru

10.8 Costau cyfle yw holl gostau uniongyrchol Llywodraeth Cymru ac felly nid ydynt wedi cael eu cynnwys yn yr asesiad fforddiadwyedd. Mae

rhywfaint o arbedion cost i Lywodraeth Cymru, a nodir yn y tabl isod, ar gyfer costau rhedeg y WECB a'r Panel. Fodd bynnag, bydd yr arbedion hyn yn cael eu trosglwyddo i'r Comisiwn, a fydd yn ysgwyddo cyfrifoldeb am y swyddogaethau hyn.

10.9 Er bod costau wedi'u priodoli yn ôl ble maent yn cael eu hysgwyddo gyntaf yn yr RIA, disgwylir y bydd y costau'n cael eu hariannu gan Lywodraeth Cymru yn y pen draw. Enghraifft o hyn yw cost sefydlu EMB sydd wedi'i phriodoli i'r Comisiwn yn yr RIA a'r asesiad hwn.

Tabl 10.2 – Costau i Lywodraeth Cymru 2024-2034

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau refeniw	-60,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Cyfanswm costau	-60,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	-64,600	-141,400	-143,800	-146,500	-149,300

	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau refeniw	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Cyfanswm costau	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	-152,100	-155,000	-158,000	-161,000	-164,000

10.10 O ystyried manteision disgwylidig ymgysylltu democrataidd gwell, ein hasesiad ni yw bod y costau hyn yn fforddiadwy.

Y CE

10.11 Amcangyfrifir bod y costau i'r CE sy'n ymwneud â gweithredu'r ddeddfwriaeth yn £10,000 y flwyddyn. Cyllideb gyffredinol y CE ar gyfer gweithgarwch datganoledig yng Nghymru yn 2023-24 yw £1,414,000.

Tabl 10.3 – Costau i'r Comisiwn Etholiadol 2024 – 2034

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau referniw	8,000	10,000	10,000	10,000	10,000
Cyfanswm costau	8,000	10,000	10,000	10,000	10,000
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	8,600	10,900	11,100	11,300	11,500

	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau referniw	10,000	10,000	-	-	-
Cyfanswm costau	10,000	10,000	-	-	-
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	11,700	11,900	-	-	-

Y Comisiwn

10.12 Mae cost y Ddeddf i'r Comisiwn wedi'i nodi isod. Fel y nodwyd uchod, er bod y costau hyn wedi'u priodoli i'r Comisiwn, disgwylir iddynt gael eu hariannu yn y pen draw gan Lywodraeth Cymru. Bydd y costau rhedeg blynyddol sy'n gysylltiedig â'r EMB a throsglwyddo swyddogaethau'r Panel yn cael eu hariannu'n rhannol o drosglwyddo arbedion cost Llywodraeth Cymru a nodwyd uchod. Disgwylir i'r rhan fwyaf o'r costau sy'n weddill gael eu hariannu o adnoddau presennol gydag ailflaenoriaethu o ganlyniad i hynny mewn manau eraill.

10.13 Fel y nodir yn y tabl isod, mae costau blynyddol y Comisiwn yn amrywio o £248,000 i £1,567,700 (yn 2025-26). Mae'r costau hyn yn cynrychioli cyfran fach o gyllideb flynyddol Llywodraeth Cymru (£24,138,851,000¹⁰) sy'n dod o Gronfa Gyfunol Cymru ac felly ystyrir eu bod yn fforddiadwy.

¹⁰ [Cyllideb derfynol 2023 i 2024: cynnig \(llyw.cymru\)](#)

Tabl 10.4 – Costau i'r Comisiwn 2024-2034

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Costau cyfalaf		1,000,000			
Costau refeniw	231,000	441,600	546,100	544,100	538,600
Cyfanswm costau	231,000	1,441,600	546,100	544,100	538,600
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	248,000	1,567,700	604,000	613,200	618,500
	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Costau cyfalaf					
Costau refeniw	546,100	544,100	546,100	538,600	546,100
Cyfanswm costau	546,100	544,100	546,100	538,600	546,100
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	639,000	648,800	663,600	666,900	689,000

Crynodeb Cyffredinol

10.14 Mae cyfanswm costau'r Ddeddf wedi'u cynnwys yn y tabl isod. Ar sail yr wybodaeth a amlinellir uchod, ein hasesiad ni yw y bydd y Ddeddf yn fforddiadwy dros y cyfnod gwerthuso.

Tabl 10.5 – Cyfanswm terfynol y Ddeddf 2024-2034

		2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Awdurdoda u Lleol	Cyfalaf					
	Refeniw	44,000	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600
Llywodraeth Cymru	Cyfalaf					
	Refeniw	-60,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Y Comisiwn	Cyfalaf		1,000,000			
	Refeniw	231,000	441,600	546,100	544,100	538,600
Y CE	Cyfalaf					
	Refeniw	8,000	10,000	10,000	10,000	10,000
Cyfanswm		223,000	1,321,600	2,422,000	2,420,000	2,249,200
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant		239,400	1,437,200	2,678,600	2,727,300	2,583,000

		2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Awdurdod au Lleol	Cyfalaf					
	Refeniw	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600
Llywodraeth Cymru	Cyfalaf					
	Refeniw	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Y Comisiwn	Cyfalaf					
	Refeniw	546,100	544,100	546,100	538,600	546,100
Y CE	Cyfalaf					
	Refeniw	10,000	10,000			
Cyfanswm		2,256,700	2,254,700	2,246,700	2,239,200	2,246,700
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant		2,640,800	2,688,600	2,730,000	2,772,500	2,834,700

11. Aseidiadau Effaith

- 11.1. Mae Aseidiad Effaith Integredig llawn wedi cael ei gynnal sy'n ystyried effaith darpariaethau'r Ddeddf ar grwpiau penodol o bobl. Cyhoeddwyd penodau 1 ac 8 o'r Aseidiad Effaith Integredig ar ffurf drafft ochr yn ochr â'r Papur Gwyn ar Weinyddu a Diwygio Etholiadol ym mis Hydref 2022, pryd y buom yn ymgynghori ar gyfres o gynigion mawr i ddiwygio a moderneiddio etholiadau a gweinyddu etholiadol yng Nghymru. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad am 12 wythnos ac fe'i cyhoeddwyd hefyd mewn fersiynau hawdd eu darllen, sy'n addas i bobl ifanc ac laith Arwyddion Prydain. Cyhoeddwyd adroddiad cryno ar yr ymgynghoriad hwnnw, a chadarnhaodd y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad ei fwriad i ddeddfu ar ddiwygio etholiadol mewn Datganiad Llafar i'r Senedd ym mis Mai 2023.
- 11.2. Roedd yr ymatebwyr i'r ymgynghoriad yn mynegi cefnogaeth gyffredinol i'n huchelgeisiau a nodir yn y Papur Gwyn. Rydym hefyd wedi ystyried y sylwadau a godwyd wrth lunio'r Ddeddf a byddwn yn parhau i ymgysylltu â rhanddeiliaid wrth i ni baratoi ar gyfer rhoi ein cynigion ar waith.
- 11.3. Mae'r Aseidiad Effaith Integredig drafft wedi cael ei ddiweddarau yn dilyn yr ymgynghoriad. Cyhoeddir penodau 1 ac 8 o'r Aseidiad Effaith Integredig wedi'u diweddarau ar wefan Llywodraeth Cymru ac mae'r aseidiadau effaith penodol a'r Aseidiad Effaith Integredig llawn ar gael ar gais o Etholiadau.elections@llyw.cymru.
- 11.4. Bydd y Ddeddf yn cyflawni ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i ddiwygio etholiadau llywodraeth leol i leihau'r diffyg democrataidd. Mae'n cefnogi nod Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru fwy cyfartal, bydd yn helpu i wneud democratiaeth a phleidleisio yn fwy hygyrch i bob aelod o gymdeithas ac yn annog cyfranogiad gweithredol mewn bywyd democrataidd yng Nghymru. Bydd ein diwygiadau yn helpu pobl i ddod yn ddinasyddion mwy actif, ymgysylltiol ac wrth wneud hynny gallant gyfrannu at ganlyniadau economaidd-gymdeithasol gwell.
- 11.5. Mae'r aseidiadau effaith penodol canlynol wedi'u cwblhau:
- Hawliau Plant
  - Cydraddoldeb
  - Y Gymraeg
  - Aseidiad Effaith Economaidd/Rheoleiddiol
  - Cyfiawnder
- 11.6. Rydym hefyd wedi nodi effeithiau tebygol ar breifatrwydd a chefn gwlad a fydd yn cael eu hystyried wrth i ni ddatblygu polisiau ymhellach. Os bydd angen, bydd yr aseidiadau effaith perthnasol yn cael eu datblygu ochr yn ochr â'r is-ddeddfwriaeth sy'n deillio o'r Ddeddf.

12. Asesiad Cystadleuaeth

Prawf hidlo'r gystadleuaeth	
Cwestiwn	Ateb
C1: Yn y farchnad(au) yr effeithir arnynt gan y rheoliad newydd, a oes gan unrhyw gwmni fwy na 10% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C2: Yn y farchnad(au) yr effeithir arnynt gan y rheoliad newydd, a oes gan unrhyw gwmni fwy na 20% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C3: Yn y farchnad(au) yr effeithir arnynt gan y rheoliad newydd, a oes gan y tri chwmni mwyaf gyda'i gilydd gyfran o'r farchnad o leiaf 50%?	Nac oes
C4: A fyddai costau'r rheoliadau yn effeithio ar rai cwmnïau yn sylweddol fwy nag eraill?	Na fyddai
C5: A yw'r rheoliad yn debygol o effeithio ar strwythur y farchnad, gan newid nifer neu faint cwmnïau?	Nac ydy
C6: A fyddai'r rheoliad yn arwain at gostau sefydlu uwch ar gyfer cyflenwyr newydd neu ddarpar nad oes rhaid i gyflenwyr presennol eu bodloni?	Byddai
C7: A fyddai'r rheoliad yn arwain at gostau parhaus uwch i gyflenwyr newydd neu ddarpar gyflenwyr nad oes rhaid iddynt eu talu?	Na fyddai
C8: A yw'r sector yn cael ei nodweddu gan newid technolegol cyflym?	Nac ydy
C9: A fyddai'r rheoliad yn cyfyngu ar allu cyflenwyr i ddewis pris, ansawdd, ystod neu leoliad eu cynhyrchion?	Na fyddai

- 12.1 Cynhaliwyd asesiad cystadleuaeth a daeth i'r casgliad na fydd y Ddeddf hon yn cael unrhyw effaith sylweddol ar gystadleuaeth y farchnad.
- 12.2 Gwybodaeth ychwanegol i C6: Mae rhai darpar gyflenwyr sydd â phrofiad yn y maes hwn eisoes ac yn cynnig atebion tebyg ond gwahanol mewn manau eraill yn eu cynnig busnes. Mae'n debygol y byddai'r cwmnïau hyn yn gallu datblygu cynnyrch yn gyflymach, ac felly mae'n debyg am gost is, na chyflenwr nad oedd ganddo arbenigedd tebyg.

13. Adolygu ar ôl gweithredu

- 13.1. Mae'r Ddeddf yn darparu'r fframwaith deddfwriaethol i foderneiddio arferion a gweinyddiaeth etholiadol ar gyfer etholiadau Cymreig a chyflawni ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i ddiwygio etholiadau llywodraeth leol i leihau'r diffyg democrataidd.
- 13.2 Mae ein pecyn diwygio etholiadol yn gyrru ein huchelgais hirdymor i gynyddu cyfranogiad pleidleiswyr a sicrhau bod dinasyddion yn gallu chwarae eu rhan lawn yn ein democratiaeth. Mae ein polisiau yn adeiladu ar yr hyn a gyflawnwyd yn y bumed Senedd pan gafodd yr hawl i bleidleisio ei hestyn i bobl ifanc 16 a 17 mlwydd oed a dinasyddion tramor cymwys yng Nghymru, a'r gwaith i gyflwyno set o ddatblygiadau etholiadol arloesol yn yr etholiadau lleol ym mis Mai 2022 gan brofi ffyrdd o wella cyfranogiad yn y broses etholiadol.
- 13.3 Bydd y Ddeddf yn gweithredu diwygiadau mewn pryd ar gyfer y set nesaf o etholiadau Cymreig arfaethedig yn 2026 a 2027. Roedd diwygiadau eraill a gynigiwyd yn y Papur Gwyn y mae'r Llywodraeth yn bwriadu eu gweithredu yn yr etholiadau hynny drwy is-ddeddfwriaeth (gan gynnwys Gorchymyn Ymddygiad newydd y Senedd) neu gyfryngau gweinyddol.
- 13.4 Bydd y CE yn parhau i gynnal adolygiadau statudol chwe mis ar ôl etholiadau a byddwn yn ystyried y dystiolaeth o'r adolygiadau hynny wrth ddatblygu ein dull ar ôl gweithredu.
- 13.5 Ar gyfer cofrestru heb gais, bydd cyfnod o ddatblygu a gwerthuso cynlluniau peilot i benderfynu ar y mecanwaith mwyaf priodol ar gyfer gweithredu'r darpariaethau.
- 13.6 Mae ein cynigion peilota yn cynnwys gofyniad i'w gwerthuso fel rhan o'r ddeddfwriaeth a bydd y gwerthusiadau hynny yn ein cynorthwyo wrth weithredu darpariaethau yn y Ddeddf ac asesu eu llwyddiant cyn etholiadau dilynol.
- 13.7 Ar gyfer y Comisiwn, mae gofyniad presennol i lunio adroddiad blynyddol y mae'n rhaid ei osod gerbron y Senedd. Byddai hyn yn cynnwys swyddogaethau newydd y Comisiwn a roddir gan y Ddeddf hon, hynny yw, yr EMB a'r Panel.
- 13.8 Ar gyfer y platfform gwybodaeth am etholiadau , mae gofyniad bod rhaid i'r corff sy'n darparu'r platfform hwnnw (y rhagwelir mai hwn yw'r EMB) gyhoeddi adroddiad o fewn 12 mis i'r bleidlais, a osodir gerbron y Senedd.
- 13.9 Byddwn hefyd yn ceisio cyd-fynd â gwerthuso Deddf 2024 lle bo hynny'n bosibl. Mae'r Ddeddf honno'n darparu bod rhaid i'r Llywydd gyflwyno cynnig cyn gynted ag y bo'n ymarferol, a beth bynnag o fewn chwe mis i gyfarfod cyntaf y Senedd yn dilyn etholiad Mai 2026, a fyddai

(os caiff ei gymeradwyo gan y Senedd) yn sefydlu pwyllgor i gynnal adolygiad o weithrediad ac effaith rhannau o'r Ddeddf hon.

- 13.10 Rhaid i'r adolygiad hwnnw gynnwys Rhannau 1 a 2 o'r Ddeddf, sef y darpariaethau mewn perthynas â'r Senedd a'i Haelodau, nifer Gweinidogion Cymru, a'r system bleidleisio yn etholiadau cyffredinol y Senedd. Yn ogystal, rhaid i'r cynnig gynnig bod yr adolygiad hefyd yn ymdrin ag i ba raddau y mae elfennau democratiaeth iach yn bresennol yng Nghymru, gan ganiatáu disgresiwn sylweddol i'r Pwyllgor benderfynu ar gwmpas yr adolygiad. Mae'r Ddeddf yn datgan bod rhaid i'r Pwyllgor adrodd o fewn 12 mis i gyfarfod cyntaf y Senedd yn dilyn etholiad 2026.
- 13.11 Mae cyfle i elfennau'r adolygiadau hynny o'r Pwyllgor sy'n edrych ar "ddemocratiaeth iach" hefyd ystyried canlyniadau'r Ddeddf.
- 13.12 Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn ystyried canfyddiadau gwaith sy'n cael ei wneud gan Ganolfan Polisi Cyhoeddus Cymru - Diffinio, mesur a monitro iechyd democrataidd yng Nghymru. Bydd hyn yn helpu i lywio'r ffordd yr ydym yn gwerthuso llwyddiant y Ddeddf hon dros y tymor hwy.
- 13.13 Byddwn yn gweithio gyda rhanddeiliaid i baratoi i weithredu diwygiadau 2026/2027 gan sicrhau bod unrhyw ofynion deddfwriaethol, gweinyddol a digidol ar waith o leiaf chwe mis cyn yr etholiadau hynny yn unol â Chonfensiwn Gould, sy'n golygu y dylid setlo cyfraith etholiadol o leiaf chwe mis cyn yr etholiad y byddai'n effeithio arni. Byddwn yn ceisio barn a chyfranogiad rhanddeiliaid wrth gynllunio pryd a sut i adolygu llwyddiant.
- 13.14 Ar gyfer holl ddarpariaethau'r Ddeddf, bydd Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod asesiadau rheolaidd yn cael eu cynnal o ran sut y mae'r ddeddfwriaeth wedi cael effaith ac yn gweithredu'r bwriad polisi. Bydd pwerau ychwanegol, eu costau a'u manteision yn erbyn y sylfaen a nodir yn yr RIA yn cael eu monitro a bydd swyddogion Llywodraeth Cymru yn rhoi gwybod i Weinidogion am gynnydd ar ôl gweithredu.

Atodiad 1

Nodiadau Esboniadol

Gellir gweld y nodiadau esboniadol i Ddeddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024 yma: [Nodiadau Esboniadol i Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig \(Cymru\) 2024 - Explanatory Notes \(legislation.gov.uk\)](#)

Atodiad 2

Mynegai o ofynion y Rheolau Sefydlog

Rheol sefydlog		Adran	tudalennau/ paragraffau
26.6(ii)	Nodi amcanion polisi y Bil.	Pennod 3 – Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael	Tud 6-33
26.6(iii)	Nodi a gafodd ffyrdd eraill o wireddu'r amcanion polisi eu hystyried ac, os felly, pam y cafodd yr ymagwedd a gymerir yn y Bil ei mabwysiadu	Rhan 2 – Asesiad Effaith Rheoleiddiol	Tud 64-154
26.6(iv)	Nodi'r ymgynghori a gafwyd, os cafwyd unrhyw ymgynghori o gwbl, ar y canlynol: (a) amcanion polisi y Bil a'r ffyrdd o'u gwireddu; (b) manylion y Bil, a (c) Bil drafft, naill ai yn llawn neu'n rhannol (ac os yn rhannol, pa rannau)	Pennod 4 – Ymgynghori	Tud 34-36
26.6(v)	Nodi crynodeb o ddeiliant yr ymgynghori hwnnw, gan gynnwys sut a pham y mae unrhyw Fil drafft wedi cael ei ddiwygio	Pennod 4 – Ymgynghori	Hyperddolen o fewn paragraff 4.4, tudalen 34

Rheol sefydlog		Adran	tudalennau/ paragraffau
26.6(vi)	Os na chyhoeddwyd y Ddeddf, neu ran o'r Bil, yn flaenorol fel drafft, datgan y rhesymau dros y penderfyniad hwnnw	Pennod 4 – Ymgynghori	Paragraff 4.8, tudalen 35
26.6(vii)	Crynhoi yn wrthrychol yr hyn y bwriedir i bob un o ddarpariaethau'r Bil ei wneud (i'r graddau y mae angen esbonio hynny neu y mae angen cyflwyno sylwadau ar hynny) a rhoi'r wybodaeth arall sy'n angenrheidiol i esbonio effaith y Bil.	Atodiad 1 – Nodiadau Esboniadol	Tud 155
26.6(viii)	Nodi'r amcangyfrifon gorau o'r canlynol: (a) y costau gweinyddol gros, y costau cydymffurfio gros a'r costau gros eraill y byddai darpariaethau'r Bil yn arwain atynt; (b) yr arbedion gweinyddol y byddai'r Bil yn arwain atynt; (c) costau gweinyddol net darpariaethau'r Bil; (d) dros ba gyfnodau amser y disgwylid i'r holl gostau ac arbedion hynny godi; ac (e) ar bwy y byddai'r costau'n syrthio	Rhan 2 – Aseiad Effaith Rheoleiddiol	Tud 64-154
26.6(ix)	Unrhyw fanteision ac anfanteision amgylcheddol a chymdeithasol sy'n deillio o'r Bil na ellir eu mesur yn ariannol	Rhan 2 – Aseiad Effaith Rheoleiddiol	Tud 64-154

Rheol sefydlog		Adran	tudalennau/ paragraffau
26.6(x)	<p>Os yw'r Bil yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth sy'n rhoi pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth, nodi mewn perthynas â phob darpariaeth o'r fath:</p> <p>(a) y person neu'r corff y rhoddir y pŵer iddo ac ym mha fodd y mae'r pŵer i gael ei arfer;</p> <p>(b) pam y bernir ei bod yn briodol dirprwyo'r pŵer; ac</p> <p>(c) Gweithdrefn y Senedd (os oes un) y mae'r is-ddeddfwriaeth a wnaed neu sydd i'w gwneud wrth arfer y pŵer i ddod oddi tani, a pham y barnwyd ei bod yn briodol ei gosod o dan y weithdrefn honno (ac nid ei gosod o dan unrhyw weithdrefn arall);</p>	Pennod 5 – Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth	Tud 37-63
26.6(xi)	Os yw'r Bil yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth sy'n codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru, ymgorffori adroddiad gan yr Archwilydd Cyffredinol sy'n nodi ei farn ef ar a yw'r tâl yn briodol neu beidio	Nid yw'r gofyniad yn Rheol Sefydlog 26.6(xi) yn gymwys i'r Bil hwn	
26.6(xii)	Nodi'r effaith bosibl (os o gwbl) ar y system gyfiawnder yng Nghymru a Lloegr yn sgil darpariaethau'r Bil ("asesiad effaith ar gyfiawnder"), yn unol ag adran 110A o'r Ddeddf.	Dogfennau ar wahân – Asesiad Effaith Integredig ac Asesiad o'r Effaith ar Gyfiawnder	
26.6B	Pan fo darpariaethau'r Bil yn deillio o ddeddfwriaeth sylfaenol bresennol, boed at ddibenion diwygio neu gydgrynhoi, rhaid darparu tabl tarddiadau i gyd-fynd â'r Memorandwm Esboniadol er mwyn	Atodiad 3 – Tabl Tarddiadau	Tud 160-162

	Rheol sefydlog	Adran	tudalennau/ paragraffau
	esbonio'n glir beth yw'r berthynas rhwng y Bil a'r fframwaith cyfreithiol presennol.		
26.6C	Pan fo'r Bil yn cynnig diwygio deddfwriaeth sylfaenol bresennol yn sylweddol, rhaid darparu atodlen i gyd-fynd â'r Memorandwm Esboniadol, yn nodi geiriad deddfwriaeth bresennol sy'n cael ei diwygio gan y Bil, ac yn nodi'n eglur sut y caiff y geiriad hwnnw ei ddiwygio gan y Bil.	Atodiad 4 – Atodlen o Ddiwygiadau	Tud 163 - 391

Atodiad 3

Tabl Tarddiadau

Bwriedir i'r tabl isod ddarparu gwybodaeth ynghylch tarddiad y darpariaethau ym y Ddeddf. Nid yw'r tabl yn darparu canllawiau diffiniol na chyflawn, a dylid ei ddarllen ar y cyd â'r Ddeddf a'r nodiadau esboniadol ar y Ddeddf. Er bod gofal wedi ei gymryd i sicrhau bod y ddogfen mor gywir ag y bo'n rhesymol ymarferol, nid yw'n honni bod yn awdurdodol, ac ni ddylid dibynnu arni fel pe bai'n awdurdodol.

ALLWEDD I'R BYRFODDAU

Mesur LIL 2011	Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011
A.	Adran
Aau.	Adrannau

ADRAN/ PARAGRAFF	CYFEIRIAD CYFATEBOL MEWN DEDDFWRIAETH SY'N BODOLI EISOES	NEWID SYLWEDDOL
1 - 53	Newydd	
54	Newydd	
55(1)	Newydd	
55(2)	Mae A. 69A yn deillio yn bennaf o A. 142 Mesur LIL 2011, mae hefyd yn diffinio ystyr "blwyddyn ariannol" at ddibenion yr adran hon ac A. 69D. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A.69B yn deillio'n bennaf o A.143 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69C yn deillio'n bennaf o A.144 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Newydd	
55(2)	Mae A. 69E yn deillio'n bennaf o Aau.145, 146 a 147 Mesur LIL 2011. Mae'r ddyletswydd ynghylch cynhyrchu adroddiad blynyddol a'i gynnwys wedi ei egluro. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes

55(2)	Mae A. 69F yn deillio'n bennaf o A. 147(5) a (6) Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69G yn deillio'n bennaf o A147(7) - (9) a (10) – (12). Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69H yn deillio'n bennaf o A. 149 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69I yn deillio'n bennaf o A. 148(1), (1A), (2) ac A. 152(1) Mesur LIL 2011. Mae'r adran yn egluro'r dyletswyddau cyhoeddi a hysbysu, ac mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69J yn deillio'n bennaf o A. 150 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69K yn deillio'n bennaf o A. 151 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69L yn deillio'n bennaf o A. 153 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69M yn deillio'n bennaf o A. 156 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69N yn deillio'n bennaf o A. 154 Mesur LIL 2011.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69O yn deillio'n bennaf o A. 155 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69P yn deillio'n bennaf o A. 157 Mesur LIL 2011. Eglurir rhychwant y canllawiau, ac mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69Q yn deillio'n bennaf o Aau. 155(4) a	Nac Oes

	156(3) Mesur LIL 2011 ac eglurir rychwant y pŵer i Weinidogion Cymru wneud cyfarwyddyd. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	
55(2)	Mae A. 69R yn deillio'n bennaf o A. 158 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(3)	Newydd	
55(4)	Newydd	
56	Newydd	
57	Newydd	
58	Newydd	
59 - 69	Newydd	
Atodlen 1	Newydd	

Atodiad 4

Atodlen o ddiwygiadau

Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024

Y DIWYGIADAU SYDD I'W GWNEUD GAN DDEDDF ETHOLIADAU A CHYRFF ETHOLEDIG (CYMRU) 2024

Bwriedir i'r ddogfen hon ddangos sut y byddai'r darpariaethau yn y ddeddfwriaeth a ganlyn fel yr oeddent yn gymwys o ran Cymru ar 14 Awst 2024 yn edrych fel y'u diwygid gan Ddeddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024.

Ceir llinell drwy'r testun sydd i gael ei ddileu gan y Ddeddf, e.e. ~~mae testun sydd wedi ei hepgor yn edrych fel hyn~~. Mae testun sydd i gael ei ychwanegu gan y Ddeddf wedi ei danlinellu, e.e. mae testun sydd wedi ei ychwanegu yn edrych fel hyn. Rhoddir y cyfeiriadau at y darpariaethau diwygio perthnasol yn y Ddeddf yn y golofn dde ar bob tudalen.

Cynhwysir nifer o ddarpariaethau cysylltiedig yn y Ddeddf, er nad ydynt yn cael eu diwygio, er mwyn helpu i ddeall y diwygiadau arfaethedig.

Rhybudd

Mae'r testun hwn wedi ei lunio gan swyddogion Grŵp Llywodraeth Leol, Tai, Newid Hinsawdd a Materion Gwledig Llywodraeth Cymru. Er bod ymdrech wedi ei gwneud i sicrhau ei fod yn gywir, ni ddylid dibynnu arno fel testun diffiniol o'r Ddeddf.

At ddiben helpu pobl i ddeall effaith y Ddeddf yn unig y mae'r testun wedi ei lunio. Ni fwriedir iddo gael ei ddefnyddio mewn unrhyw gyd-destun arall.

Deddfwriaeth Sylfaenol

[Deddf Llywodraeth Leol 1972](#)

[Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983](#)

[Deddf Llywodraeth Leola Thai 1989](#)

[Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000](#)

[Deddf Llywodraeth Cymru 2006](#)

[Mesur Llywodraeth Leol \(Cymru\) 2011](#)

[Deddf Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru etc. 2013](#)

[Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021](#)

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Deddf Llywodraeth Leol 1972

Adran	Diwygiwyd gan
<p>245B Community having the status of a town.</p> <p>(1)The council of a community which is not grouped with any other community may, subject to subsection (3) below, resolve that the community shall have the status of a town.</p> <p>(2)Where a community has the status of a town—</p> <p>(a)the town council shall have the name of the community with the addition—</p> <p>(i)in English, of the words “Town Council”; and</p> <p>(ii)in Welsh, of the words “Cyngor Tref”;</p> <p>(b)the chairman of the town council shall be entitled to the style of “town mayor” or “maer y dref”; and</p> <p>(c)the vice-chairman of the town council shall be entitled to the style of “deputy town mayor” or “dirprwy faer y dref”.</p> <p>(3)Where the provisions of section 27(4) above apply in relation to a community, the council of that community shall not pass a resolution under subsection (1) above unless it is satisfied that those provisions have been complied with in relation to the community.</p> <p>(4)Any such resolution shall cease to have effect if the community to which it relates ceases to exist.</p> <p>(5)If a community council which has passed such a resolution is dissolved without the community ceasing to exist, the dissolution shall not affect the status of the community.</p> <p>(6)A community council by whom a resolution has been passed under subsection (1) above or, if the council has been dissolved, a community meeting of the community may resolve that the resolution shall cease to have effect.</p> <p>(7)On the passing of a resolution under subsection (6) above, the community shall cease to have the status of a town.</p> <p><u>(7A)The community council must give notice electronically in writing of any resolution passed under subsection (1) or (6) to the following bodies—</u></p> <p><u>(a)the Welsh Ministers,</u></p> <p><u>(b)the principal council for the area in which the community is situated, and</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 52</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(c)the Democracy and Boundary Commission Cymru.</u></p> <p>(8)This section shall have effect subject to any provision made by a grant under Her Majesty's prerogative and, in particular, to any provision conferring any style on any person.</p>	
<p>80A Disqualification for election or being a member of a local authority in Wales</p> <p>(1) A person is disqualified for being elected or being a member of a local authority in Wales if—</p> <p>(a) the person is the subject of—</p> <p>(i) a bankruptcy restrictions order or an interim bankruptcy restrictions order under Schedule 4A to the Insolvency Act 1986, Schedule 2A to the Insolvency (Northern Ireland) Order 1989, or Part 13 of the Bankruptcy (Scotland) Act 2016;</p> <p>(ii) a debt relief restrictions order or interim debt relief restrictions order under Schedule 4ZB to the Insolvency Act 1986 or Schedule 2ZB to the Insolvency (Northern Ireland) Order 1989;</p> <p>(b) the person is disqualified for being elected or for being a member of the authority under Part 3 of the Representation of the People Act 1983 (corrupt or illegal practices);</p> <p><u>(ba) the person is incapable of being elected to or holding elective office in a district council in Northern Ireland under Part 10 of the Electoral Law Act (Northern Ireland) 1962 (c.14) (corrupt or illegal practices);</u></p> <p>(c) the person is subject to the notification requirements of, or an order under, Part 2 of the Sexual Offences Act 2003;</p> <p>(d) the person has a relevant criminal conviction.</p> <p>(2) A person has a relevant criminal conviction if, during the period of five years ending with the day of the local authority election, or since the person's election, the person has been convicted in the United Kingdom, the Channel Islands, or the Isle of Man of an offence for which the person has been sentenced to a term of imprisonment (whether suspended or not) of 3 months or more without the option of a fine.</p> <p>(3) A person is not disqualified under subsection (1)(c) at any time before the end of the ordinary period allowed for making—</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 62</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) an appeal or application in respect of the conviction or finding to which the notification requirements relate;</p> <p>(b) an appeal in respect of the order.</p> <p>(4) A person is not disqualified under subsection (1)(d) at any time before the end of the ordinary period allowed for making an appeal or application in respect of the conviction.</p> <p>(5) A person who makes an appeal or application of the kind mentioned in subsection (3) or (4) is not disqualified under subsection (1)(c) or (d) at any time before the end of the day on which the appeal or application is finally disposed of, or is abandoned, or fails by reason of non-prosecution.</p> <p>(6) A person who would be disqualified but for subsection (3), (4) or (5) must not act in the office of member of a local authority in Wales.</p>	
---	--

Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983

Adran	Diwygiwyd gan
<p>9 Registers of electors.</p> <p>(1) Each registration officer shall maintain—</p> <p>(a) a register of parliamentary electors for each constituency or part of a constituency in the area for which he acts; and</p> <p>(b) a register of local government electors for the local government areas or parts of local government areas included in the area for which he acts.</p> <p>(2) Subject to any other provision of this Act, each register shall contain—</p> <p>(a) the names of persons who appear to the registration officer to be entitled to be registered in it and in respect of whom a successful application for registration has been made;</p> <p>(b) (subject to any prescribed exceptions) the qualifying addresses of the persons registered in it; and</p> <p>(c) in relation to each such person, that person's electoral number.</p> <p><u>(2A) Subject to any other provision of this Act, each register of local government electors for an area in Wales must also contain the names of persons who are registered in accordance with section 9ZA(5) along with</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

the information mentioned in paragraphs (b) and (c) of subsection (2) relating to those persons.

(3) A person's electoral number is such number (with or without any letters) as is for the time being allocated by the registration officer to that person as his electoral number for the purposes of the register in question.

(4) Electoral numbers shall be allocated by a registration officer in such a way as to ensure, so far as is reasonably practicable, that in each separate part of a register the numbers run consecutively.

(5) The registers of parliamentary electors and of local government electors shall so far as practicable be combined, the [F4 entries] of persons registered only as parliamentary electors or local government electors being marked to indicate that fact.

(5A) In relation to the registration of local government electors in Wales—

(a) the entry in the combined registers of any person aged 16 or 17 who is registered only as a local government elector must give the date on which the person will attain the age of 18;

(b) the entry in the combined registers of any person who is registered only as a local government elector by virtue of section 4(3A) of this Act must give an indication of that fact.

(6) . . . . .

(7) Where under this section two or more registration officers maintain registers of parliamentary electors in respect of different parts of the same constituency, then in relation to that constituency any reference in this Act (whether express or implied) to the register of parliamentary electors for a constituency shall be read—

(a) as a reference to one of those registers, or

(b) in relation to one of those registration officers, as the register maintained by him,

as the context may require.

(8) In this Act—

(a) any reference, in relation to a registration officer, to "his" registers is a reference to the registers maintained by him under this section; and

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)“qualifying address”, in relation to a person registered in a register of electors, is the address in respect of which he is entitled to be so registered.]</p>	
<p><u>9ZA Duty to register eligible local government electors in Wales</u></p> <p><u>(1)This section applies to the registration of local government electors for an area in Wales.</u></p> <p><u>(2)The duty in subsection (3) applies if—</u></p> <p><u>(a)a registration officer is aware of a person’s name and address,</u></p> <p><u>(b)the person is not registered in the register of local government electors maintained by the officer, and</u></p> <p><u>(c)the officer is satisfied that the person is entitled to be registered in that register.</u></p> <p><u>(3)The registration officer must notify the person in writing of—</u></p> <p><u>(a)the officer’s duty under subsection (5) to register the person after the end of the notice period,</u></p> <p><u>(b)the exceptions to the duty under subsection (5) in paragraphs (a) to (c) of that subsection;</u></p> <p><u>(c)the person’s right to request exclusion from the edited register of local government electors, if provision is made for an edited register in regulations under section 53,</u></p> <p><u>(d)the person’s right to apply for anonymous registration,</u></p> <p><u>(e)the type of elections in which the person will be entitled to vote following registration under this section, and</u></p> <p><u>(f)the type of elections in which the person will not be entitled to vote following registration under this section unless an application for registration is made.</u></p> <p><u>(4)In this section, “the notice period” is the period of 60 days beginning with the day on which the notice under subsection (3) is given.</u></p> <p><u>(5)After the end of the notice period the registration officer must register the person in the register of local government electors, unless—</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 3</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(a)the person has notified the officer in writing that the person does not wish to be registered,</u></p> <p><u>(b)the officer is no longer satisfied that the person is entitled to be registered in the register of local government electors (whether because of information provided by the person or otherwise), or</u></p> <p><u>(c)the person has notified the officer that the person wishes to make an application for an anonymous entry in the local government register under section 9B in conjunction with an application for registration in that register under section 10ZC or the person has made such an application.</u></p> <p><u>(6)The Welsh Ministers may by regulations make provision about giving notice for the purpose of this section, including (but not limited to) provision—</u></p> <p><u>(a)about the form of the notice;</u></p> <p><u>(b)about how the notice is given;</u></p> <p><u>(c)requiring or authorising the registration officer to give a copy of the notice to a person other than the person to be registered.</u></p> <p><u>(7)The registration officer must keep a separate list of the persons registered under this section.</u></p> <p><u>(8)The power to make regulations under this section is exercisable by statutory instrument.</u></p> <p><u>(9)A statutory instrument containing regulations under this section is subject to annulment in pursuance of a resolution of Senedd Cymru.</u></p>	
<p>9E Maintenance of registers: invitations to register in Great Britain</p> <p>(1)A registration officer in Great Britain must give a person an invitation to apply for registration in a register maintained by the officer if—</p> <p>(a)the officer is aware of the person's name and address,</p> <p>(b)the person is not registered in the register, and</p> <p>(c)the officer has reason to believe that the person may be entitled to be registered in the register.</p> <p><u>(1A) The duty of a registration officer under subsection (1) does not apply in relation to the registration of a</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

person in a register of local government electors for an area in Wales if—

(a) the registration officer has yet to complete any steps prescribed under section 53 in connection with the duty in section 9ZA(3) as it relates to the person or is otherwise yet to decide whether the duty in section 9ZA applies to the person,

(b) the duty in section 9ZA(3) applies in relation to the person and the notice period under that section has not ended, or

(c) the duty in section 9ZA(5) applies in relation to the person.

(2) Regulations may make provision about invitations under subsection (1), including—

(a) provision about the form and contents of invitations;

(b) provision about the giving of invitations (for example, provision about the manner in which they must be given or how often they must be given);

(c) provision requiring invitations to be accompanied by, or combined with, application forms or other documents (including partially completed application forms).

(3) Regulations under subsection (2) may confer functions on the Electoral Commission (for example, the Commission may be required to design an invitation).

(4) A registration officer who gives a person an invitation under subsection (1) may subsequently require the person to make an application for registration by a specified date.

(5) A requirement under subsection (4) is of no effect if the person is not entitled to be registered.

(6) Regulations—

(a) may make provision about requirements under subsection (4) (including provision for them to be cancelled in specified circumstances);

(b) may specify steps that a registration officer must take before imposing a requirement.

(7) A registration officer may impose a civil penalty on a person who fails to comply with a requirement imposed by the officer under subsection (4).

(7A) In relation to the registration of local government electors in Wales, subsection (7) does not apply to a

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>person who was under the age of 16 at the time the requirement was imposed.</p> <p>(8) For more about civil penalties under this section, see Schedule ZA1.</p>	
<p>13A Alteration of registers.</p> <p>(1) This section applies where, at any time (“the relevant time”) after the publication of a revised version of a register by a registration officer under section 13 above, the registration officer—</p> <p>(za) is required by section 10ZC(1) to enter a person in the register;</p> <p>(zb) is required by section 10ZD(1) to alter a person's entry in the register;</p> <p><u>(zc) in the case of a registration officer for a local government area in Wales, is required by section 9ZA(5) to enter a person in the register;</u></p> <p>(a) on an application for registration in Northern Ireland being made by any person in accordance with the prescribed requirements, determines that that person is entitled to be so registered;</p> <p>(b) is required, by virtue of any provision of this Part of this Act, to remove a person's entry from the register;</p> <p>(c) is notified of any decision on an appeal by virtue of section 56 or 58 below which requires any such alteration in the register as is mentioned in subsection (4) of that section; or</p> <p>(d) determines that the register contains any clerical error or, in the case of a registration officer in Great Britain, determines that the register contains any information that is incorrect.</p> <p>(2) In such a case the registration officer shall (subject to subsection (3) below) issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register; and—</p> <p>(a) the notice shall be so issued by him—</p> <p>(i) on the first day of the month which follows that in which the relevant time falls, or</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

<p>(ii) if that day is less than 14 days after that time, on the first day of the month immediately following that month; and</p> <p>(b) (subject to sections 13B(1) and 13BA(1) below) the alteration in question shall have effect as from the beginning of the day on which the notice is issued.</p> <p>(2ZA) A person who makes an application under subsection (1)(a) in respect of an address in Northern Ireland may submit it through the UK digital service, unless it is an application in pursuance of—</p> <p>(a) residence determined in accordance with section 6 (residence: merchant seamen),</p> <p>(b) a declaration of local connection, or</p> <p>(c) an overseas elector's declaration.</p> <p>(2A) Subject to subsections (2B) and (2C) below, an application for registration under subsection (1)(a) above in respect of an address in Northern Ireland shall include—</p> <p>(a) the signature of each of the persons to whom the application relates;</p> <p>(b) the date of birth of each such person; and</p> <p>(c) in relation to each such person—</p> <p>(i) his national insurance number or a statement that he does not have one,</p> <p>(ii) . . . . . and</p> <p>(iii) any other address in the United Kingdom in respect of which he is or has applied to be registered,</p> <p>and the power in subsection (1)(a) above to prescribe requirements includes power to give effect to the requirements of this subsection.</p> <p>(2B) The Chief Electoral Officer for Northern Ireland may dispense with the requirement mentioned in subsection (2A)(a) above in relation to any person if he is satisfied that it is not reasonably practicable for that person to sign in a consistent and distinctive way because of any incapacity of his or because he is unable to read.</p> <p>(2C) The requirement mentioned in subsection (2A)(a) does not apply to an application submitted through the UK digital service.</p> <p>(3) Subsection (2) above does not require a registration officer to issue a notice under that subsection in a case</p>	
--	--

<p>where (apart from this subsection) that subsection would require the notice to be issued—</p> <p>(a)at the beginning of the month containing the date on which a revised version of the register is next due to be published in accordance with section 13(1) or (3) above, or</p> <p>(b)at the beginning of either of the two months preceding that containing the date on which a revised version of the register is next due to be published in accordance with section 13(1)(a) above,</p> <p>and in such a case the alteration in question shall be made in that revised version of the register.</p> <p>(3A)Subsection (2)(a)(ii) also does not require a registration officer in Great Britain to issue a notice under subsection (2) in a case where the month which follows that in which the relevant time falls is the month containing the date on which a revised version of the register is next due to be published in accordance with section 13(1)(a); and in such a case the alteration in question shall be made in that revised version of the register.</p> <p>(4)Subsection (2) above also does not require a registration officer to issue a notice under that subsection in a case where section 13AB(2), 13B(3), (3B) or (3D), 13BA(3), (6) or (9) or 13BC(3) or (6) below requires him to issue a notice under that provision.</p> <p>(5)No alteration affecting a published version of a register of electors shall be made otherwise than in accordance with this section, section 13AB, section 13B, section 13BA or section 13BC below.</p> <p>(6)For the purposes of subsection (1) above “determines” means determines in accordance with regulations; and section 119 below shall apply for the purposes of subsection (2)(a) above as if it were contained in Part II of this Act.</p> <p>(7)In this section, “the UK digital service” has the same meaning as in section 10ZF, and references to an application submitted through the UK digital service shall be construed in accordance with subsection (4) of that section.</p>	
<p>13AB Alteration of registers: interim publication dates</p> <p>(1)Subsections (2) and (3) apply in relation to an interim publication date where—</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(a) at any time before the interim publication date, section 13A applies to a registration officer (by virtue of section 13A(1)) in connection with a determination, requirement or decision within section 13A(1)(za), (zb), (zc), (b), (c) or (d),

(b) in consequence of the determination, requirement or decision an entry relating to a person falls to be made in (or removed from) the register in respect of an address in the relevant election area, and

(c) no alteration made in consequence of the determination, requirement or decision has already taken effect, or is due to take effect, under a relevant provision on or before the interim publication date.

(2) On the interim publication date the registration officer must issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register.

(3) The alteration takes effect from the beginning of the interim publication date.

(4) There are two interim publication dates (in relation to a registration officer and an election to which this section applies).

(5) The first interim publication date is the last day on which nomination papers may be delivered to the returning officer for the purposes of the election.

(6) The second interim publication date is to be determined by the registration officer, but must be a day after the first interim publication date and before the appropriate publication date.

(7) In subsection (1)(c) "relevant provision" means—

(a) in relation to the first interim publication date, section 13A(2) or 13BC(3) or (6);

(b) in relation to the second interim publication date—

(i) section 13A(2);

(ii) section 13BC(3) or (6);

(iii) subsection (3) of this section as it applies in relation to the first interim publication date.

(7A) In determining for the purposes of subsection (1)(c) whether an alteration made in consequence of the determination, requirement or decision is due to take effect under section 13BC(3) on or before the interim

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>publication date, the reference to section 13AB in section 13BC(2) is to be disregarded.</p> <p>(8) This section applies to—</p> <p>(a) parliamentary elections in England, Wales or Scotland;</p> <p>(b) . . . . .</p> <p>(c) elections to the Scottish Parliament;</p> <p>(d) elections to the National Assembly for Wales;</p> <p>(e) local government elections in England, Wales or Scotland;</p> <p>(f) elections of police and crime commissioners in England and Wales.</p> <p>(9) Subsections (5) and (6) of section 13B apply for the purposes of this section as they apply for the purposes of that section.</p> <p>(10) Subsection (2) does not require a registration officer to issue a notice under that subsection in a case where section 13BC(3) or (6) requires the officer to issue a notice under that provision at an earlier time.</p>	
<p>13B Alteration of registers: pending elections</p> <p>(1) If, by virtue of section 13A(2) above or section 13BC(3) or (6) below, an alteration in a published version of a register is to take effect after the fifth day before the date of the poll for an election to which this section applies, the alteration does not have effect for the purposes of the election.</p> <p>(2) Subsection (3) below applies where—</p> <p>(a) at any time before the appropriate publication date in the case of an election to which this section applies, section 13A above applies to a registration officer, by virtue of subsection (1) of that section, in connection with a determination, requirement or decision falling within any of paragraphs (za), (zb), <u>(zc)</u>, (b), (c) and (d) of that subsection;</p> <p>(b) in consequence of the determination, requirement or decision an entry relating to a person falls to be made in (or removed from) the register in respect of an address in the relevant election area; and</p> <p>(c) no alteration made in consequence of the determination, requirement or decision—</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

<p>(i)has already taken effect, or</p> <p>(ii)is due to take effect,</p> <p>under subsection (2) of that section, or under section 13AB(3) or section 13BC(3) or (6), on or before the fifth day before the date of the poll.</p> <p>(3)In such a case the registration officer shall issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register; and—</p> <p>(a)the notice shall be so issued by him on the appropriate publication date; and</p> <p>(b)the alteration shall take effect as from the beginning of that day.</p> <p>(3ZA)In determining for the purposes of subsection (2)(c) whether an alteration made in consequence of the determination, requirement or decision is due to take effect under section 13BC(3) on or before the fifth day before the date of the poll, the reference to section 13B in section 13BC(2) is to be disregarded.</p> <p>(3ZB)Subsection (3) does not require a registration officer to issue a notice under that subsection in a case where section 13BC(3) or (6) requires the officer to issue a notice under that provision at an earlier time.</p> <p>(3A)Subsection (3B) below applies where—</p> <p>(a)at any time on or after the appropriate publication date in the case of an election to which this section applies but before the prescribed time on the day of the poll, section 13A above applies to a registration officer, by virtue of subsection (1) of that section, in connection with a notification mentioned in paragraph (c) of that subsection; and</p> <p>(b)in consequence of the notification—</p> <p>(i)an entry relating to that person falls to be made in the register in respect of an address in the relevant election area, or</p> <p>(ii)his entry in the register requires to be altered.</p> <p>(3B)In such a case the registration officer shall issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register; and—</p> <p>(a)the notice shall be so issued by him when he receives the notification; and</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)the alteration shall take effect as from the beginning of the day on which the notice is issued.</p> <p>(3C)Subsection (3D) below applies where—</p> <p>(a)at any time on or after the appropriate publication date in the case of an election to which this section applies but before the prescribed time on the day of the poll, section 13A above applies to a registration officer, by virtue of subsection (1) of that section, in connection with a determination falling within paragraph (d) of that subsection;</p> <p>(b)the determination was made following a representation made by or on behalf of a person to the registration officer; and</p> <p>(c)in consequence of the determination—</p> <p>(i)an entry relating to that person falls to be made in the register in respect of an address in the relevant election area, or</p> <p>(ii)his entry in the register requires to be altered.</p> <p>(3D)In such a case the registration officer shall issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register; and—</p> <p>(a)the notice shall be so issued by him when he makes the determination; and</p> <p>(b)the alteration shall take effect as from the beginning of the day on which the notice is issued.</p> <p>(3E)In subsection (3C)(b) above, “representation” means a representation made in accordance with prescribed requirements to the effect that the register contains a clerical error.</p> <p>(4)This section applies to the following elections—</p> <p>(a)parliamentary elections in England, Wales or Scotland,</p> <p>(b). . . . .</p> <p>(c)elections to the Scottish Parliament,</p> <p>(d)elections to the National Assembly for Wales, ...</p> <p>(e). . . . .</p> <p>(f)local government elections in England, Wales or Scotland and</p>	
--	--

<p>(g)elections of police and crime commissioners in England and Wales.</p> <p>(5)In this section—</p> <p>“the appropriate publication date”, in relation to a registration officer and an election to which this section applies, means either the sixth or the fifth day before the date of the poll, as the registration officer may determine;</p> <p>“the final nomination day”, in relation to such an election, means the last day on which nomination papers may be delivered to the returning officer for the purposes of the election;</p> <p>“the relevant election area”, in relation to a registration officer and such an election, means—</p> <p>(a) the area for which the registration officer acts, or</p> <p>(b) if the election is held in only part of that area, the part of that area in question.</p> <p>(6)Section 119 below shall apply for the purposes of this section as if—</p> <p>(a)it were contained in Part II of this Act; and</p> <p>(b)each of the days referred to in this section were the day on which anything is required or permitted to be done by or in pursuance of that Part of this Act.</p>	
<p>53 Power to make regulations as to registration etc.</p> <p>(1) Provision may be made by regulations—</p> <p>(a)with respect to the form of the register of electors and of . . . any special lists or records required by this Act in connection with the register or with any election;</p> <p>(b)with respect to—</p> <p>(i)the procedure to be followed in the preparation of the register and the place and manner of its publication, and</p> <p>(ii)the procedure to be followed in the preparation of any such special lists or records, and the time, place and manner of their publication; ...</p> <p>(ba)with respect to applications under sections 13BD, 13BE and 13C and documents or cards issued under any of those sections; and</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

(c)generally with respect to any matters incidental to the provisions of this Act so far as those provisions relate to the registration of electors or to voting by post or proxy.

(2). . . . .

(3)Without prejudice to the generality of subsection (1) above, regulations made with respect to the matters mentioned in that subsection may contain any such provisions as are mentioned in Schedule 2 to this Act.

(4)Provision may also be made by regulations—

(a)for the supply of any such record or special list as is mentioned in subsection (1) above to such persons as are prescribed;

(b)with respect to any conditions subject to which the supply is made;

(c)making it an offence (punishable on summary conviction by a fine not exceeding level 5 on the standard scale) for a person to fail to comply with any such condition.

(5)Before making regulations containing provision under paragraph 1A of Schedule 2, or paragraph 13(1ZB) of that Schedule so far as relating to that paragraph, the Secretary of State must consult—

(a)the Electoral Commission,

(b)the Information Commissioner, and

(c)any other person the Secretary of State thinks appropriate.

(6)The Secretary of State may require the Electoral Commission to—

(a)prepare a report on specified matters relating to the operation of any provision made under paragraph 1A of Schedule 2, and

(b)give the Secretary of State a copy of the report by no later than a specified date.

(7)The Secretary of State must publish a copy of the report.

(8) A registration officer ... must comply with any request made by the Electoral Commission for information that it reasonably requires in connection with the preparation of a report under subsection (6).

(8A) Provision made by regulations relating to the matters specified in paragraph 1A(1)(aa) of Schedule 2—

(a) may only be made by the Welsh Ministers;

(b) may not include provision that would require the consent of the appropriate Minister under paragraph 8(1)(a) or (c), 10 or 11 of Schedule 7B to the Government of Wales Act 2006 (c. 32) if the provision were included in an Act of Senedd Cymru;

(c) may not include provision that would require consultation of the appropriate Minister under paragraph 11(2) of Schedule 7B to that Act if the provision were included in an Act of Senedd Cymru.

(9) The power to make regulations under this section—

(a) so far as it is exercisable by a Minister of the Crown to make provision about a UK digital service in relation to elections in Scotland, is exercisable by the Scottish Ministers concurrently with that Minister, and

(b) so far as it is exercisable by a Minister of the Crown to make provision about a UK digital service in relation to elections in Wales, is exercisable by the Welsh Ministers concurrently with that Minister.

(10) The power of the Scottish Ministers to make regulations by virtue of subsection (9) is exercisable in the same ways and subject to the same provisions as their power to make other regulations under this section, except that—

(a) the power is not exercisable without the agreement of a Minister of the Crown, and

(b) regulations made in exercise of the power are subject to the negative procedure.

(10A) The power of the Welsh Ministers to make regulations by virtue of subsection (9) is not exercisable without the agreement of a Minister of the Crown.

(10B) A statutory instrument containing regulations made by the Welsh Ministers by virtue of subsection (9) is subject to annulment in pursuance of a resolution of the National Assembly for Wales.

(11) In subsection (9)—

“election in Scotland” means—

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a)an election for membership of the Scottish Parliament, or</p> <p>(b)a local government election in Scotland;</p> <p>“election in Wales” means—</p> <p>(a)an election of Assembly members, or</p> <p>(b)a local government election in Wales;</p> <p>“UK digital service” means a digital service provided by a Minister of the Crown for the registration of electors.</p>	
<p>56 Registration appeals: England and Wales.</p> <p>(1)An appeal lies to the county court—</p> <p>(a)from any decision of a registration officer not to register a person following an application under section 10ZC,</p> <p>(aza)from any decision of a registration officer to register a person following an application under section 10ZC in a case where an objection has been made under that section,</p> <p>(azb)from any decision of a registration officer not to alter a register following an application under section 10ZD,</p> <p>(azc)from any decision of a registration officer to alter a register following an application under section 10ZD in a case where an objection has been made under that section,</p> <p>(azd)from any decision of a registration officer under section 10ZE, or any other provision of this Act, as a result of which a person's entitlement to remain registered terminates,</p> <p>(aa)from any decision of a registration officer not to make a determination under section 10ZE(1) following an objection under section 10ZE(5)(a),</p> <p><u>(azaa) from any decision of a registration officer for a local government area in Wales to register a person under section 9ZA(5);</u></p> <p>(ab)from a determination of the registration officer under section 9B(2) above,</p> <p>(ac)from a determination of a registration officer not to issue—</p> <p>(i)an electoral identity document following an application under section 13BD, or</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

(ii)an anonymous elector's document following an application under section 13BE,
(b)from any decision under this Act of the registration officer disallowing a person's application to vote by proxy or by post as elector or to vote by post as proxy, in any case where the application is not made for a particular election only,
(c). . . . .
(d). . . . .
but an appeal does not lie where the person desiring to appeal has not availed himself of a prescribed right to be heard by or make representations to the registration officer on the matter which is the subject of the appeal, or has not given the prescribed notice of appeal within the prescribed time.
(2)No appeal lies from the decision of the Court of Appeal on appeal from a decision of the county court under this section.
(3)An appeal to the county court or Court of Appeal by virtue of this section which is pending when notice of an election is given shall not prejudice the operation as respects the election of the decision appealed against, and anything done in pursuance of the decision shall be as good as if no such appeal had been brought and shall not be affected by the decision of the appeal.
(4)Notice shall be sent to the registration officer in manner provided by rules of court of the decision of the county court or of the Court of Appeal on any appeal by virtue of this section, and the registration officer shall, in accordance with sections 13A, 13AB, 13B and 13BC above, make such alterations in the . . . register as may be required to give effect to the decision.
(4A)Where, as a result of the decision on an appeal, an alteration in the register made in pursuance of subsection (4) above takes effect under section 13(5), 13A(2), 13AB(3) or 13B(3) or (3B) or 13BC(3) or (6) above on or before the date of the poll, subsection (3) above does not apply to that appeal as respects that election.
(5)The registration officer shall undertake such duties in connection with appeals brought by virtue of this section as may be prescribed and shall on any such appeal be deemed to be a party to the proceedings, and the registration expenses payable to a registration officer shall include any expenses properly incurred by him by virtue of this subsection.
(6). . . . .

<p>73 Payment of expenses through election agent.</p> <p>(1) Subject to subsection (5) below, no payment (of whatever nature) shall be made by—</p> <p>(a) a candidate at an election, or</p> <p>(b) any other person,</p> <p>in respect of election expenses incurred by or on behalf of the candidate unless it is made by or through the candidate's election agent.</p> <p>(2) Every payment made by an election agent in respect of any election expenses shall, except where less than £20, be vouched for by a bill stating the particulars or by a receipt.</p> <p>(3) The references in the foregoing provisions of this section to an election agent shall, in relation to a parliamentary or Authority election where subagents are allowed, be taken as references to the election agent acting by himself or a sub-agent.</p> <p>(4) . . . . .</p> <p>(5) This section does not apply to—</p> <p>(a) any expenses which are, in accordance with section 74(1) or (1B), 78(5) or 79(2) below, paid by the candidate;</p> <p>(b) any expenses which are paid in accordance with section 74(3) below by a person authorised as mentioned in that provision;</p> <p>(c) any expenses included in a declaration made by the election agent under section 74A below; ...</p> <p>(ca) any expenses incurred, ~~otherwise than in relation to an election in Wales under the local government Act,~~ on account of any matter falling within section 75(1) by a person authorised as mentioned in that provision; or</p> <p>(d) any expenses which are to be regarded as incurred by or on behalf of the candidate by virtue of section 90ZA(5) below.</p> <p>(6) A person who makes any payment (of whatever nature) in contravention of subsection (1) above ... shall be guilty of an illegal practice.</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 35</p>
---	-----------------------------------

<p>90C Property, goods, services etc. provided free of charge or at a discount.</p> <p>(1) This section applies where, in the case of a candidate at an election—</p> <p>(a) either—</p> <p>(i) property or goods is or are transferred to the candidate or his election agent free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of the market value of the property or goods, or</p> <p>(ii) property, goods, services or facilities is or are provided for the use or benefit of the candidate free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of the commercial rate for the use of the property or for the provision of the goods, services or facilities, and</p> <p>(b) the property, goods, services or facilities is or are made use of by or on behalf of the candidate in circumstances such that, if any expenses were to be (or are) actually incurred by or on behalf of the candidate in respect of that use, they would be (or are) election expenses incurred by or on behalf of the candidate.</p> <p>(1A) For the purposes of subsection (1)(b), except as it applies in relation to an election in Scotland or ~~Wales~~ under the local government Act, property, goods, services or facilities are made use of on behalf of a candidate only if their use on behalf of the candidate is directed, authorised or encouraged by the candidate or the candidate's election agent.</p> <p>(2) Where this section applies—</p> <p>(a) an amount of election expenses determined in accordance with this section ("the appropriate amount") shall be treated, for the purposes of this Part of this Act, as incurred by the candidate, and</p> <p>(b) the candidate's election agent shall make a declaration of that amount,</p> <p>unless that amount is not more than £50.</p> <p>This subsection has effect subject to Part 2 of Schedule 4A to this Act .</p> <p>(3) Where subsection (1)(a)(i) above applies, the appropriate amount is such proportion of either—</p> <p>(a) the market value of the property or goods (where the property or goods is or are transferred free of charge), or</p>	<p>Pennod 5, adran 32</p>
---	---------------------------

<p>(b) the difference between the market value of the property or goods and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the candidate in respect of the property or goods (where the property or goods is or are transferred at a discount),</p> <p>as is reasonably attributable to the use made of the property or goods as mentioned in subsection (1)(b) above.</p> <p>(4) Where subsection (1)(a)(ii) above applies, the appropriate amount is such proportion of either—</p> <p>(a) the commercial rate for the use of the property or the provision of the goods, services or facilities (where the property, goods, services or facilities is or are provided free of charge), or</p> <p>(b) the difference between that commercial rate and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the candidate in respect of the use of the property or the provision of the services or facilities (where the property, goods, services or facilities is or are provided at a discount),</p> <p>as is reasonably attributable to the use made of the property, goods, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b) above.</p> <p>(5) Where the services of an employee are made available by his employer for the use or benefit of a candidate, then for the purposes of this section the commercial rate for the provision of those services shall be the amount of the remuneration and allowances payable to the employee by his employer in respect of the period for which his services are so made available (but shall not include any amount in respect of any contributions or other payments for which the employer is liable in respect of the employee).</p> <p>(6) In this section “market value”, in relation to any property or goods, means the price which might reasonably be expected to be paid for the property or goods on a sale in the open market; and paragraph 2(6)(a) of Schedule 2A to this Act shall apply with any necessary modifications for the purpose of determining, for the purposes of subsection (1) above, whether property or goods is or are transferred to a candidate or his election agent.</p>	
<p>“114A Undue influence</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 64</p>

(1) A person is guilty of a corrupt practice if the person is guilty of undue influence.

(2) A person ("P") is guilty of undue influence if P carries out an activity falling within subsection (4) for the purpose of—

(a) inducing or compelling a person to vote in a particular way or to refrain from voting, or

(b) otherwise impeding or preventing the free exercise of the franchise of an elector or of a proxy for an elector.

(3) A person ("P") is also guilty of undue influence if P carries out an activity falling within any of paragraphs (a) to (f) of subsection (4) on account of—

(a) a person having voted in a particular way or refrained from voting, or

(b) P assuming a person to have voted in a particular way or to have refrained from voting.

(4) The following activities fall within this subsection—

(a) using or threatening to use violence against a person;

(b) damaging or destroying, or threatening to damage or destroy, a person's property;

(c) damaging or threatening to damage a person's reputation;

(d) causing or threatening to cause financial loss to a person;

(e) causing spiritual injury to, or placing undue spiritual pressure on, a person;

(f) doing any other act designed to intimidate a person;

(g) doing any act designed to deceive a person in relation to the administration of an election.

(5) For the purposes of subsections (2) and (3) an activity is carried out by a person ("P") if it is carried out—

(a) by P,

(b) by P jointly with one or more other persons, or

(c) by one or more other persons on behalf of P and with P's authority or consent.

(6) In subsection (4)(f) and (g) "act" includes an omission (and references to the doing of an act are to be read accordingly).

(7) This section does not have effect in relation to an election in Scotland or Wales under the local government Act."

<p>115Undue influence [: local government elections in Scotland and Wales].</p> <p>(1)A person shall be guilty of a corrupt practice if he is guilty of undue influence [in relation to an election in Scotland ~~or Wales~~ under the local government Act].</p> <p>(2)A person shall be guilty of undue influence [in relation to an election in Scotland ~~or Wales~~ under the local government Act]—</p> <p>(a)if he, directly or indirectly, by himself or by any other person on his behalf, makes use of or threatens to make use of any force, violence or restraint, or inflicts or threatens to inflict, by himself or by any other person, any temporal or spiritual injury, damage, harm or loss upon or against any person in order to induce or compel that person to vote or refrain from voting, or on account of that person having voted or refrained from voting; or</p> <p>(b)if, by abduction, duress or any fraudulent device or contrivance, he impedes or prevents [, or intends to impede or prevent,] the free exercise of the franchise of an elector or proxy for an elector, or so compels, induces or prevails upon [, or intends so to compel, induce or prevail upon,] an elector or proxy for an elector either to vote or to refrain from voting.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 64</p>
<p>SCHEDULE 2 PROVISIONS WHICH MAY BE CONTAINED IN REGULATIONS AS TO REGISTRATION ETC.</p> <p>1A(1)Provision authorising or requiring a person to disclose information to another person for the purpose of assisting a registration officer ...—</p> <p>(a)to verify information relating to a person within sub-paragraph (1A),</p> <p><u>(aa) to decide whether a person is eligible to be included in the register for the purpose of section 9ZA,</u></p> <p>(b)to ascertain the names and addresses of people who are not registered but who are entitled to be registered, or</p> <p>(c)to identify those people who are registered but who are not entitled to be registered.</p> <p>(1A)The following persons are within this sub-paragraph—</p> <p>(a)a person who is registered in a register maintained by the registration officer;</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

<p>(b) a person who is named in—</p> <p>(i) an application for registration in, or alteration of, a register,</p> <p>(ii) an application (including a partially completed application) under section 13BD, 13BE or 13C, or</p> <p>(iii) a relevant absent voting application.</p> <p>(1B) In sub-paragraph (1A)(b)(i), the reference to an application for registration in, or alteration of, a register includes a reference to a partially completed application submitted through the UK digital service.</p> <p>(2) Provision made under sub-paragraph (1) may authorise or require the person to whom the information is disclosed—</p> <p>(a) to compare it with other information;</p> <p>(b) to disclose the results of the comparison to a registration officer for the purpose mentioned in that sub-paragraph.</p> <p>(3) The provision that may be made under sub-paragraph (1) or (2) includes provision—</p> <p>(a) conferring other functions on a person;</p> <p>(b) authorising the Secretary of State to make grants to a person on whom functions are conferred;</p> <p>(c) authorising a person to disclose or otherwise process information only in accordance with an agreement;</p> <p>(d) authorising or requiring a person to disclose or otherwise process information only in accordance with requirements imposed by the Secretary of State;</p> <p>(e) regulating the manner in which information is disclosed;</p> <p>(f) requiring the retention or disposal, or otherwise regulating the processing, of information disclosed.</p> <p>(4) Provision made under this paragraph has effect despite any statutory or other restriction on the disclosure of information.</p> <p>(5) In this paragraph “processing” has the same meaning as in Parts 5 to 7 of the Data Protection Act 2018 (see section 3(4) and (14) of that Act).</p> <p>(6) In sub-paragraph (1), the reference to disclosing information includes, in relation to verifying information relating to a person who is named in a relevant registration application or a relevant absent voting</p>	
---	--

application, references to disclosing evidence provided by a person in connection with the application.

(7) In this paragraph—

(a) “relevant absent voting application” means—

(i) an application (including a partially completed application) under paragraph 3, 4 or 6 of Schedule 4 to the Representation of the People Act 2000, other than an application in relation to a local government election, or local government elections, in Scotland or Wales, or

(ii) an application (including a partially completed application) under section 6, 7 or 8 of the Representation of the People Act 1985;

(b) “relevant registration application” means an application (including a partially completed application) for registration in, or alteration of—

(i) a register of parliamentary electors, or

(ii) a register of local government electors in England, and includes a form (or partially completed form) in connection with a canvass under section 10;

(c) “the UK digital service” means a digital service provided by a Minister of the Crown for the registration of electors, and the reference in sub-paragraph (1B) to an application submitted through the UK digital service is a reference to an application submitted using that service as an intermediary.

(8) A notice, including a partially completed notice, under section 8(9) of the Representation of the People Act 1985 (cancellation of proxy appointment) is to be treated as a relevant absent voting application for the purposes of this paragraph.

1B(1) Provision as to the information that a registration officer may or must require persons to give by virtue of regulations under paragraph 1(2), or must provide to persons, when conducting a canvass in Great Britain (whether as part of a canvass form or communication or otherwise).

(2) Provision authorising or requiring a registration officer in Great Britain to complete canvass forms in part for people.

(3) Provision as to the form and contents of declarations to be made by those responding to a canvass in Great Britain.

1C Provision authorising or requiring a registration officer maintaining a register of local government

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>electors for an area in Wales to take specified steps for the purpose of deciding whether a person is eligible to be included in the register for the purpose of section 9ZA.</u></p>	
<p>10(1)Provisions requiring a registration officer to prepare, in addition to the version of the register which he is required to prepare by virtue of the other provisions of this Act (“the full register”), a version of the register which omits the names and addresses of registered electors by or on behalf of whom requests have been made to have their names and addresses excluded from that version of it (“the edited register”).</p> <p>(1A)The edited version shall also omit anonymous entries.</p> <p>(2)Provisions specifying a form of words to be used by a registration officer for the purpose of—</p> <p>(a)explaining to persons registered or applying to be registered, or persons acting on behalf of such persons, the purposes for which the full register and the edited register may each be used, and</p> <p>(b)ascertaining whether the exclusion of their names and addresses from the edited register is requested by or on behalf of such persons.</p> <p><u>(3) This paragraph does not apply to a register of local government electors for an area in Wales.</u></p> <p>10AProvisions requiring copies of the full register and other documents, or prescribed parts of them, to be available for inspection by the public at such places as may be prescribed.</p> <p>10B(1)Provisions authorising or requiring a registration officer—</p> <p>(a)to supply to such persons as may be prescribed copies of the full register and other documents, or prescribed parts of them, whether free of charge or on payment of a prescribed fee;</p> <p>(b)to supply to any persons copies of the edited register, or any prescribed part of it, on payment of a prescribed fee.</p> <p>(2)Provisions specifying, in relation to any description of persons prescribed by regulations made in pursuance of sub-paragraph (1)(a) above, the purposes for which copies supplied to such persons under such regulations, or information contained in them, may be used whether by such persons or by employees or other persons authorised by them in accordance with regulations to</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>have access to such copies or information contained in them.</p> <p>(3) Without prejudice to the generality of sub-paragraph (1) above or paragraph 11A below, regulations made in pursuance of sub-paragraph (1) may contain any such provisions as are authorised by paragraph 11A.</p> <p><u>(4) Paragraph (b) of sub-paragraph (1) does not apply to a register of local 15 government electors for an area in Wales.</u></p>	
<p>SCHEDULE 4A ELECTION EXPENSES</p> <p>14A(1) The Electoral Commission (“the Commission”) may prepare, and from time to time revise, a code of practice for local government elections in Wales giving—</p> <p>(a) guidance as to the matters which do, or do not, fall within Part 1 or Part 2 of this Schedule;</p> <p>(b) guidance (supplementing the definition in section 90ZA(3)) as to the cases or circumstances in which expenses are, or are not, to be regarded as incurred for the purposes of a candidate's election.</p> <p><u>(c) guidance relating to the application of Part 2 of this Act in relation to expenses incurred for the purposes of a candidate's election (whether or not election expenses).</u></p> <p>(2) Once the Commission have prepared a draft code under this paragraph, they must submit it to the Welsh Ministers for approval.</p> <p>(3) The Welsh Ministers may approve a draft code with or without modifications.</p> <p>(4) Once the Welsh Ministers have approved a draft code they must lay a copy of the draft, in the form in which they have approved it, before Senedd Cymru.</p> <p>(5) If the draft incorporates modifications, the Welsh Ministers must at the same time lay before Senedd Cymru a statement of their reasons for making them.</p> <p>(6) If, within the 40-day period, Senedd Cymru resolves not to approve the draft, the Welsh Ministers must take no further steps in relation to it.</p> <p>(7) If no such resolution is made within the 40-day period—</p> <p>(a) the Welsh Ministers must issue the code in the form of the draft laid before Senedd Cymru,</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 34</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(b) the code comes into force on the date appointed by the Welsh Ministers by order made by statutory instrument, and

(c) the Commission must arrange for the code to be published in such manner as the Commission think appropriate.

(8) Sub-paragraph (6) does not prevent a new draft code from being laid before Senedd Cymru.

(9) In this paragraph, "the 40-day period", in relation to a draft code, means the period of 40 days beginning with the day on which the draft is laid before Senedd Cymru, no account being taken of any period during which Senedd Cymru is dissolved or is in recess for more than four days.

(10) In this paragraph references to a draft code include a revised draft code.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989

Adran	Diwygiwyd gan
<p>1 Disqualification and political restriction of certain officers and staff.</p> <p>(1)A person shall be disqualified from becoming (whether by election or otherwise) or remaining a member of a local authority if he holds a politically restricted post under that local authority or any other local authority in Great Britain.</p> <p>[(1A)A person shall be disqualified from becoming (whether by election or otherwise) or remaining a member of any local authority in Wales <u>(including an elected mayor)</u> if that person—</p> <p>[a]]holds the post of chief executive of a local authority which is the council of a county or county borough in Wales;</p> <p>[(b)holds a politically restricted post under a <u>community council or corporate joint committee.</u>]]</p> <p>[(1B)A person shall be disqualified from becoming or remaining a member of a corporate joint committee if that person holds a politically restricted post under any corporate joint committee, <u>community council</u> or local authority in Great Britain.]</p> <p><u>(1C) A person shall be disqualified from becoming or remaining a member of a community council if that person holds a politically restricted post under any community council, corporate joint committee or local authority in Great Britain.</u></p> <p>(2)In the House of Commons Disqualification Act 1975, in Part III of Schedule 1 (other disqualifying offices) there shall be inserted at the appropriate place—</p> <p style="text-align: center;">“Person holding a politically restricted post, within the meaning of Part I of the Local Government and Housing Act 1989, under a local authority, within the meaning of that Part.”</p> <p>(3)In section 80 of the Local Government Act 1972 (disqualification for election and holding office as member of local authority)—</p> <p>(a)in subsection (1)(a) (paid office holders and employees), the words “joint board, joint authority or” shall be omitted; and</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, Adran 65</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)in subsection (6) (extension of meaning of “local authority”), after the word “includes” there shall be inserted “ a joint board and ”.</p> <p>(4)In section 31 of the Local Government (Scotland) Act 1973 (which makes corresponding provision for Scotland)—</p> <p>(a)in subsection (1)(a)(ii), the words “or joint board” shall be omitted; and</p> <p>(b)after subsection (1) there shall be inserted the following subsection—</p> <p>“(1A)A person is disqualified for being a member of a joint board if he or a partner of his holds any paid office or employment (other than the office of chairman or vice-chairman of the board) or other place of profit in the gift or disposal of the board.”</p> <p>(5)The terms of appointment or conditions of employment of every person holding a politically restricted post under a local authority (including persons appointed to such posts before the coming into force of this section) shall be deemed to incorporate such requirements for restricting his political activities as may be prescribed for the purposes of this subsection by regulations made by the Secretary of State.</p> <p>(6)Regulations under subsection (5) above may contain such incidental provision and such supplemental, consequential and transitional provision in connection with their other provisions as the Secretary of State considers appropriate and, without prejudice to section 190(1) below, may contain such exceptions for persons appointed in pursuance of section 9 below as he thinks fit.</p> <p>(7)So far as it has effect in relation to disqualification for election, this section has effect with respect to any election occurring not less than two months after the coming into force of this section and, so far as it relates to becoming in any other way a member of a local authority, this section has effect with respect to any action which, apart from this section, would result in a person becoming a member of the authority not less than two months after the coming into force of this section.</p> <p>(8)If, immediately before the expiry of the period of two months referred to in subsection (7) above, a person who is a member of a local authority holds a politically restricted post under that or any other local authority, nothing in this section shall apply to him until the expiry</p>	
--	--

of the period for which he was elected or for which he otherwise became a member of the authority.

[(9)In this section a reference to a person holding a politically restricted post under a local authority includes a reference to every member of the staff of an elected local policing body.. [, [and every member of staff of a fire and rescue authority created by an order under section 4A of the Fire and Rescue Services Act 2004] [every member of staff of a fire and rescue authority created by an order under section 4A of the Fire and Rescue Services Act 2004 and every member of staff of the London Fire Commissioner]]].

[(10)The reference in subsection (9) to every member of the staff of an elected local policing body does not include a deputy police and crime commissioner.

(11)For the purposes of subsection (1) only, the reference in subsection (9) to every member of the staff of an elected local policing body does not include the Deputy Mayor for Policing and Crime appointed under section 19(1)(a) of the Police Reform and Social Responsibility Act 2011.]

[(12)Subsections (5) to (8) of this section apply to a corporate joint committee as they apply to a local authority in Wales.]

(13) Subsections (5) and (6) of this section apply to a community council as they apply to a local authority in Wales.

2 Politically restricted posts.

(1)The following persons are to be regarded for the purposes of this Part as holding politically restricted posts under a local authority—

(a)the person designated under section 4 below as the head of the authority's paid service;

(b)the statutory chief officers;

(c)a non-statutory chief officer;

(d)a deputy chief officer;

(e)the monitoring officer designated under section 5 below;

(f)any person holding a post to which he was appointed in pursuance of section 9 below; [and]

(g)any person not falling within paragraphs (a) to (f) above whose post is for the time being specified by the authority in a list maintained in accordance with subsection (2) below and any directions under section 3

<p>[or 3A] below or with section 100G(2) of the Local Government Act 1972 or section 50G(2) of the Local Government (Scotland) Act 1973 (list of officers to whom powers are delegated) [; and</p> <p>(h)the head of democratic services designated under section 8 of the Local Government (Wales) Measure 2011].</p> <p>[(1A)For the purposes of this Part other than section 1(1), a person appointed as the chief executive of a local authority which is the council of a county or county borough in Wales is to be regarded as holding a politically restricted post under that authority.]</p> <p>[(1B)For the purposes of this Part the following persons are to be regarded as holding politically restricted posts under a corporate joint committee—</p> <p>(a)a person appointed as the chief executive of the corporate joint committee;</p> <p>(b)a person described in subsection (1)(b) to (e);</p> <p>(c)a person not falling within paragraphs (a) or (b) whose post is for the time being specified by the corporate joint committee in—</p> <p>(i)the list maintained in accordance with subsection (2) and any directions under section 3;</p> <p>(ii)the list maintained in accordance with regulation 24(2) of the Corporate Joint Committees (General) (No. 2) (Wales) Regulations 2021.]</p> <p><u>(1C) For the purposes of this Part the following persons are to be regarded as holding politically restricted posts under a community council -</u></p> <p><u>(a) a paid officer having responsibility, for the purposes of section 151 of the Local Government Act 1972, for the administration of the financial affairs of the community council;</u></p> <p><u>(b) a person holding a paid post that is for the time being specified by the community council in the list maintained in accordance with subsection (2) and any directions under section 3.</u></p> <p>(2)It shall be the duty of every local authority to prepare and maintain a list of such of the following posts under the authority, namely—</p> <p>(a) . . . . .</p> <p>(b) . . . . .</p>	
---	--

<p>(c)posts [... the] duties of which appear to the authority to fall within subsection (3) below,</p> <p>as are not posts for the time being exempted under section 3 [or 3A] below, posts for the time being listed under section 100G(2) of the Local Government Act 1972 or section 50G(2) of the Local Government (Scotland) Act 1973 or posts of a description specified in regulations made by the Secretary of State for the purposes of this subsection.</p> <p>(3)The duties of a post under a local authority fall within this subsection if they consist in or involve one or both of the following, that is to say—</p> <p>(a)giving advice on a regular basis to the authority themselves, to any committee or sub-committee of the authority or to any joint committee on which the authority are represented [or, where the authority are operating executive arrangements, to the executive of the authority, to any committee of that executive, or to any member of that executive who is also a member of the authority];</p> <p>(b)speaking on behalf of the authority on a regular basis to journalists or broadcasters.</p> <p>(4)It shall be the duty of every local authority to deposit the first list prepared under subsection (2) above with their proper officer before the expiry of the period of two months beginning with the coming into force of this section; and it shall also be their duty, on subsequently making any modifications of that list, to deposit a revised list with that officer.</p> <p>(5)It shall be the duty of every local authority [in Scotland and Wales] in performing their duties under this section to have regard to such general advice as may be given by virtue of subsection (1)(b) of section 3 below by a person appointed under that subsection.</p> <p>[5A]It shall be the duty of every local authority in England in performing their duties under this section to have regard to such general advice as may be given by virtue of section 3B below by the Secretary of State.]</p> <p>(6)In this section “the statutory chief officers” means—</p> <p>[za)the director of children’s services appointed under section 18 of the Children Act 2004 and the director of adult social services appointed under section 6(A1) of the Local Authority Social Services Act 1970 (in the case of a local authority in England);]</p>	
---	--

[(zb)the director of public health appointed under section 73A(1) of the National Health Service Act 2006;]

(a)the chief education officer [or director of education] appointed under [section 532 of the Education Act 1996][or section 78 of the Education (Scotland) Act 1980] [(in the case of a local authority in Wales)];

(b)[the chief officer of a fire brigade maintained under the Fire Services Act 1947 and appointed under regulations made under section 18(1)(a) of that Act;]

(c)the director of social services [(in the case of a local authority in Wales)] or [chief social work officer] appointed under [section 144 of the Social Services and Well-being (Wales) Act 2014] or section 3 of the Social Work (Scotland) Act 1968; and

(d)the officer having responsibility, for the purposes of section 151 of the Local Government Act 1972, section 73 of the Local Government Act 1985, section 112 of the Local Government Finance Act 1988 [, section 127(2) of the Greater London Authority Act 1999] or section 6 below or for the purposes of section 95 of the Local Government (Scotland) Act 1973, for the administration of the authority's financial affairs.

(7)In this section "non-statutory chief officer" means, subject to the following provisions of this section—

(a)a person for whom the head of the authority's paid service [or (in the case of a council for a county or county borough in Wales) the authority's chief executive] is directly responsible;

(b)a person who, as respects all or most of the duties of his post, is required to report directly or is directly accountable to the head of the authority's paid service [or (in the case of a council for a county or county borough in Wales) the authority's chief executive]; and

(c)any person who, as respects all or most of the duties of his post, is required to report directly or is directly accountable to the local authority themselves or any committee or sub-committee of the authority.

(8)In this section "deputy chief officer" means, subject to the following provisions of this section, a person who, as respects all or most of the duties of his post, is required to report directly or is directly accountable to one or more of the statutory or non-statutory chief officers.

(9)A person whose duties are solely secretarial or clerical or are otherwise in the nature of support services shall not be regarded as a non-statutory chief

officer or a deputy chief officer for the purposes of this Part.

(10) Nothing in this section shall have the effect of requiring any person to be regarded as holding a politically restricted post by reason of his holding—

(a) the post of head teacher or principal of a school, college or other educational institution or establishment which, in England and Wales, is maintained or assisted by a [local authority] or, in Scotland, is under the management of or is assisted by an education authority; or

(b) any other post as a teacher or lecturer in any such school, college, institution or establishment,

or of requiring any such post to be included in any list prepared and maintained under this section.

[(10A) This section, other than subsection (1), applies in relation to a corporate joint committee as it applies in relation to a local authority in Wales.

(10B) In the application of subsection (2) to a corporate joint committee the reference to section 100G(2) of the Local Government Act 1972 is to be read as a reference to regulation [24\(2\)](#) of the Corporate Joint Committees (General) (No. 2) (Wales) Regulations 2021.

(10C) In the application of subsection (4) to a corporate joint committee—

(a) the reference to two months is to be read as a reference to six months, and

(b) the reference to the coming into force of this section is to be read as a reference to—

(i) the coming into force of this subsection, or

(ii) the date on which the corporate joint committee is established,

whichever is the later.]

(10D) This section, other than subsection (1), applies in relation to a community council as it applies to a local authority in Wales.

(10E) In the application of subsection (4) to a community council, the reference to the coming into force of this section has effect as if it were a reference to 6 May 2027.

(11) Regulations under this section may contain such incidental provision and such supplemental, consequential and transitional provision in connection

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

with their other provisions as the Secretary of State considers appropriate.	
--	--

3 Grant and supervision of exemptions from political restriction [Scotland and Wales].

Part 2, Chapter 3, section 65

(1)[It shall be the duty of the Scottish Ministers to appoint in relation to Scotland, and the duty of the Welsh Ministers to appoint in relation to Wales, a person]—

(a)to carry out the functions in relation to political restriction which are conferred by subsections (2) to (7) below; and

(b)to give such general advice with respect to the determination of questions arising by virtue of section 2(3) above as that person considers appropriate after consulting such representatives of local government and such organisations appearing to him to represent employees in local government as he considers appropriate.

(2)A person appointed under subsection (1) above—

(a)shall consider any application for exemption from political restriction which is made to him, in respect of any post under a local authority, by the holder for the time being of that post; and

(b)may, on the application of any person or otherwise, give directions to a local authority requiring it to include a post in the list maintained by the authority under section 2(2) above.

(3)An application shall not be made by virtue of subsection (2)(a) above in respect of a post under a local authority except where—

(a)the authority have specified or are proposing to specify the post in the list maintained by the authority under subsection (2) of section 2 above; ...

(b). . . . .]

(4)If, on an application made by virtue of subsection (2)(a) above in respect of any post under a local authority, the person to whom the application is made is satisfied that the duties of the post do not fall within section 2(3)above, that person shall direct—

(a)that, for so long as the direction has effect in accordance with its terms, the post is not to be regarded as a politically restricted post; and

(b)that, accordingly, the post is not to be specified in the list maintained by that authority under section 2(2) above or, as the case may be, is to be removed from that list.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(5) A person appointed under subsection (1) above shall not give a direction under subsection (2)(b) above in respect of any post under a local authority except where he is satisfied that the post—

(a) is a post the duties of which fall within section 2(3) above; and

(b) is neither included in any list maintained by the authority in accordance with section 2(2) above, section 100G(2) of the Local Government Act 1972 [, regulation [24\(2\)](#) of the Corporate Joint Committees (General) (No. 2) (Wales) Regulations 2021] or section 50G(2) of the Local Government (Scotland) Act 1973 nor of a description specified in any regulations under section 2(2) above.

(6) It shall be the duty of a local authority—

(a) to give a person appointed under subsection (1) above all such information as that person may reasonably require for the purpose of carrying out his functions under this section;

(b) to comply with any direction under this section with respect to the list maintained by the authority; and

(c) on being given a direction by virtue of subsection (2)(b) above, to notify the terms of the direction to the holder for the time being of the post to which the direction relates.

(7) It shall be the duty of a person appointed under subsection (1) above, in carrying out his functions under this section, to give priority, according to the time available before the election, to any application made by virtue of subsection (2)(a) above by a person who certifies that it is made for the purpose of enabling him to be a candidate in a forthcoming election.

(8) The Secretary of State may—

(a) . . . . .

(b) provide for the appointment of such numbers of staff to assist any person appointed under [subsection (1)], and to act on that person's behalf, as the Secretary of State may with the consent of the Treasury determine;

(c) pay to or in respect of a person appointed under that subsection and members of such a person's staff such remuneration and such other sums by way of, or towards, the payment of pensions, allowances and gratuities as the Secretary of State may so determine; and

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(d)provide for a person appointed under that subsection and such a person's staff to hold office on such other terms as the Secretary of State may so determine.</p>	
---	--

<p>[(9)In this section a reference to a local authority includes a reference to a corporate joint committee <u>and community council.</u>]</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>10 Limit on paid leave for local authority duties.</p> <p>(1) Notwithstanding anything in [section 50(4) of the Employment Rights Act 1996] (conditions of time off for public duties), where—</p> <p>(a) a local authority permit an employee of theirs to take time off for the purpose of performing the duties of a member of a relevant council; and</p> <p>(b) those duties do not include the duties of chairman of the council,</p> <p>it shall be unlawful for the authority to make any payment of remuneration or other payment to that employee in respect of so much (if any) of any time off for that purpose as is in excess of two hundred and eight hours in any one financial year and is time off to which the employee would not be entitled apart from his membership of that council.</p> <p>(2) In this section—</p> <ul style="list-style-type: none"> • “chairman”, in relation to a relevant council, includes any corresponding office the holder of which is referred to as mayor or Lord Mayor or by any other description; • “employee” has the same meaning as in the [the Employment Rights Act 1996]; • “financial year” means the twelve months ending with 31st March;... • [“local authority” includes a corporate joint committee <u>and a community council</u>; and] • “relevant council” means the council of any county, [county borough] district or London borough, the Common Council of the City of London, a parish or community council or any council in Scotland which is a local authority for the purposes of [subsection (2) of section 50] of that Act (time off for public duties); <p>and subsection (3) of that section (meaning of duties of a member of a body) shall apply for the purposes of this section as it applies for the purposes of that section.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, Adran 65</p>
---	--

<p>12 Conflict of interest in staff negotiations.</p> <p>(1) It shall be the duty of a local authority to secure that, so far as practicable, the interests of that authority in any negotiations with respect to the terms and conditions on which persons in local authority employment hold office or are employed are never represented, whether directly or indirectly by, or by persons who include—</p> <p>(a) a person who is both a member of the authority and in such employment; or</p> <p>(b) a person who is both a member of the authority and an official or employee of a trade union whose members include persons in local authority employment.</p> <p>(2) In this section—</p> <ul style="list-style-type: none"> • [“local authority” includes a corporate joint committee <u>and a community council</u>]; • [“member”, in relation to a trade union consisting wholly or partly of, or of representatives of, constituent or affiliated organisations, includes a member of any of its constituent or affiliated trade unions;] • “official” and “trade union” have the same meanings as in [the Trade Union and Labour Relations (Consolidation) Act 1992] <p>and a person shall be treated for the purposes of this section as in local authority employment if he holds any paid office or employment under a local authority or any such paid office or employment under any other person as, by virtue of section 80(1)(a) [or section 80C(1)] of the Local Government Act 1972 or section 31(1)(a) of the Local Government (Scotland) Act 1973, disqualifies him for membership of any authority.</p> <p>(3) This section shall come into force at the expiry of the period of two months beginning on the day this Act is passed.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, Adran 65</p>
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000

Adran	Diwygiwyd gan
<p>5 Reports on elections, referendums etc .</p> <p>(1) The Commission shall, after—</p> <p>(a) each election to which this section applies, and</p> <p>(b) each referendum to which Part VII applies,</p> <p>prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the election or referendum.</p> <p>(2) The elections to which this section applies are the following, namely—</p> <p>(a) a parliamentary general election;</p> <p>(b). . . . .</p> <p>(c) a Scottish Parliamentary general election;</p> <p>(d) a ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u> general election;</p> <p>(e) a Northern Ireland Assembly general election.</p> <p>(f) an ordinary election of police and crime commissioners.</p> <p>(2A)After—</p> <p>(a) a parliamentary by-election,</p> <p>(b) an election held under section 9 of the Scotland Act 1998 (election for the Scottish Parliament in the case of a constituency vacancy), ...</p> <p>(c) an election held under section 10 of the Government of Wales Act 2006 (election for the ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u> in the case of a constituency vacancy), or</p> <p>(d) an election held under section 51 of the Police Reform and Social Responsibility Act 2011 (election to fill vacancy in office of police and crime commissioner),</p> <p>the Commission may prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the election.</p> <p>(2AA) Subsection (2AB) applies where a report under this section relates to—</p> <p>(a) a parliamentary general election,</p> <p>(b) a parliamentary by-election,</p> <p>(c) an ordinary election of police and crime commissioners,</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (2)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(d) an election held under section 51 of the Police Reform and Social Responsibility Act 2011 (election to fill vacancy in office of police and crime commissioner), or

(e) a Northern Ireland Assembly general election.

(2AB) The report must include a description of the steps taken by returning officers to assist relevant persons (within the meaning of rule 29 of Schedule 1 to the Representation of the People Act 1983) to vote at the election.

(2B) After an ordinary election of councillors for local government areas in Scotland, the Commission must prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the election.

(2C) Subsection (2D) applies where a report under this section relates to one of the following elections—

(a) a Scottish Parliamentary general election,

(b) an election held under section 9 of the Scotland Act 1998 (constituency vacancies), or

(c) an ordinary election of councillors for local government areas in Scotland.

(2D) The report must include a description of the steps taken by returning officers to assist disabled persons (within the meaning of section 6(2) of the Equality Act 2010) to vote at the election.

(2E) In subsection (2D), “returning officer”—

(a) in the case of a Scottish Parliamentary general election, means an officer who is—

(i) appointed by order in accordance with section 12(1) of the Scotland Act 1998, or

(ii) appointed by order under section 12(6) of that Act,

(b) in the case of an election held under section 9 of that Act, means an officer who is appointed by order in accordance with section 12(1) of that Act,

(c) in the case of an ordinary election of councillors for local government areas in Scotland, means an officer who is appointed under section 41(1) of the Representation of the People Act 1983.”

(3) After a poll held under section 64 of the Government of Wales Act 2006 the Commission shall, if requested to do so by the Welsh Ministers, at their expense prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the poll.

<p><u>5A Further provision about reports on Welsh elections</u></p> <p><u>(1) After an ordinary election of councillors for counties and county boroughs in Wales or communities in Wales, the Electoral Commission must prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the election.</u></p> <p><u>(2) Subsection (3) applies to—</u></p> <p><u>(a) a report under section 5 relating to a Senedd Cymru general election;</u></p> <p><u>(b) a report under subsection (1).</u></p> <p><u>(3) The report must include a description of the steps taken by returning officers to assist persons with disabilities that would otherwise adversely affect their right to vote at the election.</u></p> <p><u>(4) In subsection (3)—</u></p> <p><u>“disability”, in relation to doing a thing, includes a short term inability to do it;</u></p> <p><u>“returning officer”—</u></p> <p><u>(a) in the case of a Senedd Cymru general election, means a returning officer (however described) designated in accordance with an order made under section 13 of the Government of Wales Act 2006 (c. 32);</u></p> <p><u>(b) in the case of an ordinary election of councillors for local government areas, means an officer who is appointed under section 35(1A) of the Representation of the People Act 1983 (c. 2).</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 4, adran 25</p>
<p>7 Commission to be consulted on changes to electoral law.</p> <p>(1) Before making an instrument to which this section applies, the authority making the instrument shall consult the Commission.</p> <p>(2) This section applies to an instrument containing—</p> <p>(a) .....</p> <p>(b) .....</p> <p>(c) an order under section 24(1)(c), (cc) or (e), 25(1)(b), 28(1)(b) or 35(2B) of the Representation of the People Act 1983 (designations of returning officers and acting returning officers);</p> <p>(d) rules under section 36 of that Act (local government elections in England ...);</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (3)</p>

(e) regulations under that Act (“the 1983 Act”), or under the Representation of the People Act 1985, in relation to which section 201(2) of the 1983 Act (regulations which may not be made unless a draft of them has been laid before and approved by a resolution of each House of Parliament) has effect; (eza) regulations to be made by the Scottish Ministers under section 81(3A)(c) of the Representation of the People Act 1983 (other matters to be included in election expenses return in relation to local government elections in Scotland); (ezb) regulations to be made by the Scottish Ministers under paragraph 10(2) of schedule 2A of the Representation of the People Act 1983 (evidence of donor's anonymous registration to accompany statement of relevant donations in relation to local government elections in Scotland); (ea) regulations made by virtue of paragraph 7F of Schedule 4 to the Representation of the People Act 2000 (regulations made by the Scottish Ministers about notification of rejected postal votes in relation to local government elections in Scotland); (f) an order under section 13 or 64(3) or regulations under section 13A of the Government of Wales Act 2006 (conduct of elections to the ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u> and of polls held by Welsh Ministers); (g) an order under section 12(1) or (6) or regulations under section 12A(1) of the Scotland Act 1998 (conduct of elections to the Scottish Parliament); (h) an order under section 34(4) of the Northern Ireland Act 1998 (conduct of elections to the Northern Ireland Assembly); (ha) an order under subsection (1)(b) of section 54 of the Police Reform and Social Responsibility Act 2011 (designations of returning officers for elections of persons as police and crime commissioners in England and Wales); (hb) regulations under subsection (2) of that section (functions of returning officers and local returning officers for such elections); (hc) an order under section 58 of that Act (conduct of elections of persons as police and crime commissioners in England and Wales); (i) an order under section 17A(3) of the Greater London Authority Act 1999 (free delivery of election addresses at elections to the Greater London Authority). (j) an order under section 3(1) of the Local Governance (Scotland) Act 2004.	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(k) regulations under section 9(5) or 18 of the Recall of MPs Act 2015 (wording of the recall petition signing sheet and the conduct of a recall petition etc).</p> <p>(3) No draft Order shall be laid before Parliament under section 84(4) of the Northern Ireland Act 1998 (power to make provision with respect to elections in Northern Ireland) except after consultation with the Commission.</p>	
<p>8 Powers with respect to elections exercisable only on Commission recommendation.</p> <p>(1) The function of giving directions under section 52(1) of the Representation of the People Act 1983 (directions as to discharge of registration duties) shall be exercisable only on, and in accordance with, a recommendation of the Commission.</p> <p>(2) A function to which this subsection applies shall, unless the person on whom the function is conferred considers that the exercise of the function is expedient in consequence of changes in the value of money, be exercisable only on, and in accordance with, a recommendation of the Commission.</p> <p>(3) Subsection (2) applies to the following functions, namely—</p> <p>(a) the making of orders under section 76(2A) of that Act (limitation of expenses in connection with elections to the Greater London Authority);</p> <p>(b) the making of orders under section 13 of the Government of Wales Act 2006 or section 12 of the Scotland Act 1998 so far as relating to the matters mentioned in subsection (2)(c) of the section (limitation of expenses in connection with elections to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u> or Scottish Parliament);</p> <p>(c) . . . . .</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (4)</p>
<p>10 Giving of advice and assistance.</p> <p>(1) The Commission may, at the request of any relevant body, provide the body with advice and assistance as respects any matter in which the Commission have skill and experience.</p> <p>(2) The assistance which may be so provided includes (in particular) the secondment of members of the Commission's staff.</p> <p>(3) The Commission may also—</p> <p>(a)provide advice and assistance to—</p> <p>(i) registration officers,</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (5)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(ii) returning officers at relevant elections,</p> <p>(iii) registered parties,</p> <p>(iv) recognised third parties within the meaning of Part VI, ...</p> <p>(v) permitted participants within the meaning of Part VII;</p> <p>(vi) petition officers in relation to recall petitions, and</p> <p>(vii) accredited campaigners within the meaning of Schedule 3 to the Recall of MPs Act 2015 (see Part 5 of that Schedule);</p> <p>(b) provide advice and assistance to other persons which is incidental to, or otherwise connected with, the discharge by the Commission of their functions.</p> <p>(4) The Commission—</p> <p>(a) may make charges for advice or assistance provided by them under subsection (1); but</p> <p>(b) may not make charges for advice and assistance provided under subsection (3).</p> <p>(5) Nothing in this section authorises the Commission to provide any form of financial assistance.</p> <p>(6) In this section “relevant body” means—</p> <p>(a) the Scottish Parliament;</p> <p>(b) the Scottish Executive;</p> <p>(c) ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>;</p> <p>(caa)the Welsh Ministers;</p> <p>(ca) ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd</u> Commission;</p> <p>(d) the Northern Ireland Assembly;</p> <p>(e) the Executive Committee of the Northern Ireland Assembly;</p> <p>(f) any of the following local authorities—</p> <p>(i) in England, the council of a county, district or London borough,</p> <p>(ii) in Wales, the council of a county or county borough, and</p> <p>(iii) in Scotland, a council constituted under section 2 of the Local Government etc. (Scotland) Act 1994;</p> <p>(g) a national or regional parliament or government in a country other than the United Kingdom;</p> <p>(h) a body in any such other country having functions corresponding to any of the functions of the Commission;</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(i) an organisation of which two or more countries (or their governments) are members or a subordinate body of such an organisation.</p> <p>(7) In this section “relevant election” means any election falling within section 22(5) ....</p> <p>(8). . . . .</p> <p>(9). . . . .</p> <p>(10). . . . .</p>	
<p>22 Parties to be registered in order to field candidates at elections.</p> <p>(1) Subject to subsection (4), no nomination may be made in relation to a relevant election unless the nomination is in respect of—</p> <p>(a) a person who stands for election in the name of a qualifying registered party; or</p> <p>(b) a person who does not purport to represent any party; or</p> <p>(c) a qualifying registered party, where the election is one for which registered parties may be nominated.</p> <p>(2) For the purposes of subsection (1) a party (other than a minor party) is a “qualifying registered party” in relation to a relevant election if—</p> <p>(a) the constituency, police area, local government area or electoral region in which the election is held—</p> <p>(i) is in England, Scotland or Wales, ...</p> <p>(ii). . . . .</p> <p>and the party was, on the day (“the relevant day”) which is two days before the last day for the delivery of nomination papers at that election, registered in respect of that part of Great Britain in the Great Britain register maintained by the Commission under section 23, or</p> <p>(b) the constituency, district electoral area or electoral region in which the election is held—</p> <p>(i) is in Northern Ireland, ...</p> <p>(ii). . . . .</p> <p>and the party was, on the relevant day, registered in the Northern Ireland register maintained by the Commission under that section.</p> <p>(2A) For the purposes of subsection (2) any day falling within rule 2(1) of the parliamentary elections rules in Schedule 1 to the Representation of the People Act 1983 (subject to rule 2(2A)) shall be disregarded.</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (6)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(3) For the purposes of subsection (1) a person does not purport to represent any party if either—</p> <p>(a) the description of the candidate given in his nomination paper, is—</p> <p>(i) “Independent”, or</p> <p>(ii) where the candidate is the Speaker of the House of Commons seeking re-election, “The Speaker seeking re-election”; or</p> <p>(b) no description of the candidate is given in his nomination paper.</p> <p>(4) Subsection (1) does not apply in relation to any parish or community election.</p> <p>(5) The following elections are relevant elections for the purposes of this Part—</p> <p>(a) parliamentary elections,</p> <p>(b) . . . . .</p> <p>(c) elections to the Scottish Parliament,</p> <p>(d) elections to the ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>,</p> <p>(e) elections to the Northern Ireland Assembly,</p> <p>(ea) elections of police and crime commissioners,</p> <p>(f) local government elections, and</p> <p>(g) local elections in Northern Ireland.</p> <p>(6) For the purposes of this Act a person stands for election in the name of a registered party if his nomination paper includes a description authorised by a certificate issued by or on behalf of the registered nominating officer of the party.</p>	
<p>67 Weekly donation reports in connection with elections other than general elections.</p> <p>(1) The Secretary of State may, after consulting the Commission and all registered parties, by order make provision for—</p> <p>(a) sections 63 and 64, together with Schedule 6,</p> <p>(b) sections 65 and 66, and</p> <p>(c) section 147 so far as applying in relation to section 65(1) or (2),</p> <p>to apply in relation to the specified election period in the case of one or more relevant elections with such modifications as are specified in the order.</p> <p>(2) In this section—</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (7)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) "specified election period", in relation to a relevant election, means such period ending with the date of the poll for the election as may be specified in an order under subsection (1);</p> <p>(b) "relevant election" means—</p> <p>(i) . . . . .</p> <p>(ii) an election to the Scottish Parliament;</p> <p>(iii) an election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>; ...</p> <p>(iv) an election to the Northern Ireland Assembly; or</p> <p>(v) an election of a police and crime commissioner.</p>	
<p>73 Notional campaign expenditure</p> <p>(1) This section applies where, in the case of a registered party—</p> <p>(a) either—</p> <p>(i) property is transferred to the party free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of its market value, or</p> <p>(ii) property, services or facilities is or are provided for the use or benefit of the party free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of the commercial rate for the use of the property or for the provision of the services or facilities, and</p> <p>(b) the property, services or facilities is or are made use of by or on behalf of the party in circumstances such that, if any expenses were to be (or are) actually incurred by or on behalf of the party in respect of that use, they would be (or are) campaign expenditure incurred by or on behalf of the party.</p> <p>(1A) For the purposes of subsection (1)(b), as it applies for the purposes of a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, <u>6</u> 7, 9, 10 or 11 of Schedule 9 (periods involving parliamentary general elections, <u>ordinary or extraordinary general elections to Senedd Cymru</u>, or general elections to the Northern Ireland Assembly), property, services or facilities are made use of on behalf of a registered party only if their use on behalf of the party is directed, authorised or encouraged by—</p> <p>(a) the party, or</p> <p>(b) the treasurer or a deputy treasurer appointed under section 74.</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 33</p>

(2) Where this section applies, an amount of campaign expenditure determined in accordance with this section ("the appropriate amount") shall be treated, for the purposes of this Part, as incurred by the party during the period for which the property, services or facilities is or are made use of as mentioned in subsection (1)(b).

This subsection has effect subject to subsection (9).

(3) Where subsection (1)(a)(i) applies, the appropriate amount is such proportion of either—

(a) the market value of the property (where the property is transferred free of charge), or

(b) the difference between the market value of the property and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the party in respect of the property (where the property is transferred at a discount),

as is reasonably attributable to the use made of the property as mentioned in subsection (1)(b).

(4) Where subsection (1)(a)(ii) applies, the appropriate amount is such proportion of either—

(a) the commercial rate for the use of the property or the provision of the services or facilities (where the property, services or facilities is or are provided free of charge), or

(b) the difference between that commercial rate and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the party in respect of the use of the property or the provision of the services or facilities (where the property, services or facilities is or are provided at a discount),

as is reasonably attributable to the use made of the property, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b).

(5) Where the services of an employee are made available by his employer for the use or benefit of a registered party, then for the purposes of this section the amount which is to be taken as constituting the commercial rate for the provision of those services shall be the amount of the remuneration or allowances payable to the employee by his employer in respect of the period for which his services are made available (but shall not include any amount in respect of contributions or other payments for which the employer is liable in respect of the employee).

(6) Where an amount of campaign expenditure is treated, by virtue of subsection (2), as incurred by or on behalf of a party during any period the whole or part of which falls within any period which is, in relation to the party, a

<p>relevant campaign period for the purposes of section 80, then—</p> <p>(a) the amount mentioned in subsection (7) shall be treated as incurred by or on behalf of the party during the relevant campaign period, and</p> <p>(b) the treasurer or a deputy treasurer appointed under section 74 shall make a declaration of that amount, unless that amount is not more than £200.</p> <p>(7) The amount referred to in subsection (6) is such proportion of the appropriate amount (determined in accordance with subsection (3) or (4)) as reasonably represents the use made of the property, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b) during the relevant campaign period.</p> <p>(8) A person commits an offence if he knowingly or recklessly makes a false declaration under subsection (6).</p> <p>(9) No amount of campaign expenditure shall be regarded as incurred by virtue of subsection (2) in respect of—</p> <p>(a) the transmission by a broadcaster of a party political broadcast;</p> <p>(b) any facilities provided in accordance with any right conferred on candidates or a party at an election by any enactment; or</p> <p>(c) the provision by any individual of his own services which he provides voluntarily in his own time and free of charge.</p> <p>(10) In subsections (1), (1A), (3), (4) and (5) any reference to anything done by or in relation to a registered party includes a reference to anything done by or in relation to any accounting unit of the party; and section 50(6) and (8)(a) shall apply with any necessary modifications for the purpose of determining, for the purposes of subsection (1), whether property is transferred to a registered party or to any such unit.</p> <p>(11).....</p>	
<p>86 Notional controlled expenditure</p> <p>(1) This section applies where, in the case of a third party—</p> <p>(a) either—</p> <p>(i) property is transferred to the third party free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of its market value, or</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 33</p>

<p>(ii) property, services or facilities is or are provided for the use or benefit of the third party free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of the commercial rate for the use of the property or for the provision of the services or facilities, and</p> <p>(b) the property, services or facilities is or are made use of by or on behalf of the third party in circumstances such that, if any expenses were to be (or are) actually incurred by or on behalf of the third party in respect of that use, they would be (or are) controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party.</p> <p>(1A) For the purposes of subsection (1)(b), as it applies for the purposes of a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, <u>6</u>, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections, <u>ordinary or extraordinary general elections to Senedd Cymru</u>, or general elections to the Northern Ireland Assembly), property, services or facilities are made use of on behalf of a third party only if their use on behalf of the third party is directed, authorised or encouraged by the third party or (where the third party is a recognised third party and is not an individual) by the third party or the responsible person.</p> <p>(2) Where this section applies, an amount of controlled expenditure determined in accordance with this section (“the appropriate amount”) shall be treated, for the purposes of this Part, as incurred by the third party during the period for which the property, services or facilities is or are made use of as mentioned in subsection (1)(b).</p> <p>This subsection has effect subject to section 87.</p> <p>(3) Where subsection (1)(a)(i) applies, the appropriate amount is such proportion of either—</p> <p>(a) the market value of the property (where the property is transferred free of charge), or</p> <p>(b) the difference between the market value of the property and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the third party in respect of the property (where the property is transferred at a discount),</p> <p>as is reasonably attributable to the use made of the property as mentioned in subsection (1)(b).</p> <p>(4) Where subsection (1)(a)(ii) applies, the appropriate amount is such proportion of either—</p> <p>(a) the commercial rate for the use of the property or the provision of the services or facilities (where the</p>	
---	--

<p>property, services or facilities is or are provided free of charge), or</p> <p>(b) the difference between that commercial rate and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the third party in respect of the use of the property or the provision of the services or facilities (where the property, services or facilities is or are provided at a discount),</p> <p>as is reasonably attributable to the use made of the property, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b).</p> <p>(5) Where the services of an employee are made available by his employer for the use or benefit of a third party, then for the purposes of this section the amount which is to be taken as constituting the commercial rate for the provision of those services shall be the amount of the remuneration and allowances payable to the employee by his employer in respect of the period for which his services are so made available (but shall not include any amount in respect of any contributions or other payments for which the employer is liable in respect of the employee).</p> <p>(6) Where an amount of controlled expenditure is treated, by virtue of subsection (2), as incurred by or on behalf of a third party during any period the whole or part of which falls within any period which is a regulated period (as defined by section 94(10)(a)), then—</p> <p>(a) the amount mentioned in subsection (7) shall be treated as incurred by or on behalf of the third party during the regulated period, and</p> <p>(b) if a return falls to be prepared under section 96 in respect of controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party during that period, the responsible person shall make a declaration of that amount,</p> <p>unless that amount is not more than £200.</p> <p>(7) The amount referred to in subsection (6) is such proportion of the appropriate amount (determined in accordance with subsection (3) or (4)) as reasonably represents the use made of the property, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b) during the regulated period.</p> <p>(8) A person commits an offence if he knowingly or recklessly makes a false declaration under subsection (6).</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(9) Paragraph 2(5) and (6)(a) of Schedule 11 shall apply with any necessary modifications for the purpose of determining, for the purposes of subsection (1), whether property is transferred to a third party.	
---	--

<p>88 Third parties recognised for the purposes of this Part.</p> <p>(1) A third party is recognised for the purposes of this Part if—</p> <p>(a) the third party has given the Commission a notification under this subsection which complies with subsection (3), and</p> <p>(b) that notification is for the time being in force.</p> <p>(2) A third party may only give a notification under subsection (1) if the third party is—</p> <p>(a) an individual resident in the United Kingdom or registered in an electoral register (as defined by section 54(8)) who is not the responsible person in relation to another third party,</p> <p>(b). . . . .</p> <p>(c) a body falling within any of paragraphs (b) and (d) to (h) of section 54(2).</p> <p>(ca) a body incorporated by Royal Charter which does not fall within any of those paragraphs of section 54(2),</p> <p>(cb) a charitable incorporated organisation within the meaning of Part 11 of the Charities Act 2011 or within the meaning of the Charities Act (Northern Ireland) 2008,</p> <p>(cc) a Scottish charitable incorporated organisation within the meaning of Chapter 7 of Part 1 of the Charities and Trustee Investment (Scotland) Act 2005 (asp 10), or</p> <p>(cd) a partnership constituted under the law of Scotland which carries on business in the United Kingdom,</p> <p>(d). . . . .</p> <p>(e). . . . .</p> <p>(3) A notification under subsection (1) must—</p> <p>(a) if given by an individual, state—</p> <p>(i) his full name, and</p> <p>(ii) his home address in the United Kingdom, or (if he has no such address in the United Kingdom) his home address elsewhere,</p> <p>(iii). . . . .</p> <p>and be signed by him;</p> <p>(b). . . . .</p> <p>(c) if given by a body falling within any of paragraphs (b) and (d) to (h) of section 54(2) ... , state—</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 37</p>
---	---

(i) all such details in respect of the body as are required by virtue of any of sub-paragraphs (4) and (6) to (10) of paragraph 2 of Schedule 6 to be given in respect of such a body as the donor of a recordable donation,

(ia) in the case of a body falling within any of paragraphs (b) and (d) to (h) of section 54(2), the names of the relevant participators in relation to the body (see subsection (3B)), and

(ii) the name of the person or officer who will be responsible for compliance on the part of the body with the provisions of Chapter II,

and be signed by the body's secretary or a person who acts in a similar capacity in relation to the body.

(d) if given by a body falling within any of paragraphs (ca) to (cd) of subsection (2), state—

(i) the relevant details in relation to the body (see subsection (3C)), and

(ii) the name of the person or officer who will be responsible for compliance on the part of the body with the provisions of Chapter 2,

and be signed by the body's secretary or a person who acts in a similar capacity in relation to the body.

(3A) A notification given by a third party does not comply with the requirement in subsection (3)(c)(ii) or (d)(ii) (to state the name of the person who will be responsible for compliance) if the person whose name is stated is—

(a) the responsible person in relation to another third party,

(b) an individual who gives a notification under subsection (1) at the same time, or

(c) the person whose name is stated, in purported compliance with the requirement in subsection (3)(b)(iii), (c)(ii) or (d)(ii), in a notification given at the same time by another third party.

In this subsection "the person", in relation to a notification to which subsection (3)(c) or (d) applies, is to be read as "the person or officer".

(3B) For the purposes of subsection (3)(c), the "relevant participators" in relation to a body are—

(a) in the case of a body falling with section 54(2)(b) (companies), the body's directors;

(b) in the case of a body falling within section 54(2)(d) (trade unions), the body's officers (within the meaning of the Trade

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Union and Labour Relations (Consolidation) Act 1992: see section 119 of that Act);</p> <p>(c) in the case of a body falling within section 54(2)(e) (building societies), the body's directors;</p> <p>(d) in the case of a body falling within section 54(2)(f) (limited liability partnerships), the body's members;</p> <p>(e) in the case of a body falling within section 54(2)(g) (friendly societies etc)—</p> <p>(i) where the body is a friendly society, the members of the body's committee of management;</p> <p>(ii) otherwise, the members of the body's committee of management or other directing body;</p> <p>(f) in the case of a body falling within section 54(2)(h) (unincorporated associations)—</p> <p>(i) where the body has more than 15 members and has officers or a governing body, those officers or the members of that governing body;</p> <p>(ii) otherwise, the body's members.</p> <p>(3C) For the purposes of subsection (3)(d), the “relevant details” in relation to a body are—</p> <p>(a) in the case of a body falling within subsection (2)(ca) (body incorporated by Royal Charter)—</p> <p>(i) the name of the body,</p> <p>(ii) the address of its main office in the United Kingdom, and</p> <p>(iii) the names of its officers or the members of its governing body;</p> <p>(b) in the case of a body falling within subsection (2)(cb) or (cc) (charitable incorporated organisation)—</p> <p>(i) the name of the body,</p> <p>(ii) the address of its principal office, and</p> <p>(iii) the names of its charity trustees within the meaning of the Charities Act 2011, the Charities Act (Northern Ireland) 2008 or the Charities and Trustee Investment (Scotland) Act 2005 (asp 10);</p> <p>(c) in the case of a body falling within subsection (2)(cd) (Scottish partnership)—</p> <p>(i) the name of the body,</p> <p>(ii) the address of its main office in the United Kingdom, and</p> <p>(iii) the names of the partners.</p>	
--	--

(3D) A notification given under subsection (1) by a third party so as to be subject to the lower-tier expenditure limits must contain a statement to that effect.

(4) Subject to the following provisions of this section, a notification under subsection (1) (“the original notification”)—

(a) shall be in force as from the date on which it is received by the Commission, but

(b) shall, subject to subsection (5), lapse at the end of the period of three months beginning with any anniversary of that date unless the third party notifies the Commission that the third party wishes the original notification to continue in force.

(5) Where—

(a) the original notification would apart from this subsection lapse under subsection (4)(b) at the end of any such period of three months as is mentioned in that provision, but

(b) the end of that period falls within any regulated period at the end of which a return will fall to be prepared under section 96 in respect of controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party during the regulated period, the original notification shall be treated, for all purposes connected with controlled expenditure so incurred during the regulated period, as lapsing at the end of that period instead.

(6) A notification under subsection (4)(b) (“the renewal notification”) must either—

(a) confirm that all the statements within subsection (3) contained in the original notification, as it has effect for the time being, are accurate; or

(b) indicate that any statement within subsection (3) contained in that notification, as it so has effect, is replaced by some other statement conforming with that subsection.

(6A) In a case where the original notification, as it has effect for the time being, contains a statement within subsection (3D), the renewal notification must either—

(a) confirm that the statement is to continue to have effect, or

(b) indicate that the statement is withdrawn.

(7) A notification under subsection (4)(b) must be received by the Commission during the period beginning one month before the relevant anniversary for the purposes of that provision and ending three months after it.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(8) A third party may, at any time after giving the original notification, give the Commission a notification (“a notification of alteration”) indicating that—</p> <p>(a) any statement within subsection (3) that is contained in the original notification, as it has effect for the time being, is replaced by some other statement conforming with that subsection that is contained in the notification of alteration, or</p> <p>(b) any statement within subsection (3D) that is contained in the original notification, as it has effect for the time being, is withdrawn.</p> <p>(9) The Secretary of State may by order amend subsection (2), as it applies for the purposes of a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections or general elections to the Northern Ireland Assembly), by—</p> <p>(a) adding a description of third party to the list in that subsection,</p> <p>(b) removing a description of third party from that list, or</p> <p>(c) varying the description of a third party in that list.</p> <p>(10) An order under subsection (9)(b) or (c) may be made only where the order gives effect to a recommendation of the Commission.</p> <p><u>(11)The Welsh Ministers may by order amend subsection (2), as it applies for the purposes of a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 6 of Schedule 10 (periods involving general elections to Senedd Cymru), by—</u></p> <p><u>(a) adding a description of third party to the list in that subsection,</u></p> <p><u>(b) removing a description of third party from that list, or</u></p> <p><u>(c) varying the description of a third party in that list.</u></p> <p><u>12) An order under subsection (11)(b) or (c) may be made only where the order gives effect to a recommendation of the Commission.</u></p>	
<p><u>89B Restriction on which third parties may incur controlled expenditure: Senedd Cymru elections</u></p> <p><u>(1) No amount of controlled expenditure may be incurred by or on behalf of a third party during a Welsh devolved regulated period unless the third party falls within any paragraph of section 88(2) (third parties eligible to give notification).</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 36</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Subsection (1) does not apply to any expenses incurred by or on behalf of a third party during a Welsh devolved regulated period which do not in total exceed £700.</u></p> <p><u>(3) Subsections (4) and (5) apply where expenses are incurred by or on behalf of a third party in contravention of subsection (1).</u></p> <p><u>(4) If the third party is not an individual—</u></p> <p><u>(a) any person who authorised the expenses to be incurred by or on behalf of the third party is guilty of an offence if the person knew or ought reasonably to have known that the expenses would be incurred in contravention of subsection (1), and</u></p> <p><u>(b) the third party is also guilty of an offence.</u></p> <p><u>(5) If the third party is an individual, the individual is guilty of an offence if they knew or ought reasonably to have known that the expenses would be incurred in contravention of subsection (1).</u></p> <p><u>(6) A “Welsh devolved regulated period” means a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 6 of Schedule 10 (periods involving general elections to Senedd Cymru).</u></p>	
<p>94 Limits on controlled expenditure by third parties</p> <p>(1) Schedule 10 has effect for imposing limits on controlled expenditure incurred by or on behalf of recognised third parties in England, Scotland, Wales or Northern Ireland, or in particular parliamentary constituencies, during the periods specified in that Schedule.</p> <p>(2) Where during a regulated period any controlled expenditure is incurred in a relevant part of the United Kingdom or a parliamentary constituency by or on behalf of a recognised third party in excess of the limit imposed by Schedule 10 in relation to that period and part of the United Kingdom or parliamentary constituency, then—</p> <p>(a) if the third party is not an individual—</p> <p>(i) the responsible person is guilty of an offence if he authorised the expenditure to be incurred by or on behalf of the third party and he knew or ought reasonably to have known that the expenditure would be incurred in excess of that limit, and</p> <p>(ii) the third party is also guilty of an offence;</p> <p>(b) if the third party is an individual, he is guilty of an offence if he knew or ought reasonably to have known that the expenditure would be incurred in excess of that limit.</p> <p>(3) Subsection (4) applies where—</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 33</p>

<p>(a) any of the following sub-paragraphs applies—</p> <p>(ai) during a regulated period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections or general elections to the Northern Ireland Assembly), any controlled expenditure is incurred by or on behalf of a third party in excess of £10,000;</p> <p>(i) during a regulated period, any controlled expenditure is incurred in a part of the United Kingdom by or on behalf of a third party in excess of the limit for that part of the United Kingdom mentioned in subsection (5);</p> <p>(ii) during a regulated period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections), any controlled expenditure is incurred in a particular parliamentary constituency by or on behalf of a third party in excess of the limit mentioned in subsection (5ZA), and</p> <p>(b) the third party—</p> <p>(i) in a case within paragraph (a)(ai) or (ii), is not a recognised third party;</p> <p>(ii) in a case within paragraph (a)(i), is not a recognised third party or, where the regulated period is one in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10, is a recognised third party but is subject to the lower-tier expenditure limits.</p> <p>(3A) For provision requiring certain controlled expenditure to be disregarded in determining for the purposes of subsection (3)(a) whether a limit is exceeded, see section 94B(3) (arrangements between third parties notified to the Commission).</p> <p>(4) In the case mentioned in subsection (3)—</p> <p>(a) if the third party is not an individual—</p> <p>(i) any person who authorised the expenditure to be incurred by or on behalf of the third party is guilty of an offence if he knew or ought reasonably to have known that the expenditure would be incurred in excess of that limit, and</p> <p>(ii) the third party is also guilty of an offence;</p> <p>(b) if the third party is an individual, he is guilty of an offence if he knew or ought reasonably to have known that the expenditure would be incurred in excess of that limit.</p> <p>(4ZA) In its application to a case within subsection (3)(a)(i) where the third party is a recognised third party that is subject to the lower-tier expenditure limits, the reference in subsection (4)(a)(i) to any person who authorised the</p>	
--	--

<p>expenditure to be incurred is to be read as a reference to the responsible person.</p> <p>(4A) It is a defence for any person or third party charged with an offence under subsection (2) or (4) to show—</p> <p>(a) that any code of practice for the time being issued under paragraph 3 of Schedule 8A was complied with in determining whether any expenditure is controlled expenditure for the purposes of this Part, and</p> <p>(b) that the offence would not have been committed on the basis of the controlled expenditure as determined in accordance with the code.</p> <p>(5) The limits referred to in subsection (3)(a)(i) are as follows—</p> <p>(a) £20,000 for England; and</p> <p>(b) £10,000 for each of Scotland, Wales and Northern Ireland.</p> <p>(5ZA) The limit referred to in subsection (3)(a)(ii) is 0.05% of the total of the maximum campaign expenditure limits in England, Scotland, Wales and Northern Ireland.</p> <p>(5A). . . . .</p> <p>(6) Where—</p> <p>(a) during a regulated period any controlled expenditure is incurred in a particular part of the United Kingdom or a particular parliamentary constituency by or on behalf of a third party, and</p> <p>(b) the expenditure is so incurred in pursuance of a plan or other arrangement whereby controlled expenditure is to be incurred by or on behalf of—</p> <p>(i) that third party, and</p> <p>(ii) one or more other third parties,</p> <p>respectively and the expenditure can reasonably be regarded as intended to achieve a common purpose falling within section 85(2)(b),</p> <p>the expenditure mentioned in paragraph (a) shall be treated for the purposes of this section , sections 94D to 94H and Schedule 10 as having also been incurred, during the period and in the part of the United Kingdom or parliamentary constituency concerned, by or on behalf of the other third party (or, as the case may be, each of the other third parties) mentioned in paragraph (b)(ii).</p> <p>(7) Subsection (6) applies whether or not any of the third parties in question is a recognised third party.</p>	
---	--

<p>(8) Where—</p> <p>(a) at any time before the beginning of any regulated period any expenses within section 85(2) are incurred by or on behalf of a third party in respect of any property, services or facilities, but</p> <p>(b) the property, services or facilities is or are made use of by or on behalf of the third party during the regulated period in circumstances such that, had any expenses been incurred in respect of that use during that period, they would by virtue of section 85(2) have constituted controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party during that period,</p> <p>the appropriate proportion of the expenses mentioned in paragraph (a) shall be treated for the purposes of this section, sections 94A and 94B, sections 94D to 94H, sections 96 to 99A and Schedule 10 as controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party during that period.</p> <p>(8A) Where the period is one in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, <u>6</u>, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections, <u>ordinary</u> or <u>extraordinary</u> general elections to the Senedd Cymru, or general elections to the Northern Ireland Assembly), property, services or facilities are made use of on behalf of a third party for the purposes of subsection (8)(b) only if their use on behalf of the third party is directed, authorised or encouraged by the third party or (where the third party is a recognised third party and is not an individual) by the third party or the responsible person.</p> <p>(9) For the purposes of subsection (8) the appropriate proportion of the expenses mentioned in paragraph (a) of that subsection is such proportion of those expenses as is reasonably attributable to the use made of the property, services or facilities as mentioned in paragraph (b).</p> <p>(10) For the purposes of this section, sections 94A and 94B, sections 94D to 94H, sections 96 to 99A and Schedule 10—</p> <p>(a) a “regulated period” is ... a period in relation to which any limit is imposed by Schedule 10;</p> <p>(b) any reference to controlled expenditure incurred by or on behalf of a recognised third party during a regulated period includes any controlled expenditure so incurred during that period at any time before the third party became a recognised third party;</p> <p>(c) a part of the United Kingdom is a “relevant part” if any limit imposed by Schedule 10 applies to controlled expenditure which is incurred in that part; ...</p>	
---	--

<p>(d) any reference to controlled expenditure being incurred in a part of the United Kingdom shall be construed in accordance with paragraph 2 of that Schedule.</p> <p>(e) the “maximum campaign expenditure limit” in a part of the United Kingdom is the limit imposed by paragraph 3 of Schedule 9 in relation to campaign expenditure incurred in the relevant period (within the meaning of that paragraph) by or on behalf of a registered party which contests all the constituencies in that part (and to which sub-paragraph (6) of that paragraph does not apply).</p> <p>(f) any reference to controlled expenditure being incurred in a parliamentary constituency shall be construed in accordance with paragraph 2A of Schedule 10.</p> <p>(10A) Where an offence under subsection (4) is committed in the case of a recognised third party that is subject to the lower-tier expenditure limits—</p> <p>(a) the third party ceases to be subject to those limits at the time the offence is committed, and</p> <p>(b) this Part then applies to the third party as if the notification under section 88(1) which is for the time being in force in relation to the third party did not contain a statement under section 88(3D).</p> <p>(11). . .</p>	
<p>100A Code of practice on controlled expenditure</p> <p>(1) The Commission must prepare a code of practice about the operation of this Part in relation to a reserved regulated period.</p> <p><u>(1A) The Commission must prepare a code of practice about the operation of this Part in relation to a Welsh devolved regulated period.</u></p> <p>(2) ~~The~~ <u>A</u> code must in particular set out—</p> <p>(a) guidance on the kinds of expenses which do, or do not, fall within Part 1 of Schedule 8A (qualifying expenses);</p> <p>(b) guidance on determining whether the condition in section 85(2)(b) (promoting or procuring electoral success) is met in relation to expenditure;</p> <p>(c) guidance on determining whether anything provided to or for the use of a third party falls to be dealt with in accordance with section 86 (notional controlled expenditure) or with section 95 and Schedule 11 (donations);</p> <p>(d) examples of when expenditure falls to be dealt with in accordance with section 94(6) (expenditure of a third party</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>

in pursuance of an arrangement with one or more other third parties);

(e) guidance about the operation of sections 94D to 94H (targeted controlled expenditure).

(3) The Commission may from time to time revise ~~the code~~ a code.

(4) In exercising their functions under this Part, the Commission must have regard to ~~the code~~ a code.

(5) It is a defence for a third party charged with an offence under any provision of this Part, where the offence relates to expenditure incurred or treated as incurred by a third party during a reserved regulated period, to show—

(a) that the code, in the form for the time being issued under section 100B, was complied with by the third party in determining whether the expenditure is controlled expenditure for the purposes of this Part, and

(b) that the offence would not have been committed on the basis of the controlled expenditure as determined in accordance with the code.

(5A) It is a defence for a third party charged with an offence under any provision of this Part, where the offence relates to expenditure incurred or treated as incurred by a third party during a Welsh devolved regulated period to show—

(a) that the code, in the form for the time being issued under section 100C, was complied with by the third party in determining whether the expenditure is controlled expenditure for the purposes of this Part, and

(b) that the offence would not have been committed on the basis of the controlled expenditure as determined with the code.

(6) In this section, “reserved regulated period” means a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (regulated periods for parliamentary general elections or general elections to the Northern Ireland Assembly).

(6A) In this section “Welsh devolved regulated period” means a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 6 of Schedule 10 (regulated period for general elections to Senedd Cymru).

(7) Section 100B sets out consultation and procedural requirements relating to the code or any revised code under subsection (1).

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(8) <u>Section 100C sets out consultation and procedural requirements relating to the code or any revised code under subsection (1A).</u></p>	
<p>100B Code of practice: consultation and procedural requirements</p> <p>(1) The Commission must consult the following on a draft of a code under section 100A(1) —</p> <p>(a) the Speaker's Committee;</p> <p>(b) the Levelling Up, Housing and Communities Committee;</p> <p>(c) such other persons as the Commission consider appropriate.</p> <p>(2) After the Commission have carried out the consultation required by subsection (1), they must—</p> <p>(a) make whatever modifications to the draft code the Commission consider necessary in light of responses to the consultation, and</p> <p>(b) submit the draft to the Secretary of State for approval by the Secretary of State.</p> <p>(3) The Secretary of State may approve a draft code either without modifications or with such modifications as the Secretary of State may determine.</p> <p>(4) Once the Secretary of State has approved a draft code, the Secretary of State must lay before each House of Parliament a copy of the draft, whether—</p> <p>(a) in its original form, or</p> <p>(b) in a form which incorporates any modifications determined under subsection (3).</p> <p>(5) If the draft code incorporates any such modifications, the Secretary of State must at the same time lay before each House a statement of the Secretary of State's reasons for making them.</p> <p>(6) If, within the 40-day period, either House resolves not to approve the draft, the Secretary of State must take no further steps in relation to the draft code.</p> <p>(7) Subsection (6) does not prevent a new draft code from being laid before Parliament.</p> <p>(8) If no resolution of the kind mentioned in subsection (6) is made within the 40-day period—</p> <p>(a) the Secretary of State must issue the code in the form of the draft laid before Parliament,</p> <p>(b) the Commission must arrange for the code to be published in such manner as they consider appropriate, and</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(c) the code comes into force on such day as the Secretary of State may by order appoint.</p> <p>(9) References in this section (other than in subsection (1)) to a code or draft code include a revised code or draft revised code.</p> <p>(10) In this section, “the 40-day period”, in relation to a draft code, means—</p> <p>(a) if the draft is laid before one House on a day later than the day on which it is laid before the other House, the period of 40 days beginning with the later of the two days, and</p> <p>(b) in any other case, the period of 40 days beginning with the day on which the draft is laid before each House, no account being taken of any period during which Parliament is dissolved or prorogued or during which both Houses are adjourned for more than four days.</p> <p>(11) If the name of the Levelling Up, Housing and Communities Committee is changed, the reference in subsection (1)(b) to that Committee is to be read (subject to subsection (12)) as a reference to the Committee by its new name.</p> <p>(12) If the functions of the Levelling Up, Housing and Communities Committee at the passing of this Act with respect to electoral matters (or functions corresponding substantially to such matters) become functions of a different committee of the House of Commons, the reference in subsection (1)(b) to that Committee is to be read as a reference to the committee which for the time being has those functions.</p>	
<p><u>100C Code of Practice: consultation and procedural requirements on controlled expenditure in Senedd Cymru elections</u></p> <p><u>(1) The Commission must consult the following on a draft of a code under section 100A(1A)—</u></p> <p><u>(a) Senedd Cymru (“the Senedd”);</u></p> <p><u>(b) the Legislation, Justice and Constitution Committee of Senedd Cymru;</u></p> <p><u>(c) such other persons as the Commission consider appropriate.</u></p> <p><u>(2) After the Commission have carried out the consultation required by subsection (1), the Commission must—</u></p> <p><u>(a) make whatever modifications to the draft code the Commission consider necessary in light of responses to the consultation, and</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) submit the draft to the Welsh Ministers for approval by the Welsh Ministers.</u></p> <p><u>(3) The Welsh Ministers may approve a draft code either without modifications or with such modifications as the Welsh Ministers may determine.</u></p> <p><u>(4) Once the Welsh Ministers have approved a draft code, they must lay a copy of the draft before Senedd Cymru (“the Senedd”), whether—</u></p> <p><u>(a) in its original form, or</u></p> <p><u>(b) in a form which incorporates any modifications determined under subsection (3).</u></p> <p><u>(5) If the draft code incorporates modifications, the Welsh Ministers must at the same time lay before the Senedd a statement of their reasons for making them.</u></p> <p><u>(6) If, within the 40-day period, the Senedd resolves not to approve the draft code, the Welsh Ministers must take no further steps in relation to it.</u></p> <p><u>(7) Subsection (6) does not prevent a new draft code from being laid before the Senedd.</u></p> <p><u>(8) If no resolution of the kind mentioned in subsection (6) is made within the 40-day period—</u></p> <p><u>(a) the Welsh Ministers must issue the code in the form of the draft laid before the Senedd,</u></p> <p><u>(b) the code comes into force on the date appointed by the Welsh Ministers by order, and</u></p> <p><u>(c) the Commission must arrange for the code to be published in such manner as the Commission consider appropriate.</u></p> <p><u>(9) References in this section (other than in subsection (1)) to a code or draft code include a revised code or draft revised code.</u></p> <p><u>(10) In this section “the 40-day period”, in relation to a draft code, means the period of 40 days beginning with the day on which the draft is laid before the Senedd, no account being taken of any period during which the Senedd is dissolved or is in recess for more than four days.</u></p> <p><u>(11) If the name of the Legislation, Justice and Constitution Committee is changed, the reference in subsection (1)(b) to that Committee is to be read as a reference to the Committee by its new name.</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(12) If the functions of the Legislation, Justice and Constitution Committee at the passing of this Act with respect to electoral matters (or functions corresponding substantially to such matters) become functions of a different committee of Senedd Cymru, the reference in subsection (1)(b) to that Committee is to be read as a reference to the committee which for the time being has those functions.</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>156 Orders and regulations.</p> <p>(1) Any power of the Secretary of State <u>or the Welsh Ministers</u> to make any order or regulations under this Act shall be exercised by statutory instrument.</p> <p>(2) Subject to subsections (3) to (4A),</p> <p><u>(a) a statutory instrument containing any order or regulations made under this Act by the Secretary of State shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament.</u></p> <p><u>(b) a statutory instrument containing any order or regulations made under this Act by the Welsh Ministers shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of Senedd Cymru.</u></p> <p>(3) Subsection (2) does not apply to—</p> <p>(za) an order under section 100B(8);</p> <p><u>(zb) an order under section 100C(8);</u></p> <p>(a) any order under ... 163(2) or paragraph 14(7) of Schedule 1; ...</p> <p>(aa) any order under paragraph 3(7) of Schedule 8, ~~other than an order of the Welsh Ministers;~~</p> <p>(b) any order made in pursuance of section 155(2)(a).</p> <p>(4) Subsection (2) also does not apply to any order under—</p> <p>(a) . . . . .</p> <p>(b) section 51(4),</p> <p>(c) section 67(1),</p> <p>(ca) any provision of Chapter 6 of Part 4;</p> <p>(d) . . . . .</p> <p>(da) section 71F(13),</p> <p>(db) section 71H(4),</p> <p>(dc) section 71U(1),</p> <p>(dd) any provision of Chapter 2 of Part 4A,</p> <p>(de) section 88(9),</p> <p><u>(df) section 88(11),</u></p> <p>(e) section 101(4),</p> <p>(f) section 108(3),</p> <p>(g) section 109(6),</p> <p>(h) section 129,</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 34; Rhan 1, Pennod 5, adran 37; Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>
---	---

<p>(ha) paragraph 9 of Schedule 6A, (i) paragraph 3(4) of Schedule 7, (ia) paragraph 2(9) or 4(4) of Schedule 7A, (j) paragraph 4 of Schedule 8, (ja) paragraph 4 of Schedule 8A, (k) paragraph 3(4) of Schedule 11, (l) paragraph 4 of Schedule 13, (m) paragraph 2 of Schedule 14, or (n) paragraph 3(4) of Schedule 15;</p> <p>and no such order shall be made (whether alone or with other provisions) unless a draft of the statutory instrument containing the order has been laid before, and approved by a resolution of, each House of Parliament (<u>in the case of an order made by the Secretary of State</u>) or (<u>in the case of an order made by the Welsh Ministers</u>) a draft of the statutory instrument containing the order has been laid before, and approved by a resolution of, Senedd Cymru.</p> <p>(4A) An order under paragraph 16 of Schedule 19C that contains—</p> <p>(a) provision made by virtue of paragraph 1(1), (2), (3), (4) or (5), paragraph 5(1), (2), (3) or (4), paragraph 10(2)(b) or (3)(b) or paragraph 15(1)(a) of that Schedule, or (b) provision amending an Act,</p> <p>shall not be made unless a draft of the statutory instrument containing the order has been laid before, and approved by a resolution of, each House of Parliament (<u>in the case of an order made by the Secretary of State</u>) or (<u>in the case of an order made by the Welsh Ministers</u>) a draft of the statutory instrument containing the order has been laid before, and approved by a resolution of, Senedd Cymru; and subsection (2) does not apply to such an order.</p> <p>(4B) Subject to subsections (4C) and (4D), any order or regulations made under this Act by the Scottish Ministers shall be subject to the negative procedure (see section 28 of the Interpretation and Legislative Reform (Scotland) Act 2010).</p> <p>(4C) Subsection (4B) does not apply to an order falling within subsection (3)(a) or (b).</p> <p>(4D) Subsection (4B) does not apply to an order falling within subsection (4), and any such order made by the Scottish Ministers shall be subject to the affirmative</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>procedure (see section 29 of the Interpretation and Legislative Reform (Scotland) Act 2010).</p> <p>(5) Any order or regulations made by the Secretary of State, <u>the Welsh Ministers</u>, or the Scottish Ministers under this Act may—</p> <p>(a) contain such consequential, incidental, supplementary or transitional provisions or savings (including provisions amending, repealing or revoking enactments) as the Secretary of State, <u>the Welsh Ministers</u>, or the Scottish Ministers considers appropriate; and</p> <p>(b) make different provision for different cases.</p> <p>(6) Nothing in this Act shall be read as affecting the generality of subsection (5) (including that subsection as applied by section 19(9)).</p> <p>(7) Paragraphs 21 to 23 of Schedule 1 contain provisions relating to regulations made by the Commission.</p>	
<p>160 General interpretation.</p> <p>(1) In this Act—</p> <p>“accounting unit” and “party with accounting units” shall be construed in accordance with section 26(11);</p> <p>“bequest” includes any form of testamentary disposition;</p> <p>“body”, without more, means a body corporate or any combination of persons or other unincorporated association;</p> <p>“broadcaster” has the meaning given by section 37(2);</p> <p>“business” includes every trade, profession and occupation;</p> <p>“central organisation”, in relation to a registered party, shall be construed in accordance with section 26(11);</p> <p>...</p> <p>“the Commission” means the Electoral Commission;</p> <p>“contravention” includes a failure to comply, and cognate expressions shall be construed accordingly;</p> <p>“document” means a document in whatever form it is kept;</p> <p>“enactment” includes—</p> <p>(a) any provision of an Act (including this Act),</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (8)</p>

<p>(b) any provision of or of any instrument made under Northern Ireland legislation, and</p> <p>(c) any provision of subordinate legislation (within the meaning of the Interpretation Act 1978);</p> <p>...</p> <p>“exempt trust donation” has the meaning given by section 162;</p> <p>“functions” includes powers and duties;</p> <p>...</p> <p>...</p> <p>...</p> <p>...</p> <p>“the Great Britain register” and “the Northern Ireland register” mean the registers of political parties referred to in section 23(2)(a) and (b) respectively;</p> <p>“local election”, in relation to Northern Ireland, means a local election within the meaning of the Electoral Law Act (Northern Ireland) 1962;</p> <p>“local government election” means a local government election within the meaning of section 191, 203 or 204 of the Representation of the People Act 1983 or an election under Part II of the Local Government Act 2000 for the return of an elected mayor;</p> <p>“market value”, in relation to any property, means the price which might reasonably be expected to be paid for the property on a sale in the open market;</p> <p>“minor party” means (in accordance with section 34(1)) a party registered in the Great Britain register in pursuance of a declaration falling within section 28(2)(d);</p> <p>“modifications” includes additions, omissions and amendments, and “modify” shall be construed accordingly;</p> <p>“organisation” includes any body corporate and any combination of persons or other unincorporated association;</p> <p>“property” includes any description of property, and references to the provision of property accordingly include the supply of goods;</p> <p>“qualified auditor” means (subject to subsection (2))</p> <p>(a)</p>	
---	--

<p>a person who is eligible for appointment as a statutory auditor under Part 42 of the Companies Act 2006;...</p> <p>(b)</p> <p>...</p> <p>“record” means a record in whatever form it is kept;</p> <p>“registered party” means a party registered under Part II of this Act;</p> <p>“restriction” includes prohibition;</p> <p>“treasurer”, in relation to a registered party, means registered treasurer.</p> <p>(2) A person is not a qualified auditor in relation to any registered party or any other body or individual if he is—</p> <p>(a) a member of the party or body or the individual himself, or</p> <p>(b) an officer or employee of the party, body or individual.</p> <p>For this purpose “officer or employee” does not include an auditor.</p> <p>(3) References in this Act to a person standing for election in the name of a registered party shall be construed in accordance with section 22(6).</p> <p>(4) References in this Act (in whatever terms) to payments out of public funds are references to any of the following, namely—</p> <p>(a) payments out of—</p> <p>(i) the Consolidated Fund of the United Kingdom, the Scottish Consolidated Fund, the Welsh Consolidated Fund or the Consolidated Fund of Northern Ireland, or</p> <p>(ii) money provided by Parliament or appropriated by Act of the Northern Ireland Assembly;</p> <p>(b) payments by—</p> <p>(i) any Minister of the Crown, the Scottish Ministers, the Welsh Ministers or any Minister within the meaning of the Northern Ireland Act 1998,</p> <p>(ii) any government department (including a Northern Ireland department), the Welsh Government or any part of the Scottish Administration . . .</p> <p>(iii). . . . .</p> <p>(c) payments by the Scottish Parliamentary Corporate Body, the ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd</u> Commission or the Northern Ireland Assembly Commission; and</p> <p>(d) payments by the Electoral Commission;</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>and references in this Act (in whatever terms) to expenses met, or things provided, out of public funds are references to expenses met, or things provided, by means of any such payments.</p> <p>(5) References in this Act to conditions, in the context of grants being made subject to conditions, include conditions requiring repayment of the grants in specified circumstances.</p> <p>(6).....</p> <p>(7).....</p>	
<p>SCHEDULE 7 CONTROL OF DONATIONS TO INDIVIDUALS AND MEMBERS ASSOCIATIONS</p> <p><i>Operation and interpretation of Schedule</i></p> <p>1.-(1) This Schedule has effect for controlling donations to—</p> <p>(a) members of registered parties;</p> <p>(b) members associations; and</p> <p>(c) holders of relevant elective offices.</p> <p>(2) The following provisions have effect for the purposes of this Schedule.</p> <p>(3) “Controlled donation”—</p> <p>(a) in relation to a member of a registered party, means a donation received by that person which is—</p> <p>(i) offered to him, or</p> <p>(ii) where it has been accepted, retained by him, for his use or benefit in connection with any of his political activities as a member of the party;</p> <p>(b) in relation to a members association, means a donation received by the association which is—</p> <p>(i) offered to the association, or</p> <p>(ii) where it has been accepted, retained by the association, for its use or benefit in connection with any of its political activities;</p> <p>(c) in relation to a holder of a relevant elective office, means a donation received by that person which is—</p> <p>(i) offered to him, or</p> <p>(ii) where it has been accepted, retained by him, for his use or benefit (as the holder of such an office) in connection with any of his political activities.</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (9)</p>

<p>(4) For the purposes of this Schedule the political activities of a party member or (as the case may be) of a members association include, in particular—</p> <p>(a) promoting or procuring the election of any person to any position in, or to any committee of, the party in question;</p> <p>(b) promoting or procuring the selection of any person as the party's candidate for election to a relevant elective office; and</p> <p>(c) promoting or developing policies with a view to their adoption by the party;</p> <p>and in the application of paragraph (a) or (b) to a party member the reference to any person includes that member.</p> <p>(5) "Donation" shall be construed in accordance with paragraphs 2 to 4; and (in the absence of any express indication) a donation shall be taken to have been offered to, or retained by, a person or organisation as mentioned in sub-paragraph (1)(a), (b) or (c) if, having regard to all the circumstances, it must reasonably be assumed to have been so offered or retained.</p> <p>(6) "Members association" means any organisation whose membership consists wholly or mainly of members of a registered party, other than—</p> <p>(a) a registered party falling within section 26(2)(a); or</p> <p>(b) an organisation falling within section 26(2)(b) (that is, the central organisation of a registered party or an accounting unit of such a party).</p> <p>(7) "Regulated donee" means—</p> <p>(a) a member of a registered party;</p> <p>(b) a members association; or</p> <p>(c) the holder of a relevant elective office, whether or not he is a member of a registered party.</p> <p>(8) "Relevant elective office" means the office of—</p> <p>(a) member of the House of Commons;</p> <p>(b) . . . . .</p> <p>(c) member of the Scottish Parliament;</p> <p>(d) member of the ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd</u>;</p> <p>(e) member of the Northern Ireland Assembly;</p> <p>(ea) police and crime commissioner;</p> <p>(f) member of—</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(i) any local authority in any part of the United Kingdom, including the Common Council of the City of London but excluding a parish or community council, or</p> <p>(ii) the Greater London Assembly; or</p> <p>(g) Mayor of London or elected mayor within the meaning of Part II of the Local Government Act 2000.</p> <p>(9) "The responsible person", in relation to a members association, means—</p> <p>(a) the treasurer, if there is one, and</p> <p>(b) otherwise, the person who is the responsible person by virtue of a notice in force under paragraph 1A.</p> <p>(10). . . . .</p> <p>(11). . . . .</p>	
<p>SCHEDULE 8A CONTROLLED EXPENDITURE: QUALIFYING EXPENSES</p> <p>PART 1</p> <p>QUALIFYING EXPENSES</p> <p>1 For the purposes of section 85(2) the expenses falling within this Part of this Schedule are expenses incurred in respect of any of the matters set out in the following list.</p> <p>List of matters</p> <p>(1) The production or publication of material which is made available to the public at large or any section of the public (in whatever form and by whatever means).</p> <p>(2) Canvassing, or market research seeking views or information from, members of the public.</p> <p>(3) Press conferences, or other media events, organised by or on behalf of the third party.</p> <p>(4) Transport (by any means) of persons to any place or places with a view to obtaining publicity.</p> <p>(5) Public rallies or other public events, other than—</p> <p>(a) annual conferences of the third party, or</p> <p>(b) any public procession or protest meeting, within the meaning of the Public Processions (Northern Ireland) Act 1998, in respect of which notice is given in accordance with section 6 or 7 of that Act (advance notice of public processions or related protest meetings).</p> <p>Expenses in respect of such events include costs incurred in connection with the attendance of persons at such events, the</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 33 Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>

hire of premises for the purposes of such events or the provision of goods, services or facilities at them.

But expenses in respect of such events do not include costs incurred in providing for the protection of persons or property.

2.-(1) Nothing in paragraph 1 extends to—

(a) expenses incurred in respect of the publication of any matter relating to an election, other than an advertisement, in—

(i) a newspaper or periodical,

(ii) a broadcast made by the British Broadcasting Corporation or by Sianel Pedwar Cymru, or

(iii) a programme included in any service licensed under Part 1 or 3 of the Broadcasting Act 1990 or Part 1 or 2 of the Broadcasting Act 1996;

(b) expenses incurred in respect of, or in consequence of, the translation of anything from English into Welsh or from Welsh into English;

(c) reasonable personal expenses incurred by an individual in travelling or in providing for the individual's accommodation or other personal needs;

(d) reasonable expenses incurred that are reasonably attributable to an individual's disability

(e) expenses incurred in respect of the provision by any individual of the individual's own services which the individual provides voluntarily in the individual's own time and free of charge.

[(f) in relation to an election for the purposes of which a limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (limits for periods relating to parliamentary general elections or general elections to the Northern Ireland Assembly), reasonable expenses incurred that are reasonably attributable to the protection of persons or property.]

(2) In sub-paragraph (1)(d), "disability" has the same meaning as in the Equality Act 2010 (see section 6 of that Act).

(3) In relation to polls at elections for membership of the Scottish Parliament, nothing in paragraph 1 is to be taken as extending to reasonable expenses incurred that are reasonably attributable to the translation of anything into languages other than English.

PART 2

SUPPLEMENTAL

Guidance by the Commission

3.-(1) The Commission may prepare, and from time to time revise, a code of practice giving guidance as to the kinds of expenses which do, or do not, fall within Part 1 of this Schedule.

(2) Once the Commission have prepared a draft code under this paragraph, they shall submit it to the Secretary of State for his approval.

(3) The Secretary of State may approve a draft code either without modification or with such modifications as he may determine.

(4) Once the Secretary of State has approved a draft code he shall lay a copy of the draft, whether—

(a) in its original form, or

(b) in a form which incorporates any modifications determined under sub-paragraph (3),

before each House of Parliament.

(5) If the draft incorporates any such modifications, the Secretary of State shall at the same time lay before each House a statement of his reasons for making them.

(6) If, within the 40-day period, either House resolves not to approve the draft, the Secretary of State shall take no further steps in relation to the draft code.

(7) If no such resolution is made within the 40-day period—

(a) the Secretary of State shall issue the code in the form of the draft laid before Parliament, and

(b) the code shall come into force on such date as the Secretary of State may by order appoint,

and the Commission shall arrange for it to be published in such manner as they consider appropriate.

(8) Sub-paragraph (6) does not prevent a new draft code from being laid before Parliament.

(9) In this paragraph “40-day period”, in relation to a draft code, means—

(a) if the draft is laid before one House on a day later than the day on which it is laid before the other House, the period of 40 days beginning with the later of the two days, and

(b) in any other case, the period of 40 days beginning with the day on which the draft is laid before each House,

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>no account being taken of any period during which Parliament is dissolved or prorogued or during which both Houses are adjourned for more than four days.</p> <p>(10) In this paragraph references to a draft code include a draft revised code.</p> <p>(11) This paragraph does not apply in relation to expenses incurred during a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, <u>6</u>, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (regulated periods for parliamentary general elections, <u>ordinary or extraordinary general elections to the Senedd Cymru</u>, or general elections to the Northern Ireland Assembly) (see sections 100A ~~and 100B~~, <u>100B and 100C</u> as regards expenses incurred during such a period).</p> <p>Power to amend Part 1</p> <p>4.-(1) The Secretary of State may by order make such amendments of Part 1 of this Schedule as he considers appropriate.</p> <p>(2) The Secretary of State may make such an order either—</p> <p>(a) where the order gives effect to a recommendation of the Commission, or</p> <p>(b) after consultation with the Commission.</p>	
<p>SCHEDULE 9</p> <p>LIMITS ON CAMPAIGN EXPENDITURE</p> <p>PART I</p> <p>INTRODUCTORY</p> <p><i>Interpretation</i></p> <p>1.-(1) In this Schedule—</p> <p>(a) “an ordinary general election to the Scottish Parliament” means an election held under section 2 of the Scotland Act 1998;</p> <p>(b) “an extraordinary general election to the Scottish Parliament” means an election held under section 3 of the Scotland Act 1998;</p> <p>(c) “an ordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>” means an election held under section 3 of the Government of Wales Act 2006;</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6(10)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(ca) “an extraordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ Senedd Cymru” means an election held under section 5 of the Government of Wales Act 2006;

(d) “an ordinary general election to the Northern Ireland Assembly” means an election held under section 31 of the Northern Ireland Act 1998; and

(e) “an extraordinary general election to the Northern Ireland Assembly” means an election held under section 32 of the Northern Ireland Act 1998.

(2) For the purposes of this Schedule a registered party—

(a) contests a constituency if any candidate stands for election for that constituency in the name of the party; and

(b) contests any region if the party is included in the statement of parties and candidates nominated for that region.

(3) For the purposes of this Schedule a parliamentary general election is pending during the period—

(a) beginning with the date on which Parliament is dissolved ... for a parliamentary general election, and

(b) ending with the date of the poll for that election.

Attribution of expenditure to different parts of the United Kingdom

2.-(1) For the purposes of this Schedule—

(a) campaign expenditure incurred by or on behalf of a party registered in the Great Britain register shall (subject to the following provisions of this paragraph) be attributed to each of England, Scotland and Wales in proportion to the number of parliamentary constituencies for the time being situated in that part of Great Britain; and

(b) campaign expenditure incurred by or on behalf of a party registered in the Northern Ireland register shall be attributed solely to Northern Ireland.

(2) Campaign expenditure whose effects are wholly or substantially confined to any particular parts or part of Great Britain—

(a) shall be attributed to those parts in proportion to the number of parliamentary constituencies for the time being situated in those parts, or

(b) shall be attributed solely to that part, as the case may be.

(3) For the purposes of sub-paragraph (2) the effects of campaign expenditure are wholly or substantially confined to any particular parts or part of Great Britain if they have no significant effects in any other part or parts (so that, for example, expenditure on an advertisement in a newspaper circulating in Wales is to be attributed solely to Wales if the newspaper does not circulate to any significant extent in any other part of Great Britain).

(3A) . . . . .

(4) References in this Schedule to campaign expenditure "in" a particular part of the United Kingdom are accordingly to campaign expenditure which is to be attributed to that part in accordance with this paragraph.

PART II

GENERAL LIMITS

Parliamentary general elections

3.-(1) This paragraph imposes limits in relation to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party which contests one or more constituencies at a parliamentary general election.

(2) Where a registered party contests one or more constituencies in England, Scotland or Wales, the limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the party in the relevant period in that part of Great Britain is—

(a) **[F5£54,010]** multiplied by the number of constituencies contested by the party in that part of Great Britain; or

(b) if greater, the appropriate amount specified in sub-paragraph (3).

(3) The appropriate amount is—

(a) in relation to England, **[F6£1,458,440]**;

(b) in relation to Scotland, **[F7£216,060]**; and

(c) in relation to Wales, **[F8£108,030]**.

(4) Where a registered party contests one or more constituencies in Northern Ireland, the limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the party in the relevant period in Northern Ireland is **[F9£54,010]** multiplied by the number of constituencies contested by the party there.

(5) Sub-paragraph (6) applies to a registered party in a case where at the election a candidate stands for election in any

constituency in the name of that party and one or more other registered parties.

(6) In such a case, the amount applying to the party in respect of the constituency under sub-paragraph (2)(a) or (4) (as the case may be) shall, instead of being the amount specified in that provision, be that amount divided by the number of registered parties in whose name the candidate stands for election as mentioned in sub-paragraph (5).

(7) For the purposes of this paragraph the relevant period is—

(a) (subject to paragraph (b)) the period of 365 days ending with the date of the poll for the election;

(b) where the election (“the election in question”) follows another parliamentary general election held less than 365 days previously, the period—

(i) beginning with the day after the date of the poll for the earlier election, and

(ii) ending with the date of the poll for the election in question.

...

4. . . . . .

General elections to Scottish Parliament

5.-(1) This paragraph imposes limits in relation to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party which contests one or more constituencies or regions at an ordinary or extraordinary general election to the Scottish Parliament.

(2) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of a registered party in the relevant period in Scotland is—

(a) £12,000 for each constituency contested by the party; plus

(b) £80,000 for each region contested by the party.

(2A) Sub-paragraph (2B) applies to a registered party in a case where at the election a candidate stands for election in any constituency in the name of that party and one or more other registered parties.

(2B) In such a case, the amount applying to the party in respect of the constituency under sub-paragraph (2)(a) shall, instead of being the amount specified in that sub-paragraph, be that amount divided by the number of

registered parties in whose name the candidate stands for election as mentioned in sub-paragraph (2A).

(3) In the case of an ordinary general election, "the relevant period" for the purposes of this paragraph is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) "the appropriate date" means the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 2(2) of the Scotland Act 1998; or

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 2(2) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 2(5) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 2(2) of that Act, the date of the poll is postponed under section 2(5) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above "the appropriate date" means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 2(2) of the Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, "the relevant period" for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Presiding Officer proposes a day for the poll for the election under section 3(1) of the Scotland Act 1998 and ending with the date of the poll for the election.

*General elections to ~~the National Assembly for Wales~~
Senedd Cymru*

6.-(1) This paragraph imposes limits in relation to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party which contests one or more constituencies or regions at an ordinary or extra ordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ Senedd Cymru.

(2) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of a registered party in the relevant period in Wales is—

(a) £10,000 for each constituency contested by the party; plus

(b) £40,000 for each region contested by the party.

(2A) Sub-paragraph (2B) applies to a registered party in a case where at the election a candidate stands for election in any constituency in the name of that party and one or more other registered parties.

(2B) In such a case, the amount applying to the party in respect of the constituency under sub-paragraph (2)(a) shall, instead of being the amount specified in that sub-paragraph, be that amount divided by the number of registered parties in whose name the candidate stands for election as mentioned in sub-paragraph (2A).

(3) In the case of an ordinary general election “the relevant period” is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) “the appropriate date” is the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 3(1) of the Government of Wales Act 2006;

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 3(1) of that Act], the date of the poll is brought forward under section 4(1) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 3(1) of that Act], the date of the poll is postponed under section 4(1) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above “the appropriate date” means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 3(1) of that Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Presiding Officer ~~Secretary of State~~ proposes a date for the poll for the election under section 5(1) of the Government of Wales Act 2006 and ending with the date of the poll for the election.

General elections to Northern Ireland Assembly

7.-(1) This paragraph imposes limits in relation to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party which contests one or more constituencies at an ordinary or extraordinary general election to the Northern Ireland Assembly.

(2) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of a registered party in the relevant period in Northern Ireland is [F21£30,600]for each constituency contested by the party.

(2A) Sub-paragraph (2B) applies to a registered party in a case where at the election a candidate stands for election in any constituency in the name of that party and one or more other registered parties.

(2B) In such a case, the amount applying to the party in respect of the constituency under sub-paragraph (2) shall, instead of being the amount specified in that sub-paragraph, be that amount divided by the number of registered parties in whose name the candidate stands for election as mentioned in sub-paragraph (2A).

(3) In the case of an ordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) “the appropriate date” means the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 31(1) and (2) of the Northern Ireland Act 1998;

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 31(3) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act, the date of the poll is postponed under section 31(3) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above “the appropriate date” means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Secretary of State proposes a date for the poll for the election under section 32(1) or (3) of the Northern Ireland Act 1998 and ending with the date of the poll for the election.

PART III

LIMITS APPLYING IN SPECIAL CIRCUMSTANCES

...

8. ....

Combined limits where parliamentary election pending

9.-(1) This paragraph applies where—

(a) separate limits would (apart from this paragraph) apply as follows to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be), namely—

(i) under paragraph 3 in relation to a parliamentary general election; and

(ii) under paragraph 5, 6 or 7 in relation to an election or elections within that paragraph; and

(b) the parliamentary general election is pending during any part of the period in relation to which the limit imposed by paragraph 5, 6 or 7 would (apart from this paragraph) apply.

(2) In such a case—

(a) neither paragraph 3, nor paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be) shall apply to the expenditure mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) the limit or limits imposed by this paragraph shall apply to it instead.

(3) Subject to sub-paragraphs (5) to (7), the limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the registered party in the relevant period for the purposes of this sub-paragraph in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph; and

(b) the limit which by virtue of paragraph 5, 6 or 7 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(4) For the purposes of sub-paragraph (3) “the relevant period” is—

<p>(a) where the parliamentary general election takes place at the same time as, or later than—</p> <p>(i) the election in relation to which paragraph ... 5, 6 or 7 would otherwise apply, ...</p> <p>(ii) . . . . .</p> <p>the period which for the purposes of paragraph 3 is the relevant period in relation to the parliamentary general election;</p> <p>(b) where the parliamentary general election takes place earlier than the election mentioned in paragraph (a)(i) ..., the period which—</p> <p>(i) begins at the beginning of the period mentioned in paragraph (a), and</p> <p>(ii) ends with the date of the poll for the later ... of the elections.</p> <p>(5) Where sub-paragraph (1)(a)(i) is applicable in the case of each of two parliamentary general elections which are pending during different parts of any such period as is mentioned in sub-paragraph (1)(b), the limits applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the registered party in the relevant periods in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) are as follows—</p> <p>(a) in the case of expenditure incurred in the first relevant period, the limit is the aggregate of—</p> <p>(i) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply, in connection with the first of the parliamentary general elections to take place, to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph, and</p> <p>(ii) the limit mentioned in sub-paragraph (3)(b) above; and</p> <p>(b) in the case of expenditure incurred in the second relevant period, the limit is the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply, in connection with the second parliamentary general election to take place, to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.</p> <p>(6) For the purposes of sub-paragraph (5) “the first relevant period” is the period which—</p> <p>(a) begins at the beginning of the period which would, apart from this paragraph, apply for the purposes of paragraph 3</p>	
---	--

to the first of the parliamentary general elections to take place; and

(b) ends with the date on which Parliament is dissolved ... for the second of the parliamentary general elections to take place.

(7) For the purposes of sub-paragraph (5) “the second relevant period” is the period which—

(a) begins on the day after the date mentioned in sub-paragraph (6)(b) above; and

(b) ends with whichever is the later of the following, namely—

(i) the date of the poll for the second parliamentary general election to take place; and

(ii) the date of the poll for the election in relation to which paragraph ... 5, 6 or 7 would otherwise apply ....

Combination of limit under paragraph 9 and other limit

10.-(1) This paragraph applies where—

(a) a limit under paragraph 9 would (apart from this paragraph) apply to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) in relation to a period that would either be—

(i) a relevant period for the purposes of paragraph 9(3), or

(ii) a first relevant period for the purposes of paragraph 9(5); and

(b) another limit under paragraph 5, 6 or 7 applies to campaign expenditure incurred by or on behalf of the party in that part of the United Kingdom in relation to a period (“the other campaign period”) which is not a period during which the parliamentary general election is pending but which either—

(i) falls wholly within, or

(ii) ends at any time falling within,

the period mentioned in paragraph (a).

(2) In such a case—

(a) the limit imposed by paragraph 9 shall not apply in relation to the period mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) instead the limit imposed by this paragraph shall apply in relation to the period which is the combined period for the purposes of this paragraph.

(3) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the party during the combined period in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 9 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the period mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) the limit applying, by virtue of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(4) For the purposes of this paragraph “the combined period” is the period which begins with whichever is the earlier of the following, namely—

(a) the beginning of the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), and

(b) the beginning of the period mentioned in sub-paragraph (1)(a),

and ends at the end of the period mentioned in sub-paragraph (1)(a).

(5) Nothing in this paragraph affects the application of any limit imposed by virtue of paragraph 5, 6 or 7 in relation to any period which is a relevant period for the purposes of that paragraph.

Combination of parliamentary general election and other election, or elections, falling within paragraphs 5 to 7

11.-(1) This paragraph applies where—

(a) a limit under paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be);

(b) another limit under paragraph 5, 6 or 7 applies to campaign expenditure incurred by or on behalf of the party in that part of the United Kingdom in relation to any period (“the other campaign period”) which either—

(i) falls wholly within, or

<p>(ii) ends at any time falling within, the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election; and</p> <p>(c) paragraph 9 does not apply in connection with that expenditure.</p> <p>(2) In such a case—</p> <p>(a) the limit imposed by paragraph 3 shall not apply in relation to the relevant period for the purposes of that paragraph, and</p> <p>(b) instead the limit imposed by this paragraph shall apply in relation to the period which is the combined period for the purposes of this paragraph.</p> <p>(3) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the party in the combined period in England, Scotland, Wales or Northern Ireland, as the case may be, is the aggregate of—</p> <p>(a) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph; and</p> <p>(b) the limit applying by virtue of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be) to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.</p> <p>(4) Where two or more periods (“the other campaign periods”) which are relevant periods for the purposes of any of paragraphs 5 or 7 —</p> <p>(a) fall wholly within, or</p> <p>(b) end at any time falling within, the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election, sub-paragraph (3)(b) shall operate in relation to each of the limits applying in relation to those periods so as to produce two or more amounts to be added to the amount referred to in sub-paragraph (3)(a).</p> <p>(5) For the purposes of this paragraph “the combined period” is the period which begins with whichever is the earlier of the following, namely—</p> <p>(a) the beginning of—</p> <p>(i) the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), or</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(ii) where sub-paragraph (4) applies, whichever of the relevant periods for the purposes of any of paragraphs 5 or 7 is the first to begin, and</p> <p>(b) the beginning of the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election, and ends with the date of the poll for the parliamentary general election.</p> <p>(6) Nothing in this paragraph affects the application of any limit imposed by virtue of paragraph 5, 6 or 7 in relation to any period which is a relevant period for the purposes of that paragraph.</p>	
<p>SCHEDULE 10</p> <p>LIMITS ON CONTROLLED EXPENDITURE</p> <p>PART I</p> <p>INTRODUCTORY</p> <p><i>Interpretation</i></p> <p>1.-(1) In this Schedule—</p> <p>(a) “an ordinary general election to the Scottish Parliament” means an election held under section 2 of the Scotland Act 1998;</p> <p>(b) “an extraordinary general election to the Scottish Parliament” means an election held under section 3 of the Scotland Act 1998;</p> <p>(c) “an ordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>” means an election under section 3 of the Government of Wales Act 2006;</p> <p>(ca) “an extraordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>” means an election under section 5 of the Government of Wales Act 2006;</p> <p>(d) “an ordinary general election to the Northern Ireland Assembly” means an election held under section 31 of the Northern Ireland Act 1998; and</p> <p>(e) “an extraordinary general election to the Northern Ireland Assembly” means an election held under section 32 of the Northern Ireland Act 1998.</p> <p>(2) For the purposes of this Schedule a parliamentary general election is pending during the period—</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6(11)</p>

- (a) beginning with the date on which Parliament is dissolved ... for a parliamentary general election, and
- (b) ending with the date of the poll for that election.
- (3). . . . .

Attribution of expenditure to different parts of the United Kingdom

2.-(1) For the purposes of this Schedule controlled expenditure incurred by or on behalf of any recognised third party shall (subject to the following provisions of this paragraph) be attributed to each of England, Scotland, Wales and Northern Ireland in proportion to the number of parliamentary constituencies for the time being situated in that part of the United Kingdom.

(2) Controlled expenditure whose effects are wholly or substantially confined to any particular parts or part of the United Kingdom—

(a) shall be attributed to those parts in proportion to the number of parliamentary constituencies for the time being situated in those parts, or

(b) shall be attributed solely to that part, as the case may be.

(3) For the purposes of sub-paragraph (2) the effects of controlled expenditure are wholly or substantially confined to any particular parts or part of the United Kingdom if they have no significant effects in any other part or parts (so that, for example, expenditure on an advertisement in a newspaper circulating in Wales is to be attributed solely to Wales if the newspaper does not circulate to any significant extent in any other part of the United Kingdom).

(3A). . . . .

(4) References in this Schedule to controlled expenditure “in” a particular part of the United Kingdom are accordingly to controlled expenditure which is to be attributed to that part in accordance with this paragraph.

Attribution of expenditure to different parliamentary constituencies

2A.-(1) For the purposes of this Schedule controlled expenditure incurred by or on behalf of any recognised third party shall (subject to the following provisions of this

paragraph) be attributed to each parliamentary constituency in equal proportions.

(2) Controlled expenditure whose effects are wholly or substantially confined to any particular constituencies or constituency—

(a) shall be attributed to those constituencies in equal proportions, or

(b) shall be attributed solely to that constituency, as the case may be.

(3) For the purposes of sub-paragraph (2), the effects of controlled expenditure are wholly or substantially confined to any particular constituencies or constituency if they have no significant effects in any other constituency or constituencies.

(4) References in this Schedule to controlled expenditure “in” a particular constituency are accordingly to controlled expenditure which is to be attributed to that constituency in accordance with this paragraph.

PART II

GENERAL LIMITS

Parliamentary general elections

3,-(1) This paragraph imposes limits in relation to a parliamentary general election.

(2) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in each of England, Scotland, Wales and Northern Ireland is—

(a) in relation to England, 2% of the maximum campaign expenditure limit in England;

(b) in relation to Scotland, £20,000 plus 2% of the maximum campaign expenditure limit in Scotland;

(c) in relation to Wales, £20,000 plus 2% of the maximum campaign expenditure limit in Wales;

(d) in relation to Northern Ireland, £20,000 plus 2% of the maximum campaign expenditure limit in Northern Ireland.

(2A) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in any particular parliamentary constituency

is 0.05% of the total of the maximum campaign expenditure limits in England, Scotland, Wales and Northern Ireland.

(3) For the purposes of this paragraph the relevant period is—

(a) (subject to paragraph (b)) the period of 365 days ending with the date of the poll for the election;

(b) where the election (“the election in question”) follows another parliamentary general election held less than 365 days previously, the period—

(i) beginning with the day after the date of the poll for the earlier election, and

(ii) ending with the date of the poll for the election in question.

...

4. ....

General elections to Scottish Parliament

5.-(1) This paragraph imposes limits in relation to an ordinary or extraordinary general election to the Scottish Parliament.

(2) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in Scotland is £75,800.

(3) In the case of an ordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) “the appropriate date” means the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 2(2) of the Scotland Act 1998; or

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 2(2) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 2(5) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 2(2) of that Act, the date of the poll is postponed under section 2(5) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above

“the appropriate date” means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 2(2) of the Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Presiding Officer proposes a day for the poll for the election under section 3(1) of the Scotland Act 1998 and ending with the date of the poll for the election.

*General elections to ~~the National Assembly for Wales~~
Senedd Cymru*

6.-(1) This paragraph imposes limits in relation to an ordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~
Senedd Cymru.

(2) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in Wales is £30,000.

(3) In the case of an ordinary general election “the relevant period” is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) “the appropriate date” is the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 3(1) of the Government of Wales Act 2006;

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 3(1) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 4(1) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 3(1) of that Act, the date of the poll is postponed under section 4(1) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above “the appropriate date” means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 3(1) of that Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Presiding Officer
~~Secretary of State~~ proposes a date for the poll for the

election under section 5(1) of the Government of Wales Act 2006 and ending with the date of the poll for the election.

General elections to Northern Ireland Assembly

7.-(1) This paragraph imposes limits in relation to an ordinary or extraordinary general election to the Northern Ireland Assembly.

(2) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in Northern Ireland is £15,300.

(3) In the case of an ordinary general election, "the relevant period" for the purposes of this paragraph is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) "the appropriate date" means the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 31(1) and (2) of the Northern Ireland Act 1998; or

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 31(3) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act, the date of the poll is postponed under section 31(3) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above "the appropriate date" means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, "the relevant period" for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Secretary of State proposes a date for the poll for the election under section 32(1) or (3) of the Northern Ireland Act 1998 and ending with the date of the poll for the election.

PART III

LIMITS APPLYING IN SPECIAL CIRCUMSTANCES

...

8. . . . .

Combined limits where parliamentary election pending

9.-(1) This paragraph imposes—

(a) in the circumstances mentioned in sub-paragraph (2), limits in relation to—

(i) such a pending parliamentary general election as is mentioned in that sub-paragraph, and

(ii) an election, or elections, in relation to which the limit imposed by any of paragraphs 5 to 7 would otherwise apply as mentioned in that sub-paragraph; and

(b) in the circumstances mentioned in sub-paragraph (5), limits in relation to—

(i) two such pending parliamentary elections as are mentioned in that sub-paragraph, and

(ii) an election, or elections, in relation to which the limit imposed by any of paragraphs 5 to 7 would otherwise apply as mentioned in sub-paragraph (2).

(2) Where a parliamentary general election is pending during any part of the period in relation to which a limit imposed by any of paragraphs 5 to 7 would otherwise apply to controlled expenditure incurred by or on behalf of a recognised third party in a particular part of the United Kingdom—

(a) neither that paragraph, nor paragraph 3, shall apply in relation to such expenditure; and

(b) the limits imposed by this paragraph shall apply to it instead.

(3) Subject to sub-paragraphs (5) to (7), the limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the relevant period for the purposes of this sub-paragraph in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph; and

(b) the limit which by virtue of paragraph 5, 6 or 7 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(3A) Subject to sub-paragraphs (5) to (7), the limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the relevant period in any particular parliamentary constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A).

(3B) For this purpose “the relevant proportion” means—

where—

A is the number of days in the relevant period;

B is the number of days in the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 3.

(4) For the purposes of sub-paragraphs (3) to (3B) “the relevant period” is—

(a) where the parliamentary general election takes place at the same time as, or later than—

(i) the election in relation to which paragraph ... 5, 6 or 7 would otherwise apply, ...

(ii) . . . . .

the period which for the purposes of paragraph 3 is the relevant period in relation to the parliamentary general election;

(b) where the parliamentary general election takes place earlier than the election mentioned in paragraph (a)(i) ..., the period which—

(i) begins at the beginning of the period mentioned in paragraph (a), and

(ii) ends with the date of the poll for the later ... of the elections.

(5) Where two parliamentary general elections are pending during different parts of any such period as is mentioned in sub-paragraph (2), the limits applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the relevant periods in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) are as follows—

(a) in the case of expenditure incurred in the first relevant period, the limit is the aggregate of—

(i) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply, in connection with the first of the parliamentary general elections to take place, to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph, and

(ii) the limit mentioned in sub-paragraph (3)(b) above; and

(b) in the case of expenditure incurred in the second relevant period, the limit is the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply, in connection with the second parliamentary general election to take place, to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(5A) Where two parliamentary general elections are pending during different parts of any such period as is mentioned in sub-paragraph (2)—

(a) the limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the first relevant period in any particular parliamentary constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A), and

(b) the limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the second relevant period in any particular parliamentary constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A).

(5B) For these purposes “the relevant proportion” means—

where—

A is the number of days in the first relevant period or (as the case may be) the second relevant period;

B is the number of days in the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 3.

(6) For the purposes of sub-paragraphs (5) to (5B) “the first relevant period” is the period which—

(a) begins at the beginning of the period which would, apart from this paragraph, apply for the purposes of paragraph 3 to the first of the parliamentary general elections to take place; and

(b) ends with the date on which Parliament is dissolved ... for the second of the parliamentary general elections to take place.

(7) For the purposes of sub-paragraphs (5) to (5B) “the second relevant period” is the period which—

(a) begins on the day after the date mentioned in sub-paragraph (6)(b) above; and

(b) ends with whichever is the later of the following, namely—

(i) the date of the poll for the second parliamentary general election to take place; and

(ii) the date of the poll for the election in relation to which paragraph **F36**... 5, 6 or 7 would otherwise apply ....

Combination of limit under paragraph 9 and other limit

10.-(1) This paragraph imposes limits where—

(a) paragraph 9 would (apart from this paragraph) impose limits on controlled expenditure in relation to a period that would either be—

(i) a relevant period for the purposes of paragraph 9(3) to (3B) , or

(ii) a first relevant period for the purposes of paragraph 9(5) to (5B) ; and

(b) any period (“the other controlled period”) which is the relevant period for the purposes of any of paragraphs 5 to 7, but is not a period during which the parliamentary general election is pending, either—

(i) falls wholly within, or

(ii) ends at any time falling within,

the period mentioned in paragraph (a).

(2) In such a case—

(a) the limits imposed by paragraph 9 shall not apply in relation to the period mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) instead the limits imposed by this paragraph shall apply in relation to the period which is the combined period for the purposes of this paragraph.

(3) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party during the combined period in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 9 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the period mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) the limit applying, by virtue of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(3A) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party during the combined period in any particular parliamentary

constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A).

(3B) For this purpose “the relevant proportion” means—

where—

A is the number of days in the combined period;

B is the number of days in the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 3.

(4) For the purposes of this paragraph “the combined period” is the period which begins with whichever is the earlier of the following, namely—

(a) the beginning of the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), and

(b) the beginning of the period mentioned in sub-paragraph (1)(a),

and ends at the end of the period mentioned in sub-paragraph (1)(a).

(5) Nothing in this paragraph affects the application of any limit imposed by virtue of paragraph 5, 6 or 7 in relation to any period which is a relevant period for the purposes of that paragraph.

Combination of parliamentary general election and other election, or elections, falling within paragraphs 5 to 7

11.-(1) This paragraph imposes limits where—

(a) any period (“the other controlled period”) which is the relevant period for the purposes of any of paragraphs 5 to 7 either—

(i) falls wholly within, or

(ii) ends at any time falling within,

the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to a parliamentary general election; and

(b) paragraph 9 does not apply in connection with those elections.

(2) In such a case—

(a) the limits imposed by paragraph 3 shall not apply in relation to the relevant period for the purposes of that paragraph, and

(b) instead the limits imposed by this paragraph shall apply in relation to the period which is the combined period for the purposes of this paragraph.

(3) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the combined period in England, Scotland, Wales or Northern Ireland, as the case may be, is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph; and

(b) the limit applying by virtue of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be) to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(4) Where two or more periods (“the other controlled periods”) which are relevant periods for the purposes of any of paragraphs 5 or 7—

(a) fall wholly within, or

(b) end at any time falling within,

the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election, sub-paragraph (3)(b) shall operate in relation to each of the limits applying in relation to those periods so as to produce two or more amounts to be added to the amount referred to in sub-paragraph (3)(a).

(4A) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party during the combined period in any particular parliamentary constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A).

(4B) For this purpose “the relevant proportion” means—

where—

A is the number of days in the combined period;

B is the number of days in the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 3.

(5) For the purposes of this paragraph “the combined period” is the period which begins with whichever is the earlier of the following, namely—

(a) the beginning of—

(i) the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), or

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(ii) where sub-paragraph (4) applies, whichever of the relevant periods for the purposes of paragraph 5 or 7 is the first to begin, and</p> <p>(b) the beginning of the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election, and ends with the date of the poll for the parliamentary general election.</p> <p>(6) Nothing in this paragraph affects the application of any limit imposed by virtue of paragraph 5, 6 or 7 in relation to any period which is a relevant period for the purposes of that paragraph.</p>															
<p>SCHEDULE 20</p> <p>PENALTIES</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th style="text-align: left;"><i>Provision creating offence</i></th> <th style="text-align: left;"><i>Penalty</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Section 24(8) (registration as treasurer where convicted of certain offences)</td> <td>On summary conviction: Level 5</td> </tr> <tr> <td>Section 39 (false statements)</td> <td>On summary conviction: Level 5</td> </tr> <tr> <td>Section 43(7) (failure to deliver statement relating to auditor's resignation etc)</td> <td>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</td> </tr> <tr> <td>Section 44(4) (making false statement to auditor)</td> <td>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</td> </tr> <tr> <td>Section 47(1)(a) (failure to deliver proper statement of accounts)</td> <td>On summary conviction: Level 5</td> </tr> <tr> <td>Section 47(1)(b) (failure to deliver accounts within time limits)</td> <td>On summary conviction: Level 5</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Provision creating offence</i>	<i>Penalty</i>	Section 24(8) (registration as treasurer where convicted of certain offences)	On summary conviction: Level 5	Section 39 (false statements)	On summary conviction: Level 5	Section 43(7) (failure to deliver statement relating to auditor's resignation etc)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	Section 44(4) (making false statement to auditor)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	Section 47(1)(a) (failure to deliver proper statement of accounts)	On summary conviction: Level 5	Section 47(1)(b) (failure to deliver accounts within time limits)	On summary conviction: Level 5	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 36</p>
<i>Provision creating offence</i>	<i>Penalty</i>														
Section 24(8) (registration as treasurer where convicted of certain offences)	On summary conviction: Level 5														
Section 39 (false statements)	On summary conviction: Level 5														
Section 43(7) (failure to deliver statement relating to auditor's resignation etc)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year														
Section 44(4) (making false statement to auditor)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year														
Section 47(1)(a) (failure to deliver proper statement of accounts)	On summary conviction: Level 5														
Section 47(1)(b) (failure to deliver accounts within time limits)	On summary conviction: Level 5														

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 54(7) (failure to provide information about donors)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 56(3) or (4) (failure to return donations)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 61(1) (facilitating the making of donations by impermissible donors)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 61(2)(a) (knowingly giving treasurer false information about donations)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 61(2)(b) (withholding information about donations from treasurer with intent to deceive)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 65(3) (failure to deliver donation reports to Commission within time limits)	On summary conviction: Level 5	
Section 65(4) (failure to comply with requirements for recording donations in donation report)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 66(5) (making a false declaration about donation report)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
...	...	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Section 71E(5) (disclosing Northern Ireland donation reports)</p>	<p>On summary conviction in England and Wales: statutory maximum or 51 weeks</p> <p>On summary conviction elsewhere: statutory maximum or 6 months</p>	
<p>Section 71L(1) (registered party entering into regulated transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum</p> <p>On indictment: fine</p>	
<p>Section 71L(2) (treasurer of party entering into regulated transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71L(3) (party liable if treasurer fails to repay money obtained under regulated transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum</p> <p>On indictment: fine</p>	
<p>Section 71L(4) (treasurer failing to repay money obtained under regulated transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71L(5) (party benefiting from connected transaction to which an unauthorised participant is a party)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum</p> <p>On indictment: fine</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Section 71L(6) (treasurer of registered party which benefits from connected transaction to which an unauthorised participant is a party)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71L(7) (party liable if treasurer fails to repay benefit obtained in consequence of security given by unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum</p> <p>On indictment: fine</p>	
<p>Section 71L(8) (treasurer failing to repay benefit obtained in consequence of security given by unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71L(9) (facilitating a regulated transaction involving unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71S(4) (failure to deliver transaction reports to Commission within time limits)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p>	
<p>Section 71S(5) (failure to comply with requirements for recording transactions in transaction report)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 71T(5) (making a false declaration about transaction report)	On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court On indictment: fine or 1 year.	
Section 71Z4(5)(disclosing Northern Ireland transaction reports)	On summary conviction in England and Wales: Level 5 or 51 weeks On summary conviction elsewhere: Level 5 or 6 months	
Section 73(8) (making a false declaration about value of property etc.)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 74(4) (acceptance by ineligible person of office of deputy treasurer)	On summary conviction: Level 5	
Section 75(2) (incurring campaign expenditure without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 76(4)(a) (making payments in respect of campaign expenditure without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 76(4)(b) (failure to notify treasurer of payments in respect of campaign expenditure)	On summary conviction: Level 5	
Section 77(3)(a) (paying claim in respect of	On summary conviction: Level 5	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>campaign expenditure where failure to comply with procedure)</p> <p>Section 77(3)(b) (paying claim in respect of campaign expenditure outside specified time period)</p> <p>Section 79(2) (exceeding limits on campaign expenditure)</p> <p>Section 82(4)(a) (failure of treasurer to deliver return and auditor's report to Commission)</p> <p>Section 82(4)(b) (failure to comply with requirements for returns)</p> <p>Section 82(4)(c) (failure of treasurer to deliver return and court order to Commission)</p> <p>Section 83(3)(a) (making a false declaration to Commission when delivering return)</p> <p>Section 83(3)(b) (failure to deliver signed declaration with return to Commission)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p> <p>On summary conviction: statutory maximum On indictment : fine</p> <p>On summary conviction: Level 5</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: Level 5</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</p>	
--	---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 86(8) (making false declaration about value of property etc)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 89A(4) or (5) (incurring controlled expenditure in contravention of section 89A(1))	On summary conviction in England and Wales: fine On summary conviction in Scotland or Northern Ireland: statutory maximum On indictment: fine	
<u>Section 89B(4) and (5) (incurring controlled expenditure in contravention of section 89AA(1))</u>	<u>On summary conviction in England and Wales: fine</u> <u>On indictment: fine</u>	
Section 90(2) (incurring controlled expenditure without authority)	On summary conviction: level 5	
Section 91(4)(a) (making payments in respect of controlled expenditure without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 91(4)(b) (failure to notify responsible person of payments in respect of controlled expenditure)	On summary conviction: Level 5	
Section 92(3)(a) (paying claim in respect of controlled expenditure where failure to comply with procedure)	On summary conviction: Level 5	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 92(3)(b) (paying claim in respect of controlled expenditure outside specified time period)	On summary conviction: Level 5	
Section 94(2) or (4) (exceeding limits on controlled expenditure)	On summary conviction: statutory maximum On indictment : fine	
Section 94E(2) or (3) (exceeding limits on targeted controlled expenditure when not authorised)	On summary conviction: statutory maximum On indictment: fine	
Section 94F(6) (making false declaration about amount of expenditure incurred by or on behalf of third party and targeted at the registered party)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 95C(1)(a) (failure of responsible person to deliver quarterly or weekly report to Commission)	On summary conviction: Level 5	
Section 95C(1)(b) (failure to deliver signed declaration with quarterly or weekly report to the Commission)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 95C(1)(c) (failure to comply with requirements for quarterly or weekly reports)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 95C(2) (making a false declaration to Commission when delivering quarterly or weekly report)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 98(4)(a) (failure of responsible person to deliver return and auditor's report to Commission)	On summary conviction: Level 5	
Section 98(4)(aa) (failure of responsible person to deliver statement of accounts and auditor's report to Commission)	On summary conviction: Level 5	
Section 98(4)(b) (failure to comply with requirements for returns)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 98(4)(ba) (failure to comply with requirements for statements of accounts)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 98(4)(c) (failure to deliver return and court order to Commission)	On summary conviction: Level 5	
Section 99(4)(a) (making a false declaration to Commission when delivering return)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 99(4)(b) (failure to deliver signed declaration)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

with return to Commission)	On indictment : fine or 1 year	
Section 99A(3)(a) (making a false declaration to Commission when delivering statement of accounts)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 99A(3)(b) (failure to deliver signed declaration with statement of accounts to Commission)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 112(8) (making a false declaration about value of property etc)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 113(2) (incurring referendum expenses without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 114(4)(a) (making payments in respect of referendum expenses without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 114(4)(b) (failure to notify responsible person of payments in respect of referendum expenses)	On summary conviction: Level 5	
Section 115(3)(a) (paying claim in respect of referendum expenses where	On summary conviction: Level 5	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

failure to comply with procedure)	
Section 115(3)(b) (paying claim in respect of referendum expenses outside specified time period)	On summary conviction: Level 5
Section 117(2) (individual (other than permitted participant) exceeding limits on referendum expenses)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year
Section 117(3) or (4) (body (other than permitted participant) exceeding limits on referendum expenses)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year
Section 118(2) (permitted participant exceeding limits on referendum expenses)	On summary conviction: statutory maximum On indictment : fine
Section 122(4)(a) (failure to deliver return and auditor's report to Commission)	On summary conviction: Level 5
Section 122(4)(b) (failure to comply with requirements for returns)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year
Section 122(4)(c) (failure to deliver return and court order to Commission)	On summary conviction: Level 5

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 123(4)(a) (making a false declaration to Commission when delivering return)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 123(4)(b) (failure to deliver signed declaration with return to Commission)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 126(8) or (9) (printing or publishing referendum material without details of printer or publisher)	On summary conviction: Level 5	
Section 143(8) or (9) (printing or publishing election material without details of printer or publisher)	On summary conviction: Level 5	
...	...	
...	...	
Section 148(1) (alteration of documents etc.)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 148(2)(a) (failure to supply relevant person with information)	On summary conviction: Level 5	
Section 148(2)(b) (supplying relevant person with false information)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 148(3) (withholding information from relevant person)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

with intent to deceive)	On indictment : fine or 1 year	
Paragraph 1B of Schedule 7 (failure by members association to comply with requirement to appoint responsible person)	On summary conviction: Level 5	
Paragraph 6(5) of Schedule 7 (failure to provide information about donors)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Paragraph 12(1) of Schedule 7 (failure to deliver donation report to Commission within time limit)	On summary conviction: Level 5	
Paragraph 12(2) of Schedule 7 (failure to comply with requirements for recording donations in donation reports)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Paragraph 13(4) of Schedule 7 (making a false declaration about donation report)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
...	...	
Paragraph 17(4) of Schedule 7 (knowingly giving compliance officer false information about donations)	On summary conviction in England and Wales or Scotland: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court (in England and Wales) or 12 months (in Scotland)	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

	<p>On summary conviction in Northern Ireland: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(1) of Schedule 7A (individual regulated participant knowingly enters controlled transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(2) of Schedule 7A (responsible person of members association which enters controlled transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(3) of Schedule 7A (individual regulated participant failing to repay money obtained under controlled transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(4) of Schedule 7A (responsible person failing to repay money obtained by members association under controlled transaction with</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>unauthorised participant)</p> <p>Paragraph 8(5) of Schedule 7A (individual regulated participant knowingly benefits from connected transaction involving unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(6) of Schedule 7A (responsible person of members association which knowingly benefits from connected transaction involving unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(7) of Schedule 7A (individual regulated participant failing to repay value of benefit obtained in consequence of connected transaction involving unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(8) of Schedule 7A (responsible person failing to repay value of benefit obtained by members association in</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>consequence of connected transaction involving unauthorised participant)</p> <p>Paragraph 8(9) of Schedule 7A (facilitating controlled transaction involving unauthorised participant)</p> <p>Paragraph 12(1) of Schedule 7A (failure to deliver transaction report to Commission within time limit)</p> <p>Paragraph 12(2) of Schedule 7A (failure to comply with requirements for recording transactions on transaction reports)</p> <p>Paragraph 13(4) of Schedule 7A (making a false declaration about a transaction report)</p> <p>Paragraph 6(7) of Schedule 11 (failure to provide information about donors)</p> <p>Paragraph 6(8) of Schedule 15 (failure to provide information about donors)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: Level 5</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment : fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months: On indictment : fine or 1 year</p>
---	---

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Paragraph 6(1) of Schedule 19A (failure to give notification or report within specified period)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p>	
<p>Paragraph 6(2) of Schedule 19A (giving notification or report that fails to comply with requirements of that Schedule)</p>	<p>On summary conviction in England and Wales or Scotland: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court (in England and Wales) or 12 months (in Scotland)</p>	
	<p>On summary conviction in Northern Ireland: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 6(3) of Schedule 19A (making false declaration in notification or report)</p>	<p>On summary conviction in England and Wales or Scotland: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court (in England and Wales) or 12 months (in Scotland)</p>	
	<p>On summary conviction in Northern Ireland: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 13(1) of Schedule 19B (failure to comply with investigation requirement)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p>	
<p>Paragraph 13(2) of Schedule 19B (intentional obstruction of person exercising investigatory power)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p>	
<p>Paragraph 13(3) of Schedule 19B (providing false</p>	<p>On summary conviction in England and Wales or Scotland: statutory maximum</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>information in purported compliance with investigation requirement)</p> <p>Paragraph 14 of Schedule 19C (failure to comply with stop notice)</p>	<p>or the general limit in a magistrates' court (in England and Wales) or 12 months (in Scotland)</p> <p>On summary conviction in Northern Ireland: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p> <p>On summary conviction in England and Wales: fine or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On summary conviction in Scotland: £20,000 or 12 months</p> <p>On summary conviction in Northern Ireland: £20,000 or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 2 years</p>	
---	--	--

Deddf Llywodraeth Cymru 2006

Adran	Diwygiwyd gan
<p>16 Disqualification from being Member of the Senedd</p> <p>(A1) A person is disqualified from being a Member of the Senedd, and from being a candidate to be a Member of the Senedd, if that person—</p> <p>(a) falls within any of the categories of person specified in Part 1 of Schedule 1A, or</p> <p>(b) holds any of the offices specified in the Table in Part 2 of Schedule 1A.</p> <p>(1) A person is disqualified from being a Member of the Senedd (but not from being a candidate to be a Member of the Senedd) if that person—</p> <p>(za) is a member of the House of Commons (but see sections 17A and ~~17B~~),</p> <p>(zb) is a member of the House of Lords (but see section 17C),</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 61</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(zc) is a member of the council of a county or county borough in Wales (but see sections 17D, 17E and 17F),~~ <u>(zc) is a member of the council of a county, a county borough or a community in Wales (but see section 17D),</u> (zd) is a member of the Scottish Parliament, (ze) is a member of the Northern Ireland Assembly, (zf) is a member of the European Parliament, or (a) . . . . . (b) holds any of the offices for the time being designated by Order in Council as offices disqualifying persons from being Members of the Senedd, (c) . . . . . (d) . . . . . (e) . . . . . (1A) A person returned at an election as a Member of the Senedd is not disqualified under subsection (1)(zd), (ze), (zf) or (b) at any time before the person purports to take the oath of allegiance (or make the corresponding affirmation) in compliance with section 23(1) or 55(2). (2) . . . . . (3) . . . . . (4) . . . . . (5) An Order in Council under paragraph (b) of subsection (1)— (a) may designate particular offices or offices of any description, and (b) may designate an office by reference to any characteristic of a person holding it, and for the purposes of this section “office” includes any post or employment. (6) No recommendation is to be made to Her Majesty in Council to make an Order in Council under subsection (1)(b) unless a draft of the statutory instrument containing the Order in Council has been laid before, and approved by a resolution of, the Senedd.</p>	
<p>~~[F117B Exception from disqualification by virtue of being an MP: general election of [F2Members of the Senedd] within 372 days~~ (1) This section applies if—</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 6</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) ~~[F3 a Member of the Senedd]~~ is returned as a member of the House of Commons, and</p> <p>(b) ~~the expected day of the next general election of [F2 Members of the Senedd]~~ is within the period of 372 days beginning with the day the person is so returned (“the return day”).</p> <p>(2) ~~The member is not disqualified under section 16(1)(za) (disqualification by virtue of being an MP) at any time in the period—~~</p> <p>(a) ~~beginning with the return day, and~~</p> <p>(b) ~~ending immediately before the day of the next general election of [F2 Members of the Senedd].~~</p> <p>(3) ~~For the purposes of subsection (1)(b) the expected day of the next general election of [F2 Members of the Senedd] is to be determined by reference to the circumstances as at the beginning of the return day (“the relevant time”).~~</p> <p>~~[F4 (3A) Where, at the relevant time, section 3(1A) prevents the poll at the next ordinary general election being held on the day specified in section 3(1)—~~</p> <p>(a) ~~if an order under section 3(1B) has been made, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with section 3(1B);~~</p> <p>(b) ~~if no order under section 3(1B) has been made, the expected day is the day on which the poll would be held in accordance with section 3(1) if section 3(1A) were disregarded.~~</p> <p>(3B) ~~Where, at the relevant time, the Presiding Officer has proposed a day for the holding of the poll at the next ordinary general election under section 4(1)—~~</p> <p>(a) ~~if a proclamation under section 4(2) has been issued, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with that proclamation;~~</p> <p>(b) ~~if no proclamation under section 4(2) has been issued, the expected day is the day proposed under section 4(1).]~~</p> <p>(4) ~~Where, at the relevant time, section 5(2) or (3) (extraordinary general elections) applies—~~</p> <p>(a) ~~if [F5 a proclamation under section 5(4) has been issued], the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with that [F6 proclamation];~~</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(b)if no [F7]proclamation under section 5(4) has been issued] but a day has been proposed under section 5(1), that is the expected day;~~</p> <p>~~(c)otherwise, the expected day is to be treated as being within the period mentioned in subsection (1)(b).~~</p> <p>~~(5)For the purpose of determining the expected day, no account is to be taken of the possibility of—~~</p> <p>~~(a)[F8]a day being proposed under section 4(1) (power to vary date of ordinary general election)] after the relevant time, or~~</p> <p>~~(b)section 5(2) or (3) (extraordinary general elections) first applying after that time.~~</p> <p>~~(6)References in this section to the “day” of the election are to the day on which the poll at the election is held.]~~</p>	
<p>17D Exception from disqualification by virtue of being a councillor: recently elected members</p> <p>(1) A person returned at an election as a Member of the Senedd is not disqualified under section 16(1)(zc) (disqualification by virtue of being a member of the council of a county or county borough <u>or community council</u> in Wales) at any time before the person purports to take the oath of allegiance (or make the corresponding affirmation) in compliance with section 23(1) or 55(2).</p> <p>(2) A Member of the Senedd who is returned at an election as a member of the council of a county or county borough <u>or community council</u> in Wales is not disqualified under section 16(1)(zc) at any time before the person makes a declaration of acceptance of office under section 83 of the Local Government Act 1972 (c. 70).</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 61</p>
<p>~~[F17E]Exception from disqualification by virtue of being a councillor: ordinary election of councillors within 372 days~~</p> <p>~~(1)This section applies if—~~</p> <p>~~(a)a member of the council of a county or county borough in Wales is returned as a Member of the Senedd, and~~</p> <p>~~(b)the expected day of the next ordinary election of members of the council is within the period of 372 days beginning with the day the person is so returned (“the return day”).~~</p> <p>~~(2)The member is not disqualified under section 16(1)(zc) (disqualification by virtue of being a member of the council of a county or county borough in Wales) at any time in the period—~~</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 61</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(a)beginning with the return day, and~~</p> <p>~~(b)ending with the fourth day after the day of the next ordinary election of members of the council.~~</p> <p>~~(3)For the purposes of subsection (1)(b) the expected day of the next ordinary election of members of the council is to be determined by reference to the circumstances as at the beginning of the return day (“the relevant time”).~~</p> <p>~~(4)For the purpose of determining the expected day, no account is to be taken of the possibility of—~~</p> <p><del>(a)an order under section 37ZA(1) ~~[F2~~or (1A)] of the Representation of the People Act 1983 (c. 2) (power to vary ordinary day of local elections), or</del></p> <p>~~(b)an order under section 87 of the Local Government Act 2000 (c. 22) (power to change year in which local election is held),~~</p> <p>~~being made after the relevant time.~~</p> <p>~~(5)References in this section and section 17F to the “day” of an election are to the day on which the poll at the election is held.]~~</p>	
<p>~~[F117FException from disqualification by virtue of being a councillor: general election of Members of the Senedd within 372 days~~</p> <p>~~(1)This section applies if—~~</p> <p>~~(a)a Member of the Senedd is returned as a member of the council of a county or county borough in Wales, and~~</p> <p>~~(b)the expected day of the next general election of Members of the Senedd is within the period of 372 days beginning with the day the person is so returned (“the return day”).~~</p> <p>~~(2)The member is not disqualified under section 16(1)(zc) (disqualification by virtue of being a member of the council of a county or county borough in Wales) at any time in the period—~~</p> <p>~~(a)beginning with the return day, and~~</p> <p>~~(b)ending immediately before the day of the next general election of Members of the Senedd.~~</p> <p>~~(3)For the purposes of subsection (1)(b) the expected day of the next general election of Members of the Senedd is to be determined by reference to the circumstances as at the beginning of the return day (“the relevant time”).~~</p> <p>~~(4)Where, at the relevant time, section 3(1A) prevents the poll at the next ordinary general election being held on the day specified in section 3(1)—~~</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 61</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(a)if an order under section 3(1B) has been made, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with section 3(1B);~~</p> <p>~~(b)if no order under section 3(1B) has been made, the expected day is the day on which the poll would be held in accordance with section 3(1) if section 3(1A) were disregarded.~~</p> <p>~~(5)Where, at the relevant time, the Presiding Officer has proposed a day for the holding of the poll at the next ordinary general election under section 4(1)—~~</p> <p>~~(a)if a proclamation under section 4(2) has been issued, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with that proclamation;~~</p> <p>~~(b)if no proclamation under section 4(2) has been issued, the expected day is the day proposed under section 4(1).~~</p> <p>~~(6)Where, at the relevant time, section 5(2) or (3) (extraordinary general elections) applies—~~</p> <p>~~(a)if a proclamation under section 5(4) has been issued, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with that proclamation;~~</p> <p>~~(b)if no proclamation under section 5(4) has been issued but a day has been proposed under section 5(1), that is the expected day;~~</p> <p>~~(c)otherwise, the expected day is to be treated as being within the period mentioned in subsection (1)(b).~~</p> <p>~~(7)For the purpose of determining the expected day, no account is to be taken of the possibility of—~~</p> <p>~~(a)a day being proposed under section 4(1) (power to vary date of ordinary general election) after the relevant time, or~~</p> <p>~~(b)section 5(2) or (3) (extraordinary general elections) first applying after that time.]~~</p>	
<p>SCHEDULE 1A</p> <p>DISQUALIFICATION FROM BEING A MEMBER OF THE SENEDD OR A CANDIDATE IN AN ELECTION TO BE A MEMBER OF THE SENEDD</p> <p>PART 1 CATEGORIES OF PERSONS DISQUALIFIED</p> <p><i>Persons under 18 years of age</i></p> <p>1 A person who has not attained the age of 18 before the day on which the person is nominated as a candidate for election as a Member of the Senedd.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 63</p> <p>Atodlen 1, Rhan 4, 12</p>

Citizenship

2.-(1) A person who is not—

- (a) a British citizen,
- (b) a qualifying Commonwealth citizen,
- (c) a qualifying foreign citizen,
- (d) a citizen of the Republic of Ireland, or
- (e) a citizen of the European Union who is resident in the United Kingdom.

(2) For the purposes of sub-paragraph (1), a person is a qualifying Commonwealth citizen if that person is a Commonwealth citizen who either—

- (a) is not a person who requires leave under the [Immigration Act 1971 \(c. 77\)](#) to enter or remain in the United Kingdom, or
- (b) is such a person but for the time being has (or is, by virtue of any enactment, to be treated as having) indefinite leave to remain within the meaning of that Act.

(3) For the purposes of sub-paragraph (1), a qualifying foreign citizen is a person resident in the United Kingdom who—

(a) is not a Commonwealth citizen, a citizen of the Republic of Ireland or a citizen of the European Union, and

(b) either—

- (i) is not a person who requires leave under the Immigration Act 1971 to enter or remain in the United Kingdom, or
- (ii) is such a person but for the time being has (or is, by virtue of any enactment, to be treated as having) indefinite leave to remain within the meaning of that Act.

(4) But a person is not a qualifying Commonwealth citizen by virtue of sub-paragraph (2)(a) or a qualifying foreign citizen by virtue of sub-paragraph (3)(b)(i) if that person does not require leave to enter or remain in the United Kingdom by virtue only of section 8 of the Immigration Act 1971 (exceptions to requirement for leave in special cases).

Bankruptcy

3 A person in respect of whom one or more of the following orders has effect—

(a) a debt relief restrictions order or interim debt relief restrictions order under Schedule 4ZB to the [Insolvency Act 1986 \(c. 45\)](#) or Schedule 2ZB to the [Insolvency \(Northern Ireland\) Order 1989 \(S.I. 1989/2405 \(N.I. 19\)\)](#);

(b) a bankruptcy restrictions order or an interim bankruptcy restrictions order under Schedule 4A to the Insolvency Act 1986, Part 13 of the [Bankruptcy \(Scotland\) Act 2016 \(asp 21\)](#) or Schedule 2A to the Insolvency (Northern Ireland) Order 1989.

4 A person who is disqualified from being a member of the House of Commons under section 427 of the Insolvency Act 1986 because of an award of sequestration made by a court in Scotland.

Persons guilty of corrupt or illegal practices at elections

5 A person who is incapable of being elected to the House of Commons having been reported personally guilty or convicted of a corrupt or illegal practice under the [Representation of the People Act 1983 \(c. 2\)](#).

5A A person who is incapable of being elected to or holding elective office in a district council in Northern Ireland under Part 10 of the Electoral Law Act (Northern Ireland) 1962 (c. 14) having been reported guilty or convicted of a corrupt or illegal practice.

Persons imprisoned or detained following conviction etc.

6-(1) A person found guilty of one or more offences (whether before or after the passing of this Act and whether in the United Kingdom or elsewhere), and sentenced or ordered to be imprisoned or detained indefinitely or for more than one year.

(2) A person is disqualified under this paragraph only while the person is—

(a) detained anywhere in the United Kingdom, the Channel Islands, the Isle of Man, or elsewhere in the European Union, in pursuance of the sentence or order, or

(b) unlawfully at large at a time when the person would otherwise be so detained.

[6A A person subject to a disqualification order under section 30 of the Elections Act 2022 (disqualification of offenders for holding elective office etc).]

Sex offenders

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

7 A person subject to—

(a) the notification requirements of, or an order under, Part 2 of the [Sexual Offences Act 2003 \(c. 42\)](#) or

(b) an order under Chapter 2 of Part 11 of the Sentencing Code.

PART 2 OFFICES THAT DISQUALIFY THE HOLDER

TABLE

Offices and bodies in respect of which there are disqualifying offices

The disqualifying offices

Armed forces

Members of the Royal Navy, the Royal Marines, the regular army (as defined by section 374 of the [Armed Forces Act 2006 \(c. 52\)](#)) or the Royal Air Force, not including—

(a) an officer on the retired or emergency list of any of the regular armed forces of the Crown,

(b) a person who holds an emergency commission in any of those forces,

(c) a person who belongs to any reserve of officers of any of those forces,

(d) a naval, army, marine or air force pensioner, or former soldier who is liable to be recalled for service, or

(e) a person who is an Admiral of the Fleet, a Field Marshal or a Marshal of the Royal Air Force and does not for the time being hold an appointment in

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

	the naval, military or air force service of the Crown	
Auditor General for Wales or Archwilydd Cyffredinol Cymru	The Auditor General	
Children's Commissioner for Wales or Comisiynydd Plant Cymru	The Commissioner and deputy Commissioner	
Civil service	Members of the civil service of the State, including the civil service of Northern Ireland, the Northern Ireland Court Service, Her Majesty's Diplomatic Service and Her Majesty's Overseas Civil Service	
Civil Service Commission	The First Civil Service Commissioner and Civil Service Commissioners	
Commission for Equality and Human Rights	The Commissioners	
Commissioner for Older People in Wales or Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru	The Commissioner and deputy Commissioner	
Commissioner for Public Appointments	The Commissioner	
Comptroller and Auditor General or Rheolwr ac Archwilydd Cyffredinol	The Comptroller and Auditor General	
Democracy and Boundary Commission Cymru or Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru	The members, assistant commissioners and chief executive of the Commission	
Electoral Commission or Comisiwn Etholiadol	The Electoral Commissioners and members of the staff of the Commission	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Electoral Registration Officers	Electoral registration officer for any area in Wales	
Future Generations Commissioner for Wales or Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru	The Commissioner	
Her Majesty's Chief Inspector of Education and Training in Wales or Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru	The Chief Inspector	
Independent Remuneration Board of the Senedd or Bwrdd Taliadau Annibynnol y Senedd	The members of the Board	
~~Independent Remuneration Panel for Wales or Panel Annibynnol Cymru ar Gynabyddiaeth Ariannol~~	~~The members of the Panel~~	
Judicial offices	The following judicial offices— (a) Judge of the Supreme Court; (b) Judge of the High Court or Court of Appeal in England and Wales; (c) Judge of the Court of Session or Temporary Judge in Scotland; (d) Judge of the High Court or Court of Appeal in Northern Ireland; (e) Judge of the Court Martial Appeal Court;	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(f) Chairman of the Scottish Land Court;</p> <p>(g) Circuit Judge in England and Wales;</p> <p>(h) Sheriff principal, sheriff, summary sheriff, temporary sheriff principal, part-time sheriff or part-time summary sheriff in Scotland;</p> <p>(i) County Court Judge or deputy County Court Judge in Northern Ireland;</p> <p>(j) District Judge (Magistrates' Courts) (but not Deputy District Judge (Magistrates' Courts)) in England and Wales;</p> <p>(k) District judge (magistrates' courts) or deputy district judge (magistrates' courts) in Northern Ireland;</p> <p>(l) President of Welsh Tribunals or Llywydd Tribiwnlysoedd Cymru;</p> <p>(m) Judge of the Upper Tribunal;</p> <p>(n) legal member of the Upper Tribunal for Scotland;</p> <p>(o) Chief or other Child Support Commissioner for Northern Ireland or deputy Child Support Commissioner for Northern Ireland;</p> <p>(p) Chief or other Social Security Commissioner for Northern</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

	Ireland or deputy Social Security Commissioner for Northern Ireland	
Legislatures	Members of the legislature of any country or territory outside the United Kingdom	
Lieutenancies	Lord-lieutenant or lieutenant of any area in Wales	
Parliamentary Commissioner for Administration	The Commissioner	
Police forces	Members of any police force maintained by— (a) a local policing body (within the meaning given by section 101 of the Police Act 1996 (c. 16)), (b) the Scottish Police Authority, or (c) the Northern Ireland Policing Board, and “member” in relation to a police force means a person holding office as a constable of that force	
Public Services Ombudsman for Wales or Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	The Ombudsman	
Returning officers for Senedd elections	The returning officer for any Senedd constituency or Senedd electoral region	
Senedd Commission	Members of the staff of the Senedd	
Senedd Commissioner for Standards or	The Commissioner	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Comisiynydd Safonau y Senedd		
Sheriffs	The high sheriff of any area in Wales	
Welsh Language Commissioner or Comisiynydd y Gymraeg	The Commissioner, the Deputy Commissioner and the members of the Advisory Panel to the Welsh Language Commissioner	

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

Adran	Diwygiwyd gan
<p>1 Dyletswydd i gynnal arolwg ~~(1) Rhaid i awdurdod lleol, yn unol â rheoliadau chyfarwyddyd o dan yr adran hon, gynnal arolwg—~~ (a) o gynghorwyr yn ei ardal, a (b) o ymgeiswyr na fu iddynt lwyddo i gael eu hethol i swydd cynghorydd yn ei ardal.</p> <p>(2) Rhaid i awdurdod lleol gynnal arolwg, neu drefnu i gynnal arolwg, mewn perthynas â phob etholiad cyffredin— (a) ar gyfer cyngor y sir neu'r fwrdeistref sirol, a (b) ar gyfer cyngor cymuned yn ardal yr awdurdod lleol.</p> <p>~~(3) Rhaid i'r arolwg gael ei gynnal—~~ ~~(a) drwy ofyn cwestiynau rhagnodedig ar unrhyw ffurf rhagnodedig neu mewn unrhyw ddull rhagnodedig, a~~ ~~(b) drwy grynhoi'r wybodaeth ar unrhyw ffurf rhagnodedig neu mewn unrhyw ddull rhagnodedig.~~</p> <p><u>(3) Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd i awdurdodau lleol sydd—</u> <u>(a) yn pennu'r cwestiynau y mae rhaid eu gofyn mewn arolwg:</u></p>	Rhan 1, Pennod 4, adran 26

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) yn pennu gofynion ynghylch—</u></p> <p><u>(i) ffurf yr arolwg;</u></p> <p><u>(ii) sut y mae'r arolwg i'w gynnal;</u></p> <p><u>(iii) crynhoi gwybodaeth o'r arolwg.</u></p> <p>(3A) Yn achos etholiad cyffredin caniateir i arolwg gael ei gynnal—</p> <p>(a) yn llwyr ar ôl yr etholiad cyffredin, neu</p> <p>(b) drwy ofyn i'r ymgeiswyr i gael eu hethol i swydd cynghorydd ateb y cwestiynau rhagnodedig ymateb i'r arolwg cyn yr etholiad cyffredin a chrynhoi'r wybodaeth a ddarparwyd wedi hynny.</p> <p><u>(3B) Caiff awdurdod lleol gynnwys cwestiynau mewn arolwg, neu drefnu i gwestiynau gael eu cynnwys mewn arolwg, yn ychwanegol at y cwestiynau sy'n ofynnol drwy gyfarwyddyd gan Weinidogion Cymru o dan yr adran hon.</u></p> <p>(4) Mae'r cwestiynau y caniateir eu rhagnodi <u>pennu mewn cyfarwyddyd</u> o dan is-adran (3) yn cynnwys cwestiynau (ond heb fod yn gyfyngedig iddynt) ynglŷn â'r unigolyn y maent wedi eu cyfeirio ato ynghylch—</p> <p>(a) rhywedd;</p> <p>(b) cyfeiriadedd rhywiol;</p> <p>(c) iaith;</p> <p>(d) hil;</p> <p>(e) oedran;</p> <p>(f) anabledd;</p> <p>(g) crefydd neu gred;</p> <p>(h) iechyd;</p> <p>(i) addysg a chymwysterau;</p> <p>(j) cyflogaeth;</p> <p>(k) gwaith fel cynghorydd.</p> <p>(5) Nid oes dim yn yr adran hon sy'n gosod dyletswydd ar unrhyw unigolyn i ddarparu unrhyw wybodaeth.</p> <p>(6) . . . . .</p> <p>(7) Yn yr adran hon—</p> <ul style="list-style-type: none"> • ystyr "anabledd" ("<i>disability</i>") yw amhariad corfforol neu feddyliol a chanddo effaith andwyol sylweddol	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>a hirdymor ar allu person i gyflawni gweithgareddau beunyddiol normal;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ystyr “cred” (“<i>belief</i>”) yw unrhyw gred grefyddol neu athronyddol ac mae cyfeiriad at gred yn cynnwys cyfeiriad at ddiffyg cred; • ystyr “crefydd” (“<i>religion</i>”) yw unrhyw grefydd ac mae cyfeiriad at grefydd yn cynnwys cyfeiriad at ddiffyg crefydd; • ystyr “cyfeiriadedd rhywiol” (“<i>sexual orientation</i>”) yw cyfeiriadedd rhywiol person— <ul style="list-style-type: none"> (a)tuag at bersonau o'r un rhyw, (b)tuag at bersonau o'r rhyw arall, neu (c)tuag at bersonau o'r naill ryw neu'r llall; • mae “cynghorydd” (“<i>councillor</i>”) yn cynnwys cynghorydd cymuned; • ystyr “hil” (“<i>race</i>”) yw lliw, cenedligrwydd neu darddiad ethnig neu genedlaethol. 	
<p>2Cwblhau arolwg a chyhoeddi gwybodaeth</p> <p>(1) Rhaid i awdurdod lleol gwblhau ei arolwg a darparu'r wybodaeth sy'n cael ei chrynhai ganddo i Weinidogion Cymru cyn pen chwe mis ar ôl dyddiad yr etholiad cyffredin y mae'n ymwneud ag ef.</p> <p>(2) Rhaid i awdurdod lleol ddarparu'r wybodaeth ar unrhyw ffurf ragnodedig neu mewn unrhyw ddull ~~ragnodedig~~ <u>ar y ffurf neu yn y dull a gyfarwyddir gan Weinidogion Cymru.</u></p> <p>(3) Caiff awdurdod lleol gyhoeddi'r wybodaeth sy'n cael ei chrynhai gan arolwg yn y dull y mae o'r farn ei bod yn briodol ei chyhoeddi, yn ddarostyngedig i is-adran (6).</p> <p>(4) Rhaid i Weinidogion Cymru—</p> <p>(a) crynhai'r wybodaeth a gânt oddi wrth awdurdodau lleol o dan yr adran hon, a</p> <p>(b) ei chyhoeddi cyn pen deuddeng mis ar ôl dyddiad yr etholiad cyffredin y mae'n ymwneud ag ef.</p> <p>(5) Caiff Gweinidogion Cymru—</p> <p>(a) cyhoeddi gwybodaeth o dan is-adran (4)(b) yn y dull y maent o'r farn ei bod yn briodol ei chyhoeddi, yn ddarostyngedig i is-adran (6);</p> <p>(b) rhannu unrhyw wybodaeth a ddarperir iddynt o dan is-adran (1) ag unrhyw gorff sy'n cynrychioli buddiannau</p>	<p>Rhan 1, Pennod 4, adran 26</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>cynghorau sir, cynghorau bwrdeistref sirol neu gynghorau cymuned yng Nghymru.</p> <p>(6)Nid yw unrhyw wybodaeth a geir o dan adran 1 neu'r adran hon i'w chyhoeddi na'i rhannu ar unrhyw ffurf sydd, naill ai ar ei phen ei hun neu ar y cyd ag unrhyw wybodaeth arall, yn datgelu pwy yw unrhyw unigolyn y mae'n ymwneud ag ef neu'n ei gwneud yn bosibl i'r unigolyn hwnnw gael ei adnabod.</p>	
<p>3Canllawiau ynghylch arolygon</p> <p>Wrth arfer ei swyddogaethau o dan adrannau 1 a 2, rhaid i awdurdod lleol roi sylw i ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru.</p> <p><u>3A Cyhoeddi cyfarwyddiadau ynghylch arolygon</u></p> <p><u>Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi unrhyw gyfarwyddyd a roddir o adran 1(3) or 2(2).</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 4, adran 26</p>
<p>~~Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol 141Y Panel~~</p> <p>~~(1)Bydd panel o bersonau o'r enw Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol yn parhau.~~</p> <p>~~(2)Mae Atodlen 2 yn cael effaith mewn perthynas â'r Panel.~~</p> <p>~~Prif swyddogaethau'r Panel~~</p> <p>~~142Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau~~</p> <p>~~(1)Ar gyfer y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2012 ac ar gyfer pob blwyddyn ariannol ddilynol, caiff y Panel benderfynu ar y materion perthnasol—~~</p> <p>~~(a)y bydd yn ofynnol i awdurdod perthnasol wneud taliad i aelodau o'r awdurdod amdanynt;~~</p> <p>~~(b)yr awdurdodir awdurdod perthnasol i wneud taliad i aelodau o'r awdurdod amdanynt.~~</p> <p>~~(2)Dyma yw materion perthnasol—~~</p> <p>~~(a)materion sy'n ymwneud â busnes swyddogol aelodau o awdurdodau perthnasol;~~</p> <p>~~(b)cyfnodau o absenoldeb teuluol o dan Ran 2.~~</p> <p>~~(3)Wedi iddo arfer y pŵer hwnnw, rhaid i'r Panel osod un o'r canlynol ar gyfer pob mater perthnasol—~~</p> <p>~~(a)y swm y mae'n rhaid i awdurdod perthnasol ei dalu i aelod o'r awdurdod;~~</p>	<p>Rhan 2, Pennod 2, adran 56</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(b) yr uchafswm y caiff awdurdod perthnasol ei dalu i aelod o'r awdurdod.~~

~~(4) Ar ôl penderfynu'r materion perthnasol y ceir awdurdodi neu ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol wneud taliadau amdanynt o dan is-adran (1) a phennu'r swm neu'r uchafswm ar gyfer pob mater o dan is-adran (3), caiff y Panel benderfynu na chaniateir talu taliadau mewn cysylltiad â mater neu faterion penodol i fwy na chyfran benodedig [F2neu nifer penodedig] o'r aelodau o awdurdod.~~

~~(5) Ni chaiff y gyfran a bennir gan y Panel yn unol ag is-adran (4) fod yn fwy na hanner cant y cant oni fydd cydsyniad Gweinidogion Cymru wedi ei sicrhau.~~

~~[F3(5A) Ni chaiff y nifer a bennir gan y Panel yn unol ag is-adran (4), a fynegir fel cyfran o gyfanswm aelodau awdurdod, fod yn uwch na phum deg y cant oni chafwyd cydsyniad Gweinidogion Cymru.]~~

~~(6) Caiff y Panel osod—~~

~~(a) y ganran uchaf neu'r gyfradd uchaf arall y bydd gan awdurdod perthnasol hawl i'w defnyddio i addasu, ar gyfer blwyddyn ariannol, y symiau a oedd ag iddynt effaith ar gyfer y materion perthnasol yn y flwyddyn ariannol flaenorol;~~

~~(b) mynegrif y bydd gan awdurdod perthnasol hawl i'w ddefnyddio i addasu, ar gyfer blwyddyn ariannol, y symiau a oedd ag iddynt effaith ar gyfer y materion perthnasol hynny yn y flwyddyn ariannol flaenorol ag y bydd y Panel yn penderfynu.~~

~~(7) Caniateir arfer y pwerau o dan is-adran (6) er mwyn—~~

~~(a) gosod cyfradd a mynegrif mewn perthynas â'r un mater;~~

~~(b) gosod cyfraddau neu fynegrifau gwahanol mewn perthynas â materion gwahanol.~~

~~(8) Wrth osod swm o dan is-adran (3), gwneud penderfyniad o dan is-adran (4) neu osod cyfradd neu fynegrif o dan is-adran (6), rhaid i'r Panel ystyried beth yn ei farn ef fydd effaith ariannol debygol gwneud hynny ar awdurdodau perthnasol.~~

~~(9) Caiff y Panel wneud penderfyniadau gwahanol o dan is-adran (1), gosod symiau gwahanol o dan is-adran (3), gwneud penderfyniadau gwahanol o dan is-adran (4) neu osod cyfraddau neu fynegrifau gwahanol o dan is-adran (6) mewn perthynas ag awdurdodau o ddisgrifiadau gwahanol neu awdurdodau gwahanol o'r un disgrifiad.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(10) At ddibenion is-adran (2) mae mater yn ymwneud â busnes swyddogol aelod o awdurdod perthnasol os yw'n fater y mae aelod yn ymgymryd ag ef—~~

~~(a) fel aelod o awdurdod perthnasol, neu~~

~~(b) fel aelod o gorff y penodir yr aelod yn aelod ohono gan yr awdurdod perthnasol neu gan grŵp o gyrff sy'n cynnwys yr awdurdod perthnasol, neu yn sgil cael ei enwebu gan yr awdurdod perthnasol neu gan grŵp o gyrff sy'n cynnwys yr awdurdod perthnasol.~~

~~143 Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau~~

~~(1) Mae'r adran hon yn gymwys mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau perthnasol—~~

~~(a) nad ydynt yn aelodau cyfetholedig, a~~

~~(b) a chanddynt am y tro hawl i fod yn aelodau o gynllun pensiwn yn unol â rheoliadau o dan adran 7 o Ddeddf Blwydd-daliadau 1972 (cynlluniau pensiwn llywodraeth leol).~~

~~(2) Caiff y Panel benderfynu ar y disgrifiadau o aelodau y bydd yn ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn ("pensiwn perthnasol") iddynt neu mewn cysylltiad â hwy.~~

~~(3) Caiff y Panel benderfynu ar y materion perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn perthnasol mewn cysylltiad â hwy.~~

~~(4) Caiff y Panel wneud penderfyniadau gwahanol mewn perthynas ag awdurdodau o ddisgrifiadau gwahanol neu awdurdodau gwahanol o'r un disgrifiad.~~

~~143A [F4] Swyddogaethau sy'n ymwneud â chydabyddiaeth ariannol prif weithredwyr~~

~~(1) Caiff y Panel wneud argymhellion i awdurdod perthnasol cymwys am—~~

~~(a) unrhyw bolisi yn natganiad yr awdurdod ar bolisiau tâl sy'n ymwneud â [F5] chydabyddiaeth ariannol [F6] prif weithredwr] yr awdurdod;~~

~~(b) unrhyw newid arfaethedig i [F5] gydnabyddiaeth ariannol [F7] prif weithredwr] yr awdurdod.~~

~~(2) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys roi sylw i unrhyw argymhelliad a gaiff oddi wrth y Panel wrth iddo gyflawni ei swyddogaethau o dan adran 38 neu 39 o [Ddeddf Lleoliaeth 2011 \(p.20\)](#).~~

~~(3) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys, cyn iddo newid [F8] cydnabyddiaeth ariannol [F9] ei brif~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~weithredwr] mewn modd nad yw'n gymesur â newid i [F10gydnabyddiaeth ariannol] staff arall yr awdurdod—~~

~~(a)ymgyngori â'r Panel am y newid arfaethedig, a~~

~~(b)rhoi sylw i unrhyw argymhelliad a gaiff oddi wrth y Panel wrth iddo benderfynu p'un ai i fynd rhagddo i wneud y newid ai peidio.~~

~~[F11(3A)Ond caiff awdurdod perthnasol cymwys sydd wedi ymgynghori â'r Panel ynghylch gostyngiad arfaethedig mewn [F12cydnabyddiaeth ariannol] wneud y gostyngiad cyn derbyn argymhelliad gan y Panel os nad yw'r contract y mae'r [F12cydnabyddiaeth ariannol] yn [F13cael ei darparu] oddi tano yn atal yr awdurdod rhag newid y [F12cydnabyddiaeth ariannol] ar ôl derbyn argymhelliad.~~

~~(3B)Pan fo awdurdod perthnasol cymwys yn newid [F14cydnabyddiaeth ariannol] ei [F15brif weithredwr] yn unol ag is-adran (3A) ac yn derbyn argymhelliad gan y Panel ynghylch y newid wedi hynny—~~

~~(a)rhaid iddo ailystyried y [F14cydnabyddiaeth ariannol], a~~

~~(b)wrth wneud hynny, rhaid iddo roi sylw i'r argymhelliad.]~~

~~(4)Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys roi unrhyw wybodaeth i'r Panel y mae'n rhesymol i'r Panel ei gwneud yn ofynnol iddi gael ei rhoi iddo mewn cysylltiad ag arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.~~

~~[F16(4A)Rhaid i'r Panel hysbysu Gweinidogion Cymru am bob argymhelliad y mae'n ei wneud o dan yr adran hon.]~~

~~(5)Caiff y Panel gyhoeddi unrhyw argymhellion y mae yn eu gwneud o dan yr adran hon.~~

~~[F17(5A)Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys—~~

~~(a)hysbysu'r Panel a Gweinidogion Cymru am ei ymateb i argymhelliad a wnaed gan y Panel ynghylch newid i [F18gydnabyddiaeth ariannol] ei [F19brif weithredwr] cyn diwedd y cyfnod o 14 o ddiwrnodau sy'n dechrau â'r diwrnod y mae'r awdurdod yn penderfynu ar yr ymateb, a~~

~~(b)peidio â newid y [F18cydnabyddiaeth ariannol] cyn—~~

~~(i)diwedd y cyfnod o wyth wythnos sy'n dechrau â'r diwrnod y mae'r awdurdod yn hysbysu Gweinidogion Cymru o dan baragraff (a), neu~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(ii) os yw Gweinidogion Cymru, cyn diwedd y cyfnod hwnnw, yn hysbysu'r awdurdod na fyddant yn rhoi cyfarwyddyd i'r awdurdod o dan is-adran (5B), y diwrnod y derbynnir yr hysbysiad hwnnw.~~

~~(5B) Os yw Gweinidogion Cymru yn ystyried bod ymateb awdurdod perthnasol cymwys i argymhelliad a wnaed gan y Panel ynghylch newid i [F20]gydnabyddiaeth ariannol yn golygu y bydd yr awdurdod yn [F21]darparu (neu, o dan is-adran (3A), ei fod yn [F21]darparu) [F20]cydnabyddiaeth ariannol sy'n anghyson â'r argymhelliad, caiff Gweinidogion Cymru—~~

~~(a) cyfarwyddo'r awdurdod i ailystyried y [F20]cydnabyddiaeth ariannol], a~~

~~(b) pennu yn y cyfarwyddyd erbyn pryd y mae'n rhaid i'r awdurdod wneud hynny.]~~

~~[F22](5C) Os yw Gweinidogion Cymru yn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (5B) i awdurdod perthnasol cymwys—~~

~~(a) nid yw'r swyddogaeth o ailystyried y gydnabyddiaeth ariannol i fod yn gyfrifoldeb i weithrediaeth yr awdurdod o dan drefniadau gweithrediaeth (o fewn ystyr adran 10 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000);~~

~~(b) mae maer etholedig (o fewn ystyr adran 39(1) o'r Ddeddf honno) i'w drin fel pe bai'n aelod o'r awdurdod at ddibenion y swyddogaeth honno, ac~~

~~(c) nid yw adran 101 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol) yn gymwys i'r swyddogaeth honno.]~~

~~(6) Rhaid i'r Panel roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru wrth iddo arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.~~

~~(7) Yn yr adran hon—~~

~~(d) ystyr "awdurdod perthnasol cymwys" ("qualifying relevant authority") yw awdurdod perthnasol (yn ystyr y Rhan hon) y mae'n ofynnol iddo lunio datganiad ar bolisiau tâl;~~

~~(e) [F23] "mae i" "cydnabyddiaeth ariannol" yr ystyr a roddir i "remuneration" yn adran 43 o Ddeddf Lleoliaeth 2011;]~~

~~(f) [F24]...~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(g) ystyr “datganiad ar bolisiâu tâl” (“pay policy statement”) yw datganiad ar bolisiâu tâl a lunnir gan awdurdod perthnasol (yn ystyr adran 43(1) o Ddeddf Lleoliaeth 2011) o dan adran 38 o'r Ddeddf honno;</p> <p>(h) [F25“ystyr “prif weithredwr” (“chief executive”) yw prif weithredwr a benodir o dan adran 54 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021;]</p> <p>(i) F26...</p> <p><i>144</i>Awdurdodau perthnasol, aelodau etc.</p> <p>(1)Mae'r adran hon yn gymwys at ddibenion y Rhan hon.</p> <p>(2)Mae awdurdod yn “awdurdod perthnasol” os daw o fewn un o'r disgrifiadau a ganlyn—</p> <p>(a)awdurdod lleol;</p> <p>(b)cyngor cymuned;</p> <p>(c)awdurdod Parc Cenedlaethol (a sefydlwyd o dan adran 63 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995) ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;</p> <p>(d)awdurdod tân ac achub Cymreig, sef awdurdod yng Nghymru a sefydlwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo.</p> <p>F27(da).....</p> <p>[F28(db)cyd-bwyllgor corfforedig;]</p> <p>[F29(e)corff a bennir yn awdurdod perthnasol mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.]</p> <p>(3)Mae cyfeiriad at ddisgrifiad o awdurdod perthnasol i'w ddarllen gydag is-adran (2).</p> <p>(4)Mae “aelod”, mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yn cynnwys—</p> <p>(a)maer etholedig i'r awdurdod (o fewn ystyr 39(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000),</p> <p>(b)aelod gweithrediaeth etholedig o'r awdurdod (o fewn ystyr adran 39(4) o'r Ddeddf honno), F30...</p> <p>(c)aelod cyfetholedig o'r awdurdod. [F31, a</p> <p>(d)person sy'n aelod o is-bwyllgor i gyd-bwyllgor corfforedig a chanddo hawl i bleidleisio ar unrhyw</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~gwestiwn sydd i'w benderfynu gan yr is-bwyllgor hwnnw;]~~

~~(5) Ystyr "aelod cyfetholedig", mewn perthynas ag awdurdod perthnasol [F32] heblaw cyd-bwyllgor corfforedig], yw person nad yw'n aelod o'r awdurdod (ac eithrio yn rhinwedd is-adran (4)) ond—~~

~~(a) sy'n aelod o bwyllgor neu is-bwyllgor i'r awdurdod neu sy'n aelod o gyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor i'r awdurdod ac sy'n cynrychioli'r awdurdod ar y cyd-bwyllgor neu'r cyd-is-bwyllgor hwnnw, a~~

~~(b) a chanddo hawl i bleidleisio ar gwestiynau sydd i'w benderfynu yng nghyfarfodydd y pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw.~~

~~[F33(6) Ni chaniateir i gorff gael ei bennu yn awdurdod perthnasol oni bai—~~

~~(a) bod Gweinidogion Cymru yn arfer swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef,~~

~~(b) ei fod yn arfer swyddogaethau perthnasol, ac~~

~~(c) bod ei aelodaeth yn cynnwys o leiaf un aelod o awdurdod a ddisgrifir yn is-adran (2)(a) i (d).~~

~~(7) "Swyddogaeth berthnasol" yw—~~

~~(a) swyddogaeth a roddir gan un o Ddeddfau neu Fesurau Cynulliad Cenedlaethol Cymru, neu~~

~~(b) swyddogaeth y gellid ei rhoi gan un o Ddeddfau Cynulliad Cenedlaethol Cymru.~~

~~(8) Nid yw adrannau 142(4), 143, 147(3)(b) a 155 yn gymwys mewn perthynas â'r awdurdod perthnasol a ddisgrifir yn is-adran [F34(2)(db) neu (e)].]~~

~~[F4 Adroddiadau gan y Panel~~

~~145 Adroddiadau blynyddol~~

~~(1) Rhaid i'r Panel gyhoeddi adroddiad ("adroddiad blynyddol") am arfer ei swyddogaethau mewn cysylltiad â phob blwyddyn ariannol.~~

~~(2) Caiff adroddiad blynyddol osod gofynion (gan gynnwys, ymhlith pethau eraill, ofynion i wneud taliadau) ar awdurdodau perthnasol.~~

~~146 Yr adroddiad blynyddol cyntaf~~

~~(1) Y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2012 yw'r flwyddyn ariannol gyntaf y mae'n rhaid i'r Panel gyhoeddi adroddiad blynyddol arni o dan adran 145.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(2) Rhaid cyhoeddi'r adroddiad ar y flwyddyn ariannol honno ("yr adroddiad blynyddol cyntaf") heb fod yn hwyrach na 31 Rhagfyr 2011.~~

~~(3) Rhaid i'r adroddiad blynyddol cyntaf nodi—~~

~~(a) y materion perthnasol;~~

~~(b) y symiau a osodwyd o dan adran 142(3);~~

~~(c) y gyfran a benderfynwyd o dan adran 142(4);~~

~~(d) yr aelodau o awdurdodau perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdodau perthnasol dalu pensiwn perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy, a~~

~~(e) y materion perthnasol y mae pensiwn perthnasol yn daladwy mewn cysylltiad â hwy.~~

~~(4) Ar ôl cyhoeddi'r adroddiad blynyddol cyntaf ond cyn cyhoeddi'r ail adroddiad blynyddol, caiff y Panel gyhoeddi un neu ragor o adroddiadau atodol.~~

~~(5) Caiff adroddiad atodol o dan yr adran hon amrywio'r ddarpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol cyntaf at ddibenion is-adran (3)(a), (b), (c), (d) neu (e).~~

~~(6) Wrth lunio adroddiad atodol o dan yr adran hon, rhaid i'r Panel ystyried—~~

~~(a) yr adroddiad ariannol cyntaf ac unrhyw adroddiadau atodol sy'n ymwneud ag ef, a~~

~~(b) y sylwadau a gafodd y Panel am yr adroddiadau y cyfeirir atynt ym mharagraff (a).~~

~~(7) Cyn cyhoeddi'r adroddiad blynyddol cyntaf neu adroddiad atodol o dan yr adran hon, rhaid i'r Panel—~~

~~(a) anfon drafft at~~

~~(i) Weinidogion Cymru;~~

~~(ii) yr awdurdodau perthnasol hynny y mae'r Panel wedi ei gwneud yn ofynnol iddynt neu wedi eu hawdurdodi i wneud taliadau i'w haelodau mewn cysylltiad â materion perthnasol, ac~~

~~(iii) unrhyw bersonau eraill y mae'r Panel o'r farn eu bod yn briodol;~~

~~a;~~

~~(b) ystyried y sylwadau y mae'n eu cael ar y drafft.~~

~~(8) Daw darpariaethau'r adroddiad blynyddol cyntaf neu adroddiad atodol o dan yr adran hon i rym ar y dyddiad a bennir at y diben hwnnw yn yr adroddiad; ond ni chaiff yr adroddiad bennu dyddiad cynharach na diwrnod olaf y~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

cyfnod o dri mis yn dechrau drannoeth y dyddiad cyhoeddi.

147 Adroddiadau blynyddol dilynol

(1) Mae'r adran hon yn gymwys mewn perthynas ag adroddiadau blynyddol ar ôl yr adroddiad blynyddol cyntaf.

(2) Rhaid cyhoeddi adroddiad blynyddol heb fod yn hwyrach nag—

(a) **[F3528 Chwefror]** yn y flwyddyn ariannol cyn y flwyddyn y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi, neu

(b) unrhyw ddyddiad diweddarach y mae'r Panel a Gweinidogion Cymru yn cytuno arno.

(3) Rhaid i adroddiad blynyddol nodi—

(a) drwy gyfeirio at y swm sydd ag iddo effaith ar gyfer pob mater perthnasol, unrhyw gyfradd neu fynegrif fel y'i gosodir o dan adran 142(6), a

(b) y disgrifiadau o aelodau o awdurdodau perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdodau perthnasol dalu pensiwn perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy.

(4) Caiff adroddiad blynyddol amrywio'r ddarpariaeth a wneir yn yr adroddiad blynyddol cyntaf at ddibenion adran 146(3)(a), (b), (c), (d) neu (e) **[F36 (gan gynnwys drwy bennu nifer o dan adran 142(4))]**.

(5) Ar ôl cyhoeddi adroddiad blynyddol ond cyn cyhoeddi'r adroddiad blynyddol nesaf, caiff y Panel gyhoeddi un neu ragor o adroddiadau atodol.

(6) Caiff adroddiad atodol o dan yr adran hon—

(a) amrywio'r ddarpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol y mae'r adroddiad atodol yn ymwneud ag ef at ddibenion is-adran (3)(a) neu (b) (a chaiff wneud darpariaeth at y dibenion hynny i'r graddau nad yw'r adroddiad blynyddol yn ei gwneud);

(b) amrywio'r ddarpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol cyntaf at ddibenion adran 146(3)(a), (b), (c), (d) neu (e) (neu'r ddarpariaeth honno fel y'i hamrywiwyd yn rhinwedd is-adran (4)).

(7) Wrth lunio adroddiad blynyddol neu adroddiad atodol o dan yr adran hon, rhaid i'r Panel ystyried—

(a) yr adroddiad blynyddol blaenorol ac unrhyw adroddiadau atodol sy'n ymwneud ag ef;

(b) y sylwadau a gafodd y Panel am yr adroddiadau y cyfeirir atynt ym mharagraff (a).

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(8) Cyn cyhoeddi adroddiad blynyddol neu adroddiad atodol o dan yr adran hon, rhaid i'r Panel—</p> <p>(a) anfon drafft at</p> <p>(i) Weinidogion Cymru,</p> <p>(ii) yr awdurdodau perthnasol hynny y mae'r Panel wedi ei gwneud yn ofynnol iddynt neu wedi eu hawdurdodi i wneud taliadau i'w haeoldau mewn cysylltiad â materion perthnasol, ac</p> <p>(iii) unrhyw bersonau eraill y mae'r Panel o'r farn ei bod yn briodol anfon drafft atynt,</p> <p>a,</p> <p>(b) ystyried y sylwadau y mae'r Panel yn eu cael ar y drafft.</p> <p>[F37(9) Mae darpariaethau adroddiad blynyddol neu atodol o dan yr adran hon yn dod i rym ar y dyddiad a bennir at y diben hwnnw yn yr adroddiad.</p> <p>(10) Pan fo is-adran (11) yn gymwys, caiff yr adroddiad bennu bod darpariaeth gymwys i gael ei thrin fel petai wedi dod i rym hyd at 3 mis yn gynharach na dyddiad cyhoeddi'r adroddiad.</p> <p>(11) Mae'r is-adran hon yn gymwys pan fo adroddiad atodol yn cynnwys darpariaeth gymwys.</p> <p>(12) "Darpariaeth gymwys" yw darpariaeth sy'n gwneud amrywiad at ddibenion is-adran (3)(a), (b) neu (c) yn adran 146.]</p> <p><i>148 Ymgynghori ar adroddiadau drafft</i></p> <p>(1) Rhaid i'r Panel beidio â chyhoeddi adroddiad blynyddol F38... cyn pen y cyfnod o wyth wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 146 neu 147.</p> <p>[F39(1A) Rhaid i'r Panel beidio â chyhoeddi adroddiad atodol—</p> <p>(a) cyn diwedd y cyfnod o bedair wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 147, neu</p> <p>(b) yn hwyrach na diwedd y cyfnod o wyth wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 147.]</p> <p>(2) Rhaid i'r Panel, pan fydd yn anfon drafft o adroddiad yn unol â'r naill neu'r llall o'r adrannau hynny, osod copi electronig o'r drafft ar ei wefan.</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~149~~ *Cyfarwyddiadau i amrywio adroddiadau drafft*

~~(1) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo'r Panel i ailystyried darpariaeth yn yr adroddiad drafft.~~

~~(2) Rhaid i gyfarwyddyd o dan yr adran hon bennu—~~

~~(a) y ddarpariaeth,~~

~~(b) y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd, ac~~

~~(c) y dyddiad erbyn pryd y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r Panel ymateb.~~

~~(3) O ran y Panel—~~

~~(a) rhaid iddo ymateb i'r cyfarwyddyd heb fod yn hwyrach na'r dyddiad a bennir at ddibenion is adran (2)(c);~~

~~(b) ni chaiff gyhoeddi'r adroddiad cyn iddo fod wedi ymateb i'r cyfarwyddyd.~~

~~(4) Os yw'r Panel yn penderfynu peidio ag amrywio'r drafft yn unol â'r cyfarwyddyd, rhaid iddo bennu yn ei ymateb y rheswm dros ei benderfyniad.~~

~~150~~ *Gofynion gweinyddol mewn adroddiadau*

~~(1) Caiff adroddiad blynyddol osod gofynion ar awdurdodau perthnasol er mwyn osgoi—~~

~~(a) dyblygu taliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(b) dyblygu'n faterion perthnasol faterion sy'n ymwneud â busnes swyddogol aelodau.~~

~~(2) At ddibenion achos pan fo aelod o awdurdod perthnasol yn gwneud rhywbeth sy'n ymwneud ag awdurdod perthnasol arall (yn ogystal â'r awdurdod y mae'r aelod yn perthyn iddo), ac y mae'n rhaid gwneud taliad i'r aelod mewn cysylltiad â mater perthnasol, rhaid i adroddiad blynyddol ddangos sut i benderfynu p'un o'r awdurdodau fydd yn gorfod gwneud y taliad.~~

~~(3) Caiff adroddiad blynyddol osod gofynion ar awdurdodau perthnasol er mwyn cadw—~~

~~(a) cofnodion o geisiadau am daliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(b) cofnodion o daliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(c) cofnodion o daliadau a wneir mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol.~~

~~151~~ *Gofynion cyhoeddusrwydd mewn adroddiadau*

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(1)Caiff adroddiad blynyddol osod gofynion ar awdurdodau perthnasol ar gyfer gwneud trefniadau i gyhoeddi gwybodaeth o ddisgrifiad penodedig—</p> <p>(a)ynghylch taliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;</p> <p>(b)ynghylch taliadau a wneir mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol.</p> <p>[F40(c)ynghylch taliadau eraill a wneir i aelodau awdurdodau perthnasol gan gyrrff cyhoeddus eraill.]</p> <p>(2)Caiff yr adroddiad ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau o ddisgrifiadau gwahanol neu i awdurdodau gwahanol o'r un disgrifiad wneud trefniadau gwahanol.</p> <p>[F41(3)At ddibenion is-adran (1)(c), “corff cyhoeddus” yw—</p> <p>(a)bwrdd iechyd lleol,</p> <p>(b)panel heddlu a throsedd,</p> <p>(c)awdurdod perthnasol,</p> <p>(d)corff wedi ei ddynodi yn gorff cyhoeddus mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.]</p> <p><i>152Rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau</i></p> <p>(1)Os yw'r Panel yn cyhoeddi adroddiad, rhaid iddo hysbysu—</p> <p>(a)unrhyw bersonau y mae o'r farn ei bod yn debygol y bydd yr adroddiad yn effeithio arnynt, a</p> <p>(b)unrhyw ddarlledwyr ac unrhyw aelodau o'r wasg y mae o'r farn ei bod yn briodol eu hysbysu.</p> <p>(2)Rhaid i'r Panel sicrhau bod ei adroddiadau ar gael mewn modd rhesymol i bersonau yn gyffredinol.</p> <p>(3)Yn ddarostyngedig i is-adrannau (1) a (2), caiff y Panel benderfynu sut i roi cyhoeddusrwydd i'w adroddiadau.</p> <p>(4)Yn yr adran hon, mae “adroddiad” (ac eithrio mewn perthynas ag is-adran (1)(b)) yn cynnwys drafft o adroddiad; ac ystyr “cyhoeddi”, mewn perthynas â drafft, yw ei anfon at y personau y mae'n ofynnol anfon drafft atynt o dan 146 neu 147.</p> <p><i>Taliadau gan awdurdodau perthnasol</i></p> <p><i>153Cydymffurfio â gofynion y Panel</i></p> <p>(1)Rhaid i awdurdod perthnasol gydymffurfio â'r gofynion a osodir arno gan adroddiad blynyddol.</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(2)Caiff y Panel fonitro gwneud taliadau gan awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â materion perthnasol; ac wrth wneud hynny, caiff y Panel ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol roi iddo unrhyw wybodaeth y mae'n ei phennu am—~~

~~(a)y materion sy'n faterion perthnasol mewn perthynas â'r awdurdod;~~

~~(b)ceisiadau i'r awdurdod am daliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(c)taliadau a wneir gan yr awdurdod mewn cysylltiad â materion perthnasol.~~

~~(3)Caiff y Panel fonitro gwneud taliadau gan awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol; ac wrth wneud hynny, caiff y Panel ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol roi iddo unrhyw wybodaeth y mae'n ei phennu am—~~

~~(a)yr aelodau o'r awdurdod y mae'n ofynnol i'r awdurdod dalu pensiynau perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy;~~

~~(b)taliadau a wneir gan yr awdurdod mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol.~~

~~(4)Rhaid i awdurdod perthnasol gydymffurfio â gofyniad a osodir arno o dan is-adran (2) neu (3).~~

~~154Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â'u hawl i gael taliadau~~

~~(1)Mae'r adran hon yn gymwys os yw aelod o awdurdod perthnasol, drwy hysbysiad ysgrifenedig a roddir i'r swyddog priodol i'r awdurdod, yn dewis ymwrthod (naill ai'n llwyr neu i'r graddau a bennir yn yr hysbysiad) â'r hawl i gael taliadau mewn cysylltiad ag unrhyw faterion perthnasol a bennir yn yr hysbysiad.~~

~~(2)Nid yw'r gofyniad a osodir ar yr awdurdod gan adroddiad blynyddol i wneud taliadau mewn cysylltiad â'r materion perthnasol hynny a bennir yn yr hysbysiad yn gymwys yn achos yr aelod hwnnw (neu nid yw'n gymwys yn yr achos hwnnw i'r graddau a bennir yn yr hysbysiad); ac mae adran 153(1) i'w darllen yn unol â hynny.~~

~~(3)Mae i "swyddog priodol" yr ystyr a roddir i "proper officer" yn adran 270(3) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.~~

~~155Poidio â gwneud taliadau~~

~~(1)Ni chaniateir i awdurdod perthnasol wneud taliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol neu bensiwn perthnasol i berson sydd wedi ei atal neu wedi ei atal yn~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~rhannol rhag bod yn aelod o'r awdurdod yn rhinwedd Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (ymddygiad aelodau llywodraeth leol etc.).~~

~~(2)Caiff Gweinidogion Cymru, mewn unrhyw achosion eraill y maent o'r farn eu bod yn briodol, gyfarwyddo awdurdod perthnasol i beidio â gwneud taliadau (gan gynnwys mewn cysylltiad â phensiynau) mewn cysylltiad ag unrhyw faterion perthnasol a bennir yn y cyfarwyddyd.~~

~~(3)Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (2), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Panel.~~

~~(4)Gellir gorfodi cyfarwyddyd o dan is-adran (2) drwy orchymyn mynnu ar gais Gweinidogion Cymru.~~

~~(5)Caiff awdurdod perthnasol ei gwneud yn ofynnol i adalu taliadau a wnaed mewn cysylltiad â materion perthnasol neu bensiwn perthnasol i berson mewn cysylltiad â chyfnod pryd nad oedd gan y person hwnnw hawl i gael y taliad am unrhyw reswm, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) unrhyw un o'r rhesymau canlynol—~~

~~(a)gwnaed y taliadau yn groes i'r gwaharddiad yn is-adran (1);~~

~~(b)gwnaed y taliadau yn groes i'r gyfarwyddyd o dan is-adran (2);~~

~~(c)yr oedd y person wedi peidio â bod yn aelod o'r awdurdod.~~

Gorfodi

156Cyfarwyddiadau i gydymffurfio â gofynion

~~(1)Os yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni bod awdurdod perthnasol wedi methu â chydymffurfio â gofyniad sy'n ymwneud â materion perthnasol a osodir arno gan y Mesur hwn neu yn rhinwedd y Mesur hwn, cânt gyfarwyddo'r awdurdod i gydymffurfio â'r gofyniad.~~

~~(2)Rhaid i gyfarwyddyd o dan yr adran hon bennu—~~

~~(a)y gofyniad;~~

~~(b)y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd;~~

~~(c)y camau y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod eu cymryd;~~

~~(d)y dyddiad erbyn pryd y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod gymryd y camau.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(3) Gellir gorfodi cyfarwyddyd o dan yr adran hon drwy orchymyn mynnu ar gais Gweinidogion Cymru.~~

~~Atodol~~

~~157 Canllawiau~~

~~(1) Caiff y Panel roi cyfarwyddyd am sut i gydymffurfio â gefynion a osodir gan adroddiadau blynyddol.~~

~~(2) Mae pŵer y Panel i roi canllawiau o dan is-adran (1) yn cynnwys y pŵer i amrywio neu ddirymu'r canllawiau a roddwyd.~~

~~(3) Rhaid i awdurdod perthnasol roi sylw i ganllawiau a roddir o dan is-adran (1).~~

~~158 Y pŵer i wneud addasiadau i ddarpariaeth ynghylch y Panel~~

~~Caiff Gweinidogion Cymru drwy orchymyn wneud addasiadau i'r Rhan hon er mwyn—~~

~~(a) ychwanegu, amrywio neu hepgor darpariaeth am aelodaeth y Panel, deiliadaeth ei aelodau, neu ei weithdrefnau;~~

~~(b) ychwanegu, amrywio neu hepgor darpariaeth sy'n rhoi neu'n gosod swyddogaeth ar y Panel.~~

~~159 Dehongli Rhan 8~~

~~(1) Yn y Rhan hon—~~

~~(d) mae i “adroddiad blynyddol” (“*annual report*”) yr ystyr a roddir yn adran 145;~~

~~(e) mae i “aelod” (“*member*”), mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yr ystyr a roddir yn adran 144;~~

~~(f) mae i “aelod cyfetholedig” (“*co-opted member*”), mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yr ystyr a roddir yn adran 144;~~

~~(g) mae i “awdurdod perthnasol” (“*relevant authority*”) yr ystyr a roddir yn adran 144 (ac mae cyfeiriad at ddisgrifiad o awdurdod perthnasol i'w ddarllen yn unol â'r adran honno);~~

~~(h) ystyr “blwyddyn ariannol” (“*financial year*”) yw cyfnod o~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~ddeuddeng mis sy'n dod i ben ar 31 Mawrth;~~</p> <p>~~(i) mae i "mater perthnasol" ("relevant matter") yr ystyr a roddir yn adran 142;~~</p> <p>~~(j) ystyr "y Panel" ("the Panel") yw Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol;~~</p> <p>~~(k) mae i "pensiwn perthnasol" ("relevant pension") yr ystyr a roddir yn adran 143.~~</p> <p>~~(2) Mae'r cyfeiriadau yn adrannau 153, 154 a 157 at ofynion a osodir gan adroddiad blynyddol yn cynnwys cyfeiriad at ofynion sy'n cael eu cynnwys mewn adroddiad blynyddol gan adroddiad atodol.~~</p>	
<p>ATODLEN 2 Y PANEL <i>Aelodaeth</i></p> <p>~~1(1) [F1 Dim llai na 3, a dim mwy na 7,] aelod sydd i'r Panel ac fe'u penodir gan Weinidogion Cymru.~~</p> <p>~~(2) Rhaid i Weinidogion Cymru benodi un o'r aelodau'n Gadeirydd.~~</p> <p>~~(3) Rhaid i aelodau'r Panel ethol un o'u plith yn Is-gadeirydd.~~</p> <p>~~(4) Mae'r canlynol wedi eu anghymhwyso rhag bod yn aelodau o'r Panel—~~</p> <p>~~(a) aelod o Gynulliad Cenedlaethol Cymru;~~</p> <p>~~(b) aelod o Dŷ'r Cyffredin;~~</p> <p>~~(c) aelod o Dŷ'r Arglwyddi;~~</p> <p>~~F2(d) .....~~</p> <p>~~(e) aelod o awdurdod lleol neu o gyngor cymuned;~~</p> <p>~~(f) person sydd wedi ei anghymhwyso rhag bod yn aelod o awdurdod lleol neu gyngor cymuned.~~</p> <p>~~F3(5) .....~~</p> <p><i>Deiliadaeth</i></p> <p>~~2(1) Mae aelodau'r Panel yn dal eu swyddi, ac yn gadael eu swyddi, yn unol â thelerau eu penodiad, sef y telerau y mae Gweinidogion Cymru yn penderfynu arnynt.~~</p> <p>~~(2) Ni chaniateir penodi person yn aelod o'r Panel am gyfnod hwy na phedair blynedd.~~</p>	<p>Rhan 2, Pennod 2, adran 56</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(3) Ond mae gan berson sy'n peidio â bod yn aelod o'r Panel hawl i gael ei ailbenodi.~~

~~(4) Mae person a benodir i lenwi sedd wag achlysurol yn aelodaeth y Panel yn gwasanaethu fel aelod hyd at y dyddiad y byddai cyfnod aelodaeth y person y llenwyd ei sedd yn dod i ben.~~

~~(5) Mae aelod o'r Panel sy'n dal swydd Cadeirydd neu Is-gadeirydd yn gwneud hynny nes daw cyfnod aelodaeth y person hwnnw i ben.~~

Cyfarfodydd

~~3(1) Rhaid i'r Panel gyfarfod o leiaf unwaith bob blwyddyn galendr.~~

~~(2) Cworwm y Panel yw tri a rhaid iddo gynnwys y Cadeirydd neu'r Is-gadeirydd.~~

~~(3) Y Cadeirydd (neu, yn absenoldeb y Cadeirydd, yr Is-gadeirydd) sy'n llywyddu yng nghyfarfodydd y Panel.~~

~~(4) Caiff aelodau'r Panel (yn ddarostyngedig i ddarpariaeth a wneir gan y Rhan hon neu yn rhinwedd y Rhan 8) reoleiddio gweithdrefnau'r Panel.~~

~~(5) Rhaid i gwestiwn sydd i'w benderfynu gan y Panel gael ei benderfynu mewn cyfarfod o aelodau'r Panel drwy fwyafrif o'r pleidleisiau sy'n cael eu bwrw gan yr aelodau hynny sy'n bresennol yn y cyfarfod.~~

~~(6) Os yw nifer y pleidleisiau ar gwestiwn sydd i'w benderfynu yn gyfartal, mae gan y person sy'n llywyddu'r cyfarfod ail bleidlais neu'r bleidlais fwrw.~~

Gwybodaeth

~~4 Caiff y Panel, mewn cysylltiad â chyflawni ei swyddogaethau, geisio gwybodaeth neu gyngor.~~

Treuliau, cymorth gweinyddol etc.

~~5(1) Rhaid i Weinidogion Cymru dalu treuliau a dynnir gan y Panel (naill ai gan y Panel fel corff neu gan aelodau unigol o'r Panel) wrth iddo gyflawni swyddogaethau'r Panel (neu swyddogaethau aelodau'r Panel yn rhinwedd eu swydd).~~

~~(2) Caiff Gweinidogion Cymru dalu lwfansau i aelodau'r Panel.~~

~~(3) Rhaid i Weinidogion Cymru sicrhau bod cymorth gweinyddol ar gael i'r Panel.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Deddf Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru etc. 2013

Adran	Diwygiwyd gan
<p>1 Trosolwg</p> <p>(1) Mae'r Rhan hon yn rhoi trosolwg o ddarpariaethau'r Ddeddf hon.</p> <p>(2) Mae Rhan 2 yn gwneud darpariaeth ynghylch cyfansoddiad a swyddogaethau Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru.</p> <p><u>(2A) Mae Rhan 2A yn rhoi swyddogaethau gweinyddu etholiadol i'r Comisiwn ac yn ei gwneud yn ofynnol i'r swyddogaethau gael eu harfer gan fwrdd a sefydlir gan y Comisiwn o'r enw y Bwrdd Rheoli Etholiadol.</u></p> <p>(3) Mae Rhan 3 yn gwneud darpariaeth ynghylch—</p> <p>(a) dyletswyddau'r Comisiwn i fonitro'r trefniadau ar gyfer llywodraeth leol a, lle y bo'n briodol, i gynnal adolygiadau, a dyletswyddau prif gynghorau i fonitro'r trefniadau ar gyfer y cymunedau yn eu hardal a, lle y bo'n briodol, i gynnal adolygiadau (gweler adrannau 21 a 22),</p> <p>(b) y mathau o adolygiadau y gellir eu cynnal, yr ystyriaethau i'r corff adolygu eu hystyried a'r newidiadau y gellir eu hargymell mewn perthynas â phob math o adolygiad (gweler adrannau 23 i 33),</p> <p>(c) y weithdrefn ar gyfer cynnal adolygiadau (gweler adrannau 34 i 36),</p> <p>(d) gweithredu argymhellion yn dilyn adolygiad a materion cysylltiedig (megis trosglwyddo staff neu eiddo rhwng prif gynghorau a chyrff cyhoeddus eraill) (gweler adrannau 37 i 44).</p> <p>(4) Mae Rhan 4 yn gwneud darpariaeth ynghylch adolygu aelodaeth cyrff cyhoeddus penodol.</p> <p>(5) Mae Rhan 5 yn gwneud darpariaeth—</p> <p>(a) ynghylch penodi aelod llywyddol prif gyngor;</p> <p>(b) sy'n ailddatgan ac yn ymestyn pwerau awdurdodau lleol mewn perthynas â hyrwyddo a gwrthwynebu Biliau preifat;</p> <p>(c) sy'n ei gwneud yn ofynnol i wybodaeth cynghorau cymuned fod ar gael ar ffurf electronig;</p> <p>(d) ynghylch cyhoeddi cofrestrau o fuddiannau aelodau cyrff cyhoeddus penodol (gan gynnwys awdurdodau lleol) yn electronig;</p>	<p>ATODLEN 1, PENNOD 1, 1 (1)</p> <p>ATODLEN 1, PENNOD 4, 13 (2)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(e) yn ymwneud â mynychu cyfarfodydd prif gynghorau o bell;</p> <p>(f) yn ymwneud â rôl pwyllgorau gwasanaethau democrataidd;</p> <p>(g) sy'n cymhwyso gofynion o ran cydbwysedd gwleidyddol i bwyllgorau archwilio prif bwyllgorau;</p> <p>~~(h) yn ymwneud â swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol a sut y mae'n paratoi adroddiadau;~~</p> <p>(i) ynghylch sefydlu cyd-bwyllgorau safonau;</p> <p>(j) sy'n galluogi'r pwyllgor safonau neu swyddog monitro awdurdod perthnasol i gyfeirio achosion sy'n ymwneud ag ymddygiad at bwyllgor safonau neu swyddog monitro awdurdod perthnasol arall.</p> <p><u>(5A) Mae Rhan 5A yn gwneud darpariaeth sy'n ymwneud â swyddogaethau'r Comisiwn wrth benderfynu ar y taliadau a'r pensiynau sy'n daladwy i aelodau a chyn-aelodau awdurdodau penodol (gan gynnwys awdurdodau lleol).</u></p> <p>(6) Mae Rhan 6 yn gwneud darpariaeth gyffredinol ynghylch y Ddeddf hon.</p>	
<p>4 Aelodaeth</p> <p>(1) Yr aelodau a ganlyn fydd aelodau'r Comisiwn—</p> <p>(a) aelod i gadeirio'r Comisiwn (yr "aelod cadeirio"),</p> <p>(b) aelod i weithredu fel dirprwy i'r aelod cadeirio, ac</p> <p>(c) o leiaf 1 aelod arall ond dim mwy na 7 o aelodau eraill.</p> <p>(2) Mae'r aelodau i'w penodi gan Weinidogion Cymru ar delerau ac amodau a benderfynir gan Weinidogion Cymru (gan gynnwys amodau o ran tâl, lwfansau a threuliau).</p> <p>(3) Ni chaiff aelod fod yn—</p> <p>(a) aelod o un o ddeddfwrfeydd y DU;</p> <p>(ba) person a gymerir ymlaen gan aelod o un o ddeddfwrfeydd y DU, o dan gontract gwasanaeth neu gontract am wasanaethau, mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaethau'r aelod;</p> <p>(bb) person a gymerir ymlaen gan blaid wleidyddol gofrestredig o dan gontract gwasanaeth neu gontract am wasanaethau;</p> <p>(bc) cynghorydd arbennig;</p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, Adran 66</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(c)aelod o awdurdod lleol neu'n aelod o staff awdurdod lleol...;

(d)swyddog i awdurdod lleol ...;

(e)aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol , neu'n aelod o staff awdurdod Parc Cenedlaethol, ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;

(ea) aelod o gyd-bwyllgor corfforedig, neu'n aelod o staff cyd-bwyllgor corfforedig, a sefydlir gan reoliadau a wneir o dan Ran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (dsc 1);

(eb) aelod o awdurdod tân ac achub, neu'n aelod o staff awdurdod tân ac achub, a gyfansoddir gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf y Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21), neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo;

(f)comisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru; neu

(g)aelod o staff y Comisiwn.

8Prif weithredwr

(1)Rhaid i'r Comisiwn gyflogi prif weithredwr.

(2)Mae'r prif weithredwr i'w benodi gan **[F1y Comisiwn]** ar delerau ac amodau a benderfynir **[F2ganddo]** (gan gynnwys amodau o ran tâl, pensiwn, lwfansau a threuliau).

[F3(2A) Ond os yw swydd prif weithredwr wedi bod yn wag am dros chwe mis, caiff Gweinidogion Cymru benodi prif weithredwr o dan unrhyw delerau ac amodau a bennir ganddynt (gan gynnwys amodau o ran cydnabyddiaeth ariannol, pensiwn, lwfansau a threuliau).**]**

(3)Cyn penodi prif weithredwr **[F4o dan is-adran (2A),]** rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Comisiwn.

[F5(4) Ni chaiff y prif weithredwr fod—

(a) aelod o un o ddeddfwrfeydd y DU;

(ba) a person engaged by a member of a UK legislature, under a contract of service or a contract for services, in

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>connection with the carrying out of the member's functions;</p> <p>(bb) a person engaged by a registered political party under a contract of service or a contract for services;</p> <p>(bc) a special adviser;</p> <p>(c) yn aelod o awdurdod lleol <u>neu'n aelod o staff awdurdod lleol</u>;</p> <p>~~(d) yn swyddog awdurdod lleol;~~</p> <p>(e) yn aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol <u>, neu'n aelod o staff awdurdod Parc Cenedlaethol,</u> ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;</p> <p><u>(ea) yn aelod o gyd-bwyllgor corfforedig, neu'n aelod o staff cyd-bwyllgor corfforedig, a sefydlir gan reoliadau a wneir o dan Ran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (dsc 1);</u></p> <p><u>(eb) yn aelod o awdurdod tân ac achub, neu'n aelod o staff awdurdod tân ac achub, a gyfansoddir gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf y Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21), neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo;</u></p> <p>(f) yn gomisiynydd heddlu a throstedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru.】</p> <p>11 Comisiynwyr cynorthwyol</p> <p>(1) Caiff y Comisiwn benodi un neu ragor o bersonau (a elwir yn "comisiynydd cynorthwyol) y caiff y Comisiwn ddirprwyo swyddogaethau iddo neu iddynt yn unol ag adran 13(1).</p> <p>(2) Ni chaiff comisiynydd cynorthwyol fod yn—</p> <p>(a) aelod o un o ddeddfwrfeydd y DU;</p> <p>(ba) person a gymerir ymlaen gan aelod o un o ddeddfwrfeydd y DU, o dan gontract gwasanaeth neu</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>gontract am wasanaethau mewn cysylltiad â chyflawni swyddogaethau'r aelod;</p> <p>(bb)person a gymerir ymlaen gan blaid wleidyddol gofrestredig o dan gontract gwasanaeth neu gontract am wasanaethau;</p> <p>(bc)cynghorydd arbennig;</p> <p>(c)aelod o awdurdod lleol <u>neu'n aelod o staff awdurdod lleol F1...</u>;</p> <p>~~(d)swyddog i awdurdod lleol F2...;~~</p> <p>(e)aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol, <u>neu'n aelod o staff awdurdod Parc Cenedlaethol, ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;</u></p> <p><u>(ea) aelod o gyd-bwyllgor corfforedig, neu'n aelod o staff cyd-bwyllgor corfforedig, a sefydlir gan reoliadau a wneir o dan Ran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (dsc 1); (eb) aelod o awdurdod tân ac achub, neu'n aelod o staff awdurdod tân ac achub, a gyfansoddir gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf y Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21), neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo;</u></p> <p>(f)comisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru; neu</p> <p>(g)aelod o staff y Comisiwn.</p> <p>(3)Cyn penodi comisiynydd cynorthwyol rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru.</p> <p>(4)Caiff y Comisiwn dalu unrhyw dâl, lwfansau neu dreuliau a benderfynir ganddo i gomisiynydd cynorthwyol.</p> <p>(5)Rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn penderfynu ar y tâl neu'r lwfansau sy'n daladwy i gomisiynydd cynorthwyol.</p>	
<p><i>Pwerau cyffredinol a chyfarwyddiadau</i></p> <p>11A Pŵer i godi tâl</p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, adran 66</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(1) Caiff y Comisiwn godi tâl ar berson am ddarparu nwyddau neu wasanaethau fel a grybwyllir yn is-adran (2) i adennill cost y ddarpariaeth os yw'r person wedi cytuno i'r nwyddau neu'r gwasanaethau gael eu darparu.</u></p> <p><u>(2) Y nwyddau neu'r gwasanaethau yw—</u></p> <p><u>(a) nwyddau y mae'r Comisiwn yn eu darparu neu'n eu sicrhau, neu hyfforddiant y mae'r Comisiwn yn ei ddarparu neu'n ei sicrhau, wrth arfer ei swyddogaethau o dan adran 20A (swyddogaethau gweinyddu etholiadol);</u></p> <p><u>(b) hyfforddiant y mae'r Comisiwn yn ei ddarparu neu'n ei sicrhau ar gyfer prif gyngor mewn cysylltiad â swyddogaethau'r cyngor o dan Ran 3.</u></p>	
<p>14 Cyfarwyddiadau</p> <p>~~(1) Rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio ag unrhyw gyfarwyddyd (boed yn gyffredinol neu'n benodol) a roddir iddo gan Weinidogion Cymru.~~</p> <p><u>(1A) Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd i'r Comisiwn mewn perthynas ag arfer swyddogaethau'r Comisiwn o dan unrhyw ddeddfiad, ac eithrio mewn perthynas ag arfer swyddogaethau o dan—</u></p> <p style="padding-left: 40px;"><u>(a) Rhan 2A (cydlynu gwaith gweinyddu etholiadol);</u></p> <p style="padding-left: 40px;"><u>(b) Rhan 3A (swyddogaethau sy'n ymwneud ag adolygiadau o ffiniau etholaethau'r Senedd).</u></p> <p><u>(1B) Rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio â chyfarwyddyd a roddir iddo gan Weinidogion Cymru o dan y Ddeddf hon.</u></p> <p><u>(1C) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi pob cyfarwyddyd y maent yn ei roi i'r Comisiwn neu i brif gyngor o dan y Ddeddf hon.</u></p> <p>(2) Caniateir i gyfarwyddyd a roddir gan Weinidogion Cymru o dan y Ddeddf hon gael ei amrywio neu ei ddirymu drwy gyfarwyddyd dilynol.</p>	<p>ATODLEN 1, Rhan 1, 1 (4)</p>
<p><i>Materion ariannol a llywodraethu</i></p> <p>15 Cyllido</p> <p>(1) Caiff Gweinidogion Cymru dalu grantiau i'r Comisiwn o symiau a benderfynir ganddynt.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, adran 65</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(2)Gwneir grant yn ddarostyngedig i unrhyw amodau a bennir gan Weinidogion Cymru (gan gynnwys amodau ynghylch ad-dalu).</p>	
<p><u>17 Pwyllgor archwilio Pwyllgor llywodraethu ac archwilio</u></p> <p>(1)Rhaid i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor ("~~pwyllgor archwilio~~") ("<u>pwyllgor llywodraethu ac archwilio</u>") i—</p> <p>(a)adolygu materion ariannol y Comisiwn a chraffu arnynt,</p> <p>(b)adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol y Comisiwn,</p> <p><u>(ba) adolygu, asesu a rheoli trefniadau archwilio mewnol ac allanol y Comisiwn,</u></p> <p><u>(bb) adolygu ac asesu sut y mae'r Comisiwn yn ymdrin â chwynion,</u></p> <p><u>(bc) adolygu—</u></p> <p style="padding-left: 40px;"><u>(i) datganiadau o gyfrifon ac adroddiadau a lunnir gan y Comisiwn o dan adrannau 19(1) ac 20,</u></p> <p style="padding-left: 40px;"><u>(ii) adroddiadau a lunnir gan Archwilydd Cyffredinol Cymru o dan adran 19(4),</u></p> <p>(c)adolygu ac asesu darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd defnydd y Comisiwn o'i adnoddau wrth gyflawni ei swyddogaethau, a</p> <p>(d)llunio adroddiadau a gwneud argymhellion i'r Comisiwn mewn perthynas ag adolygiadau a gynhelir o dan baragraffau (a), (b) , <u>(ba)</u>, <u>(bb)</u>, <u>(bc)</u> neu (c).</p> <p>(2)Rhaid i'r pwyllgor ~~archwilio~~ <u>llywodraethu ac archwilio</u> anfon copiâu o'i adroddiadau a'i argymhellion at Weinidogion Cymru.</p> <p><u>(2A) Caiff y Comisiwn roi i'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio y swyddogaethau y mae'r Comisiwn o'r farn eu bod yn addas i'w harfer gan y pwyllgor.</u></p> <p>(3)Y pwyllgor ~~archwilio~~ <u>llywodraethu ac archwilio</u> sydd i benderfynu sut i arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, adran 65</p>
<p><u>18 Pwyllgor archwilio: aelodaeth Pwyllgor llywodraethu ac archwilio: aelodaeth a chworwm</u></p> <p>(1)Mae aelodau'r pwyllgor archwilio i fod fel a ganlyn—</p> <p>(a)o leiaf ddau aelod o'r Comisiwn, a</p> <p>(b)o leiaf un aelod lleyg.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, adran 65</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(2) Ni chaiff aelod cadeirio'r Comisiwn fod yn aelod o'r pwyllgor archwilio.

(1) Mae aelodau'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio i fod fel a ganlyn—

(a) o leiaf ddau aelod o'r Comisiwn;

(b) o leiaf ddau aelod lleyg;

(c) dim mwy na phum aelod.

(2) Rhaid penodi aelod lleyg o'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio—

(a) i gadeirio'r pwyllgor (y "cadeirydd");

(b) yn ddirprwy i'r cadeirydd.

(2A) Ni chaiff person fod yn aelod o'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio os yw'r person yn aelod o'r Comisiwn a'i fod naill ai'n aelod cadeirio'r Comisiwn neu'n gweithredu fel dirprwy i aelod cadeirio'r Comisiwn.

(2B) Tri aelod yw'r cworwm ar gyfer cyfarfodydd o'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio, a rhaid i'r cworwm gynnwys o leiaf un aelod lleyg.

(3) Caiff y Comisiwn dalu unrhyw dâl, lwfansau a threuliau a benderfynir ganddo i aelod lleyg.

(4) Rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn penderfynu ar y tâl neu'r lwfansau sy'n daladwy i aelod lleyg.

(5) Yn yr adran hon, ystyr "aelod lleyg" yw unrhyw berson ar wahân i—

(a) un o aelodau neu gyflogeion y Comisiwn, neu

(b) arbenigwr sydd wedi ei benodi o dan adran 10(1) neu gomisiynydd cynorthwyol sydd wedi ei benodi o dan adran 11(1).

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>RHAN 2A</u></p> <p><u>CYDLYNU GWAITH GWEINYDDU ETHOLIADOL</u></p> <p><i><u>Swyddogaethau cyffredinol</u></i></p> <p><u>20A Swyddogaethau gweinyddu etholiadol</u></p> <p><u>(1)Swyddogaeth gyffredinol y Comisiwn yw cydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau a refferenda Cymreig.</u></p> <p><u>(2)Mae'r swyddogaeth gyffredinol yn is-adran (1) yn cynnwys—</u></p> <p><u>(a)cynorthwyo swyddogion canlyniadau, awdurdodau lleol a phersonau eraill wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig;</u></p> <p><u>(b)hybu arferion gorau o ran gweinyddu etholiadau a refferenda Cymreig drwy ddarparu gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant (neu fel arall).</u></p> <p><u>(3)Caiff y Comisiwn ddarparu gwybodaeth, cyngor neu gymorth arall i Weinidogion Cymru ynghylch gweinyddu etholiadau a refferenda Cymreig.</u></p> <p><u>(4)Yn y Rhan hon ystyr "etholiadau a refferenda Cymreig" yw—</u></p> <p><u>(a)etholiadau Senedd Cymru;</u></p> <p><u>(b)etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru;</u></p> <p><u>(c)refferenda datganoledig.</u></p> <p><i><u>Cyfarwyddiadau</u></i></p> <p><u>20B Cyfarwyddiadau i swyddogion canlyniadau</u></p> <p><u>(1)Caiff y Comisiwn roi cyfarwyddiadau ysgrifenedig i swyddogion canlyniadau ynghylch arfer swyddogaethau'r swyddogion mewn perthynas—</u></p> <p><u>(a)ag etholiadau Senedd Cymru yn gyffredinol,</u></p> <p><u>(b)ag etholiad penodol i Senedd Cymru,</u></p> <p><u>(c)ag etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru yn gyffredinol,</u></p> <p><u>(d)ag etholiad llywodraeth leol penodol yng Nghymru,</u></p> <p><u>(e)â refferenda datganoledig yn gyffredinol, neu</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 1, adran 1</p>
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(f) â refferendwm datganoledig penodol.</u></p> <p><u>(2) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i swyddog canlyniadau ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(3) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i swyddog canlyniadau—</u></p> <p><u>(a) arfer unrhyw ddisgresiwn sydd gan y swyddog wrth gyflawni swyddogaethau'r swyddog, neu</u></p> <p><u>(b) arfer y disgresiwn mewn ffordd benodol.</u></p> <p><u>(4) Rhaid i swyddog canlyniadau y rhoddir cyfarwyddyd iddo o dan is-adran (1) gydymffurfio â'r cyfarwyddyd i'r graddau y mae'n cyfarwyddo'r swyddog—</u></p> <p><u>(a) i arfer unrhyw ddisgresiwn a fyddai gan y swyddog fel arall wrth gyflawni swyddogaethau'r swyddog (neu i'w arfer mewn ffordd benodol), neu</u></p> <p><u>(b) i ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(5) Nid yw'n ofynnol i swyddog canlyniadau gydymffurfio â chyfarwyddyd o dan is-adran (1)—</u></p> <p><u>(a) os byddai cydymffurfio â'r cyfarwyddyd yn anghyson ag un o ddyletswyddau'r swyddog o dan unrhyw ddeddfiad,</u></p> <p><u>(b) i'r graddau y mae arfer swyddogaethau'r swyddog yn ddarostyngedig i'r cyfarwyddyd yn ymwneud ag etholiad a gedwir yn ôl mewn pŵl sydd wedi ei gyfuno ag etholiad neu refferendwm Cymreig, neu</u></p> <p><u>(c) i'r graddau y mae arfer swyddogaethau'r swyddog yn ddarostyngedig i'r cyfarwyddyd yn ymwneud â'r cyfuniad—</u></p> <p><u>(i) o bŵl mewn etholiad a gedwir yn ôl â'r pŵl mewn etholiad neu refferendwm Cymreig;</u></p> <p><u>(ii) o bŵl mewn etholiad Senedd Cymru â'r pŵl mewn etholiad cyffredin llywodraeth leol yng Nghymru.</u></p> <p><u>(6) Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi pob cyfarwyddyd y mae'n ei roi o dan is-adran (1).</u></p>	
<p>20C</p>	<p>Cyfarwyddiadau i swyddogion cofrestru etholiadol</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(1)Caiff y Comisiwn roi cyfarwyddiadau ysgrifenedig i swyddogion cofrestru etholiadol ynghylch arfer swyddogaethau'r swyddogion mewn perthynas—</u></p> <p><u>(a)ag etholiad penodol i Senedd Cymru,</u></p> <p><u>(b)ag etholiad llywodraeth leol penodol yng Nghymru, neu</u></p> <p><u>(c)â refferendwm datganoledig penodol.</u></p> <p><u>(2)Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol—</u></p> <p><u>(a)arfer unrhyw ddisgresiwn sydd gan y swyddog wrth gyflawni swyddogaethau'r swyddog, neu</u></p> <p><u>(b)arfer y disgresiwn mewn ffordd benodol.</u></p> <p><u>(3)Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(4)Rhaid i swyddog cofrestru etholiadol y rhoddir cyfarwyddyd iddo o dan is-adran (1) gydymffurfio â'r cyfarwyddyd i'r graddau y mae'n cyfarwyddo'r swyddog—</u></p> <p><u>(a)i arfer unrhyw ddisgresiwn a fyddai gan y swyddog fel arall wrth gyflawni swyddogaethau'r swyddog (neu i'w arfer mewn ffordd benodol), neu</u></p> <p><u>(b)i ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(5)Nid yw'n ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol gydymffurfio â chyfarwyddyd o dan is-adran (1)—</u></p> <p><u>(a)os yw'n anghyson—</u></p> <p><u>(i)ag un o ddyletswyddau'r swyddog o dan unrhyw ddeddfiad, neu</u></p> <p><u>(ii)â chyfarwyddyd a roddir o dan adran 52 o Ddeddf 1983;</u></p> <p><u>(b)i'r graddau y mae arfer swyddogaethau'r swyddog yn ymwneud â phôl mewn etholiad a gedwir yn ôl sydd wedi ei gyfuno â phôl mewn etholiad neu refferendwm Cymreig.</u></p> <p><u>(6)Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi pob cyfarwyddyd y mae'n ei roi o dan is-adran (1).</u></p>	
20D	Ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(1)Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan adran 20B neu 20C, rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol.</u></p> <p><u>(2)Rhaid i'r Comisiwn Etholiadol roi ymateb ysgrifenedig i'r Comisiwn ar y materion yr ymgynghorwyd ag ef yn eu cylch.</u></p> <p><u>Y Bwrdd</u></p> <p><u>20E Y Bwrdd Rheoli Etholiadol</u></p> <p><u>(1)Rhaid i'r Comisiwn sefydlu bwrdd o'r enw y Bwrdd Rheoli Etholiadol ("y Bwrdd").</u></p> <p><u>(2)Mae swyddogaethau'r Comisiwn o dan y darpariaethau a bennir yn is-adran (3) wedi eu dirprwyo i'r Bwrdd ac ni chaniateir iddynt gael eu harfer ond gan y Bwrdd.</u></p> <p><u>(3)Y darpariaethau yw—</u></p> <p><u>(a)adrannau 20A i 20D;</u></p> <p><u>(b)pennod 3 o Ran 1 o Ddeddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024 (peilota a diwygio etholiadau Cymreig);</u></p> <p><u>(c)darpariaeth a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(4)Caniateir i'r pwerau yn adran 12 gael eu harfer gan y Bwrdd neu'r Comisiwn mewn perthynas â'r swyddogaethau sydd wedi eu dirprwyo gan is-adran (2).</u></p> <p><u>(5)Nid yw is-adran (2) yn effeithio ar gyfrifoldeb y Comisiwn dros arfer y swyddogaethau dirprwyedig.</u></p> <p><u>20F Aelodaeth o'r Bwrdd</u></p> <p><u>(1)Mae'r Bwrdd i gynnwys—</u></p> <p><u>(a)aelod o'r Comisiwn sy'n gyn-swyddog etholiadau i gadeirio'r Bwrdd,</u></p> <p><u>(b)un aelod arall o'r Comisiwn, ac</u></p> <p><u>(c)aelodau sy'n swyddogion etholiadau neu'n gyn-swyddogion etholiadau (ac mae un ohonynt i fod yn ddirprwy gadeirydd y Bwrdd).</u></p> <p><u>(2)Mae aelodau'r Bwrdd i'w penodi gan y Comisiwn.</u></p> <p><u>(3)Rhaid i'r Comisiwn benodi o leiaf bedwar aelod i'r Bwrdd o'r math a ddisgrifir yn is-adran (1)(c).</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(4)Mae'r cadeirydd i'w ddewis gan y Comisiwn ac mae'r dirprwy gadeirydd i'w ddewis gan y Bwrdd.</u></p> <p><u>(5)Mae aelodau o'r Bwrdd sydd hefyd yn aelodau o'r Comisiwn i'w penodi ar delerau ac amodau a benderfynir gan Weinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(6)Mae aelodau eraill y Bwrdd i'w penodi ar delerau ac amodau a benderfynir gan y Comisiwn ar ôl ymgynghori â Gweinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(7)Mae'r telerau a'r amodau y caniateir iddynt gael eu penderfynu o dan is-adrannau (5) a (6) yn cynnwys amodau o ran tâl, lwfansau a threuliau.</u></p> <p><u>(8)Rhaid i'r Comisiwn beidio â phenodi person o dan is-adran (1)(c) sydd—</u></p> <p><u>(a)yn aelod o Dŷ'r Cyffredin;</u></p> <p><u>(b)yn Aelod o'r Senedd;</u></p> <p><u>(c)yn aelod o staff Senedd Cymru;</u></p> <p><u>(d)yn berson (nad yw'n dod o fewn paragraff (c)) a benodir i gynorthwyo Aelod o Senedd Cymru i gyflawni swyddogaethau'r Aelod;</u></p> <p><u>(e)yn aelod o awdurdod lleol;</u></p> <p><u>(f)yn aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;</u></p> <p><u>(g)yn gomisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru;</u></p> <p><u>(h)yn Gomisiynydd neu'n Gomisiynydd Cynorthwyol;</u></p> <p><u>(i)yn aelod o staff y Comisiwn;</u></p> <p><u>(j)yn berson a gyflogir yng ngwasanaeth sifil y wladwriaeth.</u></p> <p><u>(9)Yn yr adran hon ystyr "swyddog etholiadau" yw—</u></p> <p><u>(a)swyddog canlyniadau, neu</u></p> <p><u>(b)swyddog cofrestru etholiadol.</u></p> <p>20G Deiliadaeth</p> <p><u>Mae aelodau'r Bwrdd yn dal swydd ac yn gadael swydd yn unol â thelerau ac amodau eu penodiad.</u></p> <p>20H Trafodion y Bwrdd</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(1) Rhaid bod gan aelodau'r Bwrdd bleidleisiau sy'n gyfwerth â'i gilydd at ddiben penderfyniadau'r Bwrdd, ond mae gan y cadeirydd (neu'r dirprwy gadeirydd os yw'r cadeirydd yn absennol) bleidlais fwrw os bydd y bleidlais yn gyfartal.

(2) Caiff y Bwrdd fel arall reoleiddio ei weithdrefn ei hun (gan gynnwys cworwm).

(3) Nid yw unrhyw ddiffyg ym mhenodiad aelod yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw beth a wneir gan y Bwrdd wrth arfer swyddogaethau'r Comisiwn.

(4) Caiff y cadeirydd neu'r dirprwy gadeirydd (gyda chytundeb aelodau eraill y Bwrdd) wahodd person i fod yn bresennol mewn cyfarfod o'r Bwrdd at ddiben darparu cyngor neu gynorthwyo'r Bwrdd fel arall.

Cyffredinol

20l Dehongli'r Rhan hon

Yn y Rhan hon—

ystyr "Deddf 1983" ("the 1983 Act") yw Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (p. 2);

ystyr "etholiad a gedwir yn ôl" ("reserved election") yw—

(a) etholiad ar gyfer aelodaeth o Dŷ'r Cyffredin;

(b) etholiad ar gyfer swydd comisiynydd heddlu a throsedd;

ystyr "etholiadau llywodraeth leol" ("local government elections") yw ethol—

(a) cynghorwyr i ward etholiadol sir neu fwrdeistref sirol,

(b) cynghorwyr i ward gymunedol neu, yn achos cymuned lle nad oes wardiau, i'r gymuned, neu

(c) maer etholedig neu aelod gweithredol etholedig o dan reoliadau a wneir yn rhinwedd adran 44 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p. 22);

ystyr "refferenda datganoledig" ("devolved referendums") yw refferenda a gynhelir o dan—

(a) adran 27 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p. 22) neu yn rhinwedd rheoliadau neu orchymyn a wneir o dan Ran 2 o'r Ddeddf honno;

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) adran 40 o Fesur 2011;</u></p> <p><u>(c) unrhyw ddeddfiad arall (pryd bynnag y caiff ei basio neu ei wneud) a fyddai o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Senedd Cymru pe bai mewn darpariaeth mewn Deddf gan Senedd Cymru (pa un a fyddai'n ofynnol cael cydsyniad un o Weinidogion y Goron ar gyfer y ddarpariaeth ai peidio);</u></p> <p><u>ystyr "swyddog canlyniadau" ("returning officer") yw—</u></p> <p><u>(a) swyddog canlyniadau (sut bynnag y'i disgrifir)—</u></p> <p><u>(i) a benodir o dan adran 35(1A) o Ddeddf 1983,</u></p> <p><u>(ii) a ddynodir yn unol â gorchymyn a wneir o dan adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (p. 32) ("Deddf 2006"), neu</u></p> <p><u>(iii) a benodir o dan reoliadau a wneir yn rhinwedd adran 44 neu 45 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p. 22);</u></p> <p><u>(b) unrhyw berson a gaiff arfer swyddogaethau swyddog canlyniadau sy'n dod o fewn paragraff (a);</u></p> <p><u>ystyr "swyddog cofrestru etholiadol" ("electoral registration officer") yw swyddog a benodir o dan adran 8(2A) o Ddeddf 1983 neu unrhyw berson a gaiff arfer swyddogaethau'r swyddog.</u></p>	
<p>22Dyletswyddau prif gynghorau mewn perthynas ag ardal</p> <p>(1) Rhaid i brif gyngor, at ddibenion ystyried a yw'n briodol i wneud neu argymhell newidiadau o dan y Rhan hon, fonitro—</p> <p>(a) y cymunedau yn ei ardal, a</p> <p>(b) trefniadau etholiadol y cymunedau hynny.</p> <p>(2) Yn unol â'r ddyletswydd honno, rhaid i brif gyngor—</p> <p>(a) rhoi sylw i amserlen y Comisiwn ar gyfer cynnal yr adolygiadau o drefniadau etholiadol prif ardaloedd sy'n ofynnol gan adran 29(1), a</p> <p>(b) cynnal y cyfryw adolygiadau o dan y Rhan hon ag a fo'n ofynnol o dan y deddfiad hwn neu unrhyw ddeddfiad arall, y caiff Gweinidogion Cymru eu cyfarwyddo, neu fel y mae fel arall yn ystyried sy'n briodol.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 51</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(3)Wrth iddo gyflawni ei ddyletswyddau o dan y Rhan hon (ac wrth gynnal unrhyw adolygiad), rhaid i brif gyngor geisio sicrhau llywodraeth leol effeithiol a chyfleus.</p> <p>(4)Rhaid i brif gyngor ddarparu i'r Comisiwn yr wybodaeth y gallai yn rhesymol ofyn amdani mewn cysylltiad ag arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon.</p> <p>~~(5)Rhaid i brif gyngor, mewn cysylltiad â phob cyfnod adrodd, gyhoeddi adroddiad sy'n disgrifio sut y cyflawnodd ei ddyletswydd o dan is-adran (1) ac anfon copi o'r adroddiad at y Comisiwn.~~</p> <p>(6)Yn yr adran hon, ystyr "cyfnod adrodd" yw—</p> <p>(a)y cyfnod o 10 mlynedd sy'n dechrau gyda—</p> <p>(i)y dyddiad pryd y cyhoeddwyd ddiwethaf adroddiad gan y prif gyngor o dan adran 55(2A) neu, os yw'n gynharach, adran 57(4A) o Ddeddf 1972, neu</p> <p>(ii)yn achos prif gyngor nad yw wedi cyhoeddi adroddiad o'r fath cyn y daw'r adran hon i rym, y dyddiad pryd y daw'r adran hon i rym, a</p> <p>(b)pob cyfnod dilynol o 10 mlynedd.</p> <p><u>(5) Cyn 1 Gorffennaf ym mhob blwyddyn, rhaid i brif gyngor gyhoeddi adroddiad ar y modd y cyflawnodd ei swyddogaethau o dan y Rhan hon ac adran 76 o Ddeddf 1972 (newid enw cymuned) yn y flwyddyn flaenorol, i'r graddau y mae'r swyddogaethau yn ymwneud â'r canlynol—</u></p> <p><u>(a) enwau cymunedau,</u></p> <p><u>(b) newidiadau i ffiniau cymunedau,</u></p> <p><u>(c) newidiadau i gynghorau cymuned, a</u></p> <p><u>(d) trefniadau etholiadol cymunedau.</u></p> <p><u>(6) Rhaid i brif gyngor anfon copi o bob adroddiad y mae'n ei gyhoeddi i'r Comisiwn ac at Weinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(7) Yn is-adran (5), ystyr "blwyddyn" yw'r cyfnod o 12 mis sy'n dechrau ar 1 Ebrill.</u></p>	
<p>28 Adolygu ffiniau tua'r môr</p> <p>(1)Caiff y Comisiwn gynnal adolygiad o gymaint o ffin ardal llywodraeth leol (sy'n cynnwys, at ddibenion yr adran hon, sir wedi ei chadw)—</p> <p>(a)sy'n gorwedd o dan farc penllanw pan fo'r llanw'n ganolig, a</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 42</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)nad yw'n ffurfio ffin gyffredin ag ardal llywodraeth leol arall.</p> <p>(2)Y newidiadau y caiff y Comisiwn eu hargymell mewn perthynas ag adolygiad o dan yr adran hon yw—</p> <p>(a)cynnwys o fewn yr ardal llywodraeth leol unrhyw ardal o'r môr nad yw, ar adeg yr adolygiad, yn ffurfio rhan o ardal llywodraeth leol arall, a</p> <p>(b)allgáu unrhyw ardal o'r môr sydd, ar adeg yr adolygiad, yn ffurfio rhan o'r ardal llywodraeth leol.</p> <p>(3) <u>Caiff adolygiad o dan yr adran hon adolygu ffin mwy nag un ardal llywodraeth leol.</u></p>	
<p>29 Adolygu trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal</p> <p>(1)Rhaid i'r Comisiwn gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob prif ardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod adolygu.</p> <p>(2)Rhaid i'r Comisiwn, mewn perthynas â phob cyfnod adolygu—</p> <p>(a)paratoi a chyhoeddi rhaglen sy'n nodi ei amserlen arfaethedig ar gyfer cynnal yr holl adolygiadau sy'n ofynnol o dan is-adran (1) yn ystod y cyfnod, a</p> <p>(b)anfon copi o'r rhaglen at Weinidogion Cymru.</p> <p>(3)At ddibenion is-adrannau (1) a (2) ystyr "cyfnod adolygu" yw—</p> <p>(a)~~y cyfnod o 10 mlynedd sy'n dechrau gyda'r diwrnod pryd y daw'r adran hon i rym, a~~ <u>(a) y cyfnod o 12 mlynedd sy'n dechrau ar 30 Medi 2023, a</u></p> <p>(b)pob cyfnod dilynol o 40 <u>12</u> mlynedd.</p> <p><u>(3A)Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio is-adran (3).</u></p> <p>(4)Rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio â'i ddyletswyddau yn is-adran (2)—</p> <p>(a)mewn perthynas â'r cyfnod adolygu cyntaf, cyn gynted ag y bo modd wedi iddo ddechrau, a</p> <p>(b)mewn perthynas â phob cyfnod adolygu dilynol, cyn i'r cyfnod ddechrau.</p> <p>(5)Caiff y Comisiwn hefyd, o'i wirfodd neu ar gais prif gyngor, gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal.</p> <p>(6)Ond rhaid i'r Comisiwn beidio â chynnal adolygiad o dan is-adran (5) ar gais prif gyngor os yw o'r farn y byddai</p>	<p>Part 2, Chapter 1, section 41, Part 2, Chapter 1, section 47</p>

gwneud hynny'n ei rwystro rhag arfer ei swyddogaethau'n briodol.

(7)Y newidiadau y caiff y Comisiwn eu hargymell mewn perthynas ag adolygiad o dan yr adran hon yw—

(a)y newidiadau hynny i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y brif ardal sydd dan adolygiad y mae o'r farn eu bod yn briodol, a

(b)o ganlyniad i newid o'r fath—

(i)y newidiadau hynny i ffiniau cymuned y mae o'r farn eu bod yn briodol mewn perthynas ag unrhyw gymuned yn y brif ardal,

(ii)y newidiadau hynny i gyngor cymuned a newidiadau i'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned o'r fath y mae o'r farn eu bod yn briodol,

(iii)y newidiadau hynny i sir wedi ei chadw y mae o'r farn eu bod yn briodol.

(8)Rhaid i'r Comisiwn beidio â gwneud neu gyhoeddi, yn unrhyw gyfnod o 9 12 mis cyn diwrnod etholiad arferol cyngor o dan adran 26 o Ddeddf 1972 (ethol cyngorwyr), unrhyw argymhellion sy'n ymwneud â threfniadau etholiadol prif ardal.

(9)Yn y Rhan hon, mae cyfeiriad at drefniadau etholiadol prif ardal yn gyfeiriad at y canlynol—

(a)nifer aelodau'r cyngor ar gyfer y brif ardal,

(b)nifer, math a ffiniau'r wardiau etholiadol y rhennir y brif ardal iddynt am y tro at ddibenion ethol aelodau,

(c)nifer yr aelodau sydd i'w hethol ar gyfer unrhyw ward etholiadol yn y brif ardal honno, a

(d)enw unrhyw ward etholiadol.

(10)At ddibenion is-adran (9)(b), mae cyfeiriad at y math o ward etholiadol yn gyfeiriad at a yw'r ward yn ward un aelod neu'n ward amlaelod.

(11)Yn y Rhan hon—

- ystyr "ward amlaelod" yw unrhyw ward etholiadol y mae nifer penodedig (mwy nag un) o aelodau i'w hethol ar gyfer y ward honno,
- ystyr "ward etholiadol" yw unrhyw ardal yr etholir aelodau i awdurdod lleol ar ei chyfer, ac
- ystyr "ward un aelod" yw ward etholiadol y mae un aelod yn unig i'w ethol ar ei chyfer.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>30Ystyriaethau ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol prif ardal</p> <p>~~(1) Rhaid i'r Comisiwn, wrth ystyried a fydd yn gwneud argymhellion ynghylch newidiadau i'r trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal—~~</p> <p>~~(a) ceisio sicrhau bod yr un gymhareb o etholwyr llywodraeth leol i nifer aelodau'r cyngor sydd i'w hethol ym mhob ward etholiadol o'r brif ardal, neu'n agos at fod felly,~~</p> <p>~~(b) rhoi sylw i'r canlynol—~~</p> <p>~~(i) dymunoldeb pennu ffiniau ar gyfer wardiau etholiadol sydd yn hawdd eu hadnabod ac a fyddant yn parhau felly,~~</p> <p>~~(ii) dymunoldeb peidio â thorri'r cwlwm lleol wrth bennu ffiniau ar gyfer wardiau etholiadol.~~</p> <p><u>(1) Wrth ystyried a fydd yn gwneud argymhellion ynghylch newidiadau i drefniadau etholiadol prif ardal, rhaid i'r Comisiwn roi sylw i'r ffactorau a ganlyn—</u></p> <p><u>(a) dymunoldeb cael cymhareb o etholwyr llywodraeth leol i nifer aelodau'r cyngor sydd i'w hethol sydd yr un fath, neu bron yr un fath, ym mhob ward etholiadol o'r brif ardal;</u></p> <p><u>(b) ystyriaethau daearyddol arbennig, gan gynnwys yn benodol maint, siâp a hygyrchedd ward etholiadol;</u></p> <p><u>(c) unrhyw gwllwm lleol (gan gynnwys cwlwm lleol sy'n gysylltiedig â defnyddio'r Gymraeg) a fyddai'n cael ei dorri gan newidiadau o'r fath.</u></p> <p>(2) At ddibenion is-adran (1)(a), rhaid rhoi sylw i'r canlynol—</p> <p>(a) unrhyw anghysondeb rhwng nifer etholwyr llywodraeth leol a nifer y personau sydd yn gymwys i fod yn etholwyr llywodraeth leol (fel a welir mewn ystadegau swyddogol perthnasol), a</p> <p>(b) unrhyw newid yn nifer neu yn nosbarthiad etholwyr llywodraeth leol yn y brif ardal sy'n debygol o ddigwydd yn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl gwneud unrhyw argymhelliad.</p> <p>(3) Yn yr adran hon, ystyr "ystadegau swyddogol perthnasol" yw'r ystadegau swyddogol hynny o fewn yr ystyr a roddir i "official statistics" yn adran 6 o Ddeddf y Gwasanaeth Ystadegau a Chofrestru 2007 (p. 18) y mae'r Comisiwn o'r farn eu bod yn briodol.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 40</p>
--	---

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(4)Yn y Rhan hon, ystyr “etholwr llywodraeth leol” yw person sydd wedi ei gofrestru'n etholwr llywodraeth leol yn y gofrestr etholwyr yn unol â darpariaethau Deddfau Cynrychiolaeth y Bobl.</p>	
<p>31 Adolygu trefniadau etholiadol i gymuned gan brif gyngor</p> <p><u>(A1) Rhaid i brif gyngor gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob cymuned yn ei ardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod adolygu.</u></p> <p><u>(A2) Yn is-adran (A1), ystyr “cyfnod adolygu” yw—</u></p> <p>_____ (a) y cyfnod o 12 mlynedd sy'n dechrau gyda'r diwrnod y daw adran Error! Reference source not found. o Ddeddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024 i rym, a</p> <p>_____ (b) pob cyfnod dilynol o 12 mlynedd.</p> <p><u>(A3) Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio is-adran (A2).</u></p> <p>(1) Caiff prif gyngor <u>hefyd</u> gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned yn ei ardal —</p> <p>(a) o'i wirfodd, neu</p> <p>(b) ar gais—</p> <p>(i) y cyngor cymuned ar gyfer y gymuned, neu</p> <p>(ii) dim llai na 30 o etholwyr llywodraeth leol sydd wedi eu cofrestru yn y gymuned.</p> <p>(2) Ond rhaid i brif gyngor beidio â chynnal adolygiad o dan is-adran (1) ar gais y cyngor cymuned neu etholwyr llywodraeth leol os yw o'r farn y byddai gwneud hynny'n ei rwystro rhag arfer ei swyddogaethau'n briodol.</p> <p>(3) Y newidiadau y caiff prif gyngor eu cynnig a'u gwneud mewn perthynas ag adolygiad o dan yr adran hon—</p> <p>(a) yw'r newidiadau hynny i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned y mae'r prif gyngor o'r farn eu bod yn briodol, a</p> <p>(b) o ganlyniad i unrhyw newid i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned, y newidiadau hynny i drefniadau etholiadol y brif ardal y mae o'r farn eu bod yn briodol.</p> <p>(4) At ddibenion is-adran (3)(b), mae adran 30 yn gymwys i brif gyngor fel y mae'n gymwys i'r Comisiwn.</p> <p>(5) Caiff prif gyngor ymrwymo mewn cytundeb gyda'r Comisiwn er mwyn i'r Comisiwn (o dan adran 32) arfer</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 51</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>swyddogaeth y cyngor o gynnal adolygiadau o dan yr adran hon.</p> <p>(6)Caiff y cytundeb fod ar y telerau a'r amodau hynny y mae'r prif gyngor a'r Comisiwn o'r farn eu bod yn briodol.</p> <p>(7)Yn y Rhan hon, mae cyfeiriad at drefniadau etholiadol cymuned yn gyfeiriad at y canlynol—</p> <p>(a)nifer aelodau'r cyngor ar gyfer y gymuned;</p> <p>(b)ei rhaniad yn wardiau (os yw'n briodol) at ddibenion ethol cynghorwyr;</p> <p>(c)nifer a ffiniau unrhyw wardiau;</p> <p>(d)nifer yr aelodau sydd i'w hethol ar gyfer unrhyw ward;</p> <p>(e)enw unrhyw ward.</p>	
<p>33Ystyriaethau ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol cymuned</p> <p>(1)Mae'r adran hon yn gymwys pan fo prif gyngor yn ystyried gwneud neu, yn ôl y digwydd, pan fo'r Comisiwn yn ystyried argymell, newidiadau i'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned.</p> <p>(2)Wrth ystyried a ddylid rhannu cymuned yn wardiau cymuned, rhaid rhoi sylw i'r canlynol—</p> <p>(a)a yw nifer neu ddosbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer y gymuned yn y fath fodd sy'n gwneud un etholiad o gynghorwyr cyngor cymuned yn anymarferol neu'n anghyfleus, a</p> <p>(b)a yw'n ddymunol y dylai unrhyw ardal o'r gymuned gael cynrychiolaeth ar wahân ar y cyngor cymuned.</p> <p>(3)Pan benderfynir rhannu cymuned yn wardiau cymuned, wrth ystyried maint a ffiniau'r wardiau ac wrth bennu nifer y cynghorwyr cymuned sydd i'w hethol ar gyfer pob ward, dylid rhoi sylw i'r canlynol—</p> <p>(a)unrhyw newid yn nifer neu yn nosbarthiad etholwyr llywodraeth leol yn y gymuned sy'n debygol o ddigwydd yn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl unrhyw argymhelliad,</p> <p>~~(b)dymunoldeb pennu ffiniau sydd yn hawdd eu hadnabod ac a fyddant yn parhau felly, ac~~</p> <p><u>(b) ystyriaethau daearyddol arbennig, gan gynnwys yn benodol faint, siâp a hygyrchedd ward gymunedol, ac</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 51</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(c)unrhyw gwllwm lleol (<u>gan gynnwys cwllwm lleol sy'n gysylltiedig â defnyddio'r Gymraeg</u>) a fydd yn cael ei dorri wrth bennu ffiniau penodol.</p> <p>(4)Pan benderfynir peidio â rhannu cymuned yn wardiau cymuned, wrth bennu nifer y cynghorwyr sydd i'w hethol ar gyfer pob cymuned, dylid rhoi sylw i'r canlynol—</p> <p>(a)nifer a dosbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol yn y gymuned, a</p> <p>(b)unrhyw newid yn y nifer neu'r dosbarthiad hwnnw sy'n debygol o ddigwydd yn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl pennu nifer y cynghorwyr cymuned.</p> <p>(5)At ddibenion yr adran hon, rhaid rhoi sylw i unrhyw anghysondeb rhwng nifer etholwyr llywodraeth leol a nifer y personau sydd yn gymwys i fod yn etholwyr llywodraeth leol (fel a welir mewn ystadegau swyddogol perthnasol).</p> <p>(6)Yn yr adran hon, ystyr "ystadegau swyddogol perthnasol" yw'r ystadegau swyddogol hynny (o fewn yr ystyr a roddir i "official statistics" yn adran 6 o Ddeddf y Gwasanaeth Ystadegau a Chofrestru 2007 (p. 18)) y mae'r Comisiwn, neu yn ôl y digwydd, y prif gyngor o'r farn eu bod yn briodol.</p>	
<p>34 Y weithdrefn ragadolygu</p> <p>(1)Cyn cynnal adolygiad o dan y Rhan hon, rhaid i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, brif gyngor gymryd y camau hynny y mae o'r farn eu bod yn briodol er mwyn—</p> <p>(a)dod â'r adolygiad i sylw <u>aelodau o'r cyhoedd yr effeithir arnynt gan yr adolygiad</u>, ymgylgoreion gorfodol ac unrhyw berson arall y mae o'r farn ei bod yn debygol y bydd ganddynt fuddiant yn yr adolygiad, a</p> <p>(b)gwneud yr ymgylgoreion gorfodol a'r personau eraill hynny y mae ganddynt fuddiant yn ymwybodol o unrhyw gyfarwyddiadau a roddir gan Weinidogion Cymru sy'n berthnasol i'r adolygiad.</p> <p>(2)O ran adolygiad sydd i'w gynnal o dan adran 29, cyn cynnal yr adolygiad, rhaid i'r Comisiwn hefyd ymgylgoreion â'r ymgylgoreion gorfodol ynghylch y weithdrefn a'r fethodoleg a fwriedir ar gyfer yr adolygiad ac, yn benodol, sut y mae'n bwriadu penderfynu nifer priodol yr aelodau ar gyfer unrhyw brif gyngor yn y brif ardal neu'r ardaloedd sydd dan adolygiad.</p> <p>(3)At ddibenion y Rhan hon, yr "ymgylgoreion gorfodol" yw—</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 45 , Rhan 2, Pennod 1, adran 46</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) unrhyw awdurdod lleol y mae'r adolygiad yn effeithio arno,</p> <p>(b) ac eithrio mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 28 (adolygu ffiniau tua'r môr), comisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer unrhyw ardal heddlu y gall yr adolygiad effeithio arni,</p> <p>(ba) unrhyw awdurdod tân ac achub (a gyfansoddwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21), neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo) ar gyfer ardal yng Nghymru y gallai'r adolygiad effeithio arni,</p> <p>(c) ac eithrio pan fo'r adolygiad yn cael ei gynnal (neu i'w gynnal) ganddo ef, y Comisiwn,</p> <p><u>(ca) yr awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol mewn ardal yr effeithir arni gan yr adolygiad,</u></p> <p><u>(cb) yr awdurdod Iechyd Porthladd a gyfansoddir o dan adran 2 o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p. 22) ar gyfer rhanbarth iechyd porthladd mewn ardal yr effeithir arni gan yr adolygiad,</u></p> <p><u>(cc) Comisiynydd y Gymraeg,</u></p> <p>(d) unrhyw gorff sy'n cynrychioli'r staff a gyflogir gan awdurdodau lleol sydd wedi gofyn am ymgynghoriad â hwy, a</p> <p>(e) unrhyw bersonau eraill a bennir drwy orchymyn a wneir gan Weinidogion Cymru.</p> <p>(4) Nid yw is-adran (1) yn gymwys i adolygiad a gynhelir gan y Comisiwn yn yr amgylchiadau a ddisgrifir yn adran 26(2)(b)(ii) neu (iii).</p>	
<p>35 Ymgynghori ac ymchwilio</p> <p>(1) Wrth gynnal adolygiad o dan y Rhan hon, rhaid i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, brif gyngor ("y corff adolygu")—</p> <p><u>(za) ymgynghori ag aelodau o'r cyhoedd yn yr ardal yr effeithir arni gan yr adolygiad,</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 45</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a)ymgynggori â'r ymgynghoreion gorfodol a'r personau eraill hynny y mae o'r farn eu bod yn briodol, a</p> <p>(b)cynnal yr ymchwiliadau hynny y mae o'r farn eu bod yn briodol.</p> <p>(2)Ar ôl cynnal yr ymgynghoriad a'r ymchwiliadau o dan is-adran (1), rhaid i'r corff adolygu lunio adroddiad sy'n cynnwys—</p> <p>(a)unrhyw gynigion ar gyfer newid y mae o'r farn eu bod yn briodol neu, os yw o'r farn nad oes unrhyw newid yn briodol, cynnig i'r diben hwnnw,</p> <p>(b)manylyon o'r adolygiad y mae wedi ei gynnal.</p> <p>(3)Rhaid i'r corff adolygu—</p> <p>(a)cyhoeddi'r adroddiad yn electronig,</p> <p><u>(aa)rhoi cyhoeddusrwydd i'r ffaith y caniateir cyflwyno sylwadau sy'n ymwneud â'r adolygiad i'r corff adolygu yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus,</u></p> <p><u>(ab) nodi yn y deunydd cyhoeddusrwydd pryd y mae'r cyfnod ymgynghori cyhoeddus yn dechrau ac yn dod i ben,</u></p> <p>(b)sicrhau bod yr adroddiad ar gael i edrych arno (yn ddi-dâl) yn swyddfeydd unrhyw brif gyngor sydd â buddiant yn yr adolygiad ar hyd y <u>cyfnod ar gyfer sylwadau cyfnod ymgynghori cyhoeddus,</u></p> <p>(c)anfon copiâu o'r adroddiad at Weinidogion Cymru a'r ymgynghoreion gorfodol,</p> <p>(d)hysbysu unrhyw berson arall a gyflwynodd dystiolaeth i'r corff adolygu sut i gael copi o'r adroddiad, ac</p> <p>~~(e)gwahodd sylwadau a hysbysu'r personau a grybwyllir yn (c) a (d) am y cyfnod ar gyfer sylwadau.~~</p> <p><u>(e) ystyried unrhyw sylwadau a gyflwynir iddo yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus.</u></p> <p>(4)At ddibenion is-adran (3), y "cyfnod ar gyfer sylwadau" yw cyfnod nad yw'n llai na 6 wythnos, nac yn hwy na 12 wythnos (fel a benderfynir gan y corff adolygu) yn dechrau dim cynt nag un wythnos ar ôl rhoi hysbysiad am y cyfnod.</p> <p><u>(4) Yn is-adran (3), ystyr "cyfnod ymgynghori cyhoeddus" yw cyfnod o 6 wythnos o leiaf a dim mwy na 12 wythnos a benderfynir gan y corff adolygu, na chaniateir iddo ddechrau cyn diwedd cyfnod o 7 niwrnod sy'n dechrau gyda'r diwrnod y cyhoeddir yr adroddiad.</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(5)At ddibenion yr adran hon, mae gan brif gyngor fuddiant mewn adolygiad—</p> <p>(a)os ef yw'r corff adolygu,</p> <p>(b)os yw ei ardal dan adolygiad,</p> <p>(c)os yw cymuned yn ei ardal (neu os yw'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned honno) dan adolygiad.</p> <p>(6)Yn yr adran hon ac yn adran 36 mae cyfeiriad at gynnig newid yn gyfeiriad at unrhyw newid y caiff y corff adolygu ei argymhell neu ei wneud (gan gynnwys newid canlyniadol) mewn perthynas â'r math o adolygiad sy'n cael ei gynnal.</p>	
<p>36Adrodd ar yr adolygiad</p> <p>(1)Rhaid i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, brif gyngor ("y corff adolygu"), ar ôl i'r ~~cyfnod ar gyfer sylwadau~~ <u>cyfnod ymgynghori cyhoeddus</u> o dan adran 35(3) ddod i ben, ystyried ei gynigion i newid gan roi sylw i unrhyw sylwadau a gafwyd ganddo yn ystod y cyfnod.</p> <p>(2)Yna rhaid i'r corff adolygu lunio adroddiad pellach.</p> <p>(3)Ac eithrio mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 31, rhaid i'r adroddiad gynnwys—</p> <p>(a)unrhyw argymhelliad i newid y mae'r corff adolygu o'r farn ei fod yn briodol, neu os yw o'r farn nad oes unrhyw newid yn briodol, argymhelliad i'r diben hwnnw,</p> <p>(b)manyllion yr adolygiad a'r ymgynghoriad a gynhaliwyd mewn cysylltiad â'r cynigion, ac</p> <p>(c)manyllion unrhyw newidiadau i'r cynigion a wnaed yng ngoleuni'r sylwadau a gafwyd ac esboniad paham y gwnaed y newidiadau hynny.</p> <p>(4)Pan fo adolygiad o dan adran 31, rhaid i'r adroddiad gynnwys—</p> <p>(a)y newidiadau y mae'r corff adolygu yn bwriadu eu gwneud i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned dan adolygiad, neu os yw o'r farn nad yw newid o'r fath yn briodol, ddatganiad i'r diben hwnnw,</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 45</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)many lion yr adolygiad a'r ymgynghoriad a gynhaliwyd mewn cysylltiad â'r cynigion, ac</p> <p>(c)many lion unrhyw newidiadau i'r cynigion a wnaed yng ngoleuni'r sylwadau a gafodd ac esboniad paham y gwnaed y newidiadau hynny.</p> <p>(5)Rhaid i'r corff adolygu—</p> <p>(a)cyflwyno'r adroddiad a'i argymhellion i'r awdurdod gweithredu priodol (ac eithrio pan ef yw'r awdurdod gweithredu),</p> <p>(b)cyhoeddi'r adroddiad yn electronig a sicrhau ei fod ar gael i edrych arno (yn ddi-dâl) yn swyddfeydd unrhyw brif gyngor sydd â buddiant am gyfnod sydd o leiaf yn 6 wythnos yn dechrau ar ddyddiad y cyhoeddi,</p> <p>(c)anfon copi o'r adroddiad at yr ymgynghoreion gorfodol, yr Arolwg Ordnans ac (onid hwy yw'r awdurdod gweithredu) at Weinidogion Cymru,</p> <p>(d)hysbysu unrhyw berson arall a gyflwynodd dystiolaeth neu a wnaeth sylwadau mewn perthynas â'r adroddiad a gyhoeddwyd o dan adran 35 sut i gael copi o'r adroddiad.</p> <p>(6)At ddibenion is-adran (5), yr "awdurdod gweithredu priodol" yw—</p> <p>(a)mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 23, Gweinidogion Cymru ac, mewn achos pan fo'r Comisiwn yn argymhell newid i ardal heddlu, yr Ysgrifennydd Gwladol (i'r graddau y mae'n ymwneud â'r newid hwnnw);</p> <p>(b)mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 25, y Comisiwn;</p> <p>(c)mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 26, 27, 28 neu 29, Gweinidogion Cymru;</p> <p>(d)mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 32, prif gyngor y gymuned a fu'n destun yr adolygiad.</p> <p>(7)Pan fo prif gyngor yn cyflwyno adroddiad i'r Comisiwn mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 25, nid yw'r</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Comisiwn i gael ei drin fel ymgynghorai gorfodol at ddibenion is-adran (5)(c).</p> <p>(8)At ddibenion yr adran hon mae gan brif gyngor fuddiant mewn adolygiad—</p> <p>(a)os ef yw'r corff adolygu;</p> <p>(b)os yw ei ardal dan adolygiad;</p> <p>(c)os yw cymuned yn ei ardal (neu os yw'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned honno) dan adolygiad.</p> <p>(9)Yn yr adran hon mae cyfeiriad at argymhelliad i newid yn gyfeiriad at unrhyw newid y caiff y corff adolygu ei argymhell neu ei wneud (gan gynnwys newid canlyniadol) mewn perthynas â'r math o adolygiad sy'n cael ei gynnal.</p>	
<p><u>36A Enwau wardiau etholiadol</u></p> <p><u>(1) Mae is-adran (2) yn gymwys i adroddiad adolygu o dan y Rhan hon i'r graddau y mae'n ymwneud ag—</u></p> <p><u>(a) ward etholiadol sydd ag enwau gwahanol (mewn unrhyw gyswllt) at ddibenion nodi'r ward wrth gyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg;</u></p> <p><u>(b) cynnig i ward etholiadol gael enwau gwahanol mewn unrhyw gyswllt at ddibenion nodi'r ward wrth gyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i'r Comisiwn neu'r prif gyngor (yn ôl y digwydd) bennu'r ddau enw neu'r ddau enw arfaethedig ar gyfer y ward etholiadol yn nwy fersiwn ieithyddol adroddiad o dan adran 35(2), 36(3) neu 36(4).</u></p> <p><u>(3) Cyn llunio adroddiad o dan adran 35(2), 36(3) neu 36(4), rhaid i'r Comisiwn neu brif gyngor (yn ôl y digwydd) roi sylw, yn benodol, i unrhyw sylwadau a gafwyd oddi wrth Gomisiynydd y Gymraeg ynghylch orgraff enw ward etholiadol, neu orgraff enw arfaethedig ward etholiadol, y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi.</u></p> <p><u>(4) Yn yr adran hon ystyr "dwy fersiwn ieithyddol" yw'r fersiwn Gymraeg a'r fersiwn Saesneg</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 44</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(1) Mae is-adran (2) yn gymwys i adroddiad adolygu o dan y Rhan hon i'r graddau y mae'n ymwneud ag—</u></p> <p><u>(a) ward etholiadol sydd ag enwau gwahanol (mewn unrhyw gyswllt) at ddibenion nodi'r ward wrth gyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg;</u></p> <p><u>(b) cynnig i ward etholiadol gael enwau gwahanol mewn unrhyw gyswllt at ddibenion nodi'r ward wrth gyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i'r Comisiwn neu'r prif gyngor (yn ôl y digwydd) bennu'r ddau enw neu'r ddau enw arfaethedig ar gyfer y ward etholiadol yn nwy fersiwn ieithyddol adroddiad o dan adran 35(2), 36(3) neu 36(4).</u></p> <p><u>(3) Yn yr adran hon ystyr "dwy fersiwn ieithyddol" yw'r fersiwn Gymraeg a'r fersiwn Saesneg.</u></p>	
<p><u>36B Y dyddiad cau ar gyfer cwblhau adolygiadau</u></p> <p><u>(1) Cyn cynnal adolygiad o dan y Rhan hon, rhaid i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, brif gyngor gyhoeddi datganiad sy'n pennu'r diwrnod y mae'r adolygiad yn dechrau.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i'r Comisiwn, mewn perthynas ag adolygiad y mae'n ei gynnal o dan adran 23, 27 neu 29, wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiad pellach ar yr adolygiad yn unol ag adran 36(5)(b) cyn diwedd cyfnod o 12 mis sy'n dechrau gyda'r diwrnod a bennir o dan is-adran (1).</u></p> <p><u>(3) Rhaid i'r Comisiwn, mewn perthynas ag adolygiad y mae'n ei gynnal o dan adran 28, wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiad pellach ar yr adolygiad yn unol ag adran 36(5)(b) cyn diwedd cyfnod o 18 mis sy'n dechrau gyda'r diwrnod a bennir o dan is-adran (1).</u></p> <p><u>(4) Rhaid i'r Comisiwn, mewn perthynas ag adolygiad y mae'n ei gynnal o dan adran 26, ~~31~~ neu 32, wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiad pellach ar yr adolygiad yn unol ag adran 36(5)(b) cyn diwedd cyfnod o 24 mis sy'n dechrau gyda'r diwrnod a bennir o dan is-adran (1).</u></p> <p><u>(5) Rhaid i brif gyngor, mewn perthynas ag adolygiad y mae'n ei gynnal o dan adran 25 neu 31, wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiad pellach ar yr adolygiad yn unol ag adran 36(5)(b) cyn diwedd cyfnod o 24 mis sy'n dechrau gyda'r diwrnod a bennir o dan is-adran (1).</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 48</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(6)Os bydd corff adolygu yn methu â chydymffurfio â dyletswydd a osodir gan yr adran hon mewn perthynas ag adolygiad, nid yw methiant y corff i gydymffurfio yn effeithio ar ddilysrwydd yr adolygiad at ddibenion y Ddeddf hon.</u></p>	
<p>37Gweithredu gan Weinidogion Cymru (1)Caiff Gweinidogion Cymru, ar ôl iddynt gael adroddiad sy'n cynnwys argymhellion oddi wrth y Comisiwn mewn perthynas ag adolygiad a gynhaliwyd o dan adran 23, 26, 27, 28 neu 29, neu gais am weithredu ei argymhellion o dan adran 39(7)—</p> <p>(a)drwy orchymyn weithredu unrhyw argymhelliad, gydag addasiadau neu hebddynt, neu</p> <p>(b)penderfynu peidio â gweithredu <u>ar unrhyw argymhelliad.</u></p> <p>(2)Er hynny, ni chaiff Gweinidogion Cymru weithredu argymhelliad gydag addasiadau oni bai ei fod—</p> <p>(a)mewn achos sy'n ymwneud ag argymhellion i newid trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal, os ydynt wedi ystyried y materion a ddisgrifir yn adran 30 ac wedi eu bodloni ei bod yn briodol i wneud yr addasiad,</p> <p>(b)mewn achos sy'n ymwneud ag argymhellion i newid trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned, os ydynt wedi ystyried y materion a ddisgrifir yn adran 33 ac wedi eu bodloni ei bod yn briodol i wneud yr addasiad, ac</p> <p>(c)mewn unrhyw achos, os ydynt wedi eu bodloni bod yr addasiad er lles llywodraeth leol effeithiol a chyfleus.</p> <p><u>(2A)Rhaid i Weinidogion Cymru beidio ag arfer eu swyddogaethau o dan is-adran (1) mewn unrhyw gyfnod o 6 mis cyn diwrnod etholiad cyffredin cyngor o dan adran 26 o Ddeddf 1972 (ethol cynghorwyr).</u></p> <p>~~(3)Ni chaniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1)(a) nes bod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y cafodd Gweinidogion Cymru yr argymhellion wedi dod i ben.~~</p> <p><u>(3A) Rhaid i Weinidogion Cymru beidio ag arfer eu swyddogaethau o dan is-adran (1) cyn diwedd y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law Gweinidogion Cymru.</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 43 Rhan 2, Pennod 1, adran 47 Rhan 2, Pennod 1, adran 49</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(3B)Wrth arfer eu swyddogaethau o dan is-adran (1), rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir gan unrhyw berson ar yr argymhellion ac a ddaw i law Gweinidogion Cymru yn ystod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law Gweinidogion Cymru.</u></p> <p>(4)Rhaid i'r Comisiwn roi'r wybodaeth bellach honno i Weinidogion Cymru mewn perthynas â'i argymhellion fel y bo Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn rhesymol ofynnol.</p> <p><u>(5)Rhaid i Weinidogion Cymru wneud pob ymdrech i wneud penderfyniad ar bob argymhelliad a gânt, o'r math a ddisgrifir yn is-adran (1), cyn diwedd cyfnod o 3 mis sy'n dechrau ar ddiwedd y cyfnod a bennir gan is-adran (3A).</u></p> <p><u>(6) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi datganiad sy'n nodi eu penderfyniad mewn cysylltiad â phob argymhelliad; ac mae'r dyddiad y cyhoeddir y datganiad i'w drin fel dyddiad y penderfyniad at ddibenion is-adran (5).</u></p> <p><u>(7) Os bydd Gweinidogion Cymru yn methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd yn is-adran (5), nid yw'r methiant i gydymffurfio yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw orchymyn o dan is-adran (1)(a) nac unrhyw benderfyniad i beidio â gweithredu o dan is-adran (1)(b).</u></p>	
<p>38Gweithredu newid i ffin cymuned</p> <p>(1)Caiff y Comisiwn, ar ôl iddo gael adroddiad yn cynnwys argymhellion i newid oddi wrth brif gyngor mewn perthynas ag adolygiad a gynhaliwyd o dan adran 25—</p> <p>(a)drwy orchymyn weithredu'r argymhellion heb addasiadau,</p> <p>(b)drwy orchymyn weithredu'r argymhellion gyda'r addasiadau hynny y mae'r prif gyngor yn cytuno arnynt, neu</p> <p>(c)yn yr amgylchiadau a ddisgrifir yn adran 26(2)(b)(ii) neu (iii), gynnal ei adolygiad ei hun.</p> <p>~~(2)Ni chaniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) nes bod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y cafodd y Comisiwn argymhellion y prif gyngor wedi dod i ben.~~</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 43 Rhan 2, Pennod 1, adran 49</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2A) Rhaid i'r Comisiwn beidio ag arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (1) cyn diwedd y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(2B) Wrth arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (1), rhaid i'r Comisiwn roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir gan unrhyw berson ar yr argymhellion ac a ddaw i law'r Comisiwn yn ystod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law'r Comisiwn.</u></p> <p>(3)Dim ond gyda chydsyniad Gweinidogion Cymru y caniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) sy'n cynnwys newidiadau i drefniadau etholiadol prif ardal.</p> <p>(4)Rhaid i'r prif gyngor a wnaeth yr argymhellion roi i'r Comisiwn yr wybodaeth bellach honno mewn perthynas â'r argymhellion neu'r weithdrefn a ddilynwyd fel y bo Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn rhesymol ofynnol.</p> <p><u>(5) Rhaid i Weinidogion Cymru wneud pob ymdrech i wneud penderfyniad ar bob argymhelliad a gânt, o'r math a ddisgrifir yn is-adran (1), cyn diwedd cyfnod o 3 mis sy'n dechrau ar ddiwedd y cyfnod a bennir gan is-adran (3A).</u></p> <p><u>(6) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi datganiad sy'n nodi eu penderfyniad mewn cysylltiad â phob argymhelliad; ac mae'r dyddiad y cyhoeddir y datganiad i'w drin fel dyddiad y penderfyniad at ddibenion is-adran (5).</u></p> <p><u>(7) Os bydd Gweinidogion Cymru yn methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd yn is-adran (5), nid yw'r methiant i gydymffurfio yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw orchymyn o dan is-adran (1)(a) nac unrhyw benderfyniad i beidio â gweithredu o dan is-adran (1)(b).</u></p>	
<p>39Gweithredu newid i drefniadau etholiadol cymuned</p> <p>(1)Caiff prif gyngor, drwy orchymyn, weithredu'r newidiadau a ddisgrifir mewn adroddiad a luniwyd gan y cyngor o dan adran 36(4).</p> <p>(2)Ni chaniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) tan ddiwedd cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y cyhoeddodd y prif gyngor ei adroddiad.</p> <p>(3)Caiff prif gyngor, ar ôl cael adroddiad sy'n cynnwys yr argymhellion ar gyfer newid oddi wrth y Comisiwn mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 32—</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 43 Rhan 2, Pennod 1, adran 49</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(a) drwy orchymyn weithredu'r argymhellion heb addasiadau,

(b) drwy orchymyn weithredu'r argymhellion gyda'r addasiadau hynny y cytunir arnynt â'r Comisiwn,

(c) penderfynu peidio â gweithredu a hysbysu'r Comisiwn yn unol â hynny.

~~(4) Ni chaniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (3) tan ddiwedd cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y mae'r cyngor yn cael yr adroddiad.~~

(4A) Rhaid i'r Cyngor beidio ag arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (3) cyn diwedd y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law'r Cyngor.

(4B) Wrth arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (1) neu (3), rhaid i'r Cyngor roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir gan unrhyw berson ar yr argymhellion ac a ddaw i law'r Cyngor yn ystod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y cyhoeddir yr adroddiad gan y Cyngor (ar gyfer swyddogaethau yn is-adran (1)) neu'r dyddiad y daw'r argymhellion i law'r Cyngor (ar gyfer swyddogaethau o dan is-adran (3)).

(4C) Rhaid i'r prif gyngor wneud pob ymdrech i wneud penderfyniad ar bob argymhelliad a gaiff, o'r math a ddisgrifir yn is-adran (3), cyn diwedd cyfnod o 3 mis sy'n dechrau ar ddiwedd y cyfnod a bennir gan is-adran (4A).

(4D) Rhaid i'r prif gyngor gyhoeddi datganiad sy'n nodi ei benderfyniad mewn cysylltiad â phob argymhelliad; ac mae'r dyddiad y cyhoeddir y datganiad i'w drin fel dyddiad y penderfyniad.

(4E) Os bydd prif gyngor yn methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd yn is-adran (4C), nid yw'r methiant i gydymffurfio yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw orchymyn o dan is-adran (3)(a) neu (b) nac unrhyw benderfyniad neu hysbysiad o dan is-adran (3)(c).

(5) Dim ond gyda chydysyniad Gweinidogion Cymru y caniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) neu (3) sy'n cynnwys newidiadau i drefniadau etholiadol prif ardal.

(6) Mae is-adran (7) yn gymwys—

(a) pan fo'r prif gyngor wedi hysbysu'r Comisiwn nad yw'n bwriadu gweithredu mewn cysylltiad â'r argymhellion, neu

(b) pan na fo'r prif gyngor wedi gwneud gorchymyn (gydag addasiadau neu hebddynt) o fewn y cyfnod o 6 mis sy'n

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>dechrau ar y dyddiad y cafodd y cyngor argymhellion y Comisiwn 3 mis sy'n dechrau gyda diwedd y cyfnod a bennir gan is-adran (4C).</u></p> <p>(7)Caiff y Comisiwn ofyn i Weinidogion Cymru weithredu'r argymhellion o dan adran 37.</p>	
<p>48 Cyfarwyddiadau a chanllawiau ynghylch Rhan 3</p> <p>(1)Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddiadau i'r Comisiwn sy'n ymwneud ag arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon.</p> <p>(2)Yn benodol, caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo'r Comisiwn—</p> <p>(a)i gynnal adolygiad o dan y Rhan hon (ni waeth a fyddai gan y Comisiwn y pŵer, neu y byddai'n ddarostyngedig i ddyletswydd, o dan yr amgylchiadau, i gynnal yr adolygiad ai peidio),</p> <p>(aa)pan fo'r Comisiwn wedi gwneud argymhellion neu gynigion i Weinidogion Cymru, i gynnal adolygiad pellach o dan y Rhan hon,</p> <p>(ab)i roi'r gorau i gynnal adolygiad o dan y Rhan hon,</p> <p>(b)i beidio â chynnal adolygiad o dan y Rhan hon yn ystod cyfnod a bennir yn y cyfarwyddyd,</p> <p>(c).....</p> <p>(d)i gynnal yr adolygiadau sy'n ofynnol o dan adran 29(1) mewn trefn wahanol i'r hyn a gynigir gan y Comisiwn mewn unrhyw raglen gyfredol ar gyfer adolygiadau o drefniadau etholiadol a lunnir yn unol â'r adran honno,</p> <p>(e)i roi sylw i unrhyw faterion penodol a bennir yn y cyfarwyddyd wrth gynnal adolygiad.</p> <p><u>(f) i oedi adolygiad y mae'n ei gynnal o dan y Rhan hon am gyfnod a bennir yn y cyfarwyddyd neu hyd oni roddir cyfarwyddyd pellach.</u></p> <p>(3)Nid yw is-adran (1) yn cyfyngu ar y pŵer cyfarwyddo cyffredinol o dan adran 14.</p> <p>(4)Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddiadau i brif gyngor sy'n ymwneud ag arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon.</p> <p>(5)Yn benodol, caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo prif gyngor—</p> <p>(a)i gynnal adolygiad o dan adran 25 neu 31,</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 50</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(aa) i roi'r gorau i gynnal adolygiad o dan adran 25 neu 31,</p> <p>(ab) i beidio â chynnal adolygiad o dan adran 25 neu 31 yn ystod cyfnod a bennir yn y cyfarwyddyd,</p> <p>(b) i roi sylw i unrhyw faterion penodol a bennir yn y cyfarwyddyd wrth gynnal adolygiad.</p> <p><u>(c) i oedi adolygiad y mae'n ei gynnal o dan y Rhan hon am gyfnod a bennir yn y cyfarwyddyd neu hyd oni roddir cyfarwyddyd pellach.</u></p> <p>(6) Rhaid i brif gyngor gydymffurfio â chyfarwyddyd a roddir gan Weinidogion Cymru o dan is-adran (4).</p> <p>(7) Caniateir i gyfarwyddiadau o dan yr adran hon ymwneud ag adolygiad penodol, math o adolygiad neu bob adolygiad.</p> <p>(8) Ond cyn rhoi cyfarwyddyd o dan yr adran hon mewn perthynas ag adolygiad o brif ardal neu ei threfniadau etholiadol (neu adolygiadau o brif ardaloedd neu eu trefniadau etholiadol yn gyffredinol), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Comisiwn ac unrhyw gymdeithas yr ymddengys iddynt eu bod yn cynrychioli awdurdodau lleol.</p> <p>(9) Wrth arfer unrhyw swyddogaeth o dan y Rhan hon, rhaid i'r Comisiwn neu brif gyngor roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.</p> <p><u>(10) Rhaid i Weinidogion Cymru beidio â defnyddio'r pwerau cyfarwyddo o dan y Ddeddf hon i oedi adolygiad am fwy na 9 mis, pa un a yw'r oedi am un cyfnod o 9 mis neu am fwy nag un cyfnod sy'n dod i gyfanswm o 9 mis.</u></p> <p><u>(11) Nid yw unrhyw gyfnod pan gyfarwyddir y Comisiwn neu brif gyngor o dan y Ddeddf hon i oedi adolygiad i gael ei ystyried at ddiben cyfrifo hyd y cyfnodau a grybwyllir yn is-adrannau (2) i (5) o adran 36B.</u></p>	
<p>49ZA Cyhoeddi gorchmynion o dan Ran 3</p> <p><u>(1) Rhaid i brif gyngor gyhoeddi a chynnal ar ei wefan—</u></p> <p><u>(a) copi o bob gorchymyn y mae'n ei wneud o dan y Rhan hon;</u></p> <p><u>(b) copi o bob gorchymyn sy'n ymwneud â'i ardal a wneir gan y Comisiwn o dan y Rhan hon;</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 53</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(c)copi o bob offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn sy'n ymwneud â'i ardal a wneir gan Weinidogion Cymru o dan y Rhan hon, neu ddolen at bob offeryn statudol o'r fath.</u></p> <p><u>(2)Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi a chynnal ar ei wefan—</u></p> <p><u>(a)copi o bob gorchymyn a wneir gan brif gyngor o dan y Rhan hon;</u></p> <p><u>(b)copi o bob gorchymyn y mae'r Comisiwn yn ei wneud o dan y Rhan hon;</u></p> <p><u>(c)copi o bob offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn a wneir gan Weinidogion Cymru o dan y Rhan hon, neu ddolen at bob offeryn statudol o'r fath;</u></p> <p><u>(d)copi o bob offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn a wneir gan yr Ysgrifennydd Gwladol o dan y Rhan hon, neu ddolen at bob offeryn statudol o'r fath.</u></p> <p><u>(3)Rhaid i brif gyngor anfon copi o bob gorchymyn y mae'n ei wneud o dan y Rhan hon i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(4)Rhaid i'r Comisiwn anfon i brif gyngor gopi o bob gorchymyn y mae'n ei wneud o dan y Rhan hon sy'n effeithio ar ardal y prif gyngor.</u></p> <p><u>(5)Rhaid i Weinidogion Cymru—</u></p> <p><u>(a)hysbysu prif gyngor am bob gorchymyn y maent yn ei wneud o dan y Rhan hon sy'n effeithio ar ardal y prif gyngor;</u></p> <p><u>(b)hysbysu'r Comisiwn am bob gorchymyn y maent yn ei wneud o dan y Rhan hon.</u></p> <p><u>(6)Mae'r dyletswyddau yn is-adrannau (1) a (2) yn gymwys i orchmynion a wneir ar ôl i'r adran hon ddod i rym.</u></p>	
<p><u>49ZB Cyhoeddi rhestrau cyfredol o gymunedau a chynghorau cymuned</u></p> <p><u>(1)Rhaid i brif gyngor gyhoeddi a chynnal ar ei wefan restr gyfredol o'r holl gymunedau a chynghorau cymuned yn ei ardal, gyda'u henwau presennol.</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 54</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi a chynnal ar ei wefan restr gyfredol o'r holl gymunedau a chynghorau cymuned yng Nghymru, gyda'u henwau presennol.</u></p> <p><u>(3) Os oes gan gymuned neu gyngor cymuned enwau gwahanol at ddiben cyfathrebu drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg, rhaid cynnwys y ddau enw mewn rhestr y mae'n ofynnol ei chyhoeddi o dan yr adran hon.</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol~~</p> <p>~~62~~Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau Yn adran 142 o Fesur 2011 (swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau)—</p> <p>(a) yn is-adran (4), ar ôl “cyfran benodedig” mewn nosoder “neu nifer penodedig”,</p> <p>(b) ar ôl is-adran (5) mewn nosoder—</p> <p>“(5A) Ni chaiff y nifer a bennir gan y Panel yn unol ag is-adran (4), a fynegir fel cyfran o gyfanswm aelodau awdurdod, fod yn uwch na phum deg y cant oni chafwyd cydsyniad Gweinidogion Cymru.”.</p> <p>Gwybodaeth Cychwyn</p> <p>~~11A. 62~~ mewn grym ar 30.9.2013, gweler a.75(2)(d)</p> <p>~~63~~Swyddogaethau sy'n ymwneud â chyflogau penaeithiaid gwasanaethau cyflogedig</p> <p>(1) Ar ôl adran 143 o Fesur 2011 mewn nosoder—</p> <p>“143A Swyddogaethau sy'n ymwneud â chyflogau penaeithiaid gwasanaethau cyflogedig</p> <p>(1) Caiff y Panel wneud argymhellion i awdurdod perthnasol cymwys am—</p> <p>(a) unrhyw bolisi yn natganiad yr awdurdod ar bolisiau tâl sy'n ymwneud â chyflog pennaeth gwasanaeth cyflogedig yr awdurdod;</p> <p>(b) unrhyw newid arfaethedig i gyflog pennaeth gwasanaeth cyflogedig yr awdurdod.</p> <p>(2) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys roi sylw i unrhyw argymhelliad a gaiff oddi wrth y Panel wrth iddo gyflawni ei swyddogaethau o dan adran 38 neu 39 o Ddeddf Lleoliaeth 2011 (p.20).</p> <p>(3) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys, cyn iddo newid cyflog pennaeth ei wasanaeth cyflogedig mewn modd nad yw'n gymesur â newid i gyflogau staff arall yr awdurdod—</p> <p>(a) ymgynghori â'r Panel am y newid arfaethedig, a</p> <p>(b) rhoi sylw i unrhyw argymhelliad a gaiff oddi wrth y Panel wrth iddo benderfynu p'un ai i fynd rhagddo i wneud y newid ai peidio.</p> <p>(4) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys roi unrhyw wybodaeth i'r Panel y mae'n rhesymol i'r Panel ei gwneud yn ofynnol iddi gael ei rhoi iddo mewn cysylltiad ag arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 4, 13 (3)</p>
--	--------------------------------------

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(5)Caiff y Panel gyhoeddi unrhyw argymhellion y mae yn eu gwneud o dan yr adran hon.~~

~~(6)Rhaid i'r Panel roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru wrth iddo arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.~~

~~(7)Yn yr adran hon—~~

- ~~• ystyr “awdurdod perthnasol cymwys” (“*qualifying relevant authority*”) yw awdurdod perthnasol (yn ystyr y Rhan hon) y mae'n ofynnol iddo lunio datganiad ar bolisïau tâl;~~
- ~~• mae “cyflog” (“*salary*”) yn cynnwys, yn achos pennaeth gwasanaeth cyflogedig y mae awdurdod perthnasol cymwys yn ei gymryd ymlaen o dan gontract am wasanaethau, daliadau gan yr awdurdod i bennaeth y gwasanaeth cyflogedig am y gwasanaethau hynny;~~
- ~~• ystyr “datganiad ar bolisïau tâl” (“*pay policy statement*”) yw datganiad ar bolisïau tâl a lunnir gan awdurdod perthnasol (yn ystyr adran 43(1) o Ddeddf Lleoliaeth 2011) o dan adran 38 o'r Ddeddf honno;~~
- ~~• ystyr “pennaeth gwasanaeth cyflogedig” (“*head of paid service*”) yw pennaeth gwasanaeth cyflogedig a ddynodir o dan adran 4(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.”.~~

~~(2)Yn mhennawd Rhan 8 o Fesur 2011, hepgorer “AELODAU:”.~~

~~(3)Yn adran 112 o Ddeddf 1972 (penodi staff), yn is-adran (2A), ar ôl “statement” mewnosoder “and in relation to a local authority in Wales, section 143A of the Local Government (Wales) Measure 2011 (functions of the Independent Remuneration Panel in relation to salaries of heads of paid service).”.~~

~~Gwybodaeth Cychwyn~~

~~12A. 63 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 75\(3\)](#)~~

~~13A. 63 mewn grym ar 1.4.2014 gan [O.S. 2014/380](#), [ergl. 2](#)~~

~~64Awdurdodau perthnasol~~

~~Yn adran 144 o Fesur 2011 (awdurdodau perthnasol, aelodau etc.)—~~

~~(a)yn is-adran (2), ar ôl paragraff (d) mewnosoder—~~

~~“(e)corff a bennir yn awdurdod perthnasol mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.”,~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(b) ar ôl is-adran (5) mewnosoder —~~</p> <p>~~“(6) Ni chaniateir i gorff gael ei bennu yn awdurdod perthnasol oni bai —~~</p> <p>~~(a) bod Gweinidogion Cymru yn arfer swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef,~~</p> <p>~~(b) ei fod yn arfer swyddogaethau perthnasol, ac~~</p> <p>~~(c) bod ei aelodaeth yn cynnwys o leiaf un aelod o awdurdod a ddisgrifir yn is-adran (2)(a) i (d).~~</p> <p>~~(7) “Swyddogaeth berthnasol” yw —~~</p> <p>~~(a) swyddogaeth a roddir gan un o Ddeddfau neu Fesurau Cynulliad Cenedlaethol Cymru, neu~~</p> <p>~~(b) swyddogaeth y gellid ei rhoi gan un o Ddeddfau Cynulliad Cenedlaethol Cymru.~~</p> <p>~~(8) Nid yw adrannau 142(4), 143, 147(3)(b) a 155 yn gymwys mewn perthynas â'r awdurdod perthnasol a ddisgrifir yn is-adran (2)(e).”.~~</p> <p>Gwybodaeth Cychwyn</p> <p>14A. 64 mewn grym ar 30.9.2013, gweler a. 75(2)(d)</p> <p><i>65 Adroddiadau blynyddol dilynol</i></p> <p>~~Yn adran 147 o Fesur 2011 (adroddiadau blynyddol dilynol) —~~</p> <p>~~(a) yn is-adran (2)(a), yn lle “31 Rhagfyr” rhodder “28 Chwefror”,~~</p> <p>~~(b) yn is-adran (4), ar ôl “(e)” mewnosoder “(gan gynnwys drwy bennu nifer o dan adran 142(4))”,~~</p> <p>~~(c) yn lle is-adran (9) rhodder —~~</p> <p>~~“(9) Mae darpariaethau adroddiad blynyddol neu atodol o dan yr adran hon yn dod i rym ar y dyddiad a bennir at y diben hwnnw yn yr adroddiad.~~</p> <p>~~(10) Pan fo is-adran (11) yn gymwys, caiff yr adroddiad bennu bod darpariaeth gymwys i gael ei thrin fel petai wedi dod i rym hyd at 3 mis yn gynharach na dyddiad cyhoeddi'r adroddiad.~~</p> <p>~~(11) Mae'r is-adran hon yn gymwys pan fo adroddiad atodol yn cynnwys darpariaeth gymwys.~~</p> <p>~~(12) “Darpariaeth gymwys” yw darpariaeth sy'n gwneud amrywiad at ddibenion is-adran (3)(a), (b) neu (c) yn adran 146.”.~~</p> <p>Gwybodaeth Cychwyn</p> <p>15A. 65 mewn grym ar 30.9.2013, gweler a. 75(2)(d)</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~66~~ Ymgynghori ar adroddiadau drafft

~~Yn adran 148 o Fesur 2011 (ymgynghori ar adroddiadau drafft)—~~

~~(a) yn is-adran (1), mae “neu adroddiad atodol” wedi ei ddiddymu, a~~

~~(b) ar ôl yr is-adran honno mewnosoder—~~

~~“(1A) Rhaid i'r Panel beidio â chyhoeddi adroddiad atodol—~~

~~(a) cyn diwedd y cyfnod o bedair wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 147, neu~~

~~(b) yn hwyrach na diwedd y cyfnod o wyth wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 147.”.~~

Gwybodaeth Cychwyn

~~16A. 66 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(d\)](#)~~

~~67~~ Gofynion cyhoeddus rwydd mewn adroddiadau

~~Yn adran 151 o Fesur 2011 (gofynion cyhoeddus rwydd mewn adroddiadau)—~~

~~(a) yn is-adran (1), ar ôl paragraff (b) mewnosoder—~~

~~“(c) ynghylch taliadau eraill a wneir i aelodau awdurdodau perthnasol gan gyrrff cyhoeddus eraill.”.~~

~~(b) ar ôl is-adran (2) mewnosoder—~~

~~“(3) At ddibenion is-adran (1)(c), “corff cyhoeddus” yw—~~

~~(a) bwrdd iechyd lleol,~~

~~(b) panel heddlu a throsedd,~~

~~(c) awdurdod perthnasol,~~

~~(d) corff wedi ei ddynodi yn gorff cyhoeddus mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.”.~~

<p><u>RHAN 5A</u></p> <p><u>SWYDDOGAETHAU SY'N YMWNEUD A PHENSIYNAU</u></p> <p><i><u>Tâl ar gyfer aelodau awdurdod</u></i></p> <p><u>69A Swyddogaeth sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau</u></p> <p><u>(1) Ar gyfer y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill [2025] ac ar gyfer pob blwyddyn ariannol ddilynol, rhaid i'r Comisiwn benderfynu ar y materion perthnasol—</u></p> <p><u>(a) y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol wneud taliadau i aelodau o'r awdurdod amdanynt;</u></p> <p><u>(b) yr awdurdodir awdurdod perthnasol i wneud taliadau i aelodau o'r awdurdod amdanynt.</u></p> <p><u>(2) Yn y Rhan hon materion perthnasol yw—</u></p> <p><u>(a) materion sy'n ymwneud â busnes swyddogol aelodau awdurdodau perthnasol;</u></p> <p><u>(b) cyfnodau o absenoldeb teuluol o dan Ran 2 o Fesur 2011.</u></p> <p><u>(3) Wrth wneud penderfyniad o dan is-adran (1) rhaid i'r Comisiwn osod un o'r canlynol ar gyfer pob mater perthnasol—</u></p> <p><u>(a) y swm y mae rhaid i awdurdod perthnasol ei dal i aelod o'r awdurdod;</u></p> <p><u>(b) yr uchafswm y caiff awdurdod perthnasol ei dal i aelod o'r awdurdod.</u></p> <p><u>(4) Caiff y Comisiwn benderfynu na chaniateir talu taliadau</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 2, adran 57</p>
---	---

<p><u>mewn cysylltiad â mater neu faterion perthnasol i fwy na chyfran benodedig neu nifer penodedig o aelodau awdurdod perthnasol.</u></p> <p><u>(5) Ni chaiff y gyfran a bennir gan y Comisiwn o dan is-adran (4) fod yn fwy na 50% oni bai bod Gweinidogion Cymru yn rhoi eu cydsyniad.</u></p> <p><u>(6) Ni chaiff y nifer a bennir gan y Comisiwn o dan is-adran (4), a fynegir fel cyfran o gyfanswm aelodau awdurdod perthnasol, fod yn fwy na 50% oni bai bod Gweinidogion Cymru yn rhoi eu cydsyniad.</u></p> <p><u>(7) Caiff y Comisiwn osod—</u></p> <p><u>(a) canran uchaf neu gyfradd uchaf arall yr addasiad y caniateir i awdurdod perthnasol ei gwneud, ar gyfer blwyddyn ariannol, i'r symiau a oedd ag effaith mewn cysylltiad â materion perthnasol ar gyfer y flwyddyn ariannol cyn y flwyddyn honno;</u></p> <p><u>(b) mynegrif y caniateir i awdurdod perthnasol ei ddefnyddio i addasu, ar gyfer blwyddyn ariannol, y symiau a oedd ag effaith mewn cysylltiad â'r materion perthnasol hynny ar gyfer y flwyddyn flaenorol y bydd y Comisiwn yn penderfynu arnynt.</u></p> <p><u>(8) Caniateir arfer y pwerau o dan is-adran (7) er mwyn—</u></p> <p><u>(a) gosod cyfradd a mynegrif mewn perthynas â'r un mater;</u></p>	
--	--

<p><u>(b) gosod cyfraddau neu fynegrifau gwahanol mewn perthynas â materion gwahanol.</u></p> <p><u>(9) Wrth osod swm o dan is-adran (3), gwneud penderfyniad o dan is-adran (4) neu osod cyfradd neu fynegrif o dan is-adran (7), rhaid i'r Comisiwn ystyried beth yn ei farn ef fydd effaith ariannol debygol gwneud hynny ar awdurdodau perthnasol.</u></p> <p><u>(10) Caiff y Comisiwn wneud penderfyniadau gwahanol o dan is-adran (1), gosod symiau gwahanol o dan is-adran (3), gwneud penderfyniadau gwahanol o dan is-adran (4), neu osod cyfraddau neu fynegrifau gwahanol o dan is-adran (7), mewn perthynas ag awdurdodau perthnasol o ddisgrifiadau gwahanol neu ag awdurdodau perthnasol gwahanol o'r un disgrifiad.</u></p> <p><u>(11) At ddibenion is-adran (2) mae mater yn ymwneud â busnes swyddogol aelod o awdurdod perthnasol os yw'n fater y mae aelod yn ymgymryd ag ef—</u></p> <p><u>(a) fel aelod o awdurdod perthnasol, neu</u></p> <p><u>(b) fel aelod o gorff y penodir yr aelod iddo gan yr awdurdod perthnasol neu gan grŵp o gyrff sy'n cynnwys yr awdurdod perthnasol, neu yn sgil cael ei enwebu gan yr awdurdod perthnasol neu gan grŵp o gyrff sy'n cynnwys yr awdurdod perthnasol.</u></p> <p><u>(12) Yn yr adran hon ac yn adran 69E ystyr "blwyddyn ariannol" yw cyfnod o 12 mis sy'n dod i ben ar 31 Mawrth.</u></p>	
---	--

69B Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau perthnasol—
- (a) nad ydynt yn aelodau cyfetholedig, a
- (b) sydd am y tro yn gymwys i fod yn aelodau o gynllun pensiwn yn unol â rheoliadau o dan adran 7 o Ddeddf Blwydd-daliadau 1972 (p. 11) (cynlluniau pensiwn llywodraeth leol).
- (2) Rhaid i'r Comisiwn benderfynu ar y disgrifiadau o aelodau y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn ("pensiwn perthnasol") mewn cysylltiad â hwy.
- (3) Rhaid i'r Comisiwn benderfynu ar y materion perthnasol y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn perthnasol mewn cysylltiad â hwy.
- (4) Caiff y Comisiwn wneud penderfyniadau gwahanol mewn perthynas ag awdurdodau perthnasol o ddisgrifiadau gwahanol neu ag awdurdodau perthnasol gwahanol o'r un disgrifiad.

69C Awdurdodau perthnasol, aelodau etc.

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys at ddibenion y Rhan hon.
- (2) Mae awdurdod yn awdurdod perthnasol os yw'n—
- (a) awdurdod lleol;

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;</u></p> <p><u>(c) awdurdod tân ac achub Cymreig, sef awdurdod yng Nghymru a gyfansoddwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21) neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo;</u></p> <p><u>(d) cyd-bwyllgor corfforedig;</u></p> <p><u>(e) corff a bennir yn awdurdod perthnasol mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(3) Mae cyfeiriad at ddisgrifiad o awdurdod perthnasol i gael ei ddarllen gydag is-adran (2).</u></p> <p><u>(4) Mae "aelod", mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yn cynnwys—</u></p> <p><u>(a) maer etholedig i'r awdurdod (o fewn ystyr 39(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000),</u></p> <p><u>(b) aelod gweithredol etholedig o'r awdurdod (o fewn ystyr adran 39(4) o'r Ddeddf honno),</u></p> <p><u>(c) aelod cyfetholedig o'r awdurdod, a</u></p> <p><u>(d) person sy'n aelod o is-bwyllgor i gyd-bwyllgor corfforedig ac a chanddo hawlogaeth i bleidleisio ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu gan yr is-bwyllgor hwnnw.</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(5) Ystyr “aelod cyfetholedig”, mewn perthynas ag awdurdod perthnasol nad yw'n gyd- bwyllgor corfforedig, yw person nad yw'n aelod o'r awdurdod (ac eithrio yn rhinwedd is-adran (4)) ond—</u></p> <p><u>(a) sy'n aelod o bwylgor neu is-bwyllgor i'r awdurdod neu sy'n aelod o gyd- bwyllgor neu gyd-is- bwyllgor i'r awdurdod ac sy'n cynrychioli'r awdurdod ar y cyd- bwyllgor neu'r cyd-is- bwyllgor hwnnw, a</u></p> <p><u>(b) y mae ganddo hawlogaeth i bleidleisio ar gwestiynau sydd i'w penderfynu yng nghyfarfodydd y pwylgor hwnnw neu'r is-bwyllgor hwnnw.</u></p> <p><u>(6) Ni chaniateir pennu corff yn awdurdod perthnasol mewn rheoliadau o dan is-adran (2)(e) ond—</u></p> <p><u>(a) os yw Gweinidogion Cymru yn arfer swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef,</u></p> <p><u>(b) os yw'n arfer swyddogaeth a roddir gan Fesur neu Ddeddf gan Senedd Cymru, neu swyddogaeth a allai gael ei rhoi gan Ddeddf gan Senedd Cymru (gan gynnwys swyddogaeth na allai gael ei rhoi ond gyda chydsyniad un o Weinidogion y Goron), ac</u></p> <p><u>(c) os yw ei aelodaeth yn cynnwys o leiaf un aelod o awdurdod a ddisgrifir yn is-adran (2)(a) i (d).</u></p>	
--	--

(7) Nid yw adrannau 69A(4), 69B, 69E(4)(d) a 69O yn gymwys mewn perthynas ag awdurdod perthnasol a ddisgrifir yn is-adran (2)(d) neu (e).

(8) Yn yr adran hon ystyr "cyd-bwyllgor corfforedig" yw pwyllgor a sefydlir drwy reoliadau o dan Ran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

69D Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau ailsefydlu

(1) Mae taliad ailsefydlu yn daliad i berson—

(a) sy'n peidio â bod yn aelod o awdurdod lleol ar ddiwedd tymor ei swydd,

(b) a oedd, pan oedd yn ei swydd, yn aelod o awdurdod lleol o ddisgrifiad a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru,

(c) sy'n sefyll i gael ei ailethol i fod yn aelod o'r un awdurdod yn etholiad cyffredin yr awdurdod lleol ar gyfer y tymor sy'n dilyn ei dymor yn y swydd, a

(d) nad yw'n cael ei ddychwelyd yn aelod yn yr etholiad hwnnw.

(2) Rhaid i'r Comisiwn benderfynu—

(a) o dan ba amgylchiadau y mae'n ofynnol i awdurdod lleol wneud taliad ailsefydlu;

(b) o dan ba amgylchiadau yr awdurdodir awdurdod lleol i wneud taliad ailsefydlu;

<p><u>(c) y materion y mae taliad ailsefydlu yn daladwy mewn cysylltiad â hwy.</u></p> <p><u>(3) Wrth wneud penderfyniad o dan is-adran (2) rhaid i'r Comisiwn osod—</u></p> <p><u>(a) yr amodau cymhwyso i gael taliad;</u></p> <p><u>(b) y swm y mae'n ofynnol i awdurdod lleol ei dalu;</u></p> <p><u>(c) yr uchafswm y caiff awdurdod lleol ei dalu i aelod;</u></p> <p><u>(d) mecanwaith y caniateir ei ddefnyddio i gynyddu neu i leihau swm y taliadau a osodir o dan baragraff (b) neu (c);</u></p> <p><u>(e) gofynion ynghylch sut y mae taliadau i'w gwneud (a pha mor aml y'u gwneir).</u></p> <p><u>(4) Rhaid i'r Comisiwn wneud trefniadau i adolygu unrhyw benderfyniad y mae'n ei wneud o dan is-adran (2) ac, os yw'n meddwl ei bod yn briodol, caiff ddiwygio ei benderfyniad.</u></p> <p><u>(5) Wrth wneud penderfyniad o dan yr adran hon rhaid i'r Comisiwn ystyried effaith ariannol debygol ei benderfyniad ar awdurdodau lleol.</u></p> <p><u>(6) Wrth wneud penderfyniad o dan is-adran (2) caiff y Comisiwn wneud darpariaeth wahanol mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau lleol o ddisgrifiadau gwahanol neu ag aelodau gwahanol o'r un disgrifiad.</u></p>	
---	--

<p><u>(7) Rhaid i'r Comisiwn wneud penderfyniad o dan is-adran (2) cyn pob un o etholiadau cyffredin yr awdurdod lleol, gan ddechrau gyda'r etholiad sydd i'w gynnal ym mis Mai 2027 a rhaid iddo adolygu'r penderfyniad cyn pob etholiad cyffredin dilynol.</u></p> <p><u>(8) Nid yw is-adran (7) ond yn gymwys os yw Gweinidogion Cymru yn gwneud rheoliadau o dan is-adran (1)(b).</u></p> <p>69E Adroddiadau blynyddol ar dâl mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau perthnasol</p> <p><u>(1) Rhaid i'r Comisiwn lunio a chyhoeddi adroddiad ("adroddiad blynyddol ar dâl") ynghylch arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon mewn cysylltiad â phob blwyddyn ariannol.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i adroddiad blynyddol ar dâl nodi'r gofynion a osodir ar awdurdodau perthnasol gan y Comisiwn o dan adrannau 69A, 69B a 69D.</u></p> <p><u>(3) Rhaid cyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl heb fod yn hwyrach nag—</u></p> <p><u>(a) 28 Chwefror yn y flwyddyn ariannol cyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi, neu</u></p> <p><u>(b) unrhyw ddyddiad diweddarach y mae'r Comisiwn a Gweinidogion Cymru yn cytuno arno.</u></p> <p><u>(4) Rhaid i adroddiad blynyddol ar dâl nodi—</u></p> <p><u>(a) y materion perthnasol,</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u> </u> (b) <u>y symiau a osodir o dan adran 69A(3),</u></p> <p><u> </u> (c) <u>y gyfran neu'r nifer a benderfynir o dan adran 69A(4),</u></p> <p><u> </u> (d) <u>yr aelodau neu'r disgrifiadau o aelodau o awdurdodau perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdodau perthnasol dalu pensiwn perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy,</u></p> <p><u> </u> (e) <u>y materion perthnasol y mae pensiwn perthnasol yn daladwy mewn cysylltiad â hwy,</u></p> <p><u> </u> (f) <u>unrhyw ganran, unrhyw gyfradd neu unrhyw fynegrif a osodir o dan adran 69A(7) a'r mater perthnasol y mae'n ymwneud ag ef, ac</u></p> <p><u> </u> (g) <u>unrhyw benderfyniad ynghylch taliadau ailsefydlu o dan adran 69D.</u></p> <p>69F Adroddiadau atodol ar dâl</p> <p><u> </u> (1) <u>Ar ôl cyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl ond cyn cyhoeddi'r adroddiad nesaf, caiff y Comisiwn lunio a chyhoeddi un neu ragor o adroddiadau atodol ar dâl i'r adroddiad blynyddol ar dâl ("adroddiad atodol ar dâl").</u></p> <p><u> </u> (2) <u>Caiff yr adroddiad atodol ar dâl—</u></p> <p><u> </u> (a) <u>amrywio'r ddarpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol ar dâl o dan adran 69E(4);</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) gwneud unrhyw ddarpariaeth y gallai'r adroddiad blynyddol ar dâl fod wedi ei gwneud o dan adran 69E(4).</u></p> <p>69G Darpariaeth bellach ynghylch adroddiadau blynyddol ar dâl ac adroddiadau atodol ar dâl</p> <p><u>(1) Cyn cyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl neu adroddiad atodol ar dâl o dan adran 69E neu 69F, rhaid i'r Comisiwn—</u></p> <p><u>(a) anfon drafft o'r adroddiad y mae'n cynnig ei wneud—</u></p> <p><u>(i) at Weinidogion Cymru,</u></p> <p><u>(ii) i'r awdurdodau perthnasol y mae'r Comisiwn wedi ei gwneud yn ofynnol iddynt wneud taliadau, neu wedi eu hawdurdodi i wneud taliadau, i'w haelodau mewn cysylltiad â materion perthnasol, a</u></p> <p><u>(iii) at unrhyw bersonau eraill y mae'r Comisiwn o'r farn eu bod yn briodol,</u></p> <p><u>(b) cyhoeddi'r adroddiad drafft cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl ei anfon.</u></p> <p><u>(2) Wrth lunio adroddiad blynyddol ar dâl neu adroddiad atodol ar dâl o dan adran 69E neu 69F, rhaid i'r Comisiwn ystyried—</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(a) yr adroddiad blynyddol diwethaf ar dâl ac unrhyw adroddiadau atodol ar dâl sy'n ymwneud â'r adroddiad blynyddol diwethaf ar dâl;</u></p> <p><u>(b) sylwadau sydd wedi dod i law ynghylch yr adroddiadau y cyfeirir atynt ym mharagraff (a) a'r adroddiadau drafft y cyfeirir atynt yn is-adran (1).</u></p> <p><u>(3) Mae'r darpariaethau mewn adroddiad blynyddol neu atodol ar dâl o dan adran 69E neu 69F yn cael effaith ar y dyddiad a bennir at y diben hwnnw yn yr adroddiad.</u></p> <p><u>(4) Ond pan fo adroddiad atodol ar dâl yn cynnwys darpariaeth a wneir o dan adran 69F(2) sy'n amrywio darpariaeth a wneir o dan adran 69E(4)(a), (b) neu (c), caiff yr adroddiad atodol ar dâl bennu bod y ddarpariaeth i gael ei thrin fel pe bai'n cael effaith hyd at 3 mis yn gynharach na dyddiad cyhoeddi'r adroddiad atodol ar dâl.</u></p> <p><u>69H Cyfarwyddiadau i ailystyried adroddiadau drafft</u></p> <p><u>(1) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo'r Comisiwn i ailystyried darpariaeth mewn adroddiad drafft blynyddol neu adroddiad drafft atodol ar dâl.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i gyfarwyddyd o dan yr adran hon bennu—</u></p> <p><u>(a) y ddarpariaeth,</u></p> <p><u>(b) y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd, ac</u></p>	
---	--

<p><u> </u> (c) <u>y dyddiad erbyn pryd y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn ymateb.</u></p> <p><u> </u> (3) <u>O ran y Comisiwn—</u></p> <p><u> </u> (a) <u>rhaid iddo ymateb i'r cyfarwyddyd heb fod yn hwyrach na'r dyddiad a bennir yn y cyfarwyddyd;</u></p> <p><u> </u> (b) <u>rhaid iddo beidio â chyhoeddi'r adroddiad cyn ymateb i'r cyfarwyddyd.</u></p> <p><u> </u> (4) <u>Os yw'r Comisiwn yn penderfynu peidio ag amrywio'r adroddiad drafft mewn ymateb i'r cyfarwyddyd, rhaid iddo bennu yn ei ymateb y rheswm dros ei benderfyniad.</u></p> <p><u>69I</u> <u>Dyletswyddau'r Comisiwn o ran cyhoeddi a hysbysu mewn perthynas ag adroddiadau</u></p> <p><u> </u> (1) <u>Rhaid i'r Comisiwn beidio â chyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl o dan adran 69E cyn diwedd y cyfnod o 12 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad o dan adran 69G(1)(a)(i).</u></p> <p><u> </u> (2) <u>Rhaid i'r Comisiwn beidio â chyhoeddi adroddiad atodol ar dâl—</u></p> <p><u> </u> (a) <u>cyn diwedd y cyfnod o 8 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 69G(1)(a)(i), neu</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) yn hwyrach na diwedd y cyfnod o 12 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 69G(1)(a)(i).</u></p> <p><u>(3) Mae is-adrannau (1) a (2) yn ddarostyngedig i adran 69H(3)(b) (ni chaniateir cyhoeddi'r adroddiad ond os yw'r Comisiwn wedi ymateb i'r cyfarwyddyd).</u></p> <p><u>(4) Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi pob adroddiad blynyddol ar dâl, pob adroddiad atodol ar dâl a phob adroddiad drafft a lunnir o dan Ran 5A ar ei wefan, ac mewn unrhyw ffordd arall y mae'r Comisiwn o'r farn ei bod yn briodol.</u></p> <p><u>(5) Caniateir i gopiâu o unrhyw beth a gyhoeddir o dan is- adran (4) gael eu cyflenwi yn rhad ac am ddim neu ar ôl talu unrhyw ffi, nad yw'n fwy na chost cyflenwi'r copi, a benderfynir gan y Comisiwn.</u></p> <p><u>(6) Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl neu adroddiad atodol ar dâl, rhaid i'r Comisiwn hysbysu'r personau y mae o'r farn ei fod yn debygol o effeithio arnynt ynghylch sut y gallant gael mynediad at yr adroddiad neu gael copi ohono.</u></p> <p><u>69J Gofynion gweinyddol ar gyfer awdurdodau perthnasol mewn adroddiadau</u></p> <p><u>(1) Caiff adroddiad blynyddol ar dâl gynnwys gofynion y Comisiwn er mwyn—</u></p> <p><u>(a) osgoi dyblygu—</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(i) taliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol, a</u></p> <p><u>(ii) ceisiadau am daliad mewn cysylltiad â'r un materion perthnasol o dan adran 69A(2)(a);</u></p> <p><u>(b) cadw cofnodion—</u></p> <p><u>(i) o geisiadau am daliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol;</u></p> <p><u>(ii) o daliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;</u></p> <p><u>(iii) o daliadau a wneir mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol;</u></p> <p><u>(iv) o daliadau ailsefydlu a wneir o dan adran 69D.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i adroddiad blynyddol ar dâl nodi gofynion y Comisiwn mewn perthynas â sut y mae awdurdod perthnasol yn penderfynu pa awdurdod perthnasol y mae'n ofynnol iddo wneud taliad mewn achos pan fo aelod o awdurdod perthnasol yn gwneud rhywbeth—</u></p> <p><u>(a) y mae rhaid gwneud taliad amdano mewn cysylltiad â mater perthnasol, a</u></p> <p><u>(b) sy'n ymwneud ag awdurdod perthnasol arall (yn ogystal â'r awdurdod y mae'r aelod yn perthyn iddo).</u></p>	
--	--

69K Gofynion cyhoeddi ar gyfer awdurdodau perthnasol mewn adroddiadau

(1) Caiff adroddiad blynyddol ar dâl nodi gofynion y Comisiwn i awdurdodau perthnasol gyhoeddi gwybodaeth—

(a) ynghylch taliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;

(b) ynghylch taliadau a wneir mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol;

(c) ynghylch taliadau ailsefydlu a wneir o dan adran 69D;

(d) ynghylch taliadau eraill a wneir i aelodau o awdurdodau perthnasol gan gyrff cyhoeddus eraill.

(2) At ddibenion is-baragraff (1)(d), ystyr "corff cyhoeddus" yw—

(a) bwrdd iechyd lleol;

(b) panel heddlu a throsedd;

(c) awdurdod perthnasol;

(d) corff sydd wedi ei ddynodi'n gorff cyhoeddus mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.

(3) Caiff y Comisiwn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau o ddisgrifiadau gwahanol neu i awdurdodau gwahanol o'r un disgrifiad wneud trefniadau cyhoeddi gwahanol.

69L Monitro cydymffurfedd â gofynion y Comisiwn

(1) Rhaid i awdurdod perthnasol gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a nodir mewn adroddiad blynyddol ar dâl neu adroddiad atodol ar dâl.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Caiff y Comisiwn fonitro sut y gwneir taliadau gan awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â materion perthnasol; a chaiff ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol ddarparu gwybodaeth iddo—</u></p> <p><u>(a) ynghylch y materion sy'n faterion perthnasol mewn perthynas â'r awdurdod;</u></p> <p><u>(b) ynghylch ceisiadau i'r awdurdod am daliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol;</u></p> <p><u>(c) ynghylch taliadau a wneir gan yr awdurdod mewn cysylltiad â materion perthnasol.</u></p> <p><u>(3) Caiff y Comisiwn fonitro sut y gwneir taliadau gan awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol a chaiff ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol ddarparu gwybodaeth iddo—</u></p> <p><u>(a) ynghylch aelodau'r awdurdod y mae'n ofynnol i'r awdurdod dalu pensiynau perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy;</u></p> <p><u>(b) ynghylch taliadau a wneir gan yr awdurdod mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol.</u></p> <p><u>(4) Caiff y Comisiwn fonitro sut y gwneir taliadau ailsefydlu gan awdurdodau lleol a chaiff ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol ddarparu gwybodaeth iddo—</u></p>	
--	--

_____ (a) ynghylch cyn-aelodau'r awdurdod lleol y mae'n ofynnol i'r awdurdod dalu taliad ailsefydlu iddynt neu mewn cysylltiad â hwy;

_____ (b) ynghylch taliadau ailsefydlu a wneir gan yr awdurdod lleol.

69M Cyfarwyddiadau i orfodi cydymffurfedd â gofynion y Comisiwn

_____ (1) Os yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni bod awdurdod perthnasol wedi methu â chydymffurfio â gofyniad mewn adroddiad blynyddol neu adroddiad atodol ar dâl a wneir o dan y Rhan hon, cânt gyfarwyddo'r awdurdod i gydymffurfio â'r gofyniad.

_____ (2) Rhaid i gyfarwyddyd o dan yr adran hon bennu—

_____ (a) y gofyniad;

_____ (b) y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd;

_____ (c) y camau y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod eu cymryd;

_____ (d) y dyddiad erbyn pryd y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod gymryd y camau.

69N Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â thaliadau

(1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw person, drwy hysbysiad ysgrifenedig a roddir i swyddog priodol yr awdurdod, yn dewis ymwrthod (naill ai'n gyfan gwbl neu i'r graddau a bennir yn yr hysbysiad) â'r hawlogaeth i gael taliadau mewn cysylltiad â'r materion perthnasol, neu daliad ailsefydlu, a bennir yn yr hysbysiad.

(2) Nid yw'r gofyniad a osodir ar yr awdurdod gan adran 69A a 69D i wneud taliadau a bennir yn yr hysbysiad yn gymwys yn achos yr aelod hwnnw (neu nid yw'n gymwys i'r graddau a bennir yn yr hysbysiad).

(3) Yn yr adran hon mae i "swyddog priodol" yr ystyr a roddir i "proper officer" yn adran 270(3) o Ddeddf 1972.

690 Cadw taliadau yn ôl

(1) Rhaid i awdurdod perthnasol beidio â gwneud taliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol na phensiwn perthnasol i berson—

(a) sydd wedi ei atal dros dro neu wedi ei atal dros dro yn rhannol rhag bod yn aelod o'r awdurdod yn rhinwedd Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p. 22) (ymddygiad aelodau llywodraeth leol etc.);

(b) sydd wedi ei rwystro rhag gweithredu yn swydd aelod o awdurdod lleol yng Nghymru o dan adran 80A(6) o Ddeddf 1972 (anghymhwys).

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Rhaid i awdurdod lleol beidio â gwneud taliad ailsefydlu i berson sydd wedi ei rwystro rhag gweithredu yn swydd aelod o awdurdod lleol yng Nghymru o dan adran 80A(6) o Ddeddf 1972.</u></p> <p><u>(3) Caiff Gweinidogion Cymru, mewn achosion y maent o'r farn eu bod yn briodol, gyfarwyddo awdurdod perthnasol i beidio ag—</u></p> <p><u>(a) gwneud taliadau (gan gynnwys mewn cysylltiad â phensiynau) mewn cysylltiad â'r materion perthnasol a bennir yn y cyfarwyddyd;</u></p> <p><u>(b) gwneud taliad ailsefydlu.</u></p> <p><u>(4) Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (3), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(5) Caiff awdurdod perthnasol ei gwneud yn ofynnol i berson addalu taliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol neu bensiwn perthnasol i berson mewn cysylltiad â chyfnod pan nad oedd gan y person hawlogaeth i gael y taliad am unrhyw reswm, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) y rhesymau a ganlyn—</u></p> <p><u>(a) gwnaed y taliadau yn groes i is-adran (1);</u></p> <p><u>(b) gwnaed y taliadau yn groes i gyfarwyddyd o dan is-adran (3)(a);</u></p> <p><u>(c) yr oedd y person wedi peidio â bod yn aelod o'r awdurdod.</u></p>	
--	--

(6) Caiff awdurdod lleol ei gwneud yn ofynnol i berson ad-dalu taliad ailsefydlu a wneir o dan adran 69D pan nad oedd gan y person hawlogaeth i gael y taliad am unrhyw reswm, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) y rhesymau a ganlyn—

(a) gwnaed y taliad yn groes i is-adran (2);

(b) gwnaed y taliadau yn groes i gyfarwyddyd o dan is-adran (3)(b).

69P Canllawiau

(1) Caiff y Comisiwn ddyroddi canllawiau i awdurdodau perthnasol ynghylch sut i gydymffurfio â gofynion a osodir o dan y Rhan hon.

(2) Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i'r Comisiwn ynghylch swyddogaethau'r Comisiwn o dan y Rhan hon.

(3) Mae pwerau'r Comisiwn a Gweinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau o dan is-adrannau (1) a (2) yn cynnwys y pŵer i amrywio neu ddirymu canllawiau a roddir.

(4) Rhaid i awdurdod perthnasol, neu'r Comisiwn yn ôl y digwydd, roi sylw i ganllawiau a roddir o dan yr adran hon.

69Q Cyfarwyddiadau o dan y Rhan hon

(1) Mae cyfarwyddyd a roddir o dan adran 69M a 69O yn orfodadwy drwy orchymyn mandadol ar gais gan Weinidogion Cymru.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Nid yw'r pŵer i roi cyfarwyddiadau o dan y Rhan hon yn cyfyngu ar y pŵer cyfarwyddo cyffredinol o dan adran 14.</u></p> <p>69R Pŵer i addasu darpariaeth</p> <p><u>Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau wneud addasiadau i'r Rhan hon er mwyn ychwanegu, amrywio neu hepgor darpariaeth sy'n rhoi swyddogaeth i'r Comisiwn neu'n gosod swyddogaeth arno.</u></p>	
<p>RHAN 6 DARPARIAETH AMRYWIOL A CHYFFREDINOL</p> <p><u>70ZA Cyfarwyddiadau</u></p> <p><u>Rhaid i gyfarwyddyd a roddir gan Weinidogion Cymru o dan y Ddeddf hon gael ei roi yn ysgrifenedig.</u></p>	<p>Atodlen1, Rhan 4, 13 (4)</p>
<p>71Gorchmynion a rheoliadau</p> <p>(1)Mae unrhyw bŵer sydd gan Weinidogion Cymru i wneud gorchmyn neu reoliadau o dan y Ddeddf hon (ac eithrio gorchmyn o dan adran 47) yn arferadwy gan offeryn statudol, ac mae'n cynnwys pŵer i—</p> <p>(a)gwneud darpariaeth gysylltiedig, ganlyniadol, atodol, drosiannol, ddarfodol neu arbedol y mae Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn angenrheidiol neu'n hwylus at ddibenion y Ddeddf hon neu mewn cysylltiad â hi,</p> <p>(b)addasu unrhyw ddeddfiad (gan gynnwys y Ddeddf hon), ac</p> <p>(c)gwneud darpariaeth wahanol at ddibenion gwahanol ac ardaloedd gwahanol.</p> <p>(2)Bydd offeryn statudol sy'n cynnwys—</p> <p>(a)gorchmyn o dan adran 34(3)(e) neu 70(1),</p> <p>(b)gorchmyn o dan adran 37(1) sy'n cynnwys darpariaeth i newid ardal prif gyngor neu sir wedi ei chadw ..., neu</p> <p>(ba)rheoliadau o dan adran 20E(3)(c),</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 41 Rhan 2, Pennod 1, adran 51 Atodlen1, Rhan 1, 1(5) Atodlen 1, Rhan 4, 13 (5)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(bb)rheoliadau o dan adran 29(3A),</u> <u>(bc)rheoliadau o dan adran 31(A3),</u></p> <p>(c)rheoliadau o dan adran 41(1), <u>(d)rheoliadau o dan adran 69C(2)(e), 69D(1)(b) neu 69K(2)(d),</u></p> <p>yn ddarostyngedig i gael ei ddiddymu yn unol â phenderfyniad gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.</p> <p>(3)Er gwaethaf is-adran (2), ni fydd unrhyw offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn neu reoliadau a wnaed o dan y Ddeddf hon sy'n cynnwys darpariaeth yn disodli, hepgor neu'n ychwanegu at unrhyw ran o destun Deddf Seneddol neu Fesur neu Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn cael ei wneud hyd oni fydd drafft o'r gorchymyn wedi ei roi gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru ac wedi ei gymeradwyo trwy benderfyniad ganddo.</p> <p>(4)Nid yw'r adran hon yn gymwys i orchymyn a wneir o dan adran 45 neu 75.</p>	
<p>72Dehongli (1)Yn y Ddeddf hon, oni bai fod y cyd-destun yn gofyn yn wahanol—</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae “addasu” mewn perthynas â deddfiad yn cynnwys diwygio neu ddiddymu, • ystyr “ardal llywodraeth leol” yw cymuned neu brif ardal, • ystyr “awdurdod lleol” yw prif gyngor neu gyngor cymuned, • “cyfarfod cymunedol” yw cyfarfod o'r etholwyr llywodraeth leol ar gyfer cymuned a gynullwyd o dan adran 27(1) o Ddeddf 1972, • ystyr “aelod o un o ddeddfwrfeydd y DU” yw— <ul style="list-style-type: none"> (a)Aelod o'r Senedd; (b)aelod o Dŷ'r Cyffredin; (c)aelod o Dŷ'r Arglwyddi; (d)aelod o Senedd yr Alban; (e)aelod o Gynulliad Gogledd Iwerddon 	<p>Atodlen1, Rhan 1, 1 (6)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<ul style="list-style-type: none"> • ystyr “cynghorydd arbennig” yw cynghorydd arbennig o fewn yr ystyr a roddir i “special adviser”— (a)ym Mhennod 1 o Ran 1 o Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol a Llywodraethu 2010 (p. 25), neu (b)yn adran 1 o Ddeddf y Gwasanaeth Sifil (Cynghorwyr Arbennig) (Gogledd Iwerddon) 2013 (p. 8 (G.I.)), • ystyr “Deddf 1972” yw Deddf Llywodraeth Leol 1972 (p. 70), • ~~mae “deddfiad” yn cynnwys deddfiad sydd mewn is-ddeddfwriaeth,~~ • <u>ystyr “deddfiad” yw unrhyw un o’r canlynol neu ddarpariaeth mewn unrhyw un o’r canlynol—</u> <u>(a)Deddf neu Fesur gan Senedd Cymru;</u> <u>(b)Deddf gan Senedd y Deyrnas Unedig;</u> <u>(c)unrhyw is-ddeddfwriaeth.</u> • ystyr “Mesur 2011” yw Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (mccc 4), • ystyr “plaid wleidyddol gofrestredig yw plaid sydd wedi ei chofrestru o dan Ran 2 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 (p. 41), • ystyr “prif ardal” yw sir neu fwrdeistref sirol yng Nghymru, • ystyr “prif gyngor” yw cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru. <p>(2)Mae Atodlen 3 (mynegai o ymadroddion wedi eu diffinio) yn cael effaith.</p>	
<p>ATODLEN 3 MYNEGAI O YMADRODDION WEDI EU DIFFINIO Mae’r ymadroddion a restrir yn y golofn gyntaf wedi eu diffinio yn eu trefn gan y darpariaethau hynny neu (yn ôl y digwydd) i’w dehongli yn unol â’r darpariaethau hynny yn y Ddeddf hon a restrir yn yr ail golofn mewn perthynas â’r ymadroddion hynny.</p> <p>TABL 2</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 1, 1 (7) Atodlen 1, Rhan 4, 13 (6)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<i>Ymadrodd</i>	<i>Darpariaeth perthnasol</i>
Addasu (<i>Modify</i>)	Adran 72(1)
<u>Adroddiad atodol ar dâl</u> (<i>Supplementary remuneration report</i>)	<u>Adran 69F</u>
<u>Adroddiad blynyddol ar dâl</u> (<i>Annual remuneration report</i>)	<u>Adran 69E</u>
Aelod cadeirio (<i>Chairing member</i>)	Adran 4(1)(a)
Aelod o un o ddeddfwrfeydd y DU (<i>Member of a UK legislature</i>)	Adran 72(1)
Arbenigwr (<i>Expert</i>)	Adran 10(1)
Ardal amlaelod (<i>Multiple member area</i>)	Adran 29(11)
Ardal llywodraeth leol (<i>Local government area</i>)	Adran 72(1)
Ardal un aelod (<i>Single member area</i>)	Adran 29(11)
Awdurdod gweithredu priodol (<i>Appropriate implementing authority</i>)	Adran 36(6)

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Awdurdod lleol (<i>Local authority</i>)	Adran 72(1)
<u>Awdurdod perthnasol</u> (<i>Relevant authority</i>)	<u>Adran 69C</u>
Comisiynydd Cynorthwyol (<i>Assistant Commissioner</i>)	Adran 11(1)
Corff cyhoeddus (<i>Public body</i>)	Adran 40(6)
Corff cyhoeddus cymwys (<i>Qualifying public body</i>)	Adran 50(5)
Cyfarfod cymunedol (<i>Community meeting</i>)	Adran 72(1)
Cynghorydd arbennig (<i>Special adviser</i>)	Adran 72(1)
Deddf 1972 (<i>1972 Act</i>)	Adran 72(1)
<u>Deddf 1983</u> (<i>1983 Act</i>)	<u>adran 20I</u>
Deddfiad (<i>Enactment</i>)	Adran 72(1)
<u>Etholiad a gedwir yn ôl</u> (<i>Reserved election</i>)	<u>adran 20I</u>
<u>Etholiadau a refferenda Cymreig</u>	<u>adran 20A(4)</u>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<u>(Welsh elections and referendums)</u>		
<u>Etholiadau llywodraeth leol</u> <u>(Local government elections)</u>	<u>adran 20l</u>	
Etholwr llywodraeth leol (Local government elector)	Adran 30	
Mesur 2011 (2011 Measure)	Adran 72(1)	
Newid i drefniadau etholiadol (Electoral arrangements change)	Adran 23(4)(c)	
Newid i ffin cymuned (Community boundary change)	Adran 23(4)(a)	
Newid i ffin prif ardal (Principal area boundary change)	Adran 23(4)(e)	
Newid i gyngor cymuned (Community council change)	Adran 23(4)(b)	
Newid i sir wedi ei chadw (Preserved county change)	Adran 23(4)(d)	
Plaid wleidyddol gofrestrdedig	Adran 72(1)	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<i>(Registered political party)</i>		
<u>Pensiwn perthnasol</u> <i>(Relevant pension)</i>	<u>Adran 69B</u>	
Prif ardal <i>(Principal area)</i>	Adran 72(1)	
Prif gyngor <i>(Principal council)</i>	Adran 72(1)	
<u>Refferenda datganoledig</u> <i>(Devolved referendums)</i>	<u>adran 20I</u>	
Sir wedi ei chadw <i>(Preserved county)</i>	Adran 27(4)	
<u>Swyddog canlyniadau</u> <i>(Returning officer)</i>	<u>adran 20I</u>	
<u>Swyddog cofrestru etholiadol</u> <i>(Electoral registration officer)</i>	<u>adran 20I</u>	
<u>Taliad ailsefydlu</u> <i>(Resettlement payment)</i>	<u>Adran 69D</u>	
Trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned <i>(Electoral arrangements for community)</i>	Adran 31(7)	
Trefniadau etholiadol ar	Adran 29(9)	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

gyfer prif ardal (<i>Electoral arrangements for principal area</i>)		
Trefniadau gweithrediaeth (<i>Executive arrangements</i>)	Adran 52(9)	
Ward etholiadol (<i>Electoral ward</i>)	Adran 29(11)	
Y Comisiwn (<i>The Commission</i>)	Adran 2	
Ymgylgoreion gorfodol (<i>Mandatory consultees</i>)	Adran 34(3)	

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

Adran	Diwygiwyd gan
<p>18Cofrestru etholwyr llywodraeth leol heb gais ~~(1) Mae Deddf 1983 wedi ei diwygio fel a ganlyn.~~ ~~(2) Yn adran 9 (cofrestrau etholwyr), ar ôl is-adran (2) mewn osodder—~~ ~~“(2A) In relation to each register of local government electors for an area in Wales, the names of persons the registration officer has decided to register in accordance with section 9ZA must also be contained in the register, along with the information mentioned in paragraphs (b) and (c) of subsection (2) relating to those persons.”~~ ~~(3) Ar ôl adran 9, mewn osodder—~~ “9ZA Registration of local government electors in Wales without application ~~(1) This section applies to the registration of local government electors in Wales.~~</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, Adran 3</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(2) If the registration officer is satisfied that a person not in the register of local government electors is entitled to be registered, the officer may decide to register the person without an application, subject to the provisions of this section.~~

~~(3) Before deciding to register a person, the registration officer must notify the person in writing of—~~

~~(a) the officer's intention to register the person without an application after the end of the notice period required by subsection (5);~~

~~(b) the person's right to request exclusion from the edited register;~~

~~(c) the person's right to apply for anonymous registration;~~

~~(d) the type of elections in which the person will be entitled to vote following registration under this section, and~~

~~(e) the type of elections in which the person will not be entitled to vote following registration under this section, unless an application for registration is made.~~

~~(4) The notice under subsection (3) must be in a form specified in regulations made by the Welsh Ministers; and the regulations may make further provision about giving notice for the purposes of this section.~~

~~(5) The registration officer must not register the person under this section—~~

~~(a) before the end of a period of 28 days beginning with the day on which the notice is issued;~~

~~(b) at any time when there is an undetermined application by the person for an anonymous entry in the local government register under section 9B.~~

~~(6) The registration officer must keep a separate list of the persons registered under this section.~~

~~(7) The power to make regulations under this section is exercisable by statutory instrument.~~

~~(8) A statutory instrument containing regulations under this section is subject to annulment in pursuance of a resolution of Senedd Cymru, unless it also contains provisions subject to an affirmative procedure in Senedd Cymru."~~

~~(4) Yn adran 9E (cadw cofrestrau: gwahoddiadau i gofrestru ym Mhrydain Fawr), ar ôl is-adran (1) mewnosoder—~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~“(1A)The duty in subsection (1) does not apply if the registration officer intends to register the person without an application under section 9ZA and gives notice to the person in accordance with that section.”~~

~~(5)Yn adran 10ZE (tynnu etholwyr ym Mhrydain Fawr o gofrestr)—~~

~~(a)ar ôl is-adran (2) mewnosoder—~~

~~“(2A)Where a person is entered in a register of local government electors in Wales by virtue of section 9ZA, the registration officer must also remove the person’s entry from the register if the officer determines that the person is not entitled to be registered in the register of local government electors for reasons other than those mentioned in subsection (1).”;~~

~~(b)yn is-adran (3), ar ôl “(1)”, mewnosoder “or (2A)”;~~

~~(c)ar ôl is-adran (4), mewnosoder—~~

~~“(4A)The Welsh Ministers may by regulations make provision about the procedure for making determinations under subsection (2A), which may include provision requiring an officer to take prescribed steps before making a determination.”;~~

~~(d)ar ôl is-adran (5), mewnosoder—~~

~~“(5A)In relation to a person registered under section 9ZA, a registration officer for a local government area in Wales must consider whether to make a determination under subsection (2A) if the officer—~~

~~(a)receives an objection to the person’s registration in the register, or~~

~~(b)otherwise becomes aware of information that causes the officer to suspect that the person is not entitled to be registered in the register of local government electors.~~

~~(5B)The Welsh Ministers’ power to make regulations under subsection (4A) is exercisable by statutory instrument.~~

~~(5C)A statutory instrument containing regulations under subsection (4A) is subject to annulment in pursuance of a resolution of Senedd Cymru, unless it also contains provisions subject to an affirmative procedure in Senedd Cymru.”~~

~~(6)Yn adran 13A(1) (gwneud newidiadau i gofrestrau), ar ôl paragraff (zb) mewnosoder—~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~“(zc)in the case of a registration officer for a local government area in Wales, decides to register a person under section 9ZA;”~~</p> <p>~~(7)Yn adran 13AB(1) (gwneud newidiadau i gofrestrau: dyddiadau cyhoeddi interim), ym mharagraff (a), ar ôl “(zb),” mewnosoder “(zc),”.~~</p> <p>~~(8)Yn adran 13B(2) (gwneud newidiadau i gofrestrau: etholiadau sydd yn yr arfaeth), ym mharagraff (a), ar ôl “(zb),” mewnosoder “(zc),”.~~</p> <p>~~(9)Yn adran 56(1) (apelau cofrestru: Cymru a Lloegr), ar ôl paragraff (aa) mewnosoder—~~</p> <p>~~“(azaa)from any decision of a registration officer for a local government area in Wales to register a person under section 9ZA;”.~~</p>	
<p>138Adolygiadau o drefniadau etholiadol</p> <p>(1)Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru i gynnal adolygiad cychwynnol o'r trefniadau etholiadol ar ôl i Weinidogion Cymru—</p> <p>(a)cael cais i uno, neu</p> <p>(b)rhoi hysbysiad fel a ddisgrifir yn adran 129(6).</p> <p>(2)Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (1) rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ag—</p> <p>(a) Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru, a</p> <p>(b)unrhyw bersonau sy'n cynrychioli prif gynghorau y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.</p> <p>(3)Mewn perthynas â chyfarwyddyd o dan is-adran (1) i gynnal adolygiad cychwynnol mewn perthynas â chynnig i drosglwyddo rhan o brif ardal sydd i'w diddymu i brif ardal arall, neu mewn perthynas â rheoliadau ailstrwythuro sy'n darparu ar gyfer trosglwyddiad o'r fath—</p> <p>(a)rhaid iddo bennu'r ardal (a gaiff fod yn brif ardal gyfan neu'n rhan ohoni) sydd i fod yn destun yr adolygiad cychwynnol, a</p> <p>(b)caiff bennu nad yw un neu ragor o'r materion o fath a ddisgrifir yn is-baragraff (i) neu (ii) yn faterion i'w hystyried yn yr adolygiad cychwynnol; a'r materion hynny yw—</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 41</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(i) y materion a nodir yn y diffiniad o "trefniadau etholiadol" ym mharagraff 3(1) o Atodlen 1;</p> <p>(ii) y materion a nodir yn y diffiniad o "newidiadau canlyniadol perthnasol" yn y paragraff hwnnw.</p> <p>(4) Rhaid i gyfarwyddyd o dan is-adran (1) bennu'r system bleidleisio y mae'r trefniadau etholiadol i'w hadolygu mewn perthynas â hi.</p> <p>(5) Mae Atodlen 1 yn gwneud darpariaeth mewn perthynas ag adolygiadau cychwynnol a gynhelir yn rhinwedd yr adran hon.</p> <p>~~(6) Caiff Gweinidogion Cymru ddiwygio is-adran (3) o adran 29 o Ddeddf 2013 (adolygiadau cyfnodol o drefniadau etholiadol ar gyfer prif ardaloedd) drwy reoliadau.~~</p>	
---	--

Atodiad 5 – Tablau Crynhoi'r Costau

Rhan 1, Pennod 1 - Cydlynu Gweinyddiaeth Etholiadol

Bwrdd Rheoli Etholiadol										
Tabl 1 - crynodeb o'r costau trosiannol i'r Comisiwn										
	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Recriwtio, hyfforddi	30,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	30,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabl 2 - crynodeb o'r costau rheolaidd i'r Comisiwn										
	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Staff, costau rhedeg	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000
Cyngor Cyfreithiol	2,500	10,000	10,000	2,500	2,500	10,000	2,500	10,000	2,500	10,000
Cyfanswm	132,500	140,000	140,000	132,500	132,500	140,000	132,500	140,000	132,500	140,000

Tabl 3 - crynodeb o arbedion i Lywodraeth Cymru										
	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Costau rhedeg y WEGB		70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000
Cyfanswm	-	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000
Tabl 4 - crynodeb o amcangyfrif o gostau staff Llywodraeth Cymru (costau cyfle)										
	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Rheoli prosiect / Gweithredu	20,600	20,600	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	20,600	20,600	-	-	-	-	-	-	-	-

Rhan 1, Pennod 2 - Cofrestru Etholiadol Heb Gais

Tabl 5 - crynodeb o'r costau trosiannol i Lywodraeth Cymru

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Costau staff ar gyfer gwneud rheoliadau (costau cyfle)		9,500	-	-	-	-	-	-	-	-
Costau staff i weithgor ddatblygu cynlluniau peilot (costau cyfle)	12,000		-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	12,000	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl 6 - crynodeb o'r costau rheolaidd i awdurdodau lleol

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Staff - casglu data	-	-	495,900	495,900	330,600	330,600	330,600	330,600	330,600	330,600
Anfon llythyr at etholwyr	-	-	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000
Cyfanswm	-	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600

Rhan 1, Pennod 3 - Peilota a Diwygio Etholiadau Cymreig

Nid yw'r costau wedi'u diffinio eto. Gweler Pennod 9.

Rhan 1, Pennod 4 - Hygyrchedd ac Amrywiaeth: Etholiadau Cymru

Cymorth i bleidleiswyr anabl - Dim costau wedi'u cynnwys. Gwneir dadansoddiad cost llawn pan wneir is-ddeddfwriaeth o dan y ddarpariaeth hon.

Arolwg Ymgeiswyr: Etholiadau llywodraeth leol

Tabl 7 - crynodeb o arbedion cost cyfle rheolaidd i Lywodraeth Cymru sy'n gysylltiedig â pheidio â gorfod gwneud rheoliadau

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Staff Llywodraeth Cymru - Arbed costau cyfleoedd			9,500	-	-	-	-	9,500	-	-
Cyfanswm	-		9,500	-	-	-	-	9,500	-	-

Platform Gwybodaeth am Etholiadau Cymreig

Tabl 8 - crynodeb o'r costau trosiannol i'r Comisiwn

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Darparwr i adeiladu plattform		1,000,000	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	-	1,000,000	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl 9 - crynodeb o'r costau rheolaidd i'r Comisiwn

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Staff	-	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095
Cynnal a datblygu plattform	-	-	110,000	110,000	110,000	110,000	110,000	110,000	110,000	110,000
Cyfanswm	-	153,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095

Tabl 10 – crynodeb o'r costau trosiannol i Lywodraeth Cymru

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Costau staff ar gyfer gwneud rheoliadau (costau cyfle)	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Gwasanaethau i hyrwyddo amrywiaeth mewn personau sy'n chwilio am swydd etholedig

Tabl 11 - crynodeb o'r costau cyfle ar gyfer gwneud rheoliadau

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Staff Llywodraeth Cymru - costau cyfleoedd	-	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	-	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-

Rhan 1, Pennod 5 – Cyllid Ymgyrch

Costau lleiaf – heb eu meintioli.

Rhan 2 , Pennod 1 – Trefniadau ar gyfer Llywodraeth Leol

Adolygiadau trefniadau etholiadol: Prif gynghorau

Tabl 12 - crynodeb o gostau staff trosiannol Llywodraeth Cymru

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Cynhyrchu canllawiau (costau cyfle)	7,800	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	7,800	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl 13 - crynodeb o gostau rheolaidd y Comisiwn

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Hysbysebu ar gyfer proses ymgynghori ar gyfer adolygiadau	5,500	5,500	-	5,500	-	-	5,500	-	-	-
Cyfanswm	5,500	5,500	-	5,500	-	-	5,500	-	-	-

Tabl 14 - crynodeb o'r costau trosiannol i awdurdodau lleol

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Hyfforddiant	44,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	44,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl 15 – crynodeb o'r costau rheolaidd ar gyfer awdurdodau lleol

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Costau Staff (Costau cyfle)	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200
Cyfanswm	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200

Ffiniau Atfor

Ni nodwyd unrhyw gostau.

Rhan 2, Pennod 2 – Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig

Tabl 16 – crynodeb o gostau staff trosiannol Llywodraeth Cymru

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Cynhyrchu canllawiau	6,200	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	6,200	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl 17 - crynodeb o gostau'r Comisiwn rheolaidd

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Costau rhedeg blynyddol swyddogaethau'r Panel	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000
Costau staff ysgrifenyddiaeth y Panel		80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000
Cyfanswm	60,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000

Tabl 18 - crynodeb o arbedion costau rheolaidd i Lywodraeth Cymru

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Trosglwyddo costau rhedeg blynyddol o swyddogaethau'r Panel	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000
Arbedion cost cyfle i staff - ysgrifenyddiaeth y Panel		80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000
Cyfanswm	60,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000

Rhan 2, Pennod 3 – Anghymhwysu a Dylanwad Amhriodol

Dim costau meintiol.

Rhan 2, Pennod 4 – Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru

Tabl 19 - crynodeb o gostau'r Comisiwn Rheolaidd

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Cydnabyddiaeth Ariannol Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000
Cyfanswm	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000

Rhan 3 – Darpariaeth Gyffredinol

Tabl 20 - crynodeb o gostau trosiannol staff Llywodraeth Cymru

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Costau staff trosiannol - costau cyfle	239,400	239,400								
Cyfanswm	239,400	239,400	-	-	-	-	-	-	-	-

ATODIAD 6 – Aseiad Effaith ar Gyfiawnder

Gellir gweld y Aseiad Effaith ar Gyfiawnder yma: [Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig \(Cymru\): aseiad o'r effaith ar y system gyfiawnder | LLYW.CYMRU](#).

